

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande dels proposition 1997/98:145 Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige, dels skrivelse 1998/99:5 Hållbara Sverige – uppföljning och fortsatta åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling. Dessutom behandlas följdmotioner med 126 yrkanden och motioner från allmänna motionstiden med 220 yrkanden.

Den miljöpolitiska propositionen innehåller en utförlig redovisning av de viktigaste miljöfrågorna. Förslag framläggs bl.a. om 15 övergripande nationella miljökvalitetsmål. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en ny struktur i arbetet med miljömål men föreslår, med anledning av motioner från m, kd, v, c, fp och mp, att regeringen återkommer till riksdagen med redovisning och förslag även beträffande de delmål som behövs för det fortsatta arbetet med att nå miljökvalitetsmålen.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen godkänner regeringens förslag om de 15 miljökvalitetsmålen med den utformning som anges i propositionen. Vidare tillstyrks regeringens förslag om riktlinjer för resurseffektivitet och för samhällsplaneringen samt om ratificering av ändringar i Montrealprotokollet och konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle m.m.

I anslutning till regeringens bedömning angående avvecklingen av bly i olika produkter föreslår utskottet, med anledning av motioner från m, att det ges möjlighet till vissa dispenser från det aviserade förbudet mot blyhagel för jakt och skytte.

Till betänkandet fogas 30 reservationer och 9 särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen (Miljödepartementet) föreslår i proposition 1997/98:145 att riksdagen

dels godkänner regeringens förslag till

1. en ny struktur i arbete med miljömål (avsnitt 4.1),
2. 15 nationella miljökvalitetsmål (avsnitt 4.2.1 – 4.2.15),
3. riktlinjer för resurseffektivitet (avsnitt 5.1) och
4. riktlinjer för samhällsplaneringen (avsnitt 9.1),

dels godkänner

5. ändringarna av Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet (kapitel 12) och

6. konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall (kapitel 13),

dels godkänner

7. att det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar uppförda ramanslaget B 12 *Kompletterande åtgärder inom jordbruket* får, utöver anläggningsstöd för energiskog, även utnyttjas för andra åtgärder i syfte att stimulera energiskogsodling (avsnitt 7.3.2).

Skrivelsen

I skrivelse 1998/99:5 Hållbara Sverige – uppföljning och fortsatta åtgärder för en ekologisk hållbar utveckling lämnar regeringen (Miljödepartementet) en lägesredovisning av hur långt arbetet för ekologisk hållbarhet m.m. framskridit. Dessutom redovisas de nya förslag till åtgärder som tillkommit under året genom de propositioner och skrivelser som lagts fram. Skrivelsen innehåller också översiktlig beskrivning av arbetet med det lokala investeringsprogrammet. Skrivelsen bygger till stora delar på Hållbara Sverige – Lägesrapport 1998 som Delegationen för en ekologiskt hållbar utveckling redovisade i augusti 1998.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringens övergripande mål för det miljöpolitiska arbetet är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Sverige skall vidare internationellt vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling. I propositionen anger regeringen hur miljöpolitiken på olika områden skall föras vidare för att detta övergripande mål skall kunna nås.

Propositionen är en vidareutveckling och precisering av det inledda arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling. Regeringen har under hösten 1997 och våren 1998 lagt fram propositioner och en skrivelse när det gäller flera områden som tillsammans med den nu aktuella miljöpropositionen är viktiga delar i det samlade arbetet för en hållbar utveckling. Det gäller t.ex. förslag om energi, transporter, regionalpolitik, sysselsättning, konsumentpolitik, bostadspolitik, jordbruk samt arkitektur, formgivning och design. Regeringen har vidare föreslagit att en ny balk, miljöbalken, införs (prop. 1997/98:45). Förslaget till ny miljöbalk utgör en både samordnad, skärpt och breddad miljölagstiftning för en hållbar utveckling. Regeringen uttalar också i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150), att arbetet med att ställa om Sverige till ekologisk hållbarhet bör fortsätta och föreslår höjda anslag till miljön.

Regeringen föreslår att en ny struktur för arbetet med miljömål bör tillämpas. Ett begränsat antal nationella miljö kvalitetsmål fastställs av riksdagen. Genom dessa miljö kvalitetsmål anger riksdagen vilket miljö tillstånd som skall uppnås i ett generationsperspektiv. Regeringen svarar för att delmål

ställs upp i de fall det behövs för att nå miljö kvalitetsmålen. Delmålen utgör utgångspunkter för en precisering av mål och strategier inom olika samhällssektorer på skilda nivåer.

Regeringen konstaterar att det övergripande generationsmålet och den nya strukturen innebär ett nytt sätt att arbeta inom miljöpolitiken. Regeringen har därför för avsikt att tillsätta en parlamentarisk beredning som får i uppgift att i samverkan med berörda myndigheter göra en samlad översyn av detta arbete.

Regeringen gör bedömningen att den nya miljöbalken och de nya nationella miljö kvalitetsmålen, med den ansvarsfördelning för måluppfyllelse m.m. som föreslås, tillsammans skapar ytterligare förutsättningar för en decentralisering av miljöarbetet. Härigenom ökar möjligheterna och intresset, inte minst inom näringslivet, att ta egna initiativ till åtgärder för en bättre miljö.

I ett globalt perspektiv behöver resursanvändningen effektiviseras. Beräkningar visar att resursanvändningen i vår del av världen behöver effektiviseras avsevärt om jordens ekosystem skall kunna bära en ökande världsbefolkning och samtidigt lämna utrymme för en standardökning i världens utvecklingsländer. Som ett möjligt mått på den nödvändiga minskningen har inom FN-systemet lanserats begreppet faktor 10, som innebär att i-ländernas resursanvändning i ett generationsperspektiv grovt räknat behöver bli tio gånger effektivare.

I en utvecklad kretsloppsstrategi med krav på en större resurshushållning föreslår regeringen för en rad olika varuslag att berörda inriktar sitt handlande så att uppsatta mål kan uppnås inom en till två generationer. Ett vitalt och miljöanpassat näringsliv och en miljöanpassad samhällsplanering är nödvändiga förutsättningar för en hållbar utveckling.

När det gäller kemikaliepolitiken skall allt kemikaliesäkerhetsarbete likt hittills utgå från riskvärderingar. Dagens arbetsmetoder måste kompletteras med ett mer generellt arbetssätt som riktas mot ämnen med vissa specifika egenskaper.

Inom EU verkar Sverige för en intensifiering av arbetet med att integrera miljöfrågorna i olika samhällssektorer. Det internationella miljösamarbetet skall vara fortsatt handlingsinriktat och offensivt. En målmedveten strävan är att integrera miljöaspekten i frågor som rör handel, bistånd och tekniköverföring.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner 1997 års ändringar av Montrealprotokollet med skärpningar av de regler som gäller för ämnen som bryter ned ozonskiktet. Regeringen föreslår vidare att riksdagen godkänner en konvention om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall.

Motionerna

Motioner med anledning av propositionen

1997/98:Jo61 av Sigríd Bolkéus (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att medel bör avsättas till forskning om ersättningsmaterial för bly i hagelpatroner.

1997/98:Jo62 av Patrik Norinder och Inger René (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om PVC-plastens positiva egenskaper,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om PVC-industrins betydelse för arbetsmarknaden i Västsverige,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdraget att utarbeta en plan för miljöanpassning av PVC,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bedömningen och hanteringen av PVC,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riskbedömning av ftalater,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsekvensanalyser av alternativ till ftalater,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av samsyn med andra länder inom EU inom kemikaliepolitiken.

1997/98:Jo63 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen med avslag på regeringens förslag för avveckling av ftalater och andra mjukgörare ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i stället vidta åtgärder efter avslutade riskbedömningar.

1997/98:Jo64 av Dan Ericsson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att delmålen inom miljöområdet skall antas av riksdagen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tydliga program för att miljömålen skall kunna realiseraras,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det fortsatta arbetet inom området ”ingen övergödning”,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delmål inom området ”bara naturlig försurning”,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delmål inom området ”levande skogar”,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delmål och program inom området ”begränsad klimatpåverkan”,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att staten är ett föredöme när det gäller att följa gällande lagar och regler inom kemikalieområdet,
8. att riksdagen avslår regeringens förslag om förbud mot blyhagel.

1997/98:Jo65 av Erik Arthur Egervärn och Eskil Erlandsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd till ideella organisationer.

1997/98:Jo66 av Eva Eriksson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner motionens förslag att införa ett sextonde övergripande miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald,
2. att riksdagen begär förslag till miljö kvalitetsmålens delmål så att de kan fastställas av riksdagen,

3. att riksdagen godkänner vad i motionen anförts om att det under det tredje miljö kvalitetsmålet, levande sjöar och vattendrag, fastställs att epoken av älvutbyggnad är över,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att göra en miljökonsekvensbeskrivning av avvecklingen av Bar-sebäck,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att långsiktiga mål sätts för samhällsbuller och inte endast trafikbuller samt att de långsiktiga målen formuleras på ett nyanserat sätt i syfte att tillvarata varje tillfälle att åstadkomma en god ljudmiljö,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att man vad avser buller från markbunden trafik skall eftersträva att även ge boende tillgång till en god ljudmiljö,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ökad vikt läggs vid att bevara hittills tysta områden och miljöer.

1997/98:Jo67 av Peter Weibull Bernström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att användningen av blyhagel bör ha upphört vid all jakt inom tio år genom frivilliga åtaganden.

1997/98:Jo68 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på konkreta tidsbestämda delmål som är möjliga att utvärdera,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att delmål för att nå de övergripande målen skall beslutas av riksdagen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en övergripande målsättning att Sverige inom 25 år skall ha löst dagens kända miljöproblem samt förhindra att nya uppstår,

4. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till riktlinjer för vad som skall ske när miljömålen ej nås,

5. att riksdagen begär att regeringen redovisar de samhällsekonomiska konsekvenserna av de nya miljömålen, de delmål som fastställs och de åtgärder som krävs,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en plan för inköp av skyddsvärd skog bör vara genomförd i sin helhet inom tio år, beträffande urskogarna före år 2000,

7. att riksdagen begär att regeringen återkommer med ett behandlingsprogram för klimatområdet, omfattande samtliga sektorer som kan komma att beröras för att klimatkonventionen skall kunna efterföljas och klimathotet reduceras,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utgångspunkten för miljöomställningen måste omfatta alla varor,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att faktor 10-begreppet bör kompletteras med begreppet rättvist miljöutrymme,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om producentansvar för möbler och kontorspapper,

11. att riksdagen begär att regeringen återkommer och redovisar konkreta åtgärder på trafikområdet vid konkretisering av de femton miljömålen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen måste våga gå före i EU:s miljöarbete även i kontroversiella frågor.

1997/98:Jo69 av Lennart Brunander m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att delmålen skall antas av riksdagen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delmålens mätbarhet och tidsbestämning,

3. att riksdagen beslutar att 275 000 hektar skogsmark skall skyddas inom en tioårsperiod,

4. att riksdagen beslutar att koldioxidutsläppen, i förhållande till 1995 års utsläppsnivå, skall minska med 20 % till år 2020, och med 60 % till år 2050,

5. att riksdagen beslutar om en generell minskning av utsläppen av kväveoxider så att de i förhållande till 1995 års utsläppsnivå skall ha minskat med 40 % till år 2005, och med 70 % till år 2020,

6. att riksdagen beslutar att utsläppen av kväve till havet söder om Ålands hav, i förhållande till 1995 års utsläppsnivå, skall ha minskat med 40 % till år 2005.

1997/98:Jo70 av Lennart Brunander (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skyndsamt skicka förslaget till förändrat stöd för energiskogsodling till EG-kommissionen för godkännande,

2. att riksdagen beslutar att biobränslen, inklusive RME, även fortsättningsvis skall vara skattebefriade.

1997/98:Jo71 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för den offentliga sektorns och privata företags upphandling,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i ministerrådet verka för att bekämpning av miljöproblem får högre prioritet än den inre marknadens funktioner och att alla typer av miljökrav alltid måste få ställas vid offentlig upphandling,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i ministerrådet verka för att EU:s medlemsländer får behålla sina respektive miljömärkningssystem,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en generell och offentligt övervakad allergi- och miljömärkning med så kallade livscykel-specifikationer.

1997/98:Jo72 av Ronny Korsberg m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med konkreta förslag om skatteväxling och om införande av andra ekonomiska styrmedel.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kommuners miljö- och hälsoskyddsnämnder åter bör göras obligatoriska,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen själv skall fatta beslut om delmål och handlingsplaner,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att riksdagen får fatta beslut om kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner,

4. att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner för miljöpolitikens samtliga områden,

5. att riksdagen fastslår delmålet för utsläpp av flyktiga organiska ämnen i enlighet med Miljöpartiet de grönas förslag,

6. att riksdagen fastslår delmålet för utsläppen av cancerframkallande ämnen i tätorterna i enlighet med Miljöpartiet de grönas förslag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya kvantifierade och tidsbestämda delmål för koloxid, kvävedioxid, sot och partiklar,

8. att riksdagen antar Miljöpartiets förslag till delmål för utsläpp av kväveoxider i luft,

9. att riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner för förekomst av radon, nitrat, bekämpningsmedel, metaller och radon i grundvatten,

10. att riksdagen beslutar att orden ”skall bevaras” i miljökvalitetsmålet 3 Levande sjöar och vattendrag på två ställen byts ut mot ”skall förbättras och bevaras”,

11. att riksdagen beslutar komplettera miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag med meningen ”Miljöförbättrande åtgärder skall vara genomförda i påverkade sjöar och vattendrag i syfte att återskapa den ursprungliga biologiska mångfalden”,

12. att riksdagen beslutar anta Miljöpartiet de grönas förslag till delmål: De utbyggda vattendragens betydelse för biologisk mångfald är sådan att bevarandeintressena i fortsättningen måste sättas före exploatering av vattendrag. Kvarvarande opåverkade forsar och strömsträckor skall inte exploateras,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de utbyggda älvarna och de befintliga utbyggda älvsträckorna skall grundlagsskyddas,

14. att riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med konkreta tidssatta delmål för hur vandringsvägarna för havsöring och lax skall kunna återskapas,

15. att riksdagen beslutar att orden ”i möjligaste mån” stryks i andra delmålet under delmål till miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag,

16. att riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med konkreta och tidsbestämda mål för kalkningsverksamheten,

17. att riksdagen beslutar anta delmål för kalkningsverksamhet med följande lydelse: Antalet sjöar och vattendrag som kalkas skall successivt ökas för att år 2020 täcka det biologiska behovet,

18. att riksdagen beslutar anta Miljöpartiet de grönas förslag till delmål med följande lydelse: All dikning och skyddsdikning i skogsmark skall upphöra,

19. att riksdagen beslutar att delmål om skydd av myrmarker skrivs om enligt förslag i motionen,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att myrskyddsplanen kompletteras,

21. att riksdagen beslutar anta det av Miljöpartiet de gröna föreslagna delmålet med följande lydelse: att senast år 1999 minst ytterligare tio våtmarker i landet upptas på Ramsar-listan över våtmarker av internationell betydelse,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att torv som bränsle inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle,

23. att riksdagen beslutar att kvalitetsmål 5 får följande lydelse: Miljön i Östersjön och Västerhavet skall inte vara negativt påverkad av nyttjande eller föroreningar. Vattnen skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga. Den biologiska mångfalden skall återskapas och bevaras såväl i haven som i kust och skärgård. Allt nyttjande, bebyggelse och rekreation bedrivs hänsynsfullt och hållbart,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att planen ”Marina reservat i Sverige” kompletteras skyndsamt, speciellt beträffande skyddet av grunda kustområden med exempelvis mjukbottnar, ålgräsängar och musselbankar,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att länsstyrelsen bör ange ett antal områden lämpliga för vindkraft i varje län,

26. att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med kvalitativa och tidsbestämda delmål för att nå ett beståndsbevarande och ekologiskt hållbart fiske,

27. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Den svenska kvoten av lax skall fiskas så att den viltreproducerande laxen ges möjlighet att öka i antal. Fisket av lax i blandade bestånd på tillväxtområden skall därför upphöra 1999,

28. att riksdagen beslutar att miljökvalitetsmålet 6 kompletteras med meningen: halterna av gödande ämnen skall inte vara högre än på 1940-talet,

29. att riksdagen beslutar att regeringens förslag till andra delmål under område Ingen övergödning får följande lydelse: De svenska utsläppen av kväve till havet söder om Ålands hav skall minska med 40 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå,

30. att riksdagen antar delmål: Utsläpp av kväveoxider till luft i Sverige skall minska med 40 % till 2005 och med 70 % till år 2020 räknat från 1995 års nivå,

31. att riksdagen antar delmål: För att motverka övergödning och förlust av arter skall skogsgödsling upphöra,

32. att riksdagen beslutar att miljö kvalitetsmål 7 kompletteras med en ny andra mening: Surhetsgraden i mark och vatten skall motsvara situationen på 1940-talet,

33. att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med kvantitativa tidsbestämda delmål för försurande gaser,

34. att riksdagen beslutar anta delmål för utsläppen av svaveldioxid till luft i enlighet med förslag i motionen,

35. att riksdagen beslutar anta delmål för utsläppen av kväveoxider till luft i enlighet med förslag i motionen,

36. att riksdagen beslutar anta delmål för utsläppen av ammoniak enligt förslag i motionen,

37. att riksdagen beslutar anta följande delmål: De kvarvarande ur- och naturskogarna skall skyddas och för att säkerställa dem införs avverkningsstopp i dessa skogar,

38. att riksdagen beslutar anta följande delmål: År 2005 skall 5 % av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära skogen ha varaktigt skydd som reservat eller på annat sätt,

39. att riksdagen beslutar anta följande delmål: År 2010 skall 10 % av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära skogen ha varaktigt skydd,

40. att riksdagen beslutar att miljö kvalitetsmålet 9 kompletteras med: Jordbruket skall bedrivas enligt ekologiska principer utan bekämpningsmedel och konstgödsel,

41. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Fosfor måste ingå i kretsloppet med så små förluster att miljön inte skadas,

42. att riksdagen begär att regeringen snarast tar fram kvantitativa och tidsbestämda delmål för fosfor att föreläggas riksdagen för beslut,

43. att riksdagen begär att regeringen snarast tar fram kvalitativa och tidsbestämda delmål för målområde 10,

44. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Betesdriften i fjällen skall vara i balans med naturens produktionsförmåga. Inget område i fjällkedjan skall ha överbetade områden år 2005,

45. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Andelen tysta områden skall successivt öka,

46. att riksdagen beslutar anta följande delmål: De återstående åsarna skall skyddas mot uttag av naturgrus,

47. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Användningen av naturgrus skall minimeras och utgöra högst 10 % år 2010. Uttag av naturgrus får inte skada dricksvattentillgångar,

48. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Minst hälften av de nu kända förorenade områdena skall ha sanerats till år 2010. Resten skall ha åtgärdats till år 2020,

49. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Koldioxidutsläppen från fossila bränslen skall minska med 20 % till år 2020 och med 60 % till år 2050 räknat från 1995 års nivå,

50. att riksdagen beslutar anta följande delmål: Utsläppen av andra växthusgaser än koldioxid skall minska från 1995 års nivå,

51. att riksdagen beslutar anta miljö kvalitetsmål 16 Levande mångfald med lydelse enligt motionens förslag,

52. att riksdagen beslutar anta de fyra delmålen till miljö kvalitetsmål 16 Levande mångfald i enlighet med förslag i motionen,

53. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etappmål och långsiktiga mål för utsläpp av luftföroreningar från transportsektorn,

54. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att prioritera skyddandet av vattentäkter,

55. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ambitionsnivån beträffande bränsleanvändningens utveckling för transportsektorn.

1997/98:Jo74 av Eskil Erlandsson och Per-Ola Eriksson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anslå särskilda medel till NUTEK för att söka ta fram ett alternativhagel vid skogsjakt och att knyta en referensgrupp med god kompetens i jakt- och miljöfrågor till det arbetet,

2. att riksdagen avslår förslaget att förbjuda användningen av blyhagel,

3. att riksdagen beslutar att försäljning av blyhagel förbjuds fr.o.m. den 1 januari år 2000.

1997/98:Jo75 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s miljögaranti,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU:s gemensamma kemikaliepolicy måste vara minimikrav,

3. att riksdagen antar delmålet för kemikalier enligt följande: Utsläpp och läckage till miljön av organiska ämnen och metaller som innebär risk för hälsan och miljön skall successivt minska för att helt ha upphört år 2020,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten att införa förbud för de kemikalier som har de kriterier som anförts i regeringens förslag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kvicksilver inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle och därför skall förbjudas,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varken additiven eller polyvinylkloriden i PVC-plast hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle och därför bör förbjudas,

7. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med konkreta och tidsbestämda förslag till förbud för PVC,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sopförbränning med fossila restprodukter inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall verka för att EU förbjuder handel med sopor för förbränning.

1998/99:MJ1 av Märta Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ftalater och andra mjukgörare i PVC.

1998/99:MJ2 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konflikter med principen att förorenaren betalar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrenssnedvridande och orättvisa subventioner,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en föreskrift om att stöd inte skall medges till åtgärder som är uppenbart lönsamma skall införas i förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram samt att denna princip skall tillämpas omedelbart i bidragsgivningen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nytta för miljö och sysselsättning,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvalitetskraven på kommunernas ekonomiska kalkyler,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om komplettering av förordningen (1998:23) med krav på bred lokal medverkan samt successivt införande av miljöledningssystem och miljöutbildning inom berörda företag och förvaltningar,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljöpolitiken måste baseras på principen att bidrag inte skall användas i sammanhang där lagstiftning eller skatter eller avgifter utnyttjas.

Motioner från allmänna motionstiden 1998

1998/99:MJ211 av Per-Samuel Nisser och Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bevara och förstärka äganderätten till mark.

1998/99:MJ219 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av klara och tydliga ersättningsregler,
17. att riksdagen beslutar att organiserat friluftsliv som sker i kommersiellt syfte skall föregås av ett avtal med berörd markägare.

1998/99:MJ224 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kretsloppet stad–landsbygd.

1998/99:MJ236 av Caroline Hagström (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om spridande av industriella restprodukter på åkermark.

1998/99:MJ238 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upprättandet av ett klimatpolitiskt handlingsprogram,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upprättandet av ett sekretariat för klimatfrågor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utsläpps bubbler och överlåtelsebara utsläppsrättigheter,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biologisk mångfald och miljöbalkens hänsynsregler.

1998/99:MJ245 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att utarbeta en strategi för att utveckla och genomföra den i motionen beskrivna metoden för ökad kolbindning.

1998/99:MJ410 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vildlax.

1998/99:MJ701 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om den optimala balansen mellan eldande av ved och återvinning av papper i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:MJ703 av Barbro Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att producenter av aluminiumburkar genom producentansvaret bör åläggas att återta deformerade burkar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett returburks-system bör upprättas för burkar utan svenskt ursprung,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att producentansvaret även bör gälla återtagande av burkar, som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas.

1998/99:MJ705 av Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strategi för biologisk mångfald.

1998/99:MJ706 av Kenneth Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning om gränsdragningen mellan normalt nyttjande av allemansrätten och kommersiellt utnyttjande av densamma.

1998/99:MJ707 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av Roundup,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Banverkets användning av Roundup.

1998/99:MJ708 av Åsa Torstensson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en Nordsjökommission.

1998/99:MJ710 av Liselotte Wågö (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyddszoner längs åar och vattendrag,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vid fiskdöd som skadat allmänt fiskeintresse skall den som orsakat fiskdöden ersätta skadan.

1998/99:MJ713 av Harald Nordlund (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att minska utsläppen till sjöar och vattendrag.

1998/99:MJ714 av Harald Nordlund (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagförslag innebärande att åtgärdsprogram för att uppnå att miljö kvalitetsnormer blir bindande.

1998/99:MJ715 av Barbro Johansson och Helena Hillar Rosenqvist (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utredning bör genomföras för att klarlägga att byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i ovanstående utredning också ta upp frågan om lagstiftat producentansvar för byggsektorn,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inom ramen för ovanstående utredning en helhetsansvarig för en byggnation bör utses.

1998/99:MJ718 av Margareta Andersson och Åsa Torstensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur insamling av glödlampor skall lösas.

1998/99:MJ719 av Jeppe Johnsson och Ola Karlsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om ett nytt avgiftssystem i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:MJ720 av Berit Adolfsson och Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompensation till kommuner för städning av stränder av riksintresse.

1998/99:MJ721 av Ingvar Eriksson och Lars Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnadseffektivitet i anläggning av våtmarker för näringsreduktion,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vattendragsorganisationernas åtgärdsprogram,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om restaurering av det sydsvenska landskapet genom anläggande av dammar, småvatten, våtmarker och skydds zoner,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av information och kunskapsspridning till markägare vad avser anläggning av dammar, småvatten, våtmarker och skydds zoner.

1998/99:MJ722 av Olle Lindström (m) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa skoterlagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:MJ723 av Dan Ericsson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avveckling av plastadditiv,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationellt förbud mot blykromater,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om generellt användningsförbud mot kvicksilver.

1998/99:MJ724 av Lars Björkman och Ola Karlsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användning av blyhagel,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övergångstid för att hinna utveckla godtagbara alternativ till blyhagel.

1998/99:MJ725 av Majléne Westerlund Panke (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en reglering av förekomsten av nickel i kosmetika.

1998/99:MJ727 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i miljöbalken att beväxta skydds zoner införs för havsöringsbäckar och laxåar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brott som innebär fiskdöd.

1998/99:MJ728 av Lennart Beijer m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppdrag att, i enlighet med vad som anförts i motionen, granska säkerheten hos de svenska kärnkraftverken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kretsen av kommuner som skall vara representerade i de lokala säkerhetsnämnderna vid kärnkraftverken skall vidgas,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att säkra tillsynsmyndigheternas förmåga att fullfölja sina åtaganden i kärnkraftens avvecklingsskede.

1998/99:MJ729 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om aktionsplan för arter uppförda på Artdatabankens hotlistor,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jakt på hotade arter.

1998/99:MJ731 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen bestämt tar avstånd från framtida norska och/eller danska planerade provborrningar i Skagerrak i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen begär att regeringen i nordiska sammanhang driver frågan om att skapa en från borringar efter olja och gas fredad zon i Skagerrak och Kattegatt.

1998/99:MJ732 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att använda svampar som en möjlig indikator för att se samband mellan tillväxt och miljö,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkreta åtgärder för att minska tillförseln av kväve till naturen från jordbruk, vägtrafik och förbränning.

1998/99:MJ733 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användning av selenampull vid kremering.

1998/99:MJ734 av Thomas Julin och Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på att lämna in halon för destruktion,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försvarets avveckling av halonanvändning,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda hur problemen med brist på destruktionsanläggningar bäst avhjälpas,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett internationellt initiativ för ökad halondestruktion,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beredskap för hot från andra halonformer än de i Montrealprotokollet uppräknade.

1998/99:MJ735 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag på gränsvärden för eller hur skatt kan tas ut på kadmium i rötslam med syftet att styra bort det giftiga slammet från åkrarna,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag på erforderliga förändringar i lagstiftningen som understödjer systemskiftet för källsorterande va-system och återskapad växtnärbalans inom jordbruket.

1998/99:MJ736 av Kia Andreasson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i miljöbalken gällande hälsoskyddet att högsta ljudnivåer införs genom tillägg i förordningen för miljö kvalitetsnormer samt att ordet "tillfällig" stryks ur texten,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av viteslagen gällande bevisvärderingen.

1998/99:MJ738 av Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot halmbränning.

1998/99:MJ739 av Bengt Silfverstrand och Ingvar Johnsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöskadeförsäkringen.

1998/99:MJ740 av Anders Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att de marker som fortfarande innehåller gift från BT-kemi skall totalsaneras.

1998/99:MJ741 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insamling av glödlampor som innehåller bly.

1998/99:MJ742 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barns särskilda utsatthet för strålning.

1998/99:MJ743 av Barbro Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att substitutionsprincipen skall användas för att snarast ersätta nonylfenol,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler vid tillverkning av ett nytt kemiskt ämne,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekologiska aspekter på läkemedel.

1998/99:MJ744 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att minska belastningen på vårt känsliga kusthav.

1998/99:MJ745 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag på hur insamlingen av använda mineraloljor skall öka från 30 % till åtminstone 50 %,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att andelen återanvända mineraloljor skall öka till minst 50 % av den insamlade mängden,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning för att sortera insamlad mineralolja dels i oblandad, dels i blandad sortering,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagändring för att häva kommunernas frivilliga monopol och

släppa in privata intressenter för insamling av mineraloljor och transport av dessa till raffinaderierna i Europa.

1998/99:MJU6

1998/99:MJ746 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att återställa det skånska kulturlandskapet.

1998/99:MJ747 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kommuners miljö- och hälsoskyddsnämnder åter bör göras obligatoriska,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av skydd av arter som behöver strömmande vatten,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att torv som bränsle inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle varför torvbrytning i nya myrar inte får ske,

7. att riksdagen hos regeringen begär en handlingsplan för fosfor där målet skall vara att förluster inte får vara större än att miljön inte skadas,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att planen ”Marina reservat i Sverige” bör kompletteras skyndsamt, speciellt beträffande skyddet av grunda kustområden med exempelvis mjukbottnar, ålgräsängar och musselbanker.

1998/99:MJ748 av Tuve Skånberg m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högre takt i implementeringen av Helsingforskommissionens uppställda mål,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot kustnära övergödning.

1998/99:MJ749 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett system för minskad användning av kväve i jordbruket,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nollvision för fossila bränslen,

5. att riksdagen nu bör fastställa etappmål för låginblandning av motoralkoholer i enlighet med vad som i motionen anförts,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjd skrotningsspremie,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en långsiktig åtgärdsplan för minskad klimatpåverkan,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att främja ideella initiativ för inköp av skyddsvärd mark,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljö kvalitetsnormer även skall omfatta biologisk mångfald,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utvidga utbytesprincipen till att omfatta mer än kemiska produkter,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en miljöombudsman,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lag om generell producentansvar i enlighet med Kretsloppsdelegationens idéförslag.

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om faktor 10.

1998/99:MJ750 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud att importera sopor, såväl miljöfarliga som andra t.ex. plast för förbränning.

1998/99:MJ751 av Siw Wittgren-Ahl och Ronny Olander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning och utvärdering gällande producentansvar.

1998/99:MJ752 av Majléne Westerlund Panke och Pär Axel Sahlberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av översyn och förbättring av skyddet för havsöringsförande bäckar och mindre laxåar.

1998/99:MJ753 av Elisebeht Markström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Ridö-Sundbyholmsarkipelagen i Mälaren inrättas som nationalpark.

1998/99:MJ754 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning till mark/skogsägare.

1998/99:MJ755 av Urban Ahlin och Monica Green (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta straff för illegal handel med utrotningshotade djur och växter.

1998/99:MJ756 av Carina Adolfsson och Lars Wegendal (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en helhetssyn vid källsortering.

1998/99:MJ757 av Berndt Sköldestig och Sonia Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Ombergs framtida skydd och förvaltning.

1998/99:MJ758 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avsätta naturreservaten vid Kullaberg som nationalpark.

1998/99:MJ759 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att motverka övergödningen av våra kustnära hav.

1998/99:MJ760 av Pär Axel Sahlberg och Majléne Westerlund Panke (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av producentansvaret för burkar och flaskor.

1998/99:MJ761 av Karl-Göran Biörsmark (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av

stöd och förebyggande skydd av Vättern som natur- och kulturområde och som dricksvattentäkt.

1998/99:MJ763 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att få stopp på de radioaktiva utsläppen vid Sellafield.

1998/99:MJ764 av Barbro Johansson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av konkreta årtal för avvecklingen av de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel.

1998/99:MJ765 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Bubbla i miljöarbetet.

1998/99:MJ767 av Christer Skoog och Jan Björkman (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av marina reservat.

1998/99:MJ768 av Majléne Westerlund Panke och Pär Axel Sahlberg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projekt med miljö kvalitetsnormer i Laholmsbuktens tillrinningsområde,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s regler till stöd för skydds zoner i ett område som infört miljö kvalitetsnormer.

1998/99:MJ770 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot tång och alger vid Skånes kust.

1998/99:MJ771 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fler reservat i odlingslandskapet,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet till flexibla avtalsersättningar för fina objekt,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om styrning av miljöstöden så att de värdefullaste objekten först klaras av.

1998/99:MJ772 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kunskap om utbredning och status för landets groddjur,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av skydd av dammar och våtmarker som håller hotade groddarter och då speciellt små gårdsdamm,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av skyddszoner, utan spridning av gödsel och bekämpningsmedel, runt dammar och vattendrag,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utplantering av fisk och kräftor,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av åtgärder i skogsbruket så att biotoper med groddjur inte ödeläggs,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om småvattens stora betydelse för den biologiska mångfalden och om behovet att skydda och anlägga nya sådana.

1998/99: MJ773 av Harald Nordlund (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en långsiktig plan för att åstadkomma minskning av utsläpp av miljöföroreningar i Östersjön och för bevarande av den biologiska mångfalden.

1998/99: MJ774 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om definierade miniminivåer för tillåten miljöbelastning inom EU,

1998/99: MJ775 av Inger Strömbom (kd) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till kompletteringar av lagstiftningen om allemansrätten i enlighet med vad som i motionen anförts.

1998/99: MJ776 av Agne Hansson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en reviderad miljölagstiftning för underlättande av vindkraftens utbyggnad på Öland, Gotland och andra lämpliga platser.

1998/99: MJ777 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillämpningen av allmänna hänsynsregeln i miljöbalken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade ersättningsregler,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om allemansrätten.

1998/99: MJ778 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delmål för att uppnå det nationella målet innebärande att Sveriges sammanlagda utsläpp av koldioxid, metan och dikväveoxid skall minska med 15 % till år 2010 och med minst 7,5 % till år 2005 jämfört med 1990 års nivå,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett långsiktigt nationellt miljömål för koldioxidutsläpp,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU helt bör utesluta alla former av Joint Implementation, Clean Development Mechanism, sankor och handel med utsläppsrättigheter

som en möjlig väg för EU samt respektive EU-medlemsstat att nå sitt koldioxidmål.

1998/99:MJU6

1998/99:MJ779 av Harald Nordlund (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att öka takten i bullerarbetet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Naturvårdsverket får ett tydligt, långsiktigt uppdrag att arbeta med bullerfrågorna mer målinriktat,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att med hög prioritet driva bullerfrågorna internationellt, särskilt inom EU,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ökad vikt skall läggas vid att bevara hittills tysta miljöer.

1998/99:MJ780 av Dan Ericsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att överväga om ett nationellt stöd kan utformas som tillförsäkrar Kolmårdens djurpark medel för bevarandearbetet.

1998/99:MJ781 av Gunnel Wallin m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på producenter att behålla eller införa retursystem på flaskor och burkar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i EU skärpa kraven på att skapa ett gemensamt retursystem.

1998/99:MJ782 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den enskilda människans ansvar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat statligt ansvar på kärnområdena,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tonvikt vid internationellt miljösamarbete,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en långsiktig miljö- och forskningspolitik i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nytänkande i naturvården,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationalparker,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturreservat och biotopskydd,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om våtmarker,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kulturlandskapet,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fjällvärlden,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för minskad försurning och övergödning,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att begränsa koldioxidutsläppen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kemikaliekontroll,

18. att riksdagen hos regeringen begär förslag om utsläppsrätter i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99: MJ783 av Berndt Sköldestig och Sonia Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Tåkern–Ombergsområdet.

1998/99: MJ784 av Johnny Gylling (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen noggrant skall följa miljökonsekvenserna i anledning av beslutet om Polen-kabeln.

1998/99: MJ785 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges nationella ståndpunkt i fråga om nationell kemikalielagstiftning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av lagstiftning som styrmedel i kemikaliepolitiken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillämpningen av substitutionsprincipen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att införa substitutionsprincipen i nuvarande lydelse i miljöbalken, i EU:s berörda rättsakter och i andra internationella sammanhang,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att endast mjuka styrmedel och frivilliga överenskommelser inte är tillräckligt,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen måste ge berörda myndigheter betydligt mer långtgående mandat än vad Kemikommittén föreslår,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Kemikommitténs förslag till åtgärder,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frågan om nationell kemikalielagstiftning i ett federationsliknande system,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljögarantin,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Danmarks tolkning av begränsningsdirektivet som minimidirektiv,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om urvalsmetoder,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strängare styrmedel i samverkan med i motionen nämnda urvalsmetoder,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till svensk politik i EU om kemikaliefrågor,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att arbetet med genomförande av den så kallade 29-listan och tidigare solnedgångsprojekt återupptas.

1998/99:MJ786 av Åke Carnerö (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om städning av strandområden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationellt samarbete.

1998/99:MJ787 av Ragnwi Marcelind (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lagreglerna om naturvårdsförrättning bör ändras så att hanteringen av naturreservatsbildning kan ske enklare, snabbare och till lägre kostnad än vad nuvarande regler ger möjlighet till.

1998/99:MJ788 av Lena Ek m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i reglerna om strandskydd att byggnation för permanent boende och företagande kan medges.

1998/99:MJ789 av Rosita Runegrund och Åke Carnerö (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riskbedömning i fråga om ftalater och mjukgörare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om likartade konkurrensförhållanden för europeisk PVC-industri,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om PVC-industrins betydelse för arbetsmarknaden i Västsverige.

1998/99:MJ790 av Ingvar Eriksson och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöstationer för fritidsbåtar,

2. att riksdagen av regeringen begär förslag om ytterligare stimulanser av båtvtätanläggningar.

1998/99:MJ791 av Barbro Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uttjänta lädervaror, som är garvade enligt krommetoden, skall klassas som miljöfarligt avfall,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskning om riskerna med läderhantering och dess samband med cancer bör initieras,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att substitutionsprincipen bör gälla för användningen av kemikalier vid lädertillverkning.

1998/99:MJ792 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar godkänna de delmål som regeringen föreslår i anslutning till de nationella miljö kvalitetsmålen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökat blyhagelförbud,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avvecklingen av mjukgöraren DEHP.

1998/99:MJ793 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud för icke-katalysatorrenade bensin- och dieslbilar efter år 2009.

1998/99:MJ794 av Kristina Zakrisson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillämpningen av miljöbalkens bestämmelser om strandskydd.

1998/99:MJ795 av Monica Green m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den ekologiska omställningen.

1998/99:MJ798 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för skydd av Vätterns vatten.

1998/99:MJ799 av Göran Magnusson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Ridö–Sundbyholmsarkipelagen bör inrättas som nationalpark.

1998/99:MJ800 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Naturvårdsverket snarast bör få i uppdrag att undersöka vilka gifter som finns i lakvatten från soptippar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att problemet bör åtgärdas.

1998/99:MJ801 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minska risken för klimatförändringar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det nu gällande svenska målet för minskade koldioxidutsläpp inte får försvagas.

1998/99:MJ802 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av skydd av arter som behöver strömmande vatten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd av de myrar som finns upptagna i Myrskyddsplanen,

4. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att ta fram en handlingsplan för fosfor där målet skall vara att förluster inte får vara större än att miljön inte skadas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillskapa fler marina reservat för att därigenom skydda havets biologiska mångfald,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sluta det naturliga kretsloppet och ta tillvara de näringsämnen för växter som människans urin innehåller.

1998/99:MJ803 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att Naturvårdsverket ges i uppdrag att genomföra en inventering av uppdämda vattendrag som kan restaureras i syfte att återskapa strömmande vatten,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbytesregeln bör omfatta även varor som behandlats med kemiska produkter.

1998/99:MJ804 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU inte skall kunna hindra medlemsländer från att ställa hårdare miljökrav i internationella sammanhang,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljöorganisationerna skall användas som remissorgan i de fall där miljö och hälsa berörs.

1998/99:Bo209 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ny lagstiftning för strandskydd i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Bo505 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av skydd av arter som behöver strömmande vatten.

1998/99:Kr274 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

58. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det miljöfarliga avfall omställningen från analog- till digital-TV ger.

1998/99:N222 av Jonas Ringqvist m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om inblandning av biobränsle i bensin och diesel.

1998/99:N228 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av en offensiv klimatpolitik,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsmakternas ansvar för frågan om slutförvar av kärnavfall.

1998/99:N274 av Göran Hägglund m.fl. (kd) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om allemansrätten och äganderätten.

1998/99:So374 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om allergiframkallande ämnen.

1998/99:T212 av Holger Gustafsson (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i sin ekonomiska planering, och sitt agerande inom EU beaktar de behov av insatser som behövs för att rädda västerhavets vattenmiljö.

1998/99:T220 av Per-Richard Molén m.fl. (m) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjd skrotpremie/miljöpremie.

1998/99:T223 av Johnny Gylling m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av utsläppsmål för koldioxid, kolväten, kväveoxid och marknära ozon,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökning av takten för reduktion av buller och vibration,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en plan för infasning av låginblandning av alkohol eller etrar av alkohol.

1998/99:U508 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att miljöfrågor alltid görs till minimiregler så att de länder som så önskar kan införa strängare miljöregler än de EU lagstiftar om,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att inom EU driva att få bort farliga kemikalier från marknaden.

1998/99:U509 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att införa hårdare miljöregler.

1998/99:U810 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige aktivt måste minska kväve- och fosforutsläppen till haven.

Utfrågningar m.m.

Utskottet anordnade den 16 februari 1999 en utfrågning med representanter för Kemikalieinspektionen. Företrädare för Kemikontoret, PVC-forum, Svenska naturskyddsföreningen och Ungdomens miljöriksdag har uppvaktat utskottet. Utskottet har även genomfört ett studiebesök vid Statens strålskyddsinstitut. I ärendet har inkommit ett flertal skrivelser.

1 En strategi för ekologiskt hållbar utveckling (skr. 1998/99:5)

Skrivelsen

I skrivelse 1998/99:5 Hållbara Sverige gör regeringen bedömningen att den övergripande strategin för omställning till ekologisk hållbarhet bör vara att Sverige skall bli ett föregångsland och vara internationellt pådrivande genom att visa att ekologisk hållbarhet kan nås på vägar och med insatser som även stärker ekonomi och sysselsättning, utvecklar näringsliv och infrastruktur samt förbättrar välfärden.

Regeringen anser att uppföljningssystem bör utvecklas för att bedöma hur arbetet med att ställa om Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle fortskrider. Genom en årlig uppföljning av de tre övergripande målen för en ekologisk hållbar utveckling (Skyddet av miljön, Effektiv användning och Hållbar försörjning) med ett antal indikatorer eller nyckeltal kan omställningsprocessen följas upp på en övergripande nivå. Genom en årlig redovisning av departementens åtgärdsprogram för ekologisk hållbar utveckling kan regeringens arbete inom viktiga politikområden följas upp. Redovisningarna bör presenteras i samband med budgetpropositionen.

Utmaningen i regeringens strategi för omställning till ekologisk hållbarhet ligger i att omställningsarbetet skall genomföras med insatser som samtidigt också stärker ekonomi och sysselsättning. Sverige skall som föregångsland visa att det genom ett långsiktigt och systematiskt förändringsarbete går att finna lösningar där den ekologiska hållbarhetens tre delmål integreras och samverkar med utvecklingen inom samtliga politikområden.

Motionen

Den ekologiska omställningen tas upp i motion MJ795 (s). Enligt motionärerna bör utvecklingen av välfärdspolitik, samhällsekonomi och välståndet kombineras med en livsstil som inte kräver större förändringar än vad naturen och människorna tål.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis framhålla att regeringen i skrivelsen har lämnat en utförlig redogörelse av arbetet med att föra Sverige mot en ekologisk hållbarhet, baserad på de åtgärdsprogram som angavs i regeringens skrivelse Ekologisk hållbarhet (skr. 1997/98:13, bet. 1997/98:JoU11). Skrivelsen innehåller också en värdefull redovisning av arbetet med det lokala investeringsprogrammet, liksom av några av de initiativ Sverige har tagit internationellt med inriktningen att vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för en ekologisk hållbar utveckling.

Med anledning av motion MJ795 (s) vill utskottet erinra om att regeringen i den nu aktuella skrivelsen anger som övergripande mål för ett ekologiskt hållbart samhälle att långsiktigt skydda miljön och människors hälsa, att använda jordens resurser effektivt och att nå en hållbar försörjning. Som

anförs i skrivelsen bygger en ekologiskt hållbar utveckling på en helhetssyn på samhällsutvecklingen, där hänsyn till ekologiska förutsättningar förenas med en god ekonomisk, social och kulturell utveckling. Utskottet vill även erinra om att riksdagen under senare år har tagit ställning till ett flertal propositioner och skrivelser med anknytning till ekologiskt hållbar utveckling. Nya åtgärder har därigenom beslutats inom områden som energi, transporter, regionalpolitik, sysselsättning, konsumentpolitik, bostadspolitik, jordbruk och fiske. Utskottet vill även hänvisa till den miljöpolitiska proposition som behandlas i detta betänkande och som innehåller vidareutveckling och precisering av det inledda arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling. Motionärernas ambitioner när det gäller omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle omfattas således även av riksdag och regering. Motionen är därmed i huvudsak tillgodosedd och bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

2 Regeringens investeringsprogram – effekter på sysselsättning

Skrivelsen

Stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet ger kommunerna möjlighet att i samverkan med lokala företag och organisationer söka stöd till investeringar som ökar den ekologiska hållbarheten. Genom den första omgången beslut om stöd till lokala investeringsprogram för perioden 1998–2000 har regeringen beviljat 42 kommuner statsbidrag. I flera fall samverkar kommuner om åtgärder som gäller gemensamma miljöfrågor. Regeringen har beviljat drygt 2,3 miljarder kronor i statsbidrag. De investerare som får del av dessa medel satsar omkring 5,5 miljarder kronor av egna medel. Den direkt miljörelaterade investeringsverksamheten uppgår således till omkring 7,8 miljarder kronor.

Motionen

I motion MJ2 (mp) framförs ett antal kritiska synpunkter på det statliga stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet. Några yrkanden i motionen utgår från ett allmänt konstaterande – det framgår inte vilka konkreta åtgärder som förväntas från regeringens sida. Enligt motionärerna skapar stödet konflikter med principen att förorenaren betalar. Det är enligt motionärerna uppenbart att stödet avlastar företag kostnader de själva borde bära (yrkande 1). Stödet utgör också en form av konkurrensnedvridande och orättvisa subventioner. Systemet diskriminerar dem som redan tidigare valt att betala den eventuella merkostnaden för lösningar som är skonsamma för miljön (yrkande 2). En föreskrift om att stöd inte skall medges till åtgärder som är uppenbart lönsamma bör införas i förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram. Denna princip skall tillämpas omedelbart i bidragsgivningen (yrkande 3). Även stödets nytta för miljö och sysselsättning ifrågasätts i motionen. Enligt motionärerna saknas i förordningen och förarbetena en grund för hur miljörelevans, dvs. hur åtgärderna bidrar till ekologiskt hållbar utveckling, skall vägas mot sysselsättningsmålet. Motion-

ärerna anser stödet vara en förhållandevis dyr form av sysselsättningspolitik (yrkande 4). En höjning av kvalitetskraven på kommunernas ekonomiska kalkyler efterlyses (yrkande 5). Den aktuella förordningen (1998:23) bör kompletteras med krav på bred lokal medverkan samt successivt införande av miljöledningssystem och miljöutbildning inom berörda företag och förvaltningar (yrkande 6). Slutligen framhåller motionärerna att miljöpolitiken måste baseras på principen att bidrag inte skall användas i sammanhang där lagstiftning eller skatter eller avgifter kan utnyttjas (yrkande 7).

Utskottets överväganden

Vid behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 beslöt riksdagen hösten 1997 om ett stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet (prop. 1997/98:1, utg.omr. 18, bet. 1997/98:BoU1). Stödet har två syften. Det skall dels påtagligt öka takten i omställningen av Sverige till ett ekologiskt uthålligt samhälle, dels bidra till ökad sysselsättning. Riksdagens beslut innebär att 5,4 miljarder kronor har avsatts för perioden 1998–2000. I sin behandling av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 18, bet. 1998/99:BoU1) beslutade riksdagen att något begränsa omfattningen av det bemyndigande som regeringen hade föreslagit. I stället för föreslagna 3 000 miljoner kronor för åren 2000–2002 ansåg riksdagen att bemyndigandet bör avse 2 500 miljoner kronor för perioden. Bostadsutskottet konstaterade att den förordade nivån innebär att ett större handlingsutrymme bibehålls samtidigt som möjlighet skapas att anpassa stödverksamheten till de synpunkter som kan komma fram i bl.a. den uppföljning av stödets effekter som Riksrevisionsverket på regeringens uppdrag genomför under år 1999.

Det kan i dag konstateras att Sveriges kommuner, ofta i samarbete med lokala företag och organisationer, har visat stort intresse för stödet till lokala investeringsprogram. Nästan alla kommuner har utarbetat egna investeringsprogram för ekologisk hållbarhet, vilket i sig är en stor framgång och ett viktigt steg på vägen mot en ekologisk omställning och utveckling av vårt land. De investeringsprogram som hittills har beviljats statsbidrag spänner över ett brett område av insatser; bl.a. kan stöd ges till sanering av förorenade mark- och vattenområden. I budgetpropositionen för år 1999 gjorde regeringen en omprövning av vissa delar av stödet och föreslog att medel för saneringsåtgärder skall kunna fördelas även via Naturvårdsverket. Ett nytt anslag, A 4 Sanering och återställning av förorenade områden, infördes. Även fortsättningsvis skall stöd till saneringsåtgärder kunna lämnas inom ramen för de lokala investeringsprogrammen. Vidare konstateras i budgetpropositionen för år 1999 att allergiframkallande inomhusmiljöer inte står i överensstämmelse med en hållbar utveckling och att det därför är angeläget att ekonomiska möjligheter till allergisanering införs. Stödet föreslås därför att vidgas till att också kunna omfatta allergisanerande åtgärder. Vad gäller frågor om fördelningsprocessen och den närmare inriktningen av stödet anser utskottet – i likhet med bostadsutskottet (1998/99:BoU1) – att det föreligger ett behov av uppföljning och utvärdering av verksamheten. Som ett led i sitt uppföljningsarbete och i syfte att erhålla ett bättre underlag för kommande beredningar av frågor om fördelning av medel till lokala investeringsprogram

har bostadsutskottet låtit genomföra en uppföljning av den hittillsvarande medelsfördelningen (1998/99:URD1). Uppföljningen visar att flera frågor kan behöva bli föremål för överväganden och eventuella klarlägganden, vilket också från början har varit regeringens avsikt. Härutöver kan nämnas att Riksdagens revisorer, efter att ha genomfört en förstudie av programmen (1998/99:2), i december 1998 beslutade att gå vidare med en granskning av stödet. Granskningen beräknas vara avslutad till sommaren 1999. Som ovan nämnts arbetar även Riksrevisionsverket med en första uppföljning av stödets effekter. Flertalet av de frågeställningar som tas upp i motion MJ2 (mp) yrkandena 2–6 kommer således att få sin belysning i dessa sammanhang. Motionen i dessa delar påkallar ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Med anledning av yrkande 1 i motionen vill utskottet framhålla att principen att den som förorsakar miljöstörningar (Polluter Pays Principle, PPP) också har att bekosta de åtgärder som behövs för att förebygga eller avhjälpa olägenheter numera är internationellt vedertagen och för EU:s del fastslagen i Romfördraget (artikel 130 r i den europeiska enhetsakten). I svensk lagstiftning återfinns principen numera i den grundläggande hänsynsregeln i 2 kap. 3 § miljöbalken. Denna regel äger givetvis sin giltighet, och det är enligt utskottets mening odiskutabelt att denna och övriga lagstadgade ansvars- och hänsynsregler skall följas. Något annat har heller inte varit syftet med stödet, vilket också framgår av 4 § 1 förordningen (1998:23) om statliga bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället. Enligt denna bestämmelse krävs för bidrag att åtgärderna inte följer av skyldigheter i lag eller annan författning. Utskottet delar således inte de farhågor som uttrycks i motion Jo2 (mp) yrkande 1 och konstaterar i övrigt att motionen i denna del inte tycks innehålla något verkställbart yrkande.

Lagstiftning och styrmedel av skilda slag, t.ex. skatter och andra ekonomiska styrmedel, offentlig upphandling, teknikupphandling och miljömärkning, är sedan länge väl etablerade instrument i svensk miljöpolitik. Som motionärerna i motion Jo2 (mp) själva framhåller utgör inte minst miljöbalken ett utmärkt exempel på statsmakternas tilltro till dessa redskap i arbetet för en långsiktigt hållbar utveckling. I den miljöpolitiska proposition som behandlas i det här aktuella betänkandet förstärks och utvecklas detta tänkesätt ytterligare. Något särskilt riksdagens uttalande i enlighet med motionens yrkande 7 är därför inte påkallat. Motionen i denna del bör inte medföra någon vidare riksdagens åtgärd.

3 Forskning och teknikutveckling

Skrivelsen

Den vetenskapliga och tekniska utvecklingen öppnar nya möjligheter till en ekologiskt hållbar utveckling. I omställningen till ekologiskt hållbar utveckling har hela skalan av vetenskaper från naturvetenskap till teknik, från samhällsvetenskap till humaniora bidrag att ge. Globalt sker en snabb teknisk utveckling som har eller kan komma att få stor betydelse för den ekologiska hållbarheten. Ny teknik är en av förutsättningarna för att utvecklingen skall

gå mot ökad ekologisk hållbarhet, exempelvis vad gäller energi- och annan resurseffektivisering samt renings- och återvinningsteknik. Men också kunskap om organisation, levnadsvanor och normer spelar stor roll.

Motionen

I motion MJ782 (m) begärs förslag om en långsiktig miljö- och forskningspolitik. Motionärerna anser att staten åter skall ta ansvar för problemsökande miljöforskning. Forskningen inom Naturvårdsverkets nuvarande projektområden skall säkras, och verksamheten inom Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) bör tryggas långsiktigt. Stiftelsen för strategisk miljöforskning (MISTRA) skall bli den fristående resurs som ursprungligen avsågs. Försörjningen av ny forskarkompetens och universitetens utbildningskapacitet skall tryggas (yrkande 4).

Utskottets överväganden

Av budgetpropositionen för år 1999, utgiftsområde 20, framgår att regeringen har givit Forskningsrådsnämnden i uppdrag att i samverkan med Naturvårdsverket utreda frågan om behovet av kunskap och forskning om hållbar utveckling. Vidare har nämnden fått ett tilläggsuppdrag att se över den toxikologiska forskningen. Uppdraget har redovisats och bereds i Regeringskansliet. I budgetpropositionen uttalade regeringen också sin avsikt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att, i samverkan med Forskningsrådsnämnden, göra en samlad bedömning av miljöforskningen med utgångspunkt att den samlade miljöforskningen skall förstärkas. Förslag till åtgärder och inriktning m.m. skulle läggas fram. Uppdraget är nu slutfört och bereds i Regeringskansliet. Förslag kommer att framläggas i vårpropositionen år 1999. Utskottet vill även erinra om det betänkande som hösten 1998 avgivits av den forskningspolitiska kommittén (SOU 1998:128). Betänkandet bereds i Regeringskansliet inför en under våren 1999 aviserad proposition om forskningspolitiken inför 2000-talet. Syftet med motion MJ782 (m) yrkande 4 är därmed i väsentliga delar tillgodosett. Motionsyrkandet bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

4 Miljökvalitetsmålen roll i arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling (prop. 1997/98:145)

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 1997/98:145 Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige att en ny struktur för arbetet med miljömål skall tillämpas. Ett begränsat antal nationella miljökvalitetsmål fastställs av riksdagen medan regeringen svarar för att sådana delmål ställs upp som behövs för det fortsatta arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. Delmålen utgör utgångspunkter för att precisera miljömål och miljöstrategier inom olika samhällssektorer på skilda nivåer.

Regering och riksdag har under årens lopp tagit ställning till ett förhållandevis stort antal miljömål. Regeringens övergripande mål för miljöarbetet i Sverige att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta ställer bl.a. krav på en betydligt bättre systematik när det gäller den uppsättning av mål som skall styra det framtida miljöarbetet. Inom ramen för den nya strukturen som regeringen nu föreslår redovisar regeringen i propositionen ett antal delmål för att uppnå miljökvalitetsmålen. Flertalet av dessa delmål har behandlats av riksdag och regering. I vissa fall har regeringen, i internationella sammanhang eller i propositioner, utan att hemställa om riksdagens godkännande, uttalat att ett visst angivet mål skall nås. Bland annat beroende på att tidigare uppställd tidsplan inte har kunnat nås behöver delmålen i vissa fall revideras. Regeringen tar också upp ett antal nya delmål som i flertalet fall bygger på remissbehandlade förslag från myndigheter, utredningar eller kommittéer.

Det övergripande generationsmålet och den nya strukturen för miljömålen innebär ett helt nytt sätt att arbeta inom miljöpolitiken. En samlad utvärdering av detta arbete bör därför göras med hänsyn till förändringar i samhällsutveckling och tillkommande miljöproblem samt med beaktande av nya kunskaper och erfarenheter. Regeringen har därför för avsikt att tillsätta en parlamentarisk beredning, som får i uppgift att i samverkan med berörda myndigheter göra en samlad översyn av vilka strategier och delmål som behövs för att miljökvalitetsmålen skall nås inom en generation.

Regeringen avser att efter den parlamentariska beredningens redovisning och en bred remiss göra en förnyad prövning och samlat ta ställning till delmålen samt återkomma med en utförlig redovisning till riksdagen under andra hälften av nästa mandatperiod.

Regeringen avser vidare att i framtiden en gång per mandatperiod utförligt redovisa för riksdagen hur målarbetet fortskrider.

Motionerna

I motionerna Jo66 (fp) yrkande 1 och Jo73 (mp) yrkande 51 föreslås att ett sextonde övergripande miljökvalitetsmål för biologisk respektive levande mångfald införs. Enligt motion Jo73 (mp) skall målet innebära att den biologiska mångfalden skall vara på samma nivå som på 1940-talet och ha inriktningen att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation. De fyra delmålen till det föreslagna miljökvalitetsmål 16 bör enligt motionen utformas så att arter, som klassas som hotade, skall ges möjlighet att återhämta sig, öka i antal och sprida sig till nya lokaler inom sina hela naturliga utbredningsområden. Vidare skall arter upptagna i EU:s habitat- och fågeldirektiv bibehållas med eller återställas till gynnsam bevarandestatus. Direktivens bestämmelser implementeras fullt ut i landets lagar, förordningar och föreskrifter. All verksamhet skall bedrivas så att hotet mot olika arter upphör. Jakt på arter som finns upptagna på Artdatabankens hotlistor skall upphöra senast år 2000 (yrkande 52).

Enligt motionerna Jo64 (kd) yrkande 1, Jo66 (fp) yrkande 2, Jo68 (v) yrkande 2, Jo69 (c) yrkande 1, Jo73 (mp) yrkande 2 och MJ792 (m) yrkande 1

bör det ankomma på riksdagen att godkänna de delmål som regeringen föreslår i anslutning till de nationella miljö kvalitetsmålen.

Behovet av tydliga program för att miljömålen skall kunna realiseras påtalas i motion Jo64 (kd) yrkande 2. Enligt motion Jo68 (v) bör regeringen återkomma med förslag till konkreta tidsbestämda delmål som är möjliga att utvärdera (yrkande 1). I motionen efterlyses en övergripande målsättning att Sverige inom 25 år skall ha löst dagens kända miljöproblem samt förhindra att nya uppstår (yrkande 3). Regeringen bör återkomma med förslag till riktlinjer för vad som skall ske när miljömålen ej nås (yrkande 4) och redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av de nya miljömålen, de delmål som fastställs och de åtgärder som krävs (yrkande 5). I motion Jo69 (c) påtalas behovet av delmålens mätbarhet och tidsbestämning (yrkande 2). Enligt motion Jo73 (mp) bör riksdagen fatta beslut om kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner (yrkande 3). Regeringen bör snart återkomma med kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner för miljöpolitikens samtliga områden (yrkande 4).

Utskottets överväganden

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att nästa generation skall kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Internationellt skall Sverige vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling. Detta innebär ett omfattande omställningsarbete och början på en process i vårt land, där vi medvetet bygger på gångna års erfarenheter med inriktningen att tillsammans med våra grannländer inom en generation ha löst de stora miljöproblemen i vår nära omvärld. Med ett begränsat antal nationella miljö kvalitetsmål införs en ny struktur för arbetet med miljömål och ett nytt sätt att arbeta inom miljöpolitiken. Miljö kvalitetsmålen anger vilket miljö tillstånd som skall uppnås i ett generationsperspektiv, medan delmål och riktlinjer utgör utgångspunkter för precisering av miljömål och miljöstrategier inom olika samhällssektorer på skilda nivåer. Miljö kvalitetsmålen skall gradvis kunna preciseras i takt med att erfarenheter vinnas om hur miljön skall förbättras samtidigt som industrisamhället utvecklas. Nya delmål bör ställas upp när det behövs för det fortsatta arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen.

Det ovan anförda innebär att utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till en ny struktur i arbetet med miljömål så till vida att 15 nationella miljö kvalitetsmål bör införas och delmål ställas upp för arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen.

I samverkan med berörda myndigheter arbetar en parlamentarisk beredning med en samlad översyn av vilka delmål som behövs för att Sveriges nationella miljö kvalitetsmål skall kunna nås inom en generation (dir. 1998:45). Beredningen skall granska de delmål och åtgärder som anges i propositionen och om det behövs föreslå ändringar eller kompletteringar för att de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen skall kunna nås på ett effektivt sätt. Beredningen kan också föreslå andra delmål om beredningen anser det nödvändigt för att nå miljö kvalitetsmålen. Beredningen skall även behandla de förslag till delmål och åtgärder som Naturvårdsverket och övriga

berörda myndigheter på regeringens uppdrag kommer att lämna den 1 oktober 1999. Senast den 1 juli 2000 skall beredningen redovisa resultatet av sitt arbete. När det gäller delmål för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, som inte omfattas av beredningens uppdrag, har regeringen uppdragit åt en parlamentarisk kommitté att lägga fram förslag till en samlad svensk strategi på klimatområdet. Kommittén skall också utarbeta ett åtgärdsprogram för att begränsa och reducera utsläppen av koldioxid och övriga växthusgaser som täcks av Kyotoprotokollet, inklusive upptag av koldioxid i sänkor. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 31 december 1999 (dir. 1998:40 och regeringsbeslut den 17 december 1998, dnr M98/4601 m.fl.).

De av regeringen föreslagna miljö kvalitetsmålen är av övergripande karaktär och definierar det tillstånd för den svenska miljön som miljöarbetet skall sikta mot, medan delmålen skall ange inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta konkreta miljöarbetet. Det är således delmålen snarare än de allmänt formulerade miljö kvalitetsmålen som kommer att utgöra underlag för miljöpolitiska åtgärder och prioriteringar inom olika samhällssektorer. Mot den bakgrunden bör det enligt utskottets mening ankomma på riksdagen att ta ställning till hur målsättningen för detta arbete skall formuleras. Den av regeringen tillsatta parlamentariska beredningen har till uppgift att i samverkan med berörda myndigheter göra en samlad översyn av vilka strategier och delmål som behövs för att miljö kvalitetsmålen skall nås inom en generation. Utskottet förutsätter att beredningens översyn omfattar samtliga delmål. Efter beredning av den parlamentariska beredningens förslag skall regeringen återkomma till riksdagen med redovisning och förslag angående delmålen. Utskottet utgår från att regeringen i detta arbete beaktar utskottets uttalanden från våren 1997 (1996/97:JoU11) så att delmålen dels begränsas till sitt antal, dels utformas på ett sätt som gör det möjligt för riksdagen att fatta konkreta och överskådliga beslut om miljöpolitikens mål och medel. Utskottet avstyrker således regeringens förslag i denna del. Utskottet ansluter sig härmed till motionerna Jo64 (kd) yrkande 1, Jo66 (fp) yrkande 2, Jo68 (v) yrkande 2, Jo69 (c) yrkande 1, Jo73 (mp) yrkande 2 och MJ792 (m) yrkande 1. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna i dessa delar bör ges regeringen till känna.

Utskottet delar den syn på den biologiska mångfaldens betydelse för en ekologiskt hållbar utveckling som kommer till uttryck i motionerna Jo66 (fp) och Jo73 (mp). Denna uppfattning har utskottet också givit uttryck för vid flera tillfällen och senast vintern 1998 (skr. 1997/98:13, bet. 1997/98:JoU11). Riksdagen fastställde då de tre övergripande målen för det miljöpolitiska arbetet, nämligen *Skyddet av miljön*, där bevarandet av den biologiska mångfalden ingår som en del, *Hållbar försörjning* och *Effektiv användning av energi och andra naturresurser*. Dessa mål kvarstår som allmän inriktning för det miljöpolitiska arbetet. Genom att den biologiska mångfalden särskilt anges under ett av de övergripande målen framhålls också den betydelse den tillmäts av riksdag och regering. Denna inställning avspeglas också i 1 kap. 1 § miljöbalken, den s.k. portalparagrafen, där det särskilt anges att miljöbalken skall tillämpas så att den biologiska mångfalden bevaras. I de nu föreslagna nationella miljö kvalitetsmålen, som i huvudsak innebär en beskriv-

ning av erforderlig miljö kvalitet, konkretiseras de övergripande målen för en ekologiskt hållbar utveckling. Miljö kvalitetsmålen är således av en annan karaktär än vad som gäller för de hittillsvarande miljö politiska målen. Bland annat innebär detta att förhållanden som relaterar till den biologiska mångfalden återkommer under flera olika nationella miljömål. Enligt utskottets mening kommer syftet med motionerna i dessa delar att i allt väsentligt bli tillgodosett utan införande av ett särskilt miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald. Med hänvisning till det anförda och i enlighet med utskottets ställningstagande inledningsvis under detta avsnitt föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag till införande av 15 miljö kvalitetsmål och avslår motionerna Jo66 (fp) yrkande 1 och Jo73 (mp) yrkande 51. Även motion Jo73 (mp) yrkande 52 om delmål för miljö kvalitetsmålet Levande mångfald bör avslås.

I den parlamentariska beredningens uppdrag ingår att så långt möjligt beräkna kostnaderna för de delmål och åtgärder som beredningen föreslår eller analyserar. Beredningen skall också granska de samhällsekonomiska analyser för delmål och åtgärder som myndigheterna redovisar samt de statsfinansiella och sektorsspecifika effekter som åtgärderna innebär. En bedömning skall göras av delmålens relevans och tillräcklighet för att uppnå miljö kvalitetsmålen. Så långt möjligt bör samtliga samhällsekonomiska aspekter bedömas. Analysen skall ligga till grund för beredningens bedömning av hur delmålen skall beskrivas i mätbara parametrar och i vilken takt delmålen skall uppnås. I direktiven för den klimatpolitiska kommittén ingår att föreslå klimatpolitiska styrmedel för åtgärdsprogrammet som berör samtliga samhällssektorer eller verksamhetsområden, belysa de samhällsekonomiska konsekvenserna av kommitténs förslag samt bedöma effekterna av förslagen för tidsperioden 2008–2012 med utblick för en längre period. I kommitténs förslag till en samlad strategi och ett åtgärdsprogram skall stor vikt läggas vid kostnadseffektivitet. Utskottet förutsätter att beredningen beaktar utskottets uttalanden från våren 1997 (1996/97:JoU11) att målen bör utformas så att de utgår från en klar målstruktur, är uppföljningsbara och kostnadseffektiva och även i övrigt utformas på ett sådant sätt att de begrepp som används är klart definierade. Av det anförda framgår att de frågor som tas upp i motionerna Jo64 (kd) yrkande 2, Jo68 (v) yrkandena 1, 3 och 5, Jo69 (c) yrkande 2 och Jo73 (mp) yrkandena 3 och 4 kommer att få sin belysning inom ramen för det utredningsarbete som pågår. Syftet med motionerna i dessa delar får därmed anses i allt väsentligt tillgodosett utan någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Som anføres i propositionen kommer regeringen att en gång per mandatperiod redovisa för riksdagen hur arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålen fortskrider. Riksdagen kommer således att i de sammanhangen ha möjlighet att ta ställning till behovet av nya eller förändrade delmål. Syftet med motion Jo68 (v) yrkande 4 får därmed anses tillgodosett. Motionen i denna del bör inte föranleda någon vidare riksdagens åtgärd.

5.1 Frisk luft

Propositionen

Luften skall vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas (*miljökvalitetsmål 1 Frisk luft*).

Miljökvalitetsmålet innebär:

- Halterna av luftföroreningar överskrider inte fastställda lågrisknivåer för cancer, överkänslighet och allergi eller för sjukdomar i luftvägarna.
- Halterna av marknära ozon överskrider inte de gränsvärden som satts för att hindra skador på människors hälsa, djur, växter, kulturvärden och material.

Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet Frisk luft kompletteras med delmål avseende bl.a. utsläpp av cancerframkallande ämnen och flyktiga organiska ämnen. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

I förhållande till 1995 års utsläppsnivå bör koldioxidutsläppen minska med 20 % till år 2020 och med 60 % till år 2050 och utsläppen av kväveoxider med 40 % till år 2005 och med 70 % till år 2020 (motion Jo69 (c) yrkandena 4 respektive 5). Enligt motion Jo73 (mp) bör delmålet för utsläpp av flyktiga organiska ämnen fastslås så att utsläppen minskas med 60 % till år 2005 beräknat från 1995 års nivå och med 80 % till år 2010 (yrkande 5). För utsläppen av cancerframkallande ämnen i tätorterna bör delmålet innebära en minskning med 60 % till 2005 räknat från 1991 års nivå och med 90 % till 2015 (yrkande 6). Regeringen bör snarast tar fram nya kvantifierade och tidsbestämda delmål för koloxid, kvävedioxid, sot och partiklar (yrkande 7). Delmålet för utsläpp av kväveoxider i luft bör innebära en minskning med 40 % till år 2005 och med 70 % till år 2020 räknat från 1995 års nivå (yrkande 8).

Enligt motion MJ738 (s) bör halmbränning förbjudas.

Motionärerna i motion Jo66 (fp) anser att en miljökonsekvensbeskrivning bör göras med anledning av avvecklingen av kärnkraftverket i Barsebäck (yrkande 5).

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 1 Frisk luft* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende utsläpp av cancerframkallande ämnen och flyktiga organiska ämnen. I likhet med regeringen anser utskottet att ytterligare delmål kan behöva utvecklas. Som utskottet anfört ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag härom.

För att miljö kvalitetsmålet skall kunna nås anser utskottet i likhet med regeringen att halterna av partiklar, kvävedioxid och marknära ozon i omgivningsluft, liksom halterna av oförbränt organiskt material och vissa lätta kolföreningar, måste minska och understiga dokumenterade hälsorelaterade s.k. lågrisknivåer för skydd av såväl befolkningen generellt som särskilt känsliga grupper. Vidare får utsläppen inte överstiga halter som skadar djur, växter, kulturvärden och material. Som anförs i propositionen är måluppfyllelsen beroende av såväl nationella som internationella åtaganden. Det är en uppgift för den parlamentariska beredningen att analysera och utveckla delmål. I uppdraget ingår också att granska de delmål och åtgärder som anges i propositionen, vid behov föreslå ändringar eller kompletteringar i fråga om delmålens närmare utformning och antal samt göra en bedömning av i vilken takt delmålen kan uppnås. Den klimatpolitiska kommittén har i uppdrag att lägga fram förslag till en samlad svensk strategi och ett åtgärdsprogram för att begränsa och reducera utsläppen av koldioxid och övriga växthusgaser som täcks av Kyotoprotokollet. Efter förslag från regeringen kommer riksdagen att därefter fatta beslut om vilka delmål som behövs för att miljö kvalitetsmålet Frisk luft skall kunna uppnås. Enligt utskottets mening bör regeringens förslag avvaktas innan ställning tas till motionerna Jo69 (c) yrkandena 4 och 5 och Jo73 (mp) yrkandena 5–8. Motionerna i dessa delar bör inte medföra någon riksdagens åtgärd.

Med anledning av motion Jo73 (mp) yrkande 7 vill utskottet tillägga att regeringen med stöd av miljöbalken och enligt förordningen (1998:897) om miljö kvalitetsnormer har fastställt miljö kvalitetsnormer för kvävedioxid, svaveldioxid och bly. Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverket arbetar med ett projekt om miljö kvalitetsnormer för bl.a. luftkvalitet och nitrat i grundvatten. Verkets förslag kommer att utgöra grund för regeringens beslut om ytterligare miljö kvalitetsnormer på områdena.

Som utskottet påpekade våren 1998 (1997/98:JoU20 s. 82) bemyndigas i 9 kap. 12 § miljöbalken regeringen, myndighet eller kommun att meddela föreskrifter av det slag som anges i motion MJ738 (s). Motionen avstyrks.

Utskottet förutsätter att regeringen i sin prövning av frågan om avveckling av kärnkraftverket i Barsebäck följer miljöbalkens bestämmelser på området och även i övrigt iakttar de miljö hänsyn som erfordras. Något särskilt uttalande härom finner utskottet därför inte påkallat. Motion Jo66 (fp) yrkande 5 avstyrks i den mån syftet med motionen i denna del inte kan anses tillgodosett.

5.2 Grundvatten av god kvalitet

Propositionen

Grundvattnet skall ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag (*miljö kvalitetsmål 2 Grundvatten av god kvalitet*).

Miljö kvalitetsmålet innebär:

– Grundvattnets kvalitet påverkas inte negativt av mänskliga aktiviteter som markanvändning, uttag av naturgrus, tillförsel av föroreningar m.m.

– Det utläckande grundvattnets kvalitet är sådan att det bidrar till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

– Förbrukning eller annan mänsklig påverkan sänker inte grundvattennivån så att tillgång och kvalitet äventyras.

Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet kompletteras med delmål avseende bl.a. påverkan från markexploatering och avfallsdeponier. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionen

Enligt motion Jo73 (mp) yrkande 9 bör regeringen återkomma med förslag på kvantifierade och tidsbestämda delmål och handlingsplaner för förekomst av radon, nitrat, bekämpningsmedel, metaller och radon i grundvatten.

Utskottets överväganden

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 2 Grundvatten av god kvalitet* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende bl.a. påverkan från markexploatering och avfallsdeponier. Ytterligare delmål kan behöva utvecklas. Regeringen bör återkomma till riksdagen med sådana förslag till delmål.

När det gäller de förslag till delmål för miljökvalitetsmål 2 som läggs fram i motion Jo73 (mp) kan utskottet konstatera att under år 1998 betydande framsteg åstadkoms på det internationella planet vad gäller överenskommelser och åtgärder inom vattenområdet. Mot bakgrund av föroreningarnas gränsöverskridande karaktär har Sverige varit pådrivande i flera av dessa frågor. Inom t.ex. EU innebär den svenska ståndpunkten till förslaget till EG:s ramdirektiv för vatten bl.a. krav på skydd för grundvatten i enlighet med motionärernas förslag. I och med ett svenskt genomförande av ramdirektivet kommer motionen i denna del således att bli tillgodosedd. Det bör tilläggas att frågorna även behandlas av den parlamentariska beredningen om mål i miljöpolitiken. Beredningens förslag kommer att utgöra underlag för regeringens utformning av de delmål som behövs för att miljökvalitetsmålet Frisk luft skall kunna uppnås. Utskottet vill även hänvisa till den nyligen framlagda skrivelsen 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshanteringen med en redogörelse för regeringens mål och policy för avfallshanteringen för de närmaste åren i syfte att uppnå bl.a. miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet. I avvaktan på riksdagens kommande ställningstaganden i frågan bör motion Jo73 (mp) yrkande 9 inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Propositionen

Regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag* innebär att sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Miljökvalitetsmålet innebär:

- Belastningen av näringsämnen och föroreningar får inte minska förutsättningarna för den biologiska mångfalden.
- Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.
- Sjöars, stränders och vattendrags stora värden för natur- och kulturupplevelser samt bad- och friluftsliv värnas så långt möjligt.
- Fiskar och andra arter som lever i eller är direkt beroende av sjöar och vattendrag kan fortleva i livskraftiga bestånd.

Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag kompletteras med delmål avseende användning av sjöar och vattendrag som dricksvattentäkt, skydd av biotoper som är viktiga för den biologiska mångfalden samt utbredningen av hotade arter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

Enligt motion Jo73 (mp) bör riksdagen besluta att orden ”skall bevaras” i miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag på två ställen byts ut mot ”skall förbättras och bevaras” (yrkande 10). Miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag bör kompletteras med meningen Miljöförbättrande åtgärder skall vara genomförda i påverkade sjöar och vattendrag i syfte att återskapa den ursprungliga biologiska mångfalden (yrkande 11). Riksdagen bör anta följande förslag till delmål: De outbyggda vattendragens betydelse för biologisk mångfald är sådan att bevarandebestånden i fortsättningen måste sättas före exploatering av vattendragen. Kvarvarande opåverkade forsar och strömsträckor skall inte exploateras (yrkande 12). Orden ”i möjligaste mån” bör strykas i andra delmålet under delmål till miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag (yrkande 15). De outbyggda älvarna och de befintliga outbyggda älvräckorna skall grundlagsskyddas (yrkande 13). I motion Jo66 (fp) begärs riksdagens godkännande att det under det tredje miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag fastställs att epoken av älvtbyggnad är över (yrkande 3).

Motionärerna i motion Jo73 (mp) begär att regeringen återkommer med konkreta och tidsbestämda mål för kalkningsverksamheten (yrkande 16). Riksdagen bör anta ett delmål för kalkningsverksamheten med följande lydelse: Antalet sjöar och vattendrag som kalkas skall successivt ökas för att år 2020 täcka det biologiska behovet (yrkande 17).

Enligt motion MJ803 (fp) bör Naturvårdsverket ges i uppdrag att genomföra en inventering av uppdämda vattendrag som kan restaureras i syfte att återskapa strömmande vatten (yrkande 3).

Motionärerna i motion Jo73 (mp) anser att regeringen bör återkomma med konkreta tidssatta delmål för återskapande av vandringsvägarna för havsöring och lax (yrkande 14). Behovet av skydd av arter som behöver strömmande vatten påtalas i motionerna MJ747 yrkande 4, MJ802 yrkande 2 och Bo505 yrkande 2 från samma parti. Småvattnens stora betydelse för den biologiska mångfalden och behovet av att skydda och anlägga nya sådana vatten tas upp i motion MJ772 (mp) yrkande 6.

Åtgärder för att minska utsläppen till sjöar och vattendrag efterlyses i motion MJ713 (fp). Vikten av stöd och förebyggande skydd av Vättern som natur- och kulturområde och som dricksvattentäkt betonas i motion MJ761 (fp). Enligt motion MJ798 (c) bör åtgärder vidtas för skydd av Vätterns vatten.

Utskottets överväganden

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag* med den innebörd som anges i propositionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till delmål avseende användning av sjöar och vattendrag som dricksvattentäkt, skydd av biotoper som är viktiga för den biologiska mångfalden samt utbredningen av hotade arter. Som regeringen anför kan därutöver ytterligare delmål behöva utvecklas. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkandena 10 och 11 om förändrad lydelse av miljökvalitetsmålet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att, i de fall vattenkraftsutbyggnad sker, detta måste ske med omsorg om den biologiska mångfalden och miljön i övrigt. Detta synsätt återspeglas också i reglerna om älvskydd i 4 kap. 6 § miljöbalken. Det bör noteras att miljökraven på vattenverksamhet skärptes med miljöbalkens införande genom att bestämmelserna i balken ersätter vattenlagens regler, bl.a. genom att hänsynsreglerna i 2 kap. blir tillämpliga även på sådan verksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat är Vattendragsutredningens förslag (SOU 1996:155) fortfarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Med hänvisning till det anförda och i avvaktan på resultatet av beredningen av Vattendragsutredningens förslag avstyrker utskottet motion Jo66 (fp) yrkande 3 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett. Det anförda innebär att utskottet även avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 13 om grundlagsskydd för vissa älvar och älvsträckor.

Tidigare i detta betänkande (avsnitt 4) har utskottet uttalat att det bör ankomma på riksdagen att ta ställning till delmålens antal och utformning. I avvaktan på regeringens förslag i frågan och med hänvisning till vad utskottet anført ovan bör motion Jo73 (mp) yrkandena 12 och 15 inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Kalkning av försurade vattenområden är ett av de viktigaste instrumenten för att bevara den biologiska mångfalden. Under år 1998 har Naturvårdsverket arbetat med att ta fram underlag för att kunna bedöma vilka effekter en avbruten kalkning får på den biologiska mångfalden. Även andra uppfölj-

ningsprojekt när det gäller effekterna av kalkningen har genomförts. Genom uppbyggnaden av en ny databas har bättre samordning och effektivitet uppnåtts. Naturvårdsverkets arbete med en nationell plan för kalkningsverksamheten kommer att avslutas till halvårsskiftet 1999. Planen skall innehålla en detaljerad bedömning av hur verksamheten skall läggas upp och dimensioneras under den kommande tioårsperioden med utgångspunkt i det av riksdagen uttalade målet om bevarande av den biologiska mångfalden. Enligt utskottets mening kommer den nationella planen att utgöra ett gott underlag för den parlamentariska beredningens överväganden vad avser delmål för kalkningsverksamheten. Det bör därefter vara en fråga för regeringen att framlägga förslag till riksdagen om sådana delmål att miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag kan uppnås. I avvaktan härpå avstyrker utskottet motion Jo73 (mp) yrkandena 16 och 17 i den mån motionsyrkandena inte kan anses tillgodosedda.

Frågan om inventering av dämda vattendrag kommer att aktualiseras i samband med ett svenskt genomförande av kommande ramdirektiv för vatten, som syftar till att uppnå en god ekologisk vattenkvalitet. Enligt utskottets mening kommer motion MJ803 (fp) yrkande 3 att bli tillgodosedd utan något särskilt uttalande i frågan. Motionen i denna del bör inte medföra någon vidare riksdagens åtgärd.

Sjöar, stränder och vattendrag är i dag utsatta för en rad negativa miljöeffekter, t.ex. slitage genom för högt besöksstryck, störningar på djurlivet, olika utsläpp till luft och vatten samt buller från sjötrafik. Som anförs i propositionen behöver därför en samlad bedömning av nyttjande respektive bevarande göras. I likhet med regeringen anser utskottet att sjöars, stränders och vattendrags stora värden för natur- och kulturupplevelser, bad samt friluftsliv så långt möjligt skall värnas. Miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag behöver kompletteras med delmål avseende bl.a. skydd av biotoper som är viktiga för den biologiska mångfalden och för utbredningen av hotade arter. Ett stort antal delmål under andra miljökvalitetsmål är dessutom viktiga för att detta miljökvalitetsmål skall kunna uppnås. Några utgångspunkter för det arbetet bör vara att vandrande fiskarter skall ha möjlighet att kunna ta sig upp i vattendrag inom sina naturliga utbredningsområden och, som ovan angetts, att biotoper som är viktiga för den biologiska mångfalden i påverkade sjöar och vattendrag samt i deras nära omgivningar i möjligaste mån bör återskapas. Det är enligt utskottets mening även angeläget med insatser för att minska belastningen av näringsämnen och föroreningar för att inte minska förutsättningarna för den biologiska mångfalden.

Naturvårdsverket har inlett arbete med en nationell inventering av sjöar som beräknas pågå under några år. Av propositionen framgår att verket, när material från inventeringen föreligger, bör redovisa ett mer detaljerat förslag avseende skydd av sötvattenmiljöer. Naturvårdsverket har vidare i uppdrag att tillsammans med Statistiska centralbyrån och Fiskeriverket utveckla indikatorer för olika växt- och djurarters utbredning och tillväxt i sjöar och vattendrag. Verket skall även i samverkan med berörda myndigheter se över och föreslå en värderingsgrund för hur värdering av grundvatten kan göras bl.a. i syfte att bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Uppdragen ingår också som ett led i genomförandet av EG:s kommande ramdirektiv för vatten.

De frågor som tas upp i motionerna Jo73 yrkande 14, MJ747 yrkande 4, MJ772 yrkande 6, MJ802 yrkande 2 och Bo505 yrkande 2 (samtliga mp) samt motion MJ713 (fp) kommer således att bli föremål för överväganden såväl inom den parlamentariska beredningen som i arbetet med genomförande av EG:s ramdirektiv för vatten. När det gäller frågan om delmål för miljökvalitetsmålet kommer riksdagen att efter regeringens förslag kunna ta ställning till delmålens närmare utformning. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionerna i dessa delar i allt väsentligt kommer att bli tillgodosett utan något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Som anförts i propositionen behöver miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag kompletteras med delmål avseende bl.a. användning av sjöar och vattendrag som dricksvattentäkt. Det bör vara en uppgift för den parlamentariska beredningen att, med hänsyn tagen till bl.a. samhällsekonomiska konsekvenser, överväga i vilken takt som målet kan nås. Frågan kommer även att uppmärksammas i arbetet med genomförande av EG:s vattendirektiv. Utskottet förutsätter att i det fall det kommer att behövas delmål för vissa sjöar beredningen kommer att uppmärksamma detta. Motionerna MJ761 (fp) och MJ798 (c) avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

5.4 Myllrande våtmarker

Propositionen

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet skall bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden (*miljökvalitetsmål 4 Myllrande våtmarker*).

Miljökvalitetsmålet innebär bl.a.:

- Det finns våtmarker av varierande slag med bevarad biologisk mångfald i hela landet.
- Våtmarker skyddas så långt möjligt mot dränering, torvtäkter, vägbyggen och annan exploatering.
- Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.
- Torvbrytningen sker på lämpliga platser och med hänsyn till miljön och den biologiska mångfalden.
- Våtmarkernas kulturmiljövärden samt värde för friluftsliv värnas.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker kompletteras med delmål för skydd av myrmarker och hotade arter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

I motion Jo73 (mp) föreslås som delmål till miljökvalitetsmål 4 att all dikning och skyddsdikning i skogsmark skall upphöra (yrkande 18). Delmålet om skydd av myrmarker bör ändras och ha följande lydelse: Minst 50 % av objekten i Naturvårdsverkets myrskyddsplan skall skyddas som reservat eller

på annat sätt snarast, dock senast till år 2005. Resterande objekt skall skyddas som reservat eller på annat säkert sätt senast till år 2010 (yrkande 19). I yrkande 21 föreslås ytterligare ett delmål med följande lydelse: Senast år 1999 minst ytterligare tio våtmarker i landet upptas på Ramsar-listan över våtmarker av internationell betydelse. Våtmarkerna behandlas även i motion MJ782 (m). Restriktivitet bör råda vid tillstånd till torvbrytning. Kvarvarande sydsvenska våtmarker bör i princip bevaras, och återskapande av våtmarker bör stödjas av staten (yrkande 8). Enligt motion Jo73 (mp) yrkande 20 bör myrskyddsplanen kompletteras. Förslag om skydd av de myrar som finns upptagna i myrskyddsplanen tas upp i motion MJ802 yrkande 3 från samma parti. Krav på ett tillkännagivande att torv som bränsle inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle förs fram i motionerna Jo73 och MJ747 (båda mp) yrkandena 22 respektive 6.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 4 Myllrande våtmarker* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål för skydd av myrmarker och hotade arter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. I enlighet med utskottets uttalande ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag härom.

Som utskottet vid flera tidigare tillfällen anført utgör våtmarkerna viktiga biotoper som är värdefulla för såväl arter knutna till dessa miljöer som arter beroende av kringliggande ekosystem. Våtmarkerna har också stor betydelse för den ekologiska variationen i landskapet och för landskapets vattenhushållande funktioner. I detta ligger bl.a. våtmarkernas funktion som närsaltfällor. Som regeringen anför skall våtmarker av varierande slag, även mindre sådana på skogs- och odlingsmark, finnas i hela landet med bevarad biologisk mångfald. Mot den bakgrunden anser utskottet att våtmarker så långt möjligt skall skyddas mot dränering, torvtäkter, vägbyggen och annan exploatering. I sammanhanget vill utskottet erinra om att, fränsett några kommuner i centrala Småland, det råder förbud mot dikning i hela Götaland och stora delar av Svealand. Det bör emellertid ankomma på regeringen att efter förslag från den parlamentariska beredningen framlägga förslag för riksdagen om antalet delmål och utformningen av dessa. I avvaktan härpå bör motion MJ782 (m) yrkande 8 inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Med anledning av motion Jo73 (mp) vill utskottet tillägga att Sverige hittills har anmält 30 våtmarksområden till Våtmarkskonventionen om bevarande av våtmarker av internationell betydelse för flyttande fåglar. I syfte att anmäla ytterligare områden bl.a. med våtmarkstyper som är svagt representerade pågår ett arbete vid Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att välja ut ett tjugotal nya områden. Med det anförda finner utskottet syftet med motionens yrkanden 18, 19 och 21 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen i dessa delar bör lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Enligt vad utskottet erfarit kommer myrskyddsplanen att kompletteras sedan samtliga större våtmarker i hela landet med undantag av Norrbottens län nu har inventerats. Mindre myrområden, som inte omfattas av planen, kom-

mer att kunna kartläggas i andra inventeringar som skogssektorns nyckelbiotopsinventering, sumpskogsinventeringen och Naturvårdsverkets inventering av sjöar och vattendrag. I propositionen anförs att minst 50 % av objekten i Naturvårdsverkets myrskyddsplan skall skyddas som reservat eller bevaras genom avtal och andra åtgärder. Regeringen har givit Naturvårdsverket i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter ange behovet av ytterligare skydd och därmed mål för våtmarker. Förslagen kommer sedan att utvärderas av den parlamentariska beredningen och efter avslutat arbete i Regeringskansliet föreläggas riksdagen för beslut. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo73 yrkande 20 och MJ802 yrkande 3 (båda mp) i den mån motionerna i dessa delar inte kan anses tillgodosedda.

Motionerna Jo73 yrkande 22 och MJ747 yrkande 6 (båda mp) ger utskottet anledning att erinra om bestämmelserna i 12 kap. 1–5 §§ miljöbalken om tillståndsplikt för täkter av bl.a. torv. Genom den nya lagstiftningen skärptes tillståndsplikten till att omfatta även husbehovstäkter med undantag för sådana husbehovstäkter som bedrivs inom ramen för ett hållbart jord- eller skogsbruk såvida inte täktmaterialet eller området behöver särskilt skydd. Utskottet saknar anledning att härutöver uttala sig till förmån för det totalförbud för torvtäkter som motionärerna eftersträvar. Motionerna i dessa delar avstyrks.

5.5 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Propositionen

Som *miljökvalitetsmål 5 Hav i balans samt levande kust och skärgård* föreslår regeringen att västerhavet och Östersjön skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden skall bevaras. Kust och skärgård skall ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård skall bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Miljökvalitetsmålet innebär bl.a.:

- Belastning av näringsämnen och föroreningar samt fysisk påverkan försämrar inte förutsättningarna för den biologiska mångfalden eller den marina miljöns produktionsförmåga.

- Fiske, sjöfart och annat nyttjande av hav och vattenområden, liksom bebyggelse och annan exploatering i kust- och skärgårdsområdena sker med hänsyn till vattenområdenas produktionsförmåga, biologiska mångfald, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftslivet.

- Marina biotoper som är unika skall skyddas.

- Skärgårdslandskapets naturskönhet, kulturmiljövärden och variation bibehålls genom att vatten-, jord- och skogsbruk samt turism bedrivs med hänsyn till miljö, kulturmiljö och biologisk mångfald.

- Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.

- Massförekomster av växtplankton orsakade av mänsklig påverkan förekommer inte.

- Utbredning och artantal av växter och djur förändras inte negativt genom mänsklig påverkan.
- Tångbältets djuputbredning i Östersjöns och västerhavets skärgårdar har återhämtats.
- Syrebrist orsakad av övergödning från mänsklig verksamhet är mycket sällsynt.
- Låg bullernivå eftersträvas.
- Lokalisering av vindkraftverk sker med hänsyn tagen till bl.a. natur- och kulturmiljö, friluftsliv samt landskapsbild.

Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Regeringen gör bedömningen att miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård bör kompletteras med delmål avseende småvalar, olje- och kemikalieutsläpp från fartyg till vatten samt sjötrafikens påverkan. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

Enligt motion Jo73 (mp) bör miljö kvalitetsmål 5 ha följande lydelse: Miljön i Östersjön och västerhavet skall inte vara negativt påverkad av nyttjande eller föroreningar. Vattnen skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga. Den biologiska mångfalden skall återskapas och bevaras såväl i haven som i kust och skärgård. Allt nyttjande, bebyggelse och rekreation bedrivs hänsynsfullt och hållbart (yrkande 23). I yrkande 24 och i motion MJ747 yrkande 8 begär samma parti att planen Marina reservat i Sverige kompletteras skyndsamt, speciellt beträffande skyddet av grunda kustområden med exempelvis mjukbottnar, ålgräsängar och musselbankar.

För att skydda havets biologiska mångfald bör enligt motion MJ802 (mp) yrkande 5 fler marina reservat tillskapas. Motionärerna i motion MJ767 (s) anser att regeringen i samråd med berörda myndigheter bör utreda att Fiskeriverket är den statliga myndighet som har ansvar för det svenska yrkesfisket även inom skyddade områden.

Motionärerna i motion Jo73 (mp) anser att regeringen snarast bör återkomma med kvalitativa och tidsbestämda delmål för att nå ett beståndsbevarande och ekologiskt hållbart fiske (yrkande 26). Riksdagen bör anta följande delmål: Den svenska kvoten av lax skall fiskas så att den viltreproducerande laxen ges möjlighet att öka i antal. Fisket av lax i blandade bestånd på tillväxtområden skall därför upphöra år 1999 (yrkande 27). Vildlaxens bevarande tas upp i motion MJ410 (m) yrkande 7. Det är enligt motionärerna av största vikt att den långsiktiga internationella aktionsplanen för bevarande av vildlaxen kan genomföras fullt ut. Det yrkesmässiga fisket och fritids- och turistfisket måste kunna pågå samtidigt både i de norra och de södra länen. Eventuella inskränkningar måste utformas rättvist mellan olika kuststräckor.

I motion MJ731 (mp) begärs att regeringen bestämt tar avstånd från framtida norska och/eller danska planerade provborrningar i Skagerrak (yrkande 1) och i nordiska sammanhang driver frågan om att skapa en från borrningar efter olja och gas fredad zon i Skagerrak och Kattegatt (yrkande 2). Frågan om tillsättande av en Nordsjökommission tas upp i motion MJ708 (c).

I motion MJ773 (fp) begärs en långsiktig plan för minskning av utsläpp av miljöföroreningar i Östersjön och för bevarande av den biologiska mångfalden. Motionärerna i motion U810 (mp) anser att Sverige aktivt måste minska kväve- och fosforutsläppen till haven (yrkande 2). Högre takt i implementeringen av Helsingforskommissionens uppställda mål och åtgärder mot kustnära övergödning efterlyses i motion MJ748 (kd) yrkandena 1 respektive 2. Behovet av förstärkta insatser för att minska belastningen på vårt känsliga kusthav påtalas i motion MJ744 (mp) yrkande 2. I motion MJ759 (s) begärs åtgärder för att motverka övergödningen av våra kustnära hav. I sin ekonomiska planering och i sitt agerande inom EU bör regeringen beakta de behov av insatser som behövs för att rädda västerhavets vattenmiljö – motion T212 (kd) yrkande 2.

Motionärerna i motion MJ770 (kd) anser att tång och alger vid Skånes kust bör tas till vara och användas som jordförbättring i stället för handelsgödsel. Enligt motion MJ720 (m) bör compensation utgå till kommuner för städning av stränder av riksintresse. Även enligt motion MJ786 (kd) bör medel avsättas till berörda kommuner för städning av strandområden (yrkande 1). Sverige bör i internationella sammanhang uppmärksamma frågan om nedskräpning av stränderna och agera för gemensamma regler för berörda strandstater (yrkande 2).

Enhetliga regler, råd och anvisningar när det gäller anläggande av miljöstationer för fritidsbåtar efterlyses i motion MJ790 (m) yrkande 1. I yrkande 2 begärs förslag om ytterligare stimulanser av båttvättanläggningar.

Initiativ för att få stopp på de radioaktiva utsläppen vid Sellafield efterlyses i motion MJ763 (mp).

Enligt motion Jo73 (mp) bör länsstyrelsen ange ett antal områden lämpliga för vindkraft i varje län (yrkande 25).

Utskottets överväganden

Regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 5 Hav i balans samt levande kust och skärgård* med den innebörd som anges i propositionen bör godkännas av riksdagen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till delmål avseende påverkan på grunda havsområden, utbredning av hotade arter, bifångster av småvalar, olje- och kemikalieutsläpp från fartyg till vatten samt sjötrafikens påverkan. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 23 med förslag till annan lydelse av miljökvalitetsmålet. De frågor som tas upp i denna del av motionen kommer att bli föremål för överväganden inom den parlamentariska beredningen. Riksdagen kommer därmed att få ta ställning till dessa frågor när regeringen återkommer till riksdagen med förslag till delmål för miljökvalitetsmål 5.

De svenska havs- och insjöskärgårdarna är unika. Liknande områden återfinns bara på några få andra ställen på jorden. En stor spännvidd av ekosystem samt växt- och djurbiotoper ger förutsättningar för en artrikedom på land och i vatten som få andra landskap kan uppvisa. Den känsliga vattenmiljön berörs emellertid av flera hot, varav det allvarligaste är övergödningen. Även förekomsten av stabila organiska ämnen och förhöjda halter av tung-

metaller i vatten, sediment och organismer utgör stora miljöproblem. Eftersom skärgårdarnas mest värdefulla grundområden utgör mycket viktiga marina biotoper anser utskottet i likhet med regeringen att skyddet av dessa områden bör stärkas. Några av havets viktiga livsmiljöer som är särskilt påverkade av störningar är blåstångsbältet, ålgräsängarna, hårbottenarna och de grunda mjukbottenarna. För ett hållbart fiske är det av stor vikt att även grunda kustområden med mjukbottenar, ålgräsängar och musselbankar skyddas. Som anförs i propositionen bör ett större antal representativa och unika marina områden få särskilt skydd från påverkan på den biologiska mångfalden. I enlighet med utskottets ställningstagande under avsnitt 4 i detta betänkande bör det ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till delmål under miljö kvalitetsmålet. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i tillämpliga delar anför nedan om skydd av marina områden avstyrks motion Jo73 (mp) yrkande 26 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

Fiskeriverket har sedan sommaren 1998 regeringens uppdrag att göra en samlad översyn av vilka delmål och åtgärder som behövs för att nå miljö kvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Arbetet skall bedrivas i samverkan med Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och andra berörda myndigheter. Förslagen skall redovisas senast den 1 oktober 1999. Det blir därefter en uppgift för den parlamentariska beredningen att göra en samlad översyn av delmålen. Därefter kommer riksdagen att ta ställning till regeringens förslag till delmål.

Som regeringen anför bör ett större antal representativa och unika marina områden få särskilt skydd från påverkan på den biologiska mångfalden. De marina delarna i skärgårdsområdena där variationen av land och vatten skapar förutsättningar för biologisk mångfald, har hittills skyddats i liten omfattning. Syftet med att skydda marina områden är att bevara marint värdefulla miljöer, ekosystem, arter och processer. Marina reservat kan också tjäna som referensområden vid bedömning av miljöstörda områden. Det kan enligt utskottets mening vara angeläget att också skydda vissa vattenområden med hög biologisk produktion, t.ex. uppväxtområden för fisk, som reservat. Inom Regeringskansliet, vid centrala myndigheter och på det regionala/lokala planet pågår redan arbete med att se över skyddet av värdefulla marina miljöer. I sammanhanget bör även nämnas Fiskeriverkets uppdrag att utarbeta förslag till delmål och åtgärder i syfte att uppnå miljö kvalitetsmålet. Inom ramen för sitt sektorsansvar skall verket även precisera sin roll som sektorsmyndighet i arbetet med en ekologiskt hållbar utveckling på fiskets område samt bedöma hur sektorns åtgärder påverkar utvecklingen mot ekologisk hållbarhet. När det gäller Fiskeriverkets Aktionsplan för biologisk mångfald anser utskottet i likhet med regeringen att aktionsplanen i allt väsentligt bör genomföras. Det anförda innebär att syftet med motionerna Jo73 (mp) yrkande 24, MJ747 (mp) yrkande 8, MJ767 (s) och MJ802 (mp) yrkande 5 i allt väsentligt kommer att bli tillgodosett utan något riksdagens uttalande i frågan.

Som utskottet tidigare anfört (1997/98:JoU9) är och förblir regleringen av fisket efter lax en svår fråga. Problemen kan inte bara lösas genom beslut om en mycket låg total tillåten fångstmängd, eftersom det då bildas ett stort

överskott av odlad lax i de utbyggda älvarna. Ett visst fisketryck måste därför upprätthållas. Med hänvisning härtill och i avvaktan på regeringens förslag till delmål under miljö kvalitetsmålet bör motion Jo73 (mp) yrkande 27 inte föranleda någon vidare riksdagens åtgärd.

Hösten 1997 framhöll utskottet att genomförandet av den internationella aktionsplanen för Östersjö laxen, som är av avgörande betydelse för nationellt skyddsvärda laxbestånd, bör prioriteras (1997/98:JoU9). Fiskeriverket har inrättat en nationell arbetsgrupp för att genomföra de åtgärder som enligt aktionsplanen behövs för att rädda laxstammarna. Andra åtgärder inkluderar ökad fredning av hotade bestånd, återställande av reproduktionsområden, byggande av nya fiskvägar, märkning av odlad lax samt etablering och drift av referensälvar. Utskottet betonade också Sveriges särskilda ansvar för naturlaxstammarna eftersom de flesta kvarvarande naturliga laxbestånden i Östersjöområdet leker i svenska vattendrag. Utöver arbetet med den internationella aktionsplanen har Fiskeriverket på regeringens uppdrag utrett och lämnat förslag om och hur en begränsning av fisket efter vildlax kan genomföras. Förslaget bereds i Regeringskansliet. I sammanhanget bör noteras att beslut om begränsning av laxfisket har fattats inom HELCOM. Ett ytterligare led i det svenska bevarandearbetet är att säkerställa genproduktion för den framtida driften av genbanken för lax i syfte att uppnå en kostnadseffektiv lösning. I sammanhanget bör nämnas att Fiskeriverket genom regeringsbeslut i oktober 1998 disponerar ca 5,9 miljoner kronor av vattenavgiftsmedel för främjande av sötvattenfisk och vandringsfisk. Med det anförda finner utskottet att syftet med motion MJ410 (m) yrkande 7 i väsentliga delar tillgodosetts. Motionsyrkandet bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Frågor om provborringar i Skagerrak har vid flera tillfällen och senast våren 1998 varit föremål för behandling i utskottet (1997/98:JoU26). I ett frågesvar den 25 februari 1998 (1997/98:456, 463 och 470) uttalade miljöministern att, när det gäller planerna på provborring på norskt territorium, den svenska regeringen då väntade på besked från den norska regeringen. Enligt vad utskottet inhämtat har den norska regeringen nu underrättat den svenska regeringen om att några planer på provborring i Skagerrak inte längre är aktuella. Den planerade verksamheten på danskt territorium faller enligt regeringens bedömning under den nordiska miljöskyddskonventionen. Regeringen begärde därför samråd med den danska regeringen i enlighet med konventionen. Utskottet har inhämtat att koncession kommer att beviljas, men Sverige har fått garantier att koncessionsavtalet innehåller krav på miljökonsekvensbeskrivning i enlighet med svensk begäran. Efter utförd miljökonsekvensbeskrivning kommer bl.a. den svenska regeringen att enligt den nordiska miljöskyddskonventionen avge yttrande över verksamhetens lämplighet. När det gäller frågan om fredning av Skagerrak vill utskottet, utöver det ovan anförda, hänvisa till sitt ställningstagande våren 1998 i en liknande fråga (1997/98:JoU26). Med hänvisning till bl.a. Sveriges engagemang i Nordsjökonferensen och Oslo-Pariskonventionen (OSPAR) och tidigare ställningstaganden av utskottet avstyrktes det då aktuella motionsyrkandet. Utskottets ställningstagande kvarstår. Motion MJ731 (mp) avstyrks.

Frågan om bildande av en Nordsjökommission har behandlats av utskottet vid ett flertal tillfällen och på ett ingående sätt senast våren 1996 (1995/96:JoU9). Utskottet uttalade då att fortsatta Nordsjökonferenser i kombination med Oslo-Pariskonventionen gör att Nordsjöfrågorna i det fortsatta arbetet kommer att vara väl tillgodosedda. Utskottet, vars uppfattning kvarstår, avstyrker mot denna bakgrund motion MJ708 (c).

Av propositionen framgår att det såväl nationellt som internationellt pågår ett omfattande arbete för att åstadkomma den minskning av föroreningar och det bevarande av den biologiska mångfalden som tas upp i motion MJ773 (fp). Dessa frågor har också vid ett flertal tillfällen och senast våren 1998 behandlats av utskottet (1997/98:JoU26). I och med införandet av miljökvalitetsmål 5 och de delmål som kommer att fastställas för miljökvalitetsmålet kommer arbetet med Östersjöns miljö att ytterligare stärkas. I sammanhanget vill utskottet erinra om att de aktionsplaner för bevarande av biologisk mångfald som har utarbetats av Naturvårdsverket och Fiskeriverket även omfattar den biologiska mångfalden i Östersjön. För det internationella samarbetet för Östersjöns miljö utgör den Agenda 21 som har utarbetats för Östersjöländerna en god utgångspunkt i det fortsatta arbetet. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionen i allt väsentligt kommer att bli tillgodosett utan någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet delar uppfattningen i motion U810 (mp) att utsläppen av kväve och fosfor till haven utgör ett stort miljöproblem och måste minska. Som framgår av propositionen innebär miljökvalitetsmål 5 bl.a. att belastning av näringsämnen skall bringas till en sådan nivå att förutsättningarna för den biologiska mångfalden eller den marina miljöns produktionsförmåga inte försämras. Även miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning syftar till att åstadkomma ett naturligt näringsstillstånd i vattnet. Utskottet förutsätter att syftet med motionen kommer att bli tillgodosett när förslag till delmål för miljökvalitetsmålen framläggs för riksdagen. Motionens yrkande 2 bör mot den bakgrunden lämnas utan riksdagens åtgärd.

I propositionen deklarerar regeringen sin avsikt att i ett stort antal internationella fora, bl.a. HELCOM, aktivt verka för att miljökvalitetsmål 5 skall uppnås. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anför ovan finner utskottet att motionerna MJ744 (mp) yrkande 2, MJ748 (kd) yrkandena 1 och 2, MJ759 (s) och T212 (kd) yrkande 2 kommer att bli tillgodosedda utan något särskilt riksdagens uttalande i frågan.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionären i motion MJ770 (kd) om det problem som den kustnära övergödningen utgör. Som anförts i motionen bör användningen av handelsgödsel minska och lokala initiativ för att utveckla och öka användningen av organiska gödselmedel bör uppmuntras. Användning av tång kan vara ett sådant alternativt gödselmedel. Utskottet har inhämtat att försöksverksamhet med både upptagning av alger och tång samt gödning redan i dag pågår i Bohuslän inom ramen för ett EU-projekt. Det är dock enligt utskottets mening inte lämpligt att föreslå ett riksdagsuttalande till förmån för de metoder som förespråkas i motionen. Det bör i första hand ankomma på lantbrukarna själva och deras rådgivningsorgan att bedöma om tång är ett lämpligt gödselmedel i Skåne-regionen. Med det anförda avstyrker utskottet motionen i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

När det gäller frågan om strandstädning utmed våra kustkommuner har miljöministern i ett frågesvar redogjort för regeringens internationella arbete för att komma till rätta med nedskräpningen till havs (1997/98:942 och 956). Enligt miljöministern är den viktigaste långsiktiga åtgärden för att förbättra miljön att få nedskräpningen till havs att upphöra. Sverige driver därför med kraft denna fråga inom internationella fora som OSPAR, Londonkonventionen, IMO (FN:s internationella havsorgan International Maritime Organization) m.fl. Vid ett partsmöte till OSPAR den 22 och 23 juli 1998 ställde sig miljöministrarna på svenskt initiativ bakom ett uttalande att bättre hantera föroreningar från sjöfarten, bl.a. nedskräpningen till havs. I det konkreta arbetet med att städa stränderna har tidigare den arbetsmarknadspolitiska åtgärden ALU spelat en viktig roll. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna arbetslivsutveckling och arbetsplatsintroduktion har sedan den 1 januari 1999 ersatts av en praktikåtgärd som gör insatser inom t.ex. miljöområdet möjliga (prop. 1998/99:1, utg.omr. 14, bet. 1998/99:AU1). Med det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ720 (m) och MJ786 (kd) i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Utskottet delar uppfattningen i motion MJ790 (m) om vikten av att olika slag av avfall från fritidsbåtar omhändertas på ett miljömässigt tillfredsställande sätt. Utskottet har inhämtat att länsstyrelserna i Uppsala, Stockholms, Östergötlands, Kalmar, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län den 18 december 1997 fick regeringens uppdrag att utarbeta regionala miljö- och hushållningsprogram för respektive skärgårdsområden. Bland annat skall regionala/lokala åtgärdsprogram för båtbottentvättar i marinor och hamnanläggningar redovisas, liksom program för ett nätverk av mottagningsanläggningar där fritidsbåtar och andra mindre fartyg kan lämna sitt avfall. Miljövårdsberedningen skall följa och stödja arbetet med programmen, som skall redovisas till beredningen senast den 31 december 1999. Tillsammans med berörda centrala myndigheter skall Miljövårdsberedningen senast den 31 augusti 2000 redovisa en utvärdering av det samlade miljöarbetet i berörda skärgårdsområden. När det gäller frågan om ekonomiska stimulanser vill utskottet erinra om att – till följd av EG:s konkurrensregler – det bidrag som i dag kan utgå till investeringskostnader för bl.a. båttvättanläggningar är begränsat till 30 % av den kostnad som beror på att investeringen ges en sådan inriktning att miljöbelastningen minskar. Med det anförda avstyrker utskottet motionen i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Utsläppen av radioaktivt teknetium från uppdriftsbyggnaden i Sellafield har under en följd av år varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I ett frågesvar den 29 oktober 1998 redogjorde miljöministern för de åtgärder som under året hade vidtagits både från svensk och brittisk sida (1998/99:22). Vid ett expertmöte i januari 1998 inom ramen för OSPAR-konventionen ifrågasatte de svenska experterna från Statens strålskyddsinstitut (SSI) om det, trots de låga halterna, var nödvändigt att över huvud taget släppa ut radioaktivt teknetium från anläggningarna. Den 27 februari 1998 uppmanades den brittiska regeringen i ett brev från de nordiska miljöministrarna att stoppa utsläppen. I sitt brev svar informerade den brittiske miljöministern sina nordiska kolleger om att UK Environment Agency utarbetar förslag till beslut om dels begränsningar med mer än 50 % av utsläppen, dels

ett uppdrag till British Nuclear Fuels, ägaren av anläggningarna, att utveckla en teknik som skulle göra det möjligt att helt eliminera de radioaktiva utsläppen. Vid ett kommissionsmöte inom OSPAR-konventionen sommaren 1998 antogs en deklARATION med en strategi för hur konventionen skall hantera frågor om utsläpp av radioaktiva ämnen. Sammantaget innebär besluten att parterna till konventionen genom betydande och successiva utsläppsminskningar skall uppnå målet att ytterligare koncentrationer i miljön av artificiella radioaktiva ämnen till följd av utsläpp skall vara nära noll och att koncentrationer av naturliga radioaktiva utsläpp skall vara nära bakgrunds-nivån. Målet skall vara uppnått till år 2020, och åtgärder skall ha påbörjats senast till år 2000. Den brittiska regeringen/miljöministern har år 1998 fattat beslut om bl.a. en sänkning av gränsvärdena för utsläpp av teknetium från anläggningen i Sellafield och ett åläggande för anläggningens ägare att utarbeta en forsknings- och utvecklingsplan för ytterligare reducering av utsläppen. I sitt frågesvar uttalade den svenske miljöministern sin avsikt att nära följa de brittiska strävandena när det gäller utsläppen från Sellafield. Enligt vad utskottet erfarit har Nordisk kärnsäkerhetsforskning nyligen påbörjat ett forskningsprojekt som syftar till att studera transportvägarna genom havsvatten för särskilt radioaktivt teknetium från Irländska sjön, vid vilken Sellafield är beläget, till de nordiska farvattnen. Studien syftar även till att studera hur radioaktivt teknetium tas upp i olika biologiska organismer samt metoder för att bestämma koncentrationen av detta ämne. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen i regleringsbrevet för år 1999 har givit SSI i uppdrag att i samråd med Naturvårdsverket utreda vilka insatser som är nödvändiga för att tillfredsställa behovet av en miljöövervakning av radioaktiva ämnen avseende miljöförändringar på land och i vatten. Uppdraget skall redovisas senast den 30 december 1999. Med det anförda finner utskottet att syftet med motion MJ763 (mp) i allt väsentligt får anses tillgodosett. Motionen bör inte medföra någon åtgärd från riksdagens sida.

Vid utbyggnad av vindkraftverk uppstår i många fall konflikter med motstående intressen, bl.a. vid värnandet av kustlandskapens innehåll vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Som anförts i propositionen skall lokaliseringen av vindkraft därför ske på ett sätt som inte leder till stora intrång i värdefulla natur- och kulturmiljöer och som är förenligt med bestämmelserna om hushållning med mark och vatten i miljöbalken. Våren 1998 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att sammanställa aktuella uppgifter om och erfarenheter av utbyggnaden av land- och havsbaserad vindkraft, analysera förutsättningarna för en fortsatt utbyggnad av vindkraft i Sverige samt föreslå kriterier för lokalisering som underlag inför beslut om tillstånd till lokalisering av land- och havsbaserad vindkraft (dir. 1998:35). I en lägesrapport i december 1998 presenterade utredaren bl.a. en lägesanalys med redovisning av utbyggnadssituationen, problembilden samt behovet av underlag för tillståndsprövning, planering m.m. med avseende på etableringar i olika delar av landet (SOU 1998:152). Lägesrapporten skall tjäna som underlag för utredningens fortsatta arbete med att bl.a. överväga kriterier för lokalisering av vindkraftverk. Uppdraget i sin helhet skall redovisas senast den 1 juni 1999. I avvaktan

5.6 Ingen övergödning

Propositionen

Regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning* innebär att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte skall ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Miljökvalitetsmålet innebär bl.a.:

– Belastningen av näringsämnen får inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa eller minska förutsättningarna för biologisk mångfald.

– Grundvatten bidrar inte till att öka övergödning av ytvatten.

– Sjöar och vattendrag i skogs- och fjällandskap har ett naturligt näringsstillstånd.

– Sjöar och vattendrag i odlingslandskap har ett naturligt näringsstillstånd, vilket högst kan vara näringsrikt eller måttligt näringsrikt.

– Näringsförhållandet i kust och hav motsvarar i stort sett det tillstånd som rådde under 1940-talet och tillförsel av näringsämnen till havet orsakar inte någon övergödning.

– Skogsmark har ett näringsstillstånd som bidrar till att bevara den naturliga artsammansättningen.

– Jordbruksmark har ett näringsstillstånd som bidrar till att bevara den naturliga artsammansättningen.

Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* kompletteras med delmål avseende bl.a. tillförsel av näringsämnen samt skydd av vattentäkter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

I motion Jo73 (mp) yrkas att miljökvalitetsmål 6 kompletteras med mening: Halterna av gödande ämnen skall inte vara högre än på 1940-talet (yrkande 28). Enligt samma motion bör regeringens förslag till andra delmål under område *Ingen övergödning* få följande lydelse: De svenska utsläppen av kväve till havet söder om Ålands hav skall minska med 40 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå (yrkande 29). Krav på samma utsläpps begränsningar framförs i motionerna Jo64 (kd) yrkande 3 och Jo69 (c) yrkande 6. Motionärerna i motion Jo73 (mp) föreslår också att riksdagen antar delmålen: Utsläpp av kväveoxider till luft i Sverige skall minska med 40 % till år 2005 och med 70 % till år 2020 räknat från 1995 års nivå (yrkande 30), och för att motverka övergödning och förlust av arter skall skogsgödslingen upphöra (yrkande 31).

Konkreta åtgärder för att minska tillförseln av kväve till naturen från jordbruk, vägtrafik och förbränning efterlyses i motion MJ732 (mp) yrkande 2. Enligt motion MJ749 (c) bör Sverige införa ett system för minskad använd-

ning av kväve i jordbruket efter danskt mönster (yrkande 1). Motionärerna i motion MJ802 (mp) anser att regeringen bör få i uppdrag att ta fram en handlingsplan för fosfor där målen skall vara att förluster inte får vara större än att miljön inte skadas (yrkande 4).

Utskottets överväganden

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende bl.a. tillförsel av näringsämnen samt skydd av vattentäkter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 28 om komplettering av miljökvalitetsmålet.

Som utskottet tidigare anfört (avsnitt 4) kommer riksdagen att i annat sammanhang ta ställning till regeringens förslag till delmål för miljökvalitetsmålet. I avvaktan härpå bör motion Jo73 (mp) yrkande 29 inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Övergödning medför i dag negativa effekter på både biologisk mångfald och naturresurser. Syrehalterna i många havs- och kustområdens djupområden är för låga, vilket innebär att en naturlig produktion saknas i betydande delar av den marina miljön. I enlighet med riksdagens beslut våren 1991 (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30) bör tillförseln av näringsämnen till kustvatten, sjöar och vattendrag samt grundvatten långsiktigt i huvudsak underskrida nivåer där de har en negativ effekt på människors hälsa, biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning. När det gäller de svenska vattenburna utsläppen av kväve från mänsklig verksamhet till haven söder om Ålands hav skall de enligt samma beslut minska med 40 % jämfört med 1995 års nivå. Regeringen har uppdragit åt Statens jordbruksverk att lämna förslag till sektorsmål för jordbruket i syfte att bidra till att uppnå riksdagens mål för vattenburna kväveutsläpp. Verket skall även utarbeta och lämna förslag till ett förstärkt åtgärdsprogram för minskade växtnäring förluster från jordbruket. En lägesbeskrivning skall lämnas till den parlamentariska beredningen om mål i miljöpolitiken före den 1 oktober 1999. Dessa frågor övervägs även av utredningen om ett svenskt miljöprogram för jordbruket för perioden 2001–2005 (dir. 1998:11). Utredningen skall redovisas senast den 30 juni 1999. De frågor som tas upp i motionerna Jo64 (kd) yrkande 3 och Jo69 (c) yrkande 6 kommer således att bli föremål för överväganden i den parlamentariska beredningen. I avvaktan på resultatet av detta arbete avstyrker utskottet motionsyrkandena i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

För att nå miljökvalitetsmålet måste kväveoxidutsläppen i Sverige uppskattningsvis minska med 40–70 % jämfört med dagens situation. Som regeringen anför är trafiken den största källan till kväveoxidutsläpp. De mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska utsläppen finns därför inom transportsektorn. I samband med riksdagens behandling våren 1998 av den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56, bet. 1997/98:TU10) fastställdes målet att utsläpp av kväveoxider från transporter i Sverige bör ha

minskat med minst 40 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå. För utsläpp inom övriga sektorer behövs ytterligare åtgärder i syfte att minska utsläppen till sådana nivåer att miljön inte tar skada. Det är en uppgift för den parlamentariska beredningen att lägga fram förslag till delmål även för reduktion av kväveoxidutsläppen. Efter regeringens behandling av beredningens förslag kommer riksdagen att kunna ta ställning till delmålens närmare utformning. I avvaktan härpå bör motion Jo73 (mp) yrkande 30 inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Även de frågor som tas upp i motionerna Jo73 yrkande 31 och MJ732 yrkande 2 (båda mp) ingår i uppdraget till den parlamentariska beredningen att lämna förslag till delmål för miljö kvalitetsmålet. Enligt utskottets mening kommer syftet med motionerna i dessa delar i allt väsentligt att bli tillgodosett utan något riksdagens uttalande.

Som anförs i propositionen spelar tillförseln av fosfor från punktkällor och läckage störst roll när det gäller övergödning av inlandsvattnen. Det är därför en uppgift för den parlamentariska beredningen att utforma sådana förslag till delmål som syftar till att miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning uppnås. I avvaktan på riksdagens kommande ställningstagande i frågan bör motion MJ802 (mp) yrkande 4 inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

I likhet med regeringen anser utskottet att läckaget av näringsämnen från jordbruksmark bör ytterligare begränsas så att den biologiska mångfalden bevaras. På regeringens uppdrag skall Statens jordbruksverk utarbeta och lämna förslag till ett förstärkt åtgärdsprogram för minskade växtnäringstulluster från jordbruket. Syftet skall vara att nå de sektorsmål som anges i propositionen. Utskottet vill även erinra om det arbete som pågår i den ovan nämnda utredningen om ett svenskt miljöprogram för jordbruket. Enligt utskottets mening utgör miljöersättningsprogrammet ett av flera viktiga styrmedel för att uppnå de miljöförbättringar som eftersträvas i motion MJ749 (c). Det ankommer även på den parlamentariska beredningen att uppmärksamma frågan. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionens yrkande 1 blir tillgodosett utan något riksdagens uttalande.

5.7 Bara naturlig försurning

Propositionen

Förslaget till *miljö kvalitetsmål 7 Bara naturlig försurning* innebär att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen skall inte heller öka korrosionshastigheten i tekniska material eller kulturföremål och byggnader.

Miljö kvalitetsmålet innebär:

- Onaturlig försurning av marken motverkas så att den naturgivna produktionsförmågan och den biologiska mångfalden bevaras.
- Sverige verkar för att deposition av försurande ämnen på lång sikt inte överskrider den kritiska belastningen för mark och vatten.
- Halterna i luft understiger 5 mg svaveldioxid/m³ och 20 mg kvävedioxid/m³ (årsmedelvärden) för att skydda tekniska material.

Inriktningen är att miljömålet skall nås inom en generation.

Regeringens bedömning är att miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning bör kompletteras med delmål avseende bl.a. utsläpp av försurande ämnen. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

I motion Jo73 (mp) begär motionärerna att miljö kvalitetsmål 7 kompletteras med en ny andra mening: Surhetsgraden i mark och vatten skall motsvara situationen på 1940-talet (yrkande 32).

Miljöpartiet de gröna föreslår i motion Jo73 också ett antal delmål inom försurningsområdet. Utsläppen av kvävedioxider till luft skall minska med 40 % till år 2005 och med 70 % till år 2020 räknat från 1995 års nivå (yrkande 35). Samma yrkande återfinns i motion Jo64 (kd) med tillägget att ett tydligt åtgärdsprogram bör utarbetas (yrkande 4). I motion Jo73 (mp) begärs också att regeringen snarast återkommer med kvantitativa tidsbestämda delmål för försurande gaser (yrkande 33) och att riksdagen som delmål för utsläppen av svaveldioxid till luft beslutar att dessa skall minska med 25 % till år 2010 räknat från 1995 års nivå (yrkande 34) och som delmål för utsläppen av ammoniak beslutar om en minskning med 30 % till år 2005 utifrån 1995 års nivå (yrkande 36).

Utskottets överväganden

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till *miljö kvalitetsmål 7 Bara naturlig försurning* med den innebörd som anges i propositionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till delmål avseende bl.a. utsläpp av försurande ämnen. Som regeringen anför kan därutöver ytterligare delmål behöva utvecklas. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo73 (mp) yrkande 32 om komplettering av miljö kvalitetsmålet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att grundprincipen för arbetet mot försurningen bör vara att nedfallet och halterna av försurande ämnen inte skall överskrida den kritiska belastningen för de känsligaste skyddsobjekten, dvs. mark, ytvatten och tekniska material. För att nå miljö kvalitetsmålet måste det sura nedfallet av svavel och kväve minska med upp till 70 % från dagens situation. Nedfallet måste minska mest i södra Sverige och mindre i norr. En uppskattning är att svavelutsläppen i Sverige måste minska med ca 25 % och kväveoxidutsläppen med 40–70 % jämfört med dagens situation.

Som anføres i propositionen skall Sverige vara berett att inom ramen för EU:s försurningsstrategi acceptera att minska de svenska utsläppen av svaveldioxid till luft med i storleksordningen 25 % till år 2010 från 1995 års nivå. Målet bygger på ytterligare utsläppsminskningar som måste göras för att uppnå målet i EU:s försurningsstrategi och kräver åtgärder framför allt inom industri- och transportsektorn. Enligt riksdagens beslut med anledning av den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56, bet. 1997/98: TU10) bör utsläppen av svaveldioxid från transporter i Sverige minska med minst 15 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå. För utsläpp inom övriga sektorer behövs ytterligare åtgärder bl.a. i enlighet med det uppdrag som

Naturvårdsverket gavs i samband med 1991 års miljöpolitiska beslut (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30). Uppdraget innebär att verket skall upprätta och genomföra ett tioårigt program för översyn av industrins utsläppsvillkor i syfte att till år 2000 minska utsläppen till sådana nivåer att miljön inte tar skada. Minskningar av svavelutsläppen ställer framför allt krav på sjöfarten som svarar för 20 % av de svenska utsläppen. För sjöfartens del infördes den 1 januari 1998 ett system med miljödifferenterade farledsavgifter. När det gäller utsläppen från fasta anläggningar kommer enligt utskottets mening dels svavelskatten, dels regler som begränsar den maximala svavelhalten i olja att tillsammans med riktlinjerna för tillämpning av den löpande omprövningen av industrins utsläppsvillkor enligt miljöbalken också att bidra till minskade svavelutsläpp. Regeringen gör bedömningen att genom beslutade och planerade åtgärder inom industri och sjöfart kommer svavelutsläppen att minska med ca 15 % jämfört med dagens situation. Som regeringen anför krävs dock ytterligare åtgärder för att nå reduktionen på 25 % svaveldioxid. I avvaktan på kommissionens försurningsstrategi bör dock vidare åtgärdsförslag, t.ex. sänkt svavelhalt i eldningsolja och ekonomiska styrmedel, anstå. Som utskottet uttalar ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till delmål med denna inriktning. Det anförda innebär att motion Jo73 (mp) yrkande 34 kommer att bli tillgodosedd utan någon vidare åtgärd.

Enligt riksdagens transportpolitiska beslut hösten 1998 bör utsläppen av kväveoxider från transporter i Sverige ha minskat med minst 40 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå. För utsläpp inom övriga sektorer behövs ytterligare åtgärder i syfte att minska utsläppen till sådana nivåer där miljön inte tar skada. För dessa utsläpp bör regeringen, efter förslag från den parlamentariska beredningen och bl.a. i enlighet med Naturvårdsverkets uppdrag angående industrins utsläppsvillkor med anledning av 1991 års miljöpolitiska beslut, för riksdagen framlägga förslag till nytt delmål för utsläpp av kväveoxider. I avvaktan härpå bör motionerna Jo64 (kd) yrkande 4 och Jo73 (mp) yrkande 35 inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I samband med 1991 års miljöpolitiska beslut fastställdes målet att utsläppen av ammoniak skulle minska med 25 % mellan åren 1990 och 1995. Som regeringen konstaterar har målet emellertid inte uppnåtts. Senast den 1 oktober 1999 skall Statens jordbruksverk för regeringen redovisa sitt uppdrag att föreslå delmål för bl.a. ammoniakförluster från jordbruket. Det bör därefter bli en uppgift för regeringen att, efter beredning av den parlamentariska beredningens förslag, återkomma till riksdagen med förslag till delmål för reduktion av ammoniakutsläppen. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo73 (mp) yrkande 36 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen i denna del bör inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Som regeringen anför ingår i de olika myndighetsuppdragen att se över behovet av ytterligare nya delmål för miljö kvalitetsmålet Ingen försurning. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i tillämpliga delar anført ovan får syftet motion Jo73 (mp) yrkande 33 anses tillgodosett.

Propositionen

Regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 8 Levande skogar* innebär att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Miljökvalitetsmålet innebär:

- Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras.
- Skogsekosystemens naturliga funktioner och processer upprätthålls.
- Inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd.
- Hotade arter och naturtyper skyddas.
- Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.
- Kulturminnen och kulturmiljövärden värnas.
- Skogens betydelse för naturupplevelser samt friluftsliv tas till vara.

Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljökvalitetsmålet Levande skogar kompletteras med delmål avseende hotade arter och skydd av skogsmark.

Motionerna

I motion Jo73 (mp) framläggs flera förslag till delmål under miljökvalitetsmålet Levande skogar: De kvarvarande ur- och naturskogarna skall skyddas och för att säkerställa dem införs avverkningsstopp i dessa skogar (yrkande 37). År 2005 skall 5 % av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära skogen ha varaktigt skydd som reservat eller på annat sätt (yrkande 38). År 2010 skall 10 % av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära skogen ha varaktigt skydd (yrkande 39).

Inom området Levande skogar bör enligt motion Jo64 (kd) yrkande 5 ett program utarbetas för skyddet av 275 000 hektar skyddsvärd skogsmark inom en tioårsperiod. Även motionärerna i motion Jo69 (c) anser att riksdagen bör besluta om skydd av 275 000 hektar skogsmark inom en tioårsperiod (yrkande 3). Enligt motion Jo68 (v) bör en plan för inköp av skyddsvärd skog vara genomförd i sin helhet inom 10 år, beträffande urskogarna före år 2000 (yrkande 6). I motion MJ772 (mp) påtalas behovet av åtgärder i skogsbruket så att biotoper med groddjur inte ödeläggs (yrkande 5).

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 8 Levande skogar* med den innebörd som anges i propositionen. För att uppnå miljökvalitetsmålet krävs insatser inom en rad områden. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål för hotade arter och skydd av skogsmark. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. Det är enligt utskottet särskilt angeläget att vidareutveckla mätbara mål och parametrar för bevarande av skogens biologiska mångfald. I

enlighet med utskottets uttalande ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag härom.

I likhet med regeringen anser utskottet att de viktigaste insatserna för att uppnå miljö kvalitetsmålet utgörs dels av den ökade ambitionsnivån när det gäller skyddet av särskilt värdefulla skogsområden, dels av ett fortsatt arbete med att förbättra naturvårdshänsynen i skogsbruket samt av en ekologisk planering i ett landskapsperspektiv på de marker där ägarstrukturen tillåter detta. Insatser för utbildning och information om skogens natur- och kulturmiljö värden bör fortsätta. Som utskottet anförde i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 20, bet. 1998/99:MJU2) är det angeläget att påskynda arbetet med att skydda värdefulla skogsområden. Utskottet tillstyrkte därför regeringens förslag om medelsförstärkning under anslaget A 3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden. Beslutet innebär en anslagshöjning med 150 miljoner kronor för år 1999 och en anslagsuppräknning med ytterligare 50 miljoner kronor respektive 110 miljoner för åren 2000 och 2001. Sammanlagt innebär beslutet att anslaget under år 2001 förstärks med 310 miljoner kronor jämfört med budgetåret 1998. Till förstärkt rådgivning inom Skogsvårdsorganisationen beslutade riksdagen anslå ytterligare 34 miljoner kronor för perioden, och till bidrag till ädellövskogsbruk och vissa natur- och kulturvårdande åtgärder under anslaget H 2 Insatser för skogsbruket ytterligare 65 miljoner kronor, vilket är den fördubbling av insatsen (prop. 1998/99:1, utg.omr. 23, bet. 1998/99:MJU1). Mot denna bakgrund har Naturvårdsverket på regeringens uppdrag och i samverkan med bl.a. Skogsstyrelsen och länsstyrelserna nyligen lämnat förslag till organisation av arbetet med att säkerställa att medelsanvändningen är effektiv från natur- och kulturmiljö värdsynpunkt och att den gagnar friluftslivet. En översiktlig redovisning av kunskapsläget och skyddsbehovet för skyddsvärda skogstyper samt förslag till kriterier för urval av de skyddade områdena skall presenteras senast den 30 juni 1999. I redovisningen skall även ingå en bedömning av behovet på lång sikt av resurser för vård och förvaltning av områdena. Även Skogsstyrelsen har regeringens uppdrag att senast den 31 mars 1999 i bred samverkan med andra intressenter utveckla strategier och mål för biologisk mångfald och uthålligt skogsbruk.

För att målet om en bevarad biologisk mångfald i skogsmark skall kunna uppnås gör regeringen bedömningen att på kort till medellång sikt ytterligare ca 250 000 ha bör avsättas som naturreservat och ca 25 000 ha som biotopskyddsobjekt eller genom naturvårdsavtal. Resterande del av skyddsbehovet, ca 600 000 ha, bedöms kunna bevaras inom ramen för de frivilliga åtaganden som näringen beräknas göra i framtiden. Omvandlat i andelar innebär regeringens bedömning att drygt 3 % av skogsmarksarealen skall skyddas under de närmaste åren och att ytterligare 1 % kräver extra naturhänsyn. Därmed kommer ca 5 % av skogsmarksarealen att vara skyddad inom 10 år. Bedömningen grundar sig på Miljö värdsberedningens förslag i rapporten Skydd av skogsmark (SOU 1997:97). Som regeringen anför är det angeläget att lägga fast en klar ambition för genomförande av ett skogsmarksskydd av denna omfattning. Det bör ankomma på den parlamentariska beredningen att närmare analysera Miljö värdsberedningens förslag om tidpunkter för skyddets

genomförande, dvs. år 2010 eller år 2020. Som utskottet tidigare uttalat (1998/99:MJU3) bör tillämpningen av bestämmelserna om storleksgränsen för både biotopskydd och reservat kännetecknas av flexibilitet, och utskottet förutsätter att frågan kan lösas på ett konstruktivt sätt. I sammanhanget vill utskottet erinra om den särskilde utredare som har haft regeringens uppdrag att överlägga med skogsnäringen om möjligheten att träffa en överenskommelse om att avstå från avverkning inom särskilt värdefulla skogsområden under en begränsad tid tills staten har möjlighet att lämna ersättning för intrång i pågående markanvändning. I enlighet med uppdraget har utredaren även lagt fram förslag till former för en sådan överenskommelse (SOU 1998:95). Förslaget bereds i Regeringskansliet. Som framgår av det anförda kommer kraven i motionerna Jo64 (kd) yrkande 5, Jo68 (v) yrkande 6, Jo69 (c) yrkande 3 och Jo73 (mp) yrkandena 37–39 att bli i huvudsak tillgodosedda i samband med riksdagens kommande ställningstaganden till regeringens förslag till delmål under miljömålet. Något särskilt uttalande med anledning av motionsyrkandena finner utskottet inte påkallat.

När det gäller motion MJ772 (mp) om skydd av biotoper med groddjur vill utskottet, utöver det ovan anförda, erinra om bestämmelserna i miljöbalken om biotopskydd och artskydd. Utskottet vill även erinra om sitt uttalande hösten 1998 (1998/99:MJU3) där utskottet framhöll att de regler som Skogsstyrelsen utfärdat med stöd av bemyndigandet i 30 § skogsvårdslagen (1979:429) består av dels bindande föreskrifter, dels allmänna råd. Av Skogsstyrelsens detaljföreskrifter framgår bl.a. att hänsyn skall tas till de arter som enligt Naturvårdsverket är akut hotade, sårbara eller sällsynta. I sammanhanget bör nämnas Naturvårdsverkets rapport Avverkning av skogsmiljöer med rödlistade arter (rapport 4979) och Skogsstyrelsens nyligen avslutade inventering av nyckelbiotoper och sumpskogar. Inom småskogsbuket har Skogsvårdsorganisationen kartlagt ca 11 miljoner ha med 40 000 nyckelbiotoper, som utgör 0,83 % av den produktiva skogsmarksarealen. När det gäller stor- och mellanskogsbuket ankommer det på näringen att utföra motsvarande inventering. Sumpskogsinventeringen har omfattat all skogsmark och kartlagt 290 000 sumpskogar med en sammanlagd areal om 1,3 miljoner ha. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionens yrkande 5 är tillgodosett.

5.9 Ett rikt odlingslandskap

Propositionen

Som *miljökvalitetsmål 9 Ett rikt odlingslandskap* föreslår regeringen att odlingslandskapets värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Miljökvalitetsmålet innebär bl.a.:

– Åkermarken har ett välbalanserat näringstillstånd, bra markstruktur och mullhalt samt så låg föroreningshalt att ekosystemens funktioner och människors hälsa inte hotas.

- Odlingslandskapet brukas på ett sådant sätt att negativa miljöeffekter minimeras och den biologiska mångfalden gynnas.
 - Den genetiska variationen hos domesticerade djur och växter bevaras.
 - Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.
 - Biologiska och kulturhistoriska värden i odlingslandskapet som uppkommit genom lång, traditionsrik skötsel bevaras eller förbättras.
 - Hotade arter och naturtyper samt kulturmiljöer skyddas och bevaras.
- Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap kompletteras med delmål avseende skötsel av ängs- och hagmarker, bevarande av och återskapande av våtmarker, bevarande av kulturmiljö värden och hotade arter samt stärkande av jordbrukets positiva och minimering av dess negativa miljöeffekter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

Motionärerna i motion Jo73 (mp) anser att miljö kvalitetsmål 9 bör kompletteras enligt följande: Jordbruket skall bedrivas enligt ekologiska principer utan bekämpningsmedel och konstgödsel (yrkande 40). För området Ett rikt odlingslandskap bör riksdagen anta delmålet: Fosfor måste ingå i kretsloppet med så små förluster att miljön inte skadas (yrkande 41). Regeringen bör snarast ta fram och förelägga riksdagen kvantitativa och tidsbestämda delmål för fosfor (yrkande 42).

I motion MJ721 (m) betonas vikten av information och kunskapsspridning till markägare vad avser anläggning av dammar, småvatten, våtmarker och skydds zoner (yrkande 5). Enligt motion MJ782 från samma parti bör våtmarksstödet utformas så att det rymmer anläggande av våtmarker med vattenspegel året om (yrkande 10). I motion MJ771 (mp) framhålls att miljö stöden bör användas så att de mest värdefulla ängs- och hagmarksobjekten skyddas först (yrkande 9). Motionärerna i motion MJ772 (mp) påtalar behovet av kunskap om utbredning och status för landets groddjur (yrkande 1), av skydd av dammar och våtmarker som håller hotade groddarter och då speciellt små gårdsdammars (yrkande 2) och av skydds zoner, utan spridning av gödsel och bekämpningsmedel, runt dammar och vattendrag (yrkande 3). Innan tillstånd ges till utplantering av fisk och kräftor bör konsekvenserna för livet i dammen utredas, eftersom sådan utplantering kan utgöra hot mot lövgroda och större vattensalamander (yrkande 4). I motion MJ721 (m) framhålls anläggande av våtmarker för näringsreduktion som de mest kostnadseffektiva åtgärderna för eliminering av kväve (yrkande 1). Vattendragsorganisationernas åtgärdsprogram bör medfinansieras av staten (yrkande 2). Staten måste åläggas ett stort ansvar för restaurering av det sydsvenska landskapet genom anläggande av dammar, småvatten, våtmarker och skydds zoner (yrkande 3). Pilevallarnas betydelse bl.a. som vindskydd och för kväve- och fosforläckage vid återställande av det skånska kulturlandskapet framhålls i motion MJ746 (kd).

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 9 Ett rikt odlingslandskap* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende bl.a. bevarande och återskapande av våtmarker, bevarande av hotade arter samt stärkande av jordbrukets positiva effekter och minimering av dess negativa miljöeffekter. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 40 om komplettering av miljökvalitetsmålet.

Jordbrukets förluster av närsalter som kväve och fosfor är i dag betydande och bidrar till övergödningen i våra vatten. Enligt riksdagens beslut år 1988 skulle fosforutsläppen till våra omgivande hav väsentligt reduceras till sekelskiftet jämfört med belastningen år 1985 (prop. 1987/88:128, bet. 1987/88:JoU24). Målet ändrades senare till att gälla år 1995. Åtgärdsprogrammet för att uppnå detta mål omfattade främst en behovsanpassning av växtnäringsstillförseln och en ökad andel höst- eller vinterbevuxen mark. Därtill innehöll programmet generella åtgärder för att åstadkomma en viss sänkning av intensiteten i jordbruket.

Utskottet delar uppfattningen i motion Jo73 (mp) att utsläppen av fosfor till vatten måste minska. Som regeringen anför är viktiga framtidsfrågor för ett hållbart jordbruk att sluta kretsloppen för näringsämnen och organiskt material liksom att effektivisera material- och energianvändning. Frågor kring balans av näringsämnen behandlas även under miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning som bl.a. syftar till att åstadkomma ett naturligt näringsstillstånd i vattnet. Kretsloppsfrågor behandlas under miljökvalitetsmål 5 Hav i balans samt levande kust och skärgård. Som framgår av propositionen innebär miljökvalitetsmål 5 bl.a. att belastning av näringsämnen skall bringas till en sådan nivå att förutsättningarna för den biologiska mångfalden eller den marina miljöns produktionsförmåga inte försämras. Utskottet förutsätter att syftet med motionens yrkanden 41 och 42 kommer att blir tillgodosett när förslag till delmål för miljökvalitetsmålen framläggs för riksdagen.

Utskottet delar i allt väsentligt de synpunkter på våtmarkernas, småvattens och kantzonernas betydelse för reduktion av växtnäringsläckaget till havet och för den biologiska mångfalden som framförs i motion MJ721 (m). I vissa delar av landet, främst i södra Sveriges slättbygder, har våtmarkernas utbredning minskat kraftigt under de två senaste århundradena. Genom det utbyggda miljöersättningsprogrammet för jordbruket har en höjd ambitionsnivå blivit möjlig i fråga om miljöanpassning av jordbruket. Inom ramen för programmet är ambitionen att totalt 13 000 ha våtmarker och småvatten skall anläggas. Sedan programmet utökats med 700 miljoner kronor per år bör, vilket utskottet framhöll hösten 1997, höjda ersättningar och ett utökat arealmål för våtmarker som anläggs på betesmark kunna påverka anslutningen positivt (se 1997/98:JoU1). Anläggning av skyddszoner bör underlättas genom en förenkling av reglerna (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98:JoU9). Enligt förordningen (1997:1336) om miljöstöd är stödet utformat så att det rymmer möjligheten att anlägga områden med permanent vattenspegel på åker och betesmark. Utskottet vill även erinra om regeringens uppdrag till en

särskild utredare att lämna förslag till fortsatt inriktning och innehåll i ett svenskt miljöprogram enligt rådets förordning (EEG nr 2078/92) om produktionsmetoder som är förenliga med miljöskydds- och naturvårdskraven (dir. 1998:11). Uppdraget, som avser ett program för perioden 2001–2005, skall redovisas senast den 30 juni 1999. Utskottet förutsätter att de synpunkter som förs fram i motion MJ771 (mp) kommer att få sin belysning i det sammanhanget. Utredningen om avrinningsområden har i två betänkan- den, En ny vattenadministration (SOU 1997:99) och Miljösamverkan i vatten- vården (SOU 1997:155), redovisat förslag till avrinningsområdesvis för- ändrad vattenadministration. Av propositionen framgår att regeringen delar utredningens uppfattning att vattenfrågornas behandling och framför allt möjligheten till optimering och kostnadseffektivisering kan underlättas av en administrativ indelning som bygger på avrinningsområden. Efter förslag av utredningen har regeringen för avsikt att tillsätta en parlamentariskt samman- satt kommitté eller delegation för att följa utvecklingen av den nya vatten- administrationen i ett antal pilotprojekt för att därefter lämna förslag om genomförande av ett kommande ramdirektiv för vatten. När det gäller in- formation och annan kunskapsspridning till markägare för anläggning av våtmarker m.m. har utskottet inhämtat att Jordbruksverket har tagit fram ett informationsmaterial för jordbrukare med temat Småvatten och våtmarker i odlingslandskapet. Slutligen vill utskottet framhålla att utskottet inte har någon annan uppfattning än motionärerna om vikten av att kostnadseffektivitet bör präglade anläggningen av våtmarker. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna MJ721 (m) yrkandena 1–3 och 5, MJ771 (mp) yr- kande 9 och MJ782 (m) yrkande 10 i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyr- kandena bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Som framgår av propositionen innebär miljö kvalitetsmål 9 bl.a. att kultur- historiska värden i odlingslandskapet som uppkommit genom lång tradit- ionsenlig skötsel skall bevaras och förbättras. Redan i dag finns emellertid möjlighet att inom ramen för miljöersättningsprogrammets s.k. kulturstöd erhålla ersättning för bevarande av alléer och andra kulturinslag i odlings- landskapet. Motion MJ746 (kd) får därmed anses tillgodosedd.

Med anledning av motion MJ772 (mp) om skydd för landets groddjur vill utskottet framhålla att den nu aktuella propositionen innehåller ett flertal förslag till miljö kvalitetsmål som syftar till att bevara den biologiska mång- falden och främja arternas möjligheter att sprida sig inom ramen för sina naturliga spridningsområden. I propositionen anger regeringen dessutom som delmål att lämpliga förutsättningar bör skapas för hotade arter i jordbruks- landskapet så att långsiktigt livskraftiga populationer kan uppnås. I enlighet med utskottets uttalande under avsnitt 4 kommer utskottet att efter förslag från regeringen kunna ta ställning till delmålens närmare utformning. När det gäller redan genomförda åtgärder framgår av utskottets redogörelse ovan att, inom ramen för det svenska miljöersättningsprogrammet för jordbruket, stödet för anläggande eller återställande av våtmarker och småvatten har utökats till att gälla inte bara åkermark utan även betesmark. Stödet ger också möjlighet till ersättning för anläggande av skydds zoner längs vattendrag. I övrigt hänvisar utskottet till de skyddsformer som miljöbalken inrymmer när det gäller att på olika sätt bevara skyddsvärda områden. Utskottet vill även

erinna om Naturvårdsverkets arbete med kompletterande inventeringar av lokaler för rödlistade arter dit de rödlistade grodorna hör. Vidare analyserar och utreder verket de hotade arternas krav på livsmiljö och behov av åtgärder. Verket har även påbörjat ett arbete med utveckling av åtgärdsprogram för flera hotade grodarter. I svar på interpellation 1998/99:147 anför miljöministern att för sex av landets nio rödlistade grodarter, nämligen grönfläckig padda, gölgröda, klockgroda, lökgroda, lövgroda och stinkpadda, finns aktionsplaner som planeras antas under 1999 och därefter genomföras. I regeringsbrevet för Naturvårdsverket för år 1999 har regeringen anvisat 5 miljoner kronor att användas för åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer. Slutligen vill utskottet, med anledning av yrkande 4 i motionen, framhålla att förslaget till miljö kvalitetsmål 9 bl.a. innebär att främmande arter som kan hota den biologiska mångfalden inte introduceras. När det gäller utplantering av fisk m.m. krävs tillstånd av länsstyrelsen enligt närmare bestämmelser i fiskevårdsförordningen (1994:1716). Med dessa uttalanden finner utskottet att de krav som framförs i motion MJ772 (mp) yrkandena 1–4 kan anses tillgodosedda utan något riksdagens uttalande i frågan.

5.10 Storslagen fjällmiljö

Propositionen

Enligt regeringens förslag till *miljö kvalitetsmål 10 Storslagen fjällmiljö* skall fjällerna ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällerna skall bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Miljö kvalitetsmålet innebär bl.a.:

- Fjällens karaktär av betespräglad storslaget landskap med vidsträckta sammanhängande områden bibehålls.
- Fjällens biologiska mångfald bevaras.
- Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte.
- Kulturmiljövärden, särskilt det samiska kulturarvet, bevaras och utvecklas.
- Rennäring, turism, jakt, fiske och annat nyttjande av fjällerna liksom bebyggelse och annan exploatering bedrivs med hänsyn till naturens långsiktiga produktionsförmåga, biologisk mångfald, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftsliv.
- Låg bullernivå eftersträvas.

Regeringen gör bedömningen att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö bör kompletteras med delmål avseende hotade arter i fjällmiljön samt trafik med motordrivna fordon i terräng och flyg. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Enligt motion Jo73 (mp) bör regeringen snarast ta fram kvalitativa och tidsbestämda delmål för målområde 10 (yrkande 43). Följande delmål bör antas: Betesdriften i fjällen skall vara i balans med naturens produktionsförmåga. Inget område i fjällkedjan skall ha överbetade områden år 2005 (yrkande 44). I motion MJ782 (m) föreslås flera åtgärder för en förbättrad fjällmiljö. Motionärerna anser det angeläget att balans uppnås mellan antalet renar och naturens reproduktionsförmåga med målet en livskraftig rennäring, hållbar på lång sikt. Staten bör ta ansvar för rovdjursersättningen, och skyddsjakt på lo bör tillåtas inom långsiktigt hållbara ramar. Resultaten av avslutade och pågående forskningsprojekt bör sammanställas, och rennäringens behov av renbete bör analyseras (yrkande 11).

Utskottets överväganden

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 10 Storlagen fjällmiljö* med den innebörd som anges i propositionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till delmål avseende hotade arter i fjällmiljön samt trafik med motordrivna fordon i terräng och flyg. Som regeringen anför kan därutöver ytterligare delmål behöva utvecklas.

Produktionsförmågan i våra fjällområden är i allmänhet låg i både vatten- och ekosystemen, och känsligheten för yttre störningar är ofta stor. I princip brukas hela fjällområdet av rennäringen samtidigt som området är attraktivt för rekreation och friluftsliv. Under senare år har påverkan från bl.a. rennäringen och terrängkörningen ökat i omfattning. Miljökvaliteten har successivt försämrats sett över en längre period, och vissa områden i fjällen uppvisar långt gångna skador. För att miljökvalitetsmålet skall kunna uppnås anser utskottet i likhet med regeringen att ett flertal delmål kan behöva utvecklas. Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen tagit ställning till olika miljömål för bevarande av fjällområdets känsliga miljöer. Våren 1991 uttalade riksdagen att hotade arter skall ges möjlighet att sprida sig till nya lokaler i sina naturliga utbredningsområden så att långsiktigt livskraftiga populationer säkras (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30). Vidare bör trafiken med motordrivna fordon och flyg i fjäll bedrivas så att buller, luftföroreningar och andra störningar minimeras. Barmarkskörningens skador på marken bör vara försumbara och miljökrav för terrängskotrar bör införas (prop. 1995/96:226, bet. 1996/97:JoU5). Fisket i sjöar och vattendrag i fjällområdet bör bedrivas på ett sådant sätt att lokala bestånd av fisk kan svara för reproduktion och återväxt (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98:JoU9). På regeringens uppdrag och med utgångspunkt i de miljömål som riksdagen tidigare fastställt arbetar Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Riksantikvarieämbetet m.fl. berörda myndigheter med att utveckla och föreslå nya delmål och åtgärder under miljökvalitetsmålet. Det blir därefter en uppgift för den parlamentariska beredningen att för regeringen redovisa förslag till delmål och deras utformning. Härutöver har berörda länsstyrelser regeringens uppdrag att i samråd med berörda samebyar bl.a. upprätta åtgärdsprogram för överbetade områden i fjällen i syfte att lämpliga åtgärder skall kunna vidtas för att renbetet snabbt

skall återhämta sig. Uppdraget skall redovisas till Jordbruksverket senast den 31 december 1999. Länsstyrelserna har också i uppdrag att inom ramen för arbetet med bl.a. renbetesinventeringen och i samverkan med Naturvårdsverket och Jordbruksverket utveckla regionala mål för lavtäckets täckningsgrad. Detta uppdrag skall senast den 1 oktober 1999 redovisas till regeringen. I enlighet med riksdagens ställningstagande under avsnitt 4 i detta betänkande bör det därefter ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med sådana förslag till delmål att miljö kvalitetsmålet kan uppnås. I sammanhanget bör även nämnas regeringens uppdrag till den rennäringpolitiska kommittén (dir. 1997:102) och det arbete som pågår i den svensk-norska renbeteskommissionen med syfte att klarlägga hur betestillgångarna i fjällen bör utnyttjas för att ge ett långsiktigt underlag för en ekologisk, ekonomisk och kulturellt bärkraftig rennäring. Med det anförda finner utskottet syftet med motion Jo73 (mp) yrkandena 43 och 44 tillgodosett.

Med anledning av motion MJ782 (m) vill utskottet, utöver det ovan anförda, hänvisa till riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 23, bet. 1998/99:MJU1). På regeringens förslag beslutade riksdagen om en höjning av anslaget D 2 Ersättningar för viltskador med 5 miljoner kronor för ersättning för rovdjursrivna renar och med 4,5 miljoner kronor för bidrag och ersättningar för skador förorsakade av annat vilt än rovdjur. Utskottet vill även erinra om det arbete som på riksdagens begäran pågår i den rovdjurspolitiska utredningen. I det sammanhanget skall regeringen även pröva möjligheterna att utvidga rätten till statlig ersättning för rovdjursskador på annat vilt än renar. Uppdraget skall redovisas senast den 15 december 1999 (dir. 1998:6 och 1998:63). Vad avser frågan om skydds jakt på lo ankommer det på Naturvårdsverket att, efter en uppdelning av antalet djur inom respektive område utanför renbetesområdet, årligen besluta om hur många djur som får skjutas. Enligt vad utskottet erfarit kommer verket att under våren 1999 fatta beslut om de s.k. åtgärdsprogrammen för de stora rovdjuren. Programmen behandlar bl.a. lämplig storlek på rovdjursstammarna sett från överlevnadssynpunkt. Med det anförda finner utskottet syftet med motionens yrkande 11 i allt väsentligt tillgodosett.

5.11 God bebyggd miljö

Propositionen

Som *miljö kvalitetsmål 11 God bebyggd miljö* föreslår regeringen att städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Miljö kvalitetsmålet innebär:

– Den bebyggda miljön ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur så att alla människor ges möjlighet till ett rikt och utvecklande liv och så att omfattningen av människors dagliga transporter kan minskas.

– Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap med särskilda värden värnas och utvecklas.

– Natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god tillgänglighet värnas så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses.

– Den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas.

– Transporter och transportanläggningar lokaliseras och utformas så att skadliga intrång i stads- eller naturmiljön begränsas och så att de inte utgör hälso- eller säkerhetsrisker eller i övrigt är störande för miljön.

– Miljöanpassade kollektivtrafiksystem av god kvalitet finns tillgängliga och förutsättningarna för säker gång- och cykeltrafik är goda.

– Människor utsätts inte för skadliga luftföroreningar, bullerstörningar, skadliga radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.

– Mark- och vattenområden är fria från gifter, skadliga ämnen och andra föroreningar.

– Användningen av energi, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt och främst förnybara energikällor används.

– Naturgrus nyttjas endast när ersättningsmaterial inte kan komma i fråga med hänsyn till användningsområdet.

– Naturgrusavlagringar med stort värde för dricksvattenförsörjningen och för natur- och kulturlandskapet bevaras.

– Den totala mängden avfall och avfallens farlighet minskar.

– Avfall och restprodukter sorteras så att de kan behandlas efter sina egenskaper och återföras i kretsloppet i ett balanserat samspel mellan staden och dess omgivning.

Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Enligt regeringens bedömning bör miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö kompletteras med delmål avseende trafikbuller, grönområden, kulturhistoriska värden, avfall och naturgrus. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Motionerna

I motion Jo73 (mp) föreslås ett flertal delmål inom området God bebyggd miljö: Andelen tysta områden skall successivt öka (yrkande 45). De återstående åsarna skall skyddas mot uttag av naturgrus (yrkande 46). Användningen av naturgrus skall minimeras och utgöra högst 10 % år 2010. Uttag av naturgrus får inte skada dricksvattentillgångar (yrkande 47). Minst hälften av de nu kända förorenade områdena skall ha sanerats till år 2010. Resten skall ha åtgärdats till år 2020 (yrkande 48).

Enligt motion Jo66 (fp) bör långsiktiga mål sättas för samhällsbuller och inte endast trafikbuller samt de långsiktiga målen formuleras på ett nyanserat sätt i syfte att tillvarata varje tillfälle att åstadkomma en god ljudmiljö (yrkande 6). När det gäller buller från markbunden trafik skall eftersträvas att även ge boende tillgång till en god ljudmiljö (yrkande 7). Ökad vikt bör läggas vid att bevara hittills tysta områden och miljöer (yrkande 8). I motion

T223 (kd) påtalas behovet av ökning av takten för reduktion av buller och vibration. Regeringen bör återkomma med en redogörelse för åtgärder med denna inriktning (yrkande 4). Även motionärerna i motion MJ779 (fp) framhåller betydelsen av ökad takt i bullerarbetet (yrkande 1). Naturvårdsverket bör få ett tydligt, långsiktigt uppdrag att arbeta mer målinriktat med bullerfrågorna (yrkande 2). Ökad vikt skall läggas vid bevarandet av hittills tysta miljöer (yrkande 5).

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 11 God bebyggd miljö* med den innebörd som anges i propositionen. För att uppnå miljökvalitetsmålet krävs insatser inom en rad områden. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende trafikbuller, grönområden, kulturhistoriska värden, avfall och naturgrus. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Miljökvalitetsmålet fastslår att mark- och vattenområden skall vara fria från gifter, skadliga ämnen och andra föroreningar. Förorenade markområden kan utgöra en hälsorisk för människor och djur och kan vara svåra att utnyttja för byggande om de inte saneras och efterbehandlas. Som anförts i propositionen är det i arbetet för en giffri miljö betydelsefullt att det under de närmaste åren tas fram regionala och lokala program för hur efterbehandling av mark- och vattenområden där gifter och andra föroreningar har lagrats kan vara utförd till år 2020. Naturvårdsverket har regeringens uppdrag att göra en översyn av behovet av sådana program. I enlighet med utskottets ställningstagande ovan under avsnitt 4 ankommer det därefter på regeringen att efter förslag från den parlamentariska beredningen återkomma till riksdagen med förslag om delmål för sanering av förorenade mark- och vattenområden. Utskottet vill även hänvisa till den nyligen framlagda skrivelsen 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshanteringen med en redogörelse för regeringens mål och policy för avfallshanteringen för de närmaste åren i syfte att uppnå bl.a. miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. I avvaktan på regeringens förslag till delmål bör motion Jo73 (mp) yrkande 48 inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Som regeringen anför är en viktig innebörd av miljökvalitetsmålet att människor inte skall utsättas för skadliga luftföroreningar, bullerstörningar, skadliga radonhalter eller andra oacceptabla hälsorisker. När det gäller buller i miljön har utskottet vid flera tillfällen och senast våren 1998 utpekat bullerstörningar som ett stort lokalt miljöproblem (1997/98:JoU26). Utskottet delar således i allt väsentligt den syn på bullerfrågornas betydelse som förs fram i motionerna Jo66 (fp), Jo73 (mp) och MJ779 (fp). Enligt utskottets mening är det emellertid förenat med stora svårigheter att, som anförts i motion Jo73, öka andelen tysta områden. Åtgärderna bör i stället inriktas mot värnandet av befintliga tysta områden i den regionala och kommunala planeringen. Frågan om delmål för tysta områden behandlas av den parlamentarisk beredningen. Riksdagen kommer därmed att få möjlighet att ta ställning till förslag från regeringen om delmål med denna inriktning. Utskottet vill även erinra om vad som anförts ovan under miljökvalitetsmål 10 Storslagen fjällmiljö om

åtgärder för att begränsa bullerstörningar i fjällområdena. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionerna Jo66 yrkande 8 och MJ779 yrkande 5 (båda fp) i allt väsentligt kan anses tillgodosett utan något särskilt riksdagens uttalande i frågan. Det anförda innebär även att utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 45.

Som anføres i propositionen bör bullerstörningarna i tätorter begränsas kraftigt såväl vad gäller bullernivåerna som antalet människor som utsätts för buller. På sikt bör bullerexponeringen minska så att den ligger under de av riksdagen beslutade gränsvärdena. I detta arbete är en minskning av trafikbullret särskilt viktig eftersom denna typ av buller svarar för minst 90 % av det totala hälsoskadliga bullret. Utskottet delar således regeringens uppfattning att trafikbullret bör minskas så att det underskrider gällande riktvärden. I enlighet med riksdagens beslut våren 1997 om infrastrukturinriktning för framtida transporter (prop. 1996/97:53, bet. 1996/97:TU7) bör åtgärdsprogrammen i en första etapp omfatta minst de fastigheter som exponeras för buller motsvarande i propositionen angivna nivåer och däröver. Den första etappen är under genomförande. Arbetet skall därefter fortsätta i en andra etapp. Försvarsmakten, Banverket, Vägverket, Luftfartsstyrelsen och länsstyrelserna har på regeringens uppdrag utrett nya och mer långtgående etappmål för buller (etapp 2). Myndigheterna har framlagt förslag till åtgärder mot buller som kan genomföras under perioden 1998–2007 i avsikt att påskynda uppfyllande av de av riksdagen fastlagda riktvärdena. Förslaget bereds i Regeringskansliet. Även Boverket har fått i uppdrag att utarbeta underlag för tillämpningen av riktvärden för bl.a. trafikbuller vid planläggning och byggande. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 1999. Utskottet vill även erinra om det omfattande arbete som pågår inom EU med anledning av kommissionens grönbok om framtidens bullerpolitik (KOM (1998) 46 slutlig). Med det anförda finner utskottet att syftet med motionerna Jo66 (fp) yrkande 7, MJ779 (fp) yrkande 1 och T223 (kd) yrkande 4 i allt väsentligt får anses tillgodosett.

Utöver det ovan anförda vill utskottet erinra om de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken där det stadgas att en verksamhetsutövare eller den som vidtar en åtgärd också skall vidta de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i tillämpliga delar anført ovan finner utskottet att syftet med motionerna Jo66 yrkande 6 och MJ779 yrkande 2 (båda fp) i allt väsentligt kan anses tillgodosett utan något riksdagens uttalande i frågan.

Eftersom tillgången på naturgrus är begränsad kommer ett överuttag av naturgrus att leda till en framtida bristsituation och svårigheter för kommande generationer att tillgodose sina behov. Miljökvalitetsmålet innebär även att naturgrusavlagringar med stort värde för dricksvattenförsörjningen och för natur- och kulturlandskapet skall bevaras. Inom vissa områden i landet är försörjningen med dricksvatten nästan uteslutande beroende av förekomsten av naturgrus, vilket innebär att utvinningen av naturgrus måste upphöra helt. Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med regeringen att naturgrus endast skall användas för de ändamål där det föreligger ett oundgängligt behov och när ersättningsmaterial inte kan komma i fråga med hänsyn till

användningsområdet. Naturvårdsverket har i sin rapport Ren luft och gröna skogar (rapport 4765) föreslagit att användningen av naturgrus skall utgöra högst 20 % av den totala grusanvändningen år 2020. Enligt utskottets mening bör det vara en uppgift för den parlamentariska beredningen att överväga i vilken takt som, med hänsyn tagen till bl.a. samhällsekonomiska konsekvenser, målet kan nås. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med förslag till delmål för användningen av naturgrus. I sammanhanget bör framhållas att tillståndsplikten för bl.a. grustäkt enligt 12 kap. miljöbalken har skärpts betydligt och omfattar numera även husbehovstäckter i områden som bör ges ett bättre skydd. Tillståndsplikten omfattar inte bara området som sådant utan även det täktmaterial som bör skyddas, vilket vanligen torde vara naturgrus (1997/98:JoU20 s. 87 f.). Med det anförda och i avvaktan på riksdagens kommande ställningstagande till delmål under miljö kvalitetsmålet bör motion Jo73 (mp) yrkandena 46 och 47 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

5.12 Giftfri miljö

Propositionen

Enligt regeringens förslag till *miljö kvalitetsmål 12 Giftfri miljö* skall miljön vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Miljö kvalitetsmålet innebär:

- Halterna av ämnen som förekommer naturligt i miljön är nära bakgrunds nivåerna.
- Halterna av naturfrämmande ämnen i miljön är nära noll.

Regeringen anser att miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö bör kompletteras med ett delmål avseende utsläpp och läckage till miljön, som enligt Esbjergs deklARATIONEN och Helsingforskommissionen (HELCOM) skall vara uppnått till år 2020. Därutöver behöver de riktlinjer för kemikaliepolitiken som redovisas i avsnitt 6.2 (prop. s. 212 f.) tillämpas.

Motionen

I motion Jo75 (mp) föreslås ett delmål för kemikalier enligt följande: Utsläpp och läckage till miljön av organiska ämnen och metaller som innebär risk för hälsan och miljön skall successivt minska för att helt ha upphört år 2020 (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljö kvalitetsmål 12 Giftfri miljö* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljö kvalitetsmålet kompletteras med ett delmål avseende utsläpp och läckage till miljön i enlighet med Esbjergs deklARATIONEN och HELCOM. Under miljö kvalitetsmålet behöver de i propositionen redovisade riktlinjerna för kemikaliepolitiken tillämpas (prop. avsnitt 6.2).

Som regeringen anför bör som riktlinjer för kemikaliepolitiken bl.a. gälla att metaller används i sådana tillämpningar att metallerna inte kommer ut i en omfattning som medför att miljö och människa skadas. Organiska, av människan framställda, ämnen som är långlivade och bioackumulerbara bör förekomma i produktionsprocesser endast om företaget kan visa att hälsa eller miljö inte kommer till skada. Tillstånd eller villkor enligt miljöbalken är utformade så att dessa riktlinjer kan säkerställas. Som utskottet anført ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till delmål som syftar till att miljö kvalitetsmålet kan uppnås. Utskottet vill även hänvisa till den nyligen framlagda skrivelsen 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshanteringen med en redogörelse för regeringens mål och policy för avfallshanteringen för de närmaste åren i syfte att uppnå bl.a. miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. I avvaktan på riksdagens kommande ställningstagande till delmålen bör motion Jo75 (mp) yrkande 3 inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

5.13 Säker strålmiljö

Propositionen

Regeringen föreslår som *miljö kvalitetsmål 13 Säker strålmiljö* att människors hälsa och den biologiska mångfalden skall skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.

Miljö kvalitetsmålet innebär:

- Stråldoser begränsas så långt det är möjligt.
- Den högsta sammanlagda årliga effekten av stråldosen som allmänheten får utsättas för från verksamheter med strålning skall inte överstiga i genomsnitt en millisievert per person under ett år.
- Allvarliga tillbud och haverier i kärntekniska anläggningar förebyggs. Spridning av radioaktiva ämnen till omgivningen förhindras eller begränsas om ett haveri skulle inträffa.

Enligt regeringens bedömning behöver miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö utvecklas.

Motionerna

Enligt motion MJ728 (v) bör en utredning tillsättas med uppdrag att granska säkerheten hos de svenska kärnkraftverken (yrkande 1). Kretsen av kommuner som skall vara representerade i de lokala säkerhetsnämnderna vid kärnkraftverken skall vidgas till att omfatta även kommuner utanför den inre beredskapszonen (yrkande 2). Tillsynsmyndigheternas förmåga att fullfölja sina åtaganden i kärnkraftens avvecklingsskede bör säkras (yrkande 3). När det gäller frågan om statsmakternas ansvar för slutförvar av kärnavfall bör det enligt motion N228 (m) ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder (yrkande 33). I motion MJ742 (s) betonas att barns särskilda utsatthet för strålning måste sättas i fokus för forskning och vid fastställande av gränsvärden.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 13 Säker strålmiljö* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför bör miljökvalitetsmålet utvecklas. I enlighet med utskottets uttalande under avsnitt 4 bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till delmål under miljökvalitetsmålet.

Enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall säkerheten vid kärntekniska anläggningar upprätthållas genom att åtgärder vidtas för att förebygga händelser som kan leda till en olycka med radioaktiva utsläpp. Statens kärnkraftinspektion (SKI) har ett särskilt ansvar för att tillse att sådana åtgärder vidtas. Av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 20, bet. 1998/99:MJU2) framgår i regeringens resultatbedömning att SKI enligt 1997 års rapportering anser att säkerhetsarbetet vid de svenska kärnkraftverken har bidragit till att vidmakthålla och utveckla säkerheten vid anläggningarna. Med det anförda finner utskottet att syftet med motion MJ728 (v) yrkande 1 kan anses tillgodosett utan någon särskild utredning i enlighet med motionsyrkandet.

Med anledning av motion MJ728 (v) yrkande 2 vill utskottet påpeka att regeringen redan i dag har möjlighet att om så anses lämpligt utvidga de lokala säkerhetsnämnderna. Utskottet förutsätter att de kommuner som gränsar till den inre beredskapszonen och som önskar ingå i den lokala säkerhetsnämnden ges denna möjlighet. Motionen i denna del bör inte medföra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Till följd av beslutad avställning av de två reaktorerna i Barsebäck kommer SKI att få en ökad arbetsbelastning. Avställningen innebär bl.a. att kontrollarbetet på svenska reaktorer och planeringen för slutförvaret av det utbrända kärnbränslet ställer stora krav på berörda myndigheter. Som regeringen anför är det väsentligt att myndigheterna som ett led i denna planering ger vägledning om vilken skydds- och säkerhetsambition som krävs för slutförvar av utbränt kärnbränsle m.m. I budgetpropositionen för år 1999 gör regeringen bedömningen att myndigheternas engagemang i frågor som rör avveckling av kärnkraftsreaktorer bör öka och arbetet med reaktorsäkerhetskrav inför 2000-talet prioriteras. Härmed finner utskottet syftet med motion MJ728 (v) yrkande 3 i allt väsentligt tillgodosett.

Av propositionen framgår att det inom kärnkraftsindustrin pågår ett arbete med att utforma ett system för slutligt omhändertagande av använt kärnbränsle och långlivat, högaktivt avfall. Miljö- och hälsoskyddsmålen för ett sådant slutförvaringssystem måste kunna uppfyllas även i en avlägsen framtid. Statens strålskyddsinstitut (SSI) har tagit fram förslag till skyddskriterier för det slutliga omhändertagandet av avfallet. Förslaget har varit föremål för omfattande nationell och internationell remissbehandling. Utskottet har i samband med ett studiebesök vid SSI fått närmare information om detta arbete. Med det anförda avstyrker utskottet motion N228 (m) yrkande 33 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

Som anförts i motion MJ742 (s) studerar Rådet för arbetslivsforskning på regeringens uppdrag frågor med anknytning till icke joniserande strålning från olika apparater. De frågeställningar som är föremål för särskilda studier

är användningen av mobila telefonsystem, risken för cancer och andra kroniska sjukdomar samt akuta reaktioner i form av olika symtom och obehag. Utredningsarbetet är inriktat mot de lågexponeringsförhållanden som t.ex. råder vid normal användning av mobiltelefonisystem och i närheten av bildskärmar, kraftledning m.m. Rådet skall senast den 1 december 2000 redovisa en forskningsöversikt och utvärdering av såväl svenska som internationella forskningsresultat inom området elkänslighet och hälsorisker av elektriska och magnetiska fält. En första delrapport med beskrivning av det aktuella läget inom området har redovisats den 1 mars 1998 och en andra delrapport den 1 mars 1999. En tredje delrapport skall redovisas den 1 mars 2000. Ytterligare en delrapport som kommer att presenteras den 1 juni 1999 skall innehålla en forskningsöversikt och utvärdering av tillgängliga forskningsresultat inom området elkänslighet och hälsorisker av elektriska och magnetiska fält. Under hösten 1999 kommer rådet att lämna en särskild rapport om användningen av mobila telefonisystem och strålningsförhållandena kring radiosändare för mobiltelefoni. Det bör också nämnas att det internationella expertorganet på området, ICNIRP (International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection), i april 1998 publicerade rekommendationer för gränsvärden baserade på hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. Dessa gränsvärden accepteras av berörda myndigheter i flertalet länder. Utskottet utgår från att gränsvärdena kommer att justeras när ny kunskap erhållits och att barns utsatthet då beaktas. Vidare kommer WHO att år 2000 avsluta arbetet med att ställa samman och utvärdera resultat från forskning kring elektriska och magnetiska fält. I ett interpellationssvar i januari i år uttalade miljöministern sin avsikt att föreslå regeringen att utreda behovet av tydligare riktlinjer och kompletterande regler på området (prot. 1998/99:41 § 20). Enligt vad utskottet erfarit är de frågor som tas upp i motionen föremål för intensiva diskussioner, och en omfattande forskningsverksamhet kan förväntas inom de närmaste åren. Utskottet anser det angeläget att den pågående forskningen följs noga och att gränsvärdena justeras så snart ny relevant kunskap tillförs området. Med hänvisning till det nu anförda finner utskottet att syftet med motion MJ742 (s) kommer att bli tillgodosett utan något särskilt uttalande från riksdagens sida.

5.14 Skyddande ozonskikt

Propositionen

Som *miljökvalitetsmål 14 Skyddande ozonskikt* föreslår regeringen att ozonskiktet skall utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Miljökvalitetsmålet innebär:

– Sverige verkar för att halterna av klor, brom och andra ozonnedbrytande ämnen i stratosfären inte överstiger naturliga nivåer.

Regeringen bedömer att miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt bör kompletteras med delmål avseende bl.a. avveckling av ozonnedbrytande ämnen. Därutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas.

Krav på inlämning av halon för destruktion framförs i motion MJ734 (mp) yrkande 1. Försvaret bör snarast avveckla all användning av halon (yrkande 2). Det bör utredas hur problemen med brist på destruktionsanläggningar bäst kan avhjälpas (yrkande 3), och regeringen bör ta ett internationellt initiativ för ökad halondestruktion (yrkande 4). Vikten av beredskap för hot från andra halonformer än de i Montrealprotokollet uppräknade betonas i yrkande 5.

Utskottets överväganden

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 14 Skyddande ozonskikt* med den innebörd som anges i propositionen. Som regeringen anför behöver miljökvalitetsmålet kompletteras med delmål avseende bl.a. avveckling av ozonnedbrytande ämnen. Härutöver kan ytterligare delmål behöva utvecklas. I enlighet med utskottets ställningstagande ovan (avsnitt 4) bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om delmål som syftar till att miljökvalitetsmålet uppnås.

Motion MJ734 (mp) ger utskottet anledning att framhålla att Sverige har en av de mest långtgående avvecklingsplanerna i världen när det gäller användningen av ozonnedbrytande ämnen. Användningen av bl.a. haloner har helt eller till största delen avvecklats, och den fortsatta avvecklingen fortgår planenligt. Utskottet vill även erinra om att enligt förordningen (1995:636) om ämnen som bryter ned ozonskiktet kan Naturvårdsverket meddela föreskrifter om att den som innehar en eller flera brandsläckningsanordningar skall, när en sådan anläggning tas bort, överlämna halonet för slutligt omhändertagande eller återanvändning. I Sverige är det SAKAB som destruerar halon. Även Försvarsmaktens användning av halon regleras i förordningen. Eftersom halon genom sina egenskaper egentligen är det enda möjliga släckmedlet i trånga utrymmen där människor vistas, t.ex. flygplan och ubåtar, får Försvarsmakten använda halon för viss brandsläckning. I överbefälhavarens miljöplan av den 30 augusti 1996 anges att Försvarsmaktens avvecklingsplan för halon skall genomföras. Vid behov skall en halonbank upprättas. Enligt vad utskottet inhämtat har Försvarsmakten avvecklat all halonanvändning som inte omfattas av den förordning som nämns ovan. När det gäller tillåten användning är inriktningen att så långt möjligt även avveckla denna användning genom att ersätta halon med det i stort sett likvärdiga släckmedlet halotron II. Bland annat av kostnadsskäl är det för närvarande inte möjligt att ersätta halon med halotron II eller annat släckmedel i flygplan och ubåtar. Det bör noteras att Försvarsmaktens utsläpp av halon endast uppgår till ca 0,5 % av de totala utsläppen av ämnet i vårt land. Utskottet vill även erinra om att enligt den nu aktuella propositionen är Försvarsmakten en av de myndigheter som enligt regeringen bör ha ett särskilt sektorsansvar för ekologisk hållbarhet. Med anledning härav har regeringen uppdragit åt Försvarsmakten att bl.a. utarbeta underlag i form av möjliga sektorsmål och åtgärder för att uppnå de nationella miljökvalitetsmålen.

När det gäller frågan om destruktion av halon har vid ett partsmöte i Kairo i november 1998 parterna inom Montrealprotokollet uppmanats att utveckla strategier för hantering av halon, inklusive destruktion. Vid partsmötet fattades också beslut om en översyn av möjligheten att effektivt inkludera nya substanser i protokollet. Rapportering skall ske vid partsmötet år 1999. Tidigare har beslutats att parterna kan vidarebefordra information om nya ämnen med ozonnedbrytande egenskaper till sekretariatet. Vidare uppmanades parterna att inte utveckla nya ämnen som kan bryta ned ozonskiktet. Det uppdrogs även åt de tekniska och vetenskapliga panelerna att undersöka källan till och tillgängligheten av ämnet halon-1202 och fastställa den risk som det nya ämnet n-propylbromid utgör.

Utskottet förutsätter att regeringen även i fortsättningen i internationella sammanhang agerar kraftfullt när det gäller avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen inklusive halon och avstyrker med det ovan anförda motion MJ734 (mp) i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd.

5.15 Begränsad klimatpåverkan

Propositionen

Enligt regeringens förslag skall halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet skall uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att detta globala mål kan uppnås (*miljökvalitetsmål 15 Begränsad klimatpåverkan*).

Miljökvalitetsmålet innebär:

– Åtgärdsarbetet inriktas på att halten av koldioxid i atmosfären stabiliseras på en halt lägre än 550 ppm samt att halterna av övriga växthusgaser i atmosfären inte ökar. Målets uppfyllande är till avgörande del beroende av insatser i alla länder.

Regeringen bedömer att miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan behöver kompletteras med delmål avseende bl.a. utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser.

Motionerna

Enligt motion Jo64 (kd) bör ett klimatpolitiskt program antas snarast. Grunden bör vara att koldioxidutsläppen räknat från år 1995 bör minska med 20 % till år 2020 och med 60 % till år 2060 (yrkande 6). I motion Jo73 (mp) föreslås att riksdagen antar följande delmål: Koldioxidutsläppen från fossila bränslen skall minska med 20 % till år 2020 och med 60 % till år 2050 räknat från 1995 års nivå (yrkande 49). Utsläppen av andra växthusgaser än koldioxid skall minska från 1995 års nivå (yrkande 50). I motion MJ778 från samma parti föreslås som delmål att Sveriges sammanlagda utsläpp av koldioxid, metan och dikväveoxid skall minska med 15 % till år 2010 och med

minst 7,5 % till år 2005 jämfört med 1990 års nivå (yrkande 1). När det gäller behovet av ett nationellt miljömål för koldioxidutsläpp ställer sig motionärerna bakom Naturvårdsverkets mål att minska utsläppen med 15 % till år 2020 med minst en halvering av koldioxidutsläppen till år 2050 (yrkande 2).

Vid utformningen av en offensiv klimatpolitik bör enligt motion N228 (m) 1993 års klimatbeslut gälla (yrkande 20). I motion MJ801 (v) betonas vikten av att det nu gällande svenska målet för minskade koldioxidutsläpp inte får försvagas. Om trafiken kan miljöanpassas så att den klarar koldioxidmålet, uppfylls enligt motionärerna även övriga av riksdagen formulerade miljömål (yrkande 2). Behovet av en skärpning av utsläppsmålen för koldioxid, kolväten, kväveoxid och marknära ozon påtalas i motion T223 (kd). Utsläpp av försurande ämnen måste minskas radikalt för att få harmoni mellan trafiken och vad naturen långsiktigt tål (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till *miljökvalitetsmål 15 Begränsad klimatpåverkan* med den innebörd som anges i propositionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till delmål avseende bl.a. utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser.

Den svenska politiken i klimatfrågor grundar sig på riksdagens klimatpolitiska beslut år 1993 (prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19). Enligt beslutet skall utsläppen av koldioxid från fossila källor stabiliseras år 2000 på 1990 års nivå för att därefter minska. I beslutet betonades att klimatpolitiken bör utformas i ett internationellt perspektiv och i jämförelse med åtgärder i andra industriländer. År 1997 fattade riksdagen ett nytt energipolitiskt beslut som också innefattar riktlinjer för en klimatstrategi inom energiområdet. Riktlinjerna innebär bl.a. att utsläppen i Sverige av koldioxid begränsas så långt det är möjligt med hänsyn till konkurrenskraft, sysselsättning och välfärd. I samband med riksdagens behandling våren 1998 av den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56, bet. 1997/98:TU10) fastställdes målet att utsläpp av kväveoxider från transporter i Sverige bör ha minskat med minst 40 % till år 2005 räknat från 1995 års nivå. För utsläpp inom övriga sektorer behövs ytterligare åtgärder i syfte att minska utsläppen till sådana nivåer att miljön inte tar skada. Under FN:s ramkonvention om klimatförändringar har en ny överenskommelse om industriländernas utsläpp av växthusgaser under perioden 2008–2012 träffats i Kyoto i slutet av år 1997. Överenskommelsen innebär i korthet att industriländerna under perioden sammantaget skall minska utsläppen av växthusgaser med drygt 5 % från 1990 års nivå. Inom EU fastställdes den slutliga bördefördelningen i juni 1998 och innebär att utsläppen av växthusgaser skall minska med 8 % inom gemenskapen.

Som anförs i propositionen bygger miljökvalitetsmålet på det globala mål som har fastställts i FN:s ramkonvention för klimatförändringar (SÖ 1993:13). I konventionen understryks klimatfrågans allvarliga karaktär och oron över att mänskliga verksamheter förstärker den naturliga växthuseffekten, vilken befaras leda till skadlig inverkan på människan och ekosystemen. För att uppfylla miljökvalitetsmålet fordras internationellt arbete, varför

insatser i alla länder är av avgörande betydelse. Sverige kan därför endast bidra till målets uppfyllelse, och de svenska insatserna bör därför bl.a. bestå av påverkan på andra länder. I likhet med regeringen gör utskottet bedömningen att en noggrann studie behöver genomföras för att fastställa delmål för utsläpp av växthusgaser. Delmålet bör också relateras till Kyoto-protokollets tidsramar, dvs. åren 2008–2012. Det bör vara en uppgift för den parlamentariskt sammansatta klimatpolitiska kommittén att, med utgångspunkt i riksdagens beslut om klimat- och energipolitiken samt Sveriges ansvar för EU:s gemensamma åtagande och på basis av resultaten vid klimatkonventionens tredje partsmöte i Kyoto, i likhet med den parlamentariska beredningen presentera förslag till delmål och en strategi som lägger stor vikt vid kostnadseffektivitet. Utredningsarbetet, som kan utföras som ett antal delstudier, skall vara avslutat senast den 31 december 1999 (dir. 1998:40 och regeringsbeslut den 17 december 1998, dnr M98/4601/5 m.fl.). Utskottet förutsätter att kommitténs resultat uppmärksammas av den parlamentariska beredningen. Av propositionen framgår ett särskild utredare, som stöd i kommitténs arbete, skall granska hur de s.k. flexibla mekanismerna i Kyoto-protokollet för balansering av utsläpp mellan protokollets parter kan introduceras i Sverige. I enlighet med utskottets ställningstagande ovan under avsnitt 4 bör regeringen därefter återkomma till riksdagen med förslag till delmål för miljö kvalitetsmålet. I avvaktan härpå bör motionerna Jo64 (kd) yrkande 6, Jo73 (mp) yrkandena 49 och 50 och MJ778 (mp) yrkandena 1 och 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Som utskottet anför ovan grundar sig den svenska politiken i klimatfrågor på riksdagens klimatpolitiska beslut år 1993 (prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19). Detta beslut gäller givetvis fortfarande och kommer således att beaktas i arbetet med en strategi på klimatområdet. Något särskilt uttalande med anledning av motionerna MJ801 (v) yrkande 2 och N228 (m) yrkande 20 är därför inte påkallat. Motionerna avstyrks i dessa delar.

Enligt utskottets mening kommer kraven i motion T223 (kd) om en skärpning av utsläppsmålen för koldioxid, kolväten, kväveoxid och marknära ozon att väl tillgodoses med de åtgärder som aviseras under miljö kvalitetsmålen 1, 6, 14 och 15. Syftet med motionens yrkande 3 får anses tillgodosett utan något särskilt riksdagens uttalande härom.

6 Underlag och metoder för uppföljning och utvärdering

Propositionen

Naturvårdsverket bör enligt regeringen ha ett generellt ansvar för att fortlöpande utveckla miljömålen, följa upp måluppfyllelsen och tillsammans med övriga miljömyndigheter fungera som samordnare av det övergripande miljömålsarbetet. Myndigheter med sektorsansvar bör tillsammans med Naturvårdsverket och övriga miljömyndigheter med utgångspunkt i de nationella miljömålen föreslå utveckling och precisering av dessa mål inom respektive sektor.

Staten bör vara ett föredöme på miljöområdet och medverka till en ekologiskt hållbar utveckling. Miljöledningssystem har därför börjat införas hos

mer än 60 statliga myndigheter och bör inom de närmaste åren successivt införas även hos övriga relevanta myndigheter.

För uppföljning av de nationella miljömålen krävs ett fullgott informationsunderlag. Underlag för uppföljning, analys och utvärdering av miljömålen bör därför prioriteras tillsammans med internationell rapportering.

Sverige bör följa och bidra till utvecklingen av EU:s arbete med miljöräkenskaper och indikatorer för hållbar utveckling.

Miljöövervakningen bör inriktas mot uppföljningen av de nationella miljökvalitetsmålen och omfatta en samlad information om miljötillståndet samt effekter av sådana skeenden i samhället som är av betydelse för en ekologiskt hållbar utveckling. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utforma ett nytt program för miljöövervakningen som anpassas till denna inriktning och till kommande lagstiftning om miljökvalitetsnormer.

De sektorsansvariga myndigheterna för näringar som orsakar diffusa föroreningsutsläpp, bl.a. transporter, energi, sjöfart, jordbruk, skogsbruk och fiske, behöver underlag för uppföljning av sina sektorsmål. Beträffande den information som myndigheterna tar fram som en del av ordinarie verksamhet, bör de bidra med relevanta delar av dessa uppgifter till Naturvårdsverkets samlade uppföljning och utvärdering av de nationella miljömålen.

Övervakningen av den biologiska mångfalden behöver förstärkas och den hälsorelaterade miljöövervakningen bör ses över. Alla åtaganden om miljörapportering mot bl.a. internationella organ bör ske efter samråd med Naturvårdsverket och Miljöövervakningsnämnden.

Naturvårdsverket bör utveckla sitt samarbete med utförare och forskare inom miljöövervakningsområdet.

Miljöövervakningen bör förbättras avseende uppföljning av beslutade begränsningar, hur Esbjergdeklarationens mål skall mätas och hur EU:s miljöövervakningsprogram för kemikalier bör utvecklas. Regeringen anser att Sverige bör driva på OECD:s miljöövervakningsprogram avseende kemikalier.

Riksantikvarieämbetet bör få i uppdrag att utreda och lämna förslag på utformningen av en systematisk miljöövervakning och av kulturmiljöstatistiken.

Statistik för materialflöden bör utvecklas.

Motionen

Enligt motion MJ732 (mp) yrkande 1 bör svampar användas som indikatorer i studierna av sambandet mellan tillväxt och miljö.

Utskottets överväganden

I motion MJ732 (mp) framhålls att svampar kan utnyttjas som indikatorer angående miljötillståndet i naturen. I motiveringen anføres bl.a. att minskningen av t.ex. mykorrhiza i marken har samband med miljöproblem som orsakats av människan. Utskottet kan för sin del instämma i den allmänna bedömningen att studiet av svampar, och även lavar, kan utgöra ett led i miljöövervakningen. I sitt arbete med en översyn av det svenska miljööver-

vakningsprogrammet överväger Naturvårdsverket om storsvampar och mykorrhiza är lämpliga indikatorer för att mäta eller dokumentera miljöförändringar. Såvitt utskottet kunnat utröna förekommer också vissa forskningsprojekt med denna inriktning. Det är dock enligt utskottets mening inte lämpligt att riksdagen i ett tillkännagivande – utan krav på preciserade åtgärder från regeringens sida – uttalar sig till förmån för en speciell metod eller en viss inriktning av forskningen. Dessa frågor måste i huvudsak prövas i andra sammanhang än inom ramen för en politisk bedömning. Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ732 (mp) yrkande 1 i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

7 Resurseffektivisering i ett kretsloppssamhälle

7.1 Riktlinjer för en effektiv och långsiktigt hållbar material- och energianvändning

Propositionen

Enligt regeringens förslag skall följande riktlinjer gälla för arbetet med att uppnå en effektiv och långsiktigt hållbar resursanvändning:

- Material och energi skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn taget till alla resurstillgångar.
- Användningen av fossila bränslen bör hållas på en låg nivå. Det samlade biomasseuttaget får inte utarma den biologiska mångfalden.
- Flertalet varor skall vara materialsnåla och energieffektiva, uppgraderingsbara samt kunna återanvändas eller återvinnas med avseende på material eller energi.

I propositionen framhålls bl.a. att befolkningstillväxten och krav på höjd levnadsstandard i många länder leder till större anspråk på resursförbrukning och därmed också en ökad belastning på miljön. För att nå en hållbar utveckling globalt krävs att resursförbrukningen effektiviseras avsevärt. Ett begrepp som nämns i den internationella debatten är Faktor 10, som innebär att resursanvändningen behöver bli i genomsnitt 10 gånger effektivare under en till två generationer. Begreppet kan fungera som kompass och stimulera till nödvändigt nytänkande. Faktor 10 ger en signal om vilken storlek på effektivisering som krävs, snarare än att uttrycka ett exakt mål. Det kommer att behövas ytterligare arbete, såväl nationellt som internationellt, för att analysera, konkretisera och utveckla begreppet Faktor 10.

Motionerna

Enligt motion Jo68 (v) måste utgångspunkten för miljöomställningen omfatta alla varor. Enligt motionärerna lyckas regeringen inte med att formulera klara och precisa miljömål och riktlinjer för en effektiv och långsiktigt hållbar material- och energianvändning. Det måste redas ut redan nu vilken typ av varor som skall falla under vilken paragraf. Man måste kunna ställa ett krav på att alla varor skall vara materialsnåla, energieffektiva, uppgraderingsbara samt vara anpassade för återvinning med avseende på material eller

energi (yrkande 8). Motionärerna delar regeringens uppfattning att Faktor 10-diskussionen är viktig för att uppnå t. ex. ett bättre utnyttjande av energi. Det finns dock brister med detta begrepp, särskilt om vi jämför det med begreppet rättvist miljöutrymme, som framför allt omfattar insikten att vi också måste ändra vårt sätt att leva. Det räcker inte med att göra precis samma saker som vi gör i dag, men mer effektivt. Faktor 10 har ett inbyggt tillväxtbegrepp som är omodernt och dessutom kommer att skada miljön. Man måste också ifrågasätta om miljöutrymmet bättre kan användas på annat sätt. Faktor 10-begreppet bör därför kompletteras med begreppet rättvist miljöutrymme (yrkande 9). I motion MJ749 (c) framhålls att miljötankandet länge har inriktats på att ta om hand det som flödar ut ur ekonomin. Nu är det tid att i högre grad sätta in åtgärder där resurserna förs in i ekonomin och produktionen. Med faktor 10 sätts utveckling, ny teknik och rättvisa i fokus, och man lyfter möjligheterna med ökad naturresursproduktivitet. Det handlar inte om att sätta begränsningar på produktionen utan tvärtom – om en utmaning för näringslivet att finna nya innovativa lösningar och öka effektiviteten. Effektiviseringskraven skiljer sig i praktiken starkt åt mellan olika typer av resurser. I vissa fall krävs mindre, i andra fall krävs mycket mer än en faktor 10, för att nå en hållbar utveckling. Det väsentliga är att inrikta utvecklingen mot en effektivare resursanvändning. Begreppet Faktor 10 ger en uppfattning om vilken utmaning vi står inför. Regeringen bör enligt motionärernas mening utreda och formulera förutsättningarna för ett svenskt arbete vad gäller forskning och teknikutveckling i syfte att anpassa samhället till Faktor 10 (yrkande 28).

I motion MJ740 (s) framhålls vikten av att de marker som fortfarande innehåller gift från BT-kemi totalsaneras. Hittills gjorda satsningar har inte gett någon långsiktig lösning på problemet.

Utskottets överväganden

Som framhålls i propositionen innebär hushållning med resurser en minskad belastning på miljön. Förbrukningen av jordens resurser har pågått under lång tid utan att naturens egna kretslopp störts, annat än lokalt eller marginellt. Under de senaste århundradena har befolkningstillväxten och den ökade material- och energiförbrukningen per person nått sådana dimensioner att viktiga ekosystem hotas och att de naturliga kretsloppen för svavel, kväve och kol har rubbats. För en globalt hållbar utveckling måste resurserna nu användas effektivt. Utskottet delar regeringens bedömning att omställningen till ekologisk hållbarhet under en till två generationer inte kan skapas genom ett enda långsiktigt handlingsprogram. Däremot kan färdriktningen läggas fast och omfattningen bedömas.

I samband med riksdagens beslut år 1993 om riktlinjer för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling (prop. 1992/93:180, bet. 1993/94:JoU14, rskr. 1993/94:344) formulerades kretsloppsprincipen på följande sätt: ”Vad som utvinns ur naturen skall på ett uthålligt sätt kunna användas, återanvändas, återvinnas eller slutligt omhändertaras med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas”. Som regeringen anfört utgör denna princip alljämt utgångspunkten för allt kretsloppsarbete. För att en förändring skall

ske måste alla i samhället medverka och det är mot den bakgrunden regeringens förslag om tre riktlinjer för kretsloppsarbetet skall ses. Riktlinjerna skall särskilt avse en effektivisering av material- och energianvändningen och vara inspirerande för arbetet och en vägvisare när målen för verksamheterna formuleras. Det är särskilt viktigt att en diskussion mellan näringsliv, myndigheter och forskare utvecklas och att resultatet sprids till alla som kan anses berörda. Det svenska miljöarbetet måste således utformas i samverkan med bl.a. näringslivet samt med hänsyn till utvecklingen av miljöinsatserna internationellt.

När det gäller regeringens förslag om att flertalet varor skall vara materialsnåla och energieffektiva, uppgraderingsbara samt kunna återanvändas eller återvinnas med avseende på material eller energi vill utskottet anföra följande. Kretsloppsanpassningen av varusektorn har i många fall varit framgångsrik. Det lagstadgade producentansvaret har varit en pådrivande faktor. Det har också skett en snabb utveckling inom bl.a. IT- och pappersindustrin. Som regeringen anför bör det fortsatta arbetet inriktas mot att ämnen som kan ge upphov till negativa effekter på hälsa och miljö vid produktion, användning eller avfallshantering undviks så långt som möjligt (se nedan, avsnittet Nya arbetssätt i kemikaliepolitiken). Varorna bör också utformas så att minsta möjliga mängd energi och material åtgår vid produktion och användning. Ett viktigt sätt att minska inflödet av nytt material är att återanvända och återvinna uttjänta varor och materialen i dessa. Vidare bör man sträva mot att en stor del av det som i dag kallas avfall blir resurser.

Avslutningsvis ansluter sig utskottet till regeringens bedömning att varorna skall vara återanvändbara eller återvinningsbara, uppgraderingsbara (möjliga att förnya till bättre eller mer användbar prestanda), långlivade och möjliga att reparera. Befintliga varor bör hanteras så att energiåtgång och utsläpp minimeras och god återanvändning eller återvinning med avseende på material eller energi görs möjlig. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att miljöbalken innehåller en bestämmelse i 1 kap. 1 § om att balken skall tillämpas så att återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till riktlinjer för resurseffektivitet (prop. avsnitt 5.1). Därmed avstyrks motion Jo68 (v) yrkande 8.

Ett begrepp som nämns i den internationella debatten är Faktor 10, vilket innebär att resursanvändningen, inte bara av fossila bränslen utan av alla resurser, behöver bli i genomsnitt 10 gånger effektivare under en till två generationer. Många forskare, företagsledare och politiker anser att en sådan utveckling är nödvändig för att vi skall kunna möta den ökande befolkningstillväxten och minska miljöförstörelsen utan att försämra välfärden. Som framhålls i propositionen ger Faktor 10 – eller 4 om tidshorisonten är kortare – en signal om vilken storlek på effektivisering som krävs, snarare än att den uttrycker exakta mål. Faktor 10-begreppet kan därvid fungera som en kompass och stimulera till nödvändigt nytänkande. Internationellt pågår arbete inom OECD, Nordiska rådet och FN:s Kommission för hållbar utveckling. Sverige bör aktivt delta i detta arbete. I samband med FN:s extra möte med generalförsamlingen år 1997 (UNGASS) drev EU, på svenskt initiativ, frå-

gan att uppmärksamma Faktor 4- och Faktor 10-konceptet. I slutsatserna från mötet (Program för det fortsatta genomförandet av Agenda 21) framhålls att de studier som föreslår en ökad effektivitet i resursanvändningen bör uppmärksammas. Detta inkluderar övervägandet av en tiofaldig förbättring av resursproduktiviteten i de industrialiserade länderna på lång sikt och under nästkommande två eller tre decennierna en eventuell ökning med en Faktor 4 i de industriella länderna. Slutligen framhölls att fortsatt forskning krävs för att studera genomförbarheten av dessa mål och de praktiska åtgärder som behövs för deras genomförande. Utskottet delar regeringens bedömning att Faktor 10-begreppet får ses som ett grovt mått för att ange dimensionen på de förändringar som behövs. Behovet av effektivisering varierar för olika naturresurser beroende på dessas miljöpåverkan och vilka tekniska möjligheter som finns samt åtgärdernas kostnader. Det kommer att behövas ytterligare arbete, såväl nationellt som internationellt, för att analysera, konkretisera och utveckla begreppet Faktor 10. Utskottet anser vidare att för att de resurseffektiviseringar som skapas i arbetet utifrån faktor 10 skall leda till en hållbar utveckling så krävs det också en insikt om behovet av förändrade konsumtionsmönster och minskad resursanvändning. I regeringens skrivelse (skr. 1997/98:13) om ekologisk hållbarhet har regeringen anmält att den kommer att ta initiativ till en öppen dialog med näringsliv och forskare om förutsättningar för effektivare resursanvändning. Som underlag för denna dialog skulle det fortsatta arbetet med hur material- och energieffektivisering skulle kunna bedrivas i Sverige utredas och analyseras. Regeringen har i beslut den 13 augusti 1998 gett Miljövårdsberedningen i uppdrag att medverka i arbetet med att ta fram strategier för utveckling av ett ekologiskt hållbart näringsliv. Detta skall ske genom att en dialog med delar av näringslivet om dess arbete med en hållbar utveckling inleds. Syftet med uppdraget är att initiera, stödja och påverka utvecklingen i näringslivet och att få underlag för politiska beslut och ställningstaganden om riktlinjer och styrmedel i miljöpolitiken och i andra frågor som är av strategisk betydelse för en hållbar utveckling. En slutredovisning skall lämnas till regeringen senast den 29 december år 2000 (dir. 1998:65). Med det anförda avstyrks motionerna Jo68 (v) yrkande 9 och MJ749 (c) yrkande 28 i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 beslutade riksdagen, på regeringens förslag, att ett särskilt anslag under utgiftsområde 20, A 4 Sanering och återställande av förorenade områden, skulle inrättas (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:MJU2, rskr. 1998/99:114). Anslaget disponeras av Naturvårdsverket för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och återställa förorenade områden. Det är framför allt från risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt som föreslås omfattas av anslaget, men även akuta insatser kan komma i fråga. Utöver detta anslag skall kommunerna även fortsättningsvis kunna ansöka om medel för saneringsåtgärder inom ramen för stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet, utgiftsområde 18, anslag E 1 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:BoU1, rskr. 1998/99:63). Med det anförda föreslås att motion MJ740 (s), i den mån den inte kan anses tillgodosedd, lämnas utan vidare åtgärd.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör en miljövarupolicy arbetas fram inom EU för att bl.a. klargöra vilka miljökrav som skall gälla för produkter som släpps ut på marknaden. Kommissionen avser att utarbeta en s.k. vitbok i ämnet.

Motionen

Enligt motion MJ781 (c) måste man inom EU skärpa kraven när det gäller att skapa ett gemensamt retursystem. Återanvändnings- och pantsystem bör i ökad utsträckning utvecklas i samarbete med övriga EU-länder för att nå en ökad användning av returglas och burkar (yrkande 2).

Utskottets överväganden

För närvarande är det svårt att ha ett gemensamt retursystem inom EU eftersom förpackningarna är olika konstruerade. Frågan kan tas upp i samband med revideringen av nu gällande förpackningsdirektiv. I övrigt hänvisar utskottet till regeringens bedömning när det gäller behovet av en ökad fokusering på produkternas miljöpåverkan samt på behovet av ett effektivt resursutnyttjande. Arbetet bör således inledas med att en samlad miljövarupolicy tas fram, som anger samhällets krav på de varor som produceras och som beskriver producenternas ansvar för de varor som släpps ut på marknaden under en varas hela livscykel. Handeln med varor över nationsgränserna innebär att en miljövarupolicy för ett miljöanpassat varuflöde bör utformas inom EU för att få en god genomslagskraft. Sverige tog redan under år 1996 initiativ till en miljövarupolicy inom EU. Detta har bidragit till att EG-kommissionen nu har inlett arbetet med en sådan policy. Enligt kommissionen är några av de viktigaste verktygen i detta arbete miljömärkning, avfallshantering, grön offentlig upphandling, utvidgat producentansvar, produktstandarder och miljöledningssystem. Miljövarupolicyn bör innehålla en genomgång av riktlinjerna för hur miljöanpassade varor skall utformas. Vidare bör ingå en genomgång av hur gamla produktdirektiv och standarder ser ut samt hur nya sådana skall kunna anpassas till en hållbar utveckling. Kommissionen avser att utarbeta en s.k. vitbok i ämnet. Som framgår av propositionen avser Sverige att delta aktivt i detta arbete (se avsnittet Riktlinjer för det svenska miljöarbetet i EU). Med det anförda avstyrks motion MJ781 (c) yrkande 2 i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

*7.3 Producentansvar och kretsloppsanpassning av varor***Propositionen**

Enligt regeringens bedömning har producenterna ett stort ansvar i arbetet med att skapa energi- och materialsnåla varor. Producenten av en vara är den som har bäst kunskap om och störst möjlighet att påverka varans utformning. Det är också producenten som har kunskap om ingående material och kom-

ponenter och om hur dessa kan återvinnas eller återanvändas i nya varor. Producenterna bör därför enligt regeringen ta ett ökat ansvar för att minska miljöbelastningen av varorna under varornas hela livscykel från utvinningen av naturresurser till hanteringen i avfallsledet.

Producentansvaret för förpackningar, däck och returpapper bidrar till en ökad återvinning av dessa produkter. Informationen till hushållen bör förbättras markant för att producentansvaret skall fungera tillfredsställande. Även renhållningen vid insamlingsstationerna bör förbättras.

En minskad miljöbelastning från bilar samt från elektriska och elektroniska produkter bör enligt regeringen kunna åstadkommas genom införande av ett producentansvar för dessa produktgrupper. En förordning om producentansvar för bilar trädde i kraft den 1 januari 1998. Denna reglerar producenternas mottagningskyldighet samt specifika återanvändnings- och återvinningsnivåer. När det gäller producentansvaret för elektriska och elektroniska produkter erinrar regeringen om de i propositionen Hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle – ett ansvar för alla (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55) redovisade riktlinjerna för ett sådant producentansvar. Enligt de presenterade riktlinjerna skall förordningen om producentansvar för uttjänta elektriska och elektroniska produkter bl.a. reglera producenternas skyldighet att kostnadsfritt för den siste ägaren ta emot sådana produkter. De närmare detaljerna avseende producentansvarets utformning läggs fast i en kommande förordning. Utvecklingen av producenternas ansvar enligt den kommande förordningen kommer att följas upp och utvärderas, vilket enligt regeringen bör ske i samverkan mellan berörda myndigheter och branschorganisationer. Med beaktande av resultatet av utvärderingen kan regeringen komma att utveckla producentansvaret ytterligare. Även uttjänta elektriska och elektroniska produkter tillhör en av de avfallsströmmar som prioriterats i kommissionens arbete med avfallsfrågor. Kommissionen har nu påbörjat arbetet med att utforma en reglering för omhändertagandet av elektriska och elektroniska produkter.

När det gäller möbler framhåller regeringen att riksdagens beslut (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55) om bemyndigande för regeringen att införa förbud mot deponering av organiskt avfall och ett eventuellt införande av en avfallsskatt, tillsammans med den redan i dag fungerande andrahandsmarknaden för möbler gör att återanvändning och återvinning av uttjänta möbler kommer att öka. Regeringen har därför för närvarande inte för avsikt att införa ett författningsreglerat producentansvar för möbler.

Beträffande kontorspapper gör regeringen den bedömningen att en så stor andel som möjligt av kontorspappersavfallet bör materialåtervinnas. Naturvårdsverket avser att redovisa en uppföljning av hur arbetet att samla in och återvinna kontorspapperet fortskrider. Regeringen avvaktar Naturvårdsverkets uppföljning innan beslut fattas om eventuellt ytterligare åtgärder.

Riksdagens beslut om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle kommer enligt regeringens bedömning att få konsekvenser för byggsektorn. Detta gäller särskilt bemyndigandet för regeringen att införa förbud mot att deponera brännbart avfall från år 2002 och organiskt avfall från år 2005. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att de redovi-

sade åtgärderna tillsammans med byggsektorns arbete kommer att leda till en väsentligt ökad återanvändning och återvinning av bygg- och rivningsavfallet. Regeringen har för avsikt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att under år 2000 redovisa hur byggföretagen hanterar byggavfallet.

Motionerna

Enligt motion MJ749 (c) har Kretsloppsdelegationen utformat ett förslag till producentansvar för uttjänta varor som skulle ge drivkraft till en kretsloppsanpassad produktutveckling, och som samtidigt är konkurrensneutralt. Delegationens idéförslag bör kunna ligga till grund för en ny lagstiftning på området. Producenterna skall bl.a. vara tvungna att lämna information om sina varor vad gäller varornas innehåll av material och ämnen. Upplysningar skall också ges om förhållanden av betydelse för att bedöma möjligheterna att demontera och materialåtervinna varorna. Producenterna skall även informera om sina varors innehåll av stoppämnen (organiska av människan framställda ämnen som är både långlivade och bioackumulerbara) samt metaller som kadmium, kvicksilver och bly. I ett nästa steg bör producenterna även informera om andra avvecklingsämnen (cancerframkallande, arvsmassepåverkande eller hormonstörande). För att se till att producenterna tar sitt ansvar skall det finnas en ekonomisk garanti i form av en försäkring för varorna redan när de sätts ut på marknaden. Det tvingar oseriösa producenter, som bara finns på marknaden en kort tid, att ta ansvar för sina produkter när de är uttjänta. Tanken är att försäkringen skall administreras av privata försäkringsgivare. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en lag om generellt producentansvar i enlighet med Kretsloppsdelegationens idéförslag (yrkande 25). Enligt motion MJ751 (s) är det viktigt att producentansvaret utvärderas för att se vilka miljöeffekter det har haft, hur det påverkat servicen till allmänheten och hur kostnaderna har påverkats i förhållande till tidigare system med kommunalt ansvar för avfallshantering. I motion MJ756 (s) framhålls fördelarna med producentansvaret. Samtidigt konstateras att när man skall lämna det källsorterade avfallet till återvinningsstationen är det endast förpackningar av vissa slag som tas emot. Avfall, som ej tillhör någon förpackningskategori, men som består av samma material skall läggas i soporna och gå till deponi. Enligt motionärerna bör man därför se över källsorteringen och kombinera producentansvaret med materialansvar.

Enligt motion MJ703 (mp) gäller inte återtagandet av aluminiumburkar om burken blivit deformerad eftersom returburksautomaterna inte tar emot dessa burkar. Producenter av aluminiumburkar bör genom producentansvaret åläggas att återta deformerade burkar (yrkande 1). Vidare bör ett returburkssystem upprättas för burkar utan svenskt ursprung (yrkande 2). Enligt motionären bör producentansvaret även gälla återtagande av burkar, som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas (yrkande 3). I motion MJ760 (s) begärs en översyn av producentansvaret för burkar och flaskor. Enligt motionären måste pantsystemet utökas till att även gälla burkar och flaskor som inte producerats i Sverige. Ett ökat antal glasflaskor och engångsburkar kan inte accepteras och därför måste återanvändnings- och pantsystem i ökad utsträckning utvecklas i samarbete med övriga EU-länder.

Motsvarande synpunkter redovisas även i motion MJ781 (c) yrkande 1. Krav bör ställas på producenter att behålla eller införa retursystem för flaskor och burkar.

Enligt motion MJ718 (c) är använda glödlampor ett miljöproblem som inte har uppmärksamats. Så länge man fortsätter att använda vanliga glödlampor med blyinnehåll är det nödvändigt att vidta åtgärder så att dessa blymängder inte kommer ut i naturen. Riksdagen bör begära att regeringen utarbetar ett förslag om hur insamling av glödlampor skall kunna ske. Liknande krav framförs även i motion MJ741 (s). I motion Kr274 (mp) yrkande 58 uppmärksammas det miljöfarliga avfall som uppstår vid omställningen från analog till digital TV. Enligt motionärerna kommer det förväntade tekniksiftet att resultera i att en stor mängd TV-apparater kommer att skrotas. Blyoxiden i katodstrålerören står för det största bidraget av bly från elektronik till det kommunala avfallet.

Enligt motion MJ749 (c) har Sverige en av Europas äldsta bilparker. Gamla bilar förbrukar mycket bränsle och har ofta undermålig avgasrening. Därför föreslås en tillfällig höjning av skrotningspremien med 8 000 kr. (yrkande 6). En höjd skrotningspremie förespråkas även i motion T220 (m). Enligt motionärerna bör premien under de kommande fyra åren, i förening med inköp av nyare avgasrenad bil, höjas. Regeringen bör utreda frågan om en sådan miljöpremie och sedan återkomma till riksdagen (yrkande 15)

I motion Jo68 (v) yrkas att ett producentansvar för möbler och kontorspapper införs. Regeringen bör framlägga ett förslag enligt Naturvårdsverkets rapport nr 4678 (yrkande 10). Enligt motion MJ715 (mp) yrkande 1 bör en utredning genomföras för att klarlägga om byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar. I utredningen måste också frågan om lagstiftat producentansvar för byggsektorn tas upp (yrkande 2). Det bör även prövas om en helhetsansvarig skall utses för varje byggnation (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens bedömning att det även i framtiden kommer att behövas regler för att driva utvecklingen framåt och att ange ramarna för producenternas arbete och ansvar. I enlighet med vad som angavs i propositionen om riktlinjer för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling (prop. 1992/93:180) bör i första hand frivilliga lösningar eftersträvas om de miljöpolitiska målen kan nås på denna väg. Det finns dock situationer där det krävs lagstiftning för att åstadkomma önskat resultat. Lagstiftning kan även behövas för att t.ex. uppnå konkurrensneutralitet. Som regeringen anför är det författningsreglerade producentansvaret ett effektivt styrmedel som även i framtiden bör kunna användas inom ytterligare produktområden. Man får dock inte bortse från att ett författningsreglerat producentansvar kan ha icke önskade näringspolitiska konsekvenser. Reglerna måste formuleras så att möjligheter till sund konkurrens erbjuds. Systemen måste, för att inte stå i strid med reglerna i konkurrenslagen (1993:20), även utformas så att de inte försvårar alternativa lösningar för hantering av uttjänade produkter (inlåsningseffekter). Vidare måste systemen vara så öppna att de inte försvårar för nya eller mindre aktörer att etablera sig och verka på marknaden (utelås-

ningseffekter). Avslutningsvis bör även framhållas att producentansvaret, utöver insamling och omhändertagande, också omfattar ett ansvar för information om hanteringen av de uttjänta varorna. Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ749 (c) yrkande 25 i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

När det gäller de krav på en helhetssyn vid källsortering m.m. som framförs i motion MJ756 (s) vill utskottet framhålla att kommunerna enligt renhållningsförordningen (1998:902) har det övergripande ansvaret för renhållningen. Därmed följer också ett ansvar för att hushållsavfall källsorteras. Ytterligare krav på sortering av brännbart avfall gäller från år 2002 och utsortering av organiskt avfall skall generellt ske från år 2005. Med det anförda avstyrks motion MJ756 (s) i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Regeringen ger årligen Naturvårdsverket i uppdrag att redovisa en uppföljning av hur producenterna har nått upp till de nivåer som finns angivna i respektive förordning om producentansvar. Den senaste uppföljningen redovisades av Naturvårdsverket den 30 juni 1998. Utöver detta har Naturvårdsverket haft regeringens uppdrag att utvärdera effekterna av införandet av förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar. Naturvårdsverket redovisade detta uppdrag den 30 november 1998. Vidare har Riksdagens revisorer på utskottets förslag påbörjat en granskning av avfallshandling och återvinning. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ751 (s) lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet erinrar om att producenterna, enligt förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar, har det samlade ansvaret för förpackningar av de flesta materialslag som förekommer på marknaden. Med producent avses den som yrkesmässigt tillverkar, till Sverige för in eller säljer en förpackning eller en vara som är innesluten i en sådan förpackning. Producentansvaret innebär att producenterna får ett odelat fysiskt och ekonomiskt ansvar för de förpackningar som de tillhandahåller. Producenternas ansvar omfattar insamling och omhändertagande av förpackningarna. Syftet är att producenterna skall få ett motiv att skapa miljöanpassade förpackningar eller minska förpackningsanvändningen. Utöver detta har producenterna en skyldighet att tillhandahålla lämpliga insamlingssystem och informera hushållen och andra om sortering, insamling och bortforsling. Förordningen bygger på EG:s direktiv (94/62/EG) om förpackningar och förpackningsavfall. Förordningen kommer från den 30 juni år 2001 att omfatta förpackningar av alla förpackningsmaterial, samtidigt som högre krav ställs på återvinningen. Avslutningsvis konstaterar utskottet att producentansvaret för förpackningar omfattar alla förpackningar som omsätts på den svenska marknaden. Producenterna har valt att samla in dryckesburkar genom två olika system. Det ena systemet är det retursystem som finns för aluminiumburkar och som omfattas av en pantavgift. För att burken skall kunna lämnas i detta system krävs att burken består av aluminium och att den är hel och ren. För att det dessutom skall betalas ut en pant för burken krävs att burken ingår i det svenska pantsystemet, dvs. att en pant har erlagts för burken samt att streckkoden kan avläsas. Det andra insamlingssystemet hanteras av Svenska Metallkretsen AB. Materialbolaget samlar in alla sorters förpackningar av metall i de insamlingsbehållare som de tillhandahåller. I dessa behållare skall hushållen

och andra sortera ut och lämna sina metallförpackningar. Bland dessa ingår sådana dryckesburkar som exempelvis består av stålplåt, men även andra metallburkar. Dessa sänds sedan till återvinning. När det gäller allt glas, förutom returglas, hanteras insamlingssystemet på motsvarande sätt av Svensk Glasåtervinning AB. Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionerna MJ703 (mp) yrkandena 1–3, MJ760 (s) och MJ781 (c) yrkande 1. Som framgår av utskottets redovisning omfattar producentansvaret de produkter som anges i motionerna. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Enligt regeringens nyligen till riksdagen avlämnade skrivelse om en nationell strategi för avfallshanteringen (skr. 1998/99:63) avser regeringen att införa producentansvar för uttjänta elektriska och elektroniska produkter i Sverige i enlighet med sitt tidigare förslag. Ett förslag har anmälts till Europeiska kommissionen som inte har lämnat några synpunkter. Samtidigt som regeringen beslutar om producentansvaret skall träda i kraft avser regeringen att i enlighet med bemyndigandet i 15 kap. 24 § miljöbalken förbjuda deponering, fragmentering och förbränning av elektriska och elektroniska produkter om de inte behandlats av en certifierad förbehandlare. Enligt utskottets bedömning är syftet med motionerna MJ718 (c), MJ741 (s) och Kr274 (mp) yrkande 58 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Yrkandena påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

För att uppnå ett samhälle där riktlinjerna för resurseffektivitet är uppfyllda är det viktigt att samtliga varusektorer omfattas av en effektiv material- och energianvändning. När det gäller ett eventuellt producentansvar för möbler och kontorspapper vill utskottet anföra följande. I dag deponeras eller förbränns en stor del av de uttjänta möblerna i stället för att återanvändas eller materialutnyttjas. Kretsloppsdelegationen har i rapporten Producentansvar för möbler (Rapport 1997:15) föreslagit ett lagstadgat krav på kunskap och information om innehåll, återvinningsegenskaper och tillverkare för alla nya möbler från år 2002. I avvaktan på den fortsatta beredningen av ett generellt producentansvar förordade delegationen att producentansvaret för möbler inte skulle författningsregleras. Enligt utskottets mening är det viktigt att även möbler kan kretsloppsanpassas. Som anförs i propositionen innebär det tidigare införda bemyndigandet för regeringen att införa förbud mot deponering av organiskt avfall och ett eventuellt införande av en avfallsskatt, tillsammans med den redan i dag fungerande andrahandsmarknaden för möbler, att återanvändning och återvinning av uttjänta möbler kommer att öka. Det bör därför för närvarande inte införas ett författningsreglerat producentansvar för möbler. I samband med tidigare riksdagsbeslut om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55) redovisades Naturvårdsverkets rapport Kontorspapper – Materialflöden i samhället (Rapport 4678). Därvid konstaterades bl.a. att resultatet från det frivilliga åtagande som returpappersbranschen presenterat, dvs. att samla in och materialåtervinna minst 50 viktprocent av kontorspappersavfallet senast år 2000, skulle avvaktas innan regeringen tog ställning till om producentansvar skulle införas för kontorspapper. Av regeringens ovan nämnda skrivelse (1998/99:63) framgår bl.a. att Naturvårdsverket under år 1998 genomförde en uppföljning av hur arbetet

med kontorspapper fortskrider. Uppföljningen visade att återvinning enligt det frivilliga åtagandet fungerar bra samt att det inte finns något behov av att vidta några ytterligare åtgärder. Naturvårdsverket avser att göra ytterligare en uppföljning år 2000. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion Jo68 (v) yrkande 10 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Under senare år har byggbranschen, på eget initiativ och till följd av Kretsloppsdelegationens verksamhet, påbörjat ett arbete med att lösa branschens miljö- och avfallsproblem. Ett uttryck för detta är det särskilda kretsloppsråd som bildats med uppgift att samordna byggsektorns aktörer och fungera som kontaktorgan gentemot myndigheter. Genom Byggsektorns kretsloppsråd har sektorn gjort ett ensidigt åtagande för sina företag och organisationer. Åtagandet finns formulerat i rapporten Miljöansvar för byggvaror inom ett kretsloppstänkande – ett utvidgat producentansvar – som bl.a. finns som bilaga till Kretsloppsdelegationens rapport Producentansvar i byggsektorn (Rapport 1996:11). Som regeringen framhåller kommer riksdagens beslut om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle att få konsekvenser för byggsektorn. Detta gäller särskilt bemyndigandet för regeringen att införa förbud mot att deponera brännbart avfall från år 2002 och organiskt avfall från år 2005. Utskottet delar regeringens tidigare bedömning att åtgärderna tillsammans med byggsektorns arbete kommer att leda till en väsentligt ökad återanvändning och återvinning av bygg- och rivningsavfallet. I detta sammanhang bör även uppmärksammas att Boverket i samråd med Naturvårdsverket på uppdrag från regeringen har gjort en översyn av hur det farliga avfallet identifieras och hanteras vid rivning. I rapporten som Boverket redovisade till regeringen i december 1998 föreslås ett antal lagändringar för att förbättra de brister som har funnits avseende identifiering och hantering av material som kan vara farligt avfall. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av det anförda och i avvaktan på resultatet av det i propositionen nämnda uppdraget till Naturvårdsverket är utskottet inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion MJ715 (mp) yrkandena 1–3. Motionen avstyrks.

När det gäller skrotningspremien konstaterar utskottet att riksdagen i samband med behandlingen av regeringens förslag om ett producentansvar för bilar även godkände regeringens förslag att avskaffa den högre bilskrotningspremien i avvaktan på producentansvarets införande. Vidare aviserade regeringen förändringar beträffande bilskrotningspremie och avgifter samtidigt som förordningen om producentansvar för bilar träder i kraft (prop. 1995/96:174, JoU21, rskr. 295). Som framgår av propositionen trädde förordningen i kraft den 1 januari 1998. Vid samma tidpunkt togs den högre bilskrotningspremien bort och bilskrotningsavgiften sänktes. I april 1996 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av vägtrafikens samlade beskattning omfattande såväl lätta som tunga fordon. Utredningen antog namnet Trafikbeskattningsutredningen. Utredningen överlämnade i september 1997 delbetänkandet Bilen, miljön och säkerheten (SOU 1997:126). I detta delbetänkande föreslogs en kraftig höjning av skrotningspremien på äldre bilar. Syftet med förslaget är att de bilar som har de allra sämsta miljö- och säkerhetsegenskaperna skall för-

svinna ur trafik så snabbt som möjligt. Utredningen anger inte höjningens storlek beloppsmässigt utan har beräknat utfallet vid vissa alternativa nivåer på premien. Utredningen skall senast den 31 mars 1999 lämna sitt slutbetänkande till regeringen. Utskottet anser det lämpligt att avvakta resultatet av den fortsatta beredningen i denna fråga och föreslår att motionerna MJ749 (c) yrkande 6 och T220 (m) yrkande 15 lämnas utan någon riksdagens vidare åtgärd.

7.4 Mindre mängd avfall för bortskaffande

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör en övergripande riktlinje för avfallshanteringen vara att minska mängden avfall för slutlig behandling, att minska avfallets farlighet samt att behandla avfallet utgående ifrån dess inneboende egenskaper. Detta förutsätter med dagens teknik att avfallet sorteras vid källan. I enlighet med EU:s avfallspolitik bör avfall i första hand förebyggas, i andra hand återanvändas eller återvinnas och i sista hand bortskaffas på ett säkert sätt. Materialåtervinning bör prioriteras framför energiutvinning när detta är miljömässigt motiverat. Riksdagens beslut om hanteringen av uttjänta varor (bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55) innebär att regeringen har blivit bemyndigad att föreskriva om att utsortering av brännbart avfall skall ske senast år 2002, att utsorterat brännbart avfall inte skall få deponeras från samma år samt att deponering av organiskt avfall skall förbjudas från år 2005. För att säkerställa att deponier är miljömässigt säkra skall Naturvårdsverket få meddela föreskrifter för deponier. När det gäller förbränning av avfall arbetar Naturvårdsverket för närvarande med riktlinjer för vilka avfallsslag som bör ledas till vilken typ av anläggning. Riksdagens beslut innebär vidare att regeringen bemyndigades föreskriva att tillstånd skall krävas för transporter, inte enbart av farligt avfall, utan även för transporter av icke-farligt avfall.

Motionerna

Enligt motion Jo75 (mp) är det oacceptabelt att Sverige skall bli sopförbränningsstation för andra länders sopor. Dessa s.k. kretsloppsbränslen eller returbränslen innehåller giftiga kemikalier och är dessutom av fossilt ursprung. Sopförbränning med fossila restprodukter hör inte hemma i ett ekologiskt samhälle (yrkande 8). Vidare yrkas att regeringen skall verka för att EU förbjuder handel med sopor för förbränning. Det är olyckligt att sopor kallas kretsloppsbränslen eller returbränslen med tanke på alla kemikalier som soporna innehåller. Att bränslet inte eldas i Tyskland beror på att befolkningen i landet inte tillåter det (yrkande 9). Enligt motion MJ701 (m) anses det vida rationellare att använda ved till pappersframställning och att sedan låta det förbrukade papperet gå till förbränning. Riksdagen bör hos regeringen begära en utredning om den optimala balansen mellan eldande av ved (biobränsle) och återvinning av papper i enlighet med vad som anförts i motionen. Enligt motion MJ745 (kd) bör ett förslag om hur insamlingen av

använda mineraloljor skall öka från 30 % till åtminstone 50 % utarbetas (yrkande 1). Vidare framhålls att andelen återanvända mineraloljor måste öka till minst 50 % av den insamlade mängden (yrkande 2). En särskild lagstiftning bör införas med krav på att insamlad mineralolja sorteras i en oblandad och en blandad del (yrkande 3). Vidare krävs en lagändring för att häva kommunernas frivilliga monopol och släppa in privata intressenter för insamling av mineraloljor och transport av dessa till raffinaderierna i Europa (yrkande 4). I motion MJ750 (mp) framhålls att Sverige inte bör bli en sopstation för andra länder. Det borde vara självklart att varje land tar hand om sitt avfall. Sopor som innehåller fenoler och kreosot skall inte importeras för förbränning. Det är viktigt att regeringen klargör att det i ett samhälle på väg mot ekologisk hållbarhet inte finns utrymme för dylikt. Import av sopor, såväl miljöfarliga som andra, för förbränning bör förbjudas (yrkande 2). Enligt motion MJ791 (mp) garvas läder med kemikalier, bl.a. en viss typ av krom. Detta krom är allergiframkallande och kan dessutom vid upphettning omvandlas till en giftigare variant som även är cancerframkallande. På grund av att kromet omvandlas vid förbränning samt att dioxiner kan bildas bör utjänt läder klassas som miljöfarligt avfall (yrkande 1). Enligt motion MJ800 (mp) finns det över 300 soptippar i drift och över 2 000 gamla nedlagda tippar. De som är i drift i dag har kontrollprogram som uppenbarligen inte är tillräckliga. Lakvattnet hanteras inte på det sätt som innehållet kräver. Det är helt oacceptabelt att alla dessa giftiga ämnen rinner ut i naturen. Enligt motionären måste regeringen skyndsamt ge Naturvårdsverket i uppdrag att undersöka vilka gifter som finns i lakvattnet från soptippar och föreslå åtgärder för att få bukt med läckaget (yrkandena 1 och 2).

Utskottets överväganden

Ett samlat ramverk för nationell avfallskontroll som innefattar bestämmelser om avfallshantering utifrån kommissionens avfallsstrategi återfinns i rådets direktiv 75/442/EEG av den 18 mars 1991 om avfall (ändrat genom direktiv 91/156/EEG). De övergripande målen för avfallshanteringen skall enligt direktivet vara följande. Produktionen av avfall skall minimeras och dess skadlighet begränsas. Detta skall ske främst genom utveckling och användandet av rena tekniker. Det avfall som ändå genereras skall främst återanvändas eller återvinnas framför bortskaffande. Vid omhändertagandet av avfall, både genom återvinning och genom bortskaffande, skall man säkerställa ett miljömässigt tillfredsställande omhändertagande. Vad gäller avfall för bortskaffande gäller att gemenskapen som helhet skall vara självförsörjande. Det skall inom gemenskapen finnas anläggningar med bästa tillgängliga teknik specialiserade för vissa typer av avfall. Ramdirektivet ger även en möjlighet för medlemsländerna att vara självförsörjande. Hantering av avfall definieras bl.a. som bortskaffande och återvinning. Förbränning huvudsakligen förenat med energiutvinning räknas som återvinning. Bilaga 1 innehåller en uppräkningslista av 16 avfallskategorier, varav den sista kategorin är "samtliga material, ämnen och produkter som inte omfattas av någon av ovanstående kategorier". Denna uppräkningslista får anses bindande. Enligt artikel 1 skall kommissionen upprätta en förteckning över avfall som tillhör de kategorier

som anges i bilaga 1. En sådan förteckning, den europeiska avfallskatalogen, antogs av kommissionen genom beslut 94/3.

Utskottet delar regeringens bedömning att en övergripande riktlinje för den fortsatta avfallshanteringen bör vara att mängden avfall och avfallens farlighet minskas samt att det behandlas utifrån dess inneboende egenskaper. Detta överensstämmer också med det av regeringen föreslagna nationella miljökvalitetsmålet god bebyggd miljö som utskottet behandlat ovan. De nu redovisade riktlinjerna förutsätter med dagens teknik att avfallet sorteras vid källan. Regeringen har under år 1998 anmält ett förslag till kommissionen om att införa en avfallsskatt på 250 kr per ton avfall som deponeras. Ett förslag till riksdagen har aviserats under våren 1999. Avsikten är att avfallsskatten skall öka det ekonomiska incitamentet att behandla avfall på ett från miljö- och naturresurssynpunkt bättre sätt. Som framhålls i propositionen förväntas bl.a. förbudet mot deponering av organiskt avfall från år 2005, tillsammans med en eventuell avfallsskatt och den nu övergripande inriktningen på avfallshanteringen, leda till att stora delar av det avfall som i dag deponeras kommer att nyttiggöras genom att material återvinns och används på nytt och genom att energiinnehållet tillvaratas. Förbränning av avfall förutsätter klara riktlinjer för vilka avfallslag som bör ledas till vilken typ av anläggning. Naturvårdsverket arbetar för närvarande med att ta fram sådana riktlinjer. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo75 (mp) yrkande 8 och MJ701 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

Enligt vad utskottet erfarit avser Naturvårdsverket att under våren 1999 anta en projektplan för verkets arbete med anledning av de fiskskador som observerats i sjön Molnbyggen, Leksand. Skadorna antas bero på utsläpp av lakvatten från kommunal deponi. I projektet har verket för avsikt att undersöka om dessa miljöeffekter är generella för lakvattenpåverkade deponier. Troligen kommer projektet att innebära att ett visst antal recipienter runt om i landet undersöks. Ansvarsförhållanden och arbetsfördelning mellan deponiägare, tillsynsmyndigheter och Naturvårdsverket har ännu inte klargjorts. Mot bakgrund av det anförda och med beaktande av vad som anförts ovan beträffande en övergripande riktlinje för den fortsatta avfallshanteringen där mängden avfall och avfallens farlighet minskas samt behandlas utifrån dess inneboende egenskaper föreslår utskottet att motion MJ800 (mp) yrkandena 1 och 2 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

EG:s principer om gränsöverskridande transporter av avfall har till syfte att både upprätthålla en hög miljöskyddsnivå i linje med Baselkonventionen och att främja varors fria rörlighet avseende avfall för återvinning enligt Romfördragets princip om fri rörlighet för varor. Ramarna för hantering av avfall anges i rådets direktiv 75/442/EEG av den 15 juli 1975 om avfall, som utskottet berört ovan. Dessa ramar specificeras när det gäller gränsöverskridande transporter i rådets förordning (EEG) nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen. Enligt förordningen kan medlemsstaterna invända mot transporter av avfall för bortskaffande inom EU. Invändningarna kan vara baserade på principerna om närhet, prioritering av återvinning och självförsörjande på gemenskapsnivå och nationell nivå. Invändningarna kan ske både generellt och från fall till fall. Vidare kan en medlemsstat invända mot en transport om den inte

sker i enlighet med avfallsplanerna eller enligt nationella lagar och regler om miljöskydd, allmän ordning, allmän säkerhet eller hälsoskydd, om anmälaren tidigare gjort sig skyldig till illegal handel, eller om transporten strider mot förpliktelser som följer av internationella konventioner. Principerna om närhet och självförsörjande gäller inte för avfall som transporteras för återvinning inom EU och som finns angivet i bilaga 3 och 4, s.k. röd eller gul lista, till EG:s transportförordning. Här gäller i stället principen om varors fria rörlighet. Avfall som finns i bilaga 2 till förordningen, den s.k. gröna avfallslistan, är inte föremål för kontroll vid avfallstransporter för återvinning inom EU. All export ut ur gemenskapen av avfall för bortskaffande är förbjuden med undantag av export till sådana EFTA-länder som också är parter i Baselkonventionen. Från och med den 1 januari 1998 är export för återvinning endast tillåten till OECD-länder, länder som är parter till Baselkonventionen samt länder med vilka det finns särskilda överenskommelser. Rådets förordning kompletteras i svensk lagstiftning med förordningen (1995:701) om gränsöverskridande transporter av avfall. I förordningen begränsas möjligheten att införa avfall till Sverige. Avfallet delas in i tre kategorier och förtecknas på tre listor (grön, gul och röd lista). De farligaste avfallsslagen finns på röd lista. Enligt 7 § gäller att sådant avfall som avses i 5 §, dvs. huvudsakligen avfall förtecknat på gul och röd avfallslista, endast får föras in i Sverige om det kan visas att avfallet skall tas om hand i en anläggning som omfattas av tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken och 22 § förordningen (1996:971) om farligt avfall. I regeringens skrivelse 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshantering anförs att den svenska policyn skall vara att avfall på den gula respektive den röda listan intebör importeras för omhändertagande. Vidare anförs att regeringen har för avsikt att införa en anmälningsplikt för införsel av avfall på s.k. grön avfallslista. Anmälningsskyldigheten syftar till att öka möjligheterna för tillsynsmyndigheten att kontrollera att avfallet stämmer överens med kraven för att klassas på den gröna listan. Med det anförda avstyrker utskottet de i motionerna Jo75 (mp) yrkande 9 och MJ750 (mp) yrkande 2 framförda kraven beträffande handel med och import av sopor.

Med anledning av det i motion MJ791 (mp) framförda yrkandet att uttjänta lädervaror som är garvade med hjälp av den s.k. krommetoden skall klassas som miljöfarligt avfall konstaterar utskottet följande. Direktivet om farligt avfall (91/689/EEG) reglerar all hantering av farligt avfall. I första artikeln hänvisas till avfallsdefinitionen i ovan nämnda ramdirektiv. Farligt avfall definieras utifrån avfallens egenskaper och ursprung enligt bilaga 1 och 2 till direktivet. Till dessa kategorier finns en förteckning över farligt avfall (kommissionens beslut 91/689) som bygger på den tidigare nämnda europeiska avfallskatalogen. Direktivet innehåller bestämmelser om krav på tillstånd för anläggningar som behandlar farligt avfall samt regler för nationella transporter av farligt avfall. Genom förordningen (1996:971) om farligt avfall har Sverige infört EG:s definitioner både på avfall och farligt avfall. Med det anförda avstyrks motion MJ791 (mp) yrkande 1.

Som framhålls i motion MJ745 (kd) är det viktigt att insamlingsgraden beträffande använda mineraloljor höjs. Däremot torde det, enligt utskottets mening, vara svårt att precisera mål för insamlingen i procentsatser. Den

aktuella insamlingsgraden är okänd och man vet inte heller med någon säkerhet hur stor andel som över huvud taget kan insamlas. Enligt uppgift förbränns ca 40 % av oljorna vid användning. När det gäller sorteringen av insamlad mineralolja finns redan i dag nödvändig reglering i förordningen (1996:971) om farligt avfall. Bl.a. stadgas att farligt avfall inte får blandas med annat avfall. Vidare kan Naturvårdsverket utfärda närmare föreskrifter om det behövs. Det kommunala monopolet behandlades i regeringens proposition om hantering av uttjänta varor i ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 1996/97:172). Därvid bedömde regeringen att kommunernas möjlighet till att ta ett utökat ansvar för bortforsling och slutligt omhändertagande av annat avfall än hushållsavfall bör upphöra fr.o.m. år 2000 när det gäller ofarligt avfall. För farligt avfall anser regeringen däremot att kommunernas möjlighet till utökat renhållningsansvar bör behållas. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ745 (kd) yrkandena 1–4 lämnas utan någon riksdagens vidare åtgärd.

7.5 Kretslopp av växtnäring mellan stad och land m.m.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör ett framtida hållbart och kretsloppsanpassat va-system vara utformat så att slutna kretslopp mellan samhälle och jordbruk skapas för närings- och humusämnen, att risken för smittspridning till människor och djur minimeras och att slam användningen inte leder till negativa hälso- och miljöeffekter, varken på kort eller lång sikt. Vidare får anläggning, drift och underhåll av va-system och anslutna verksamheter inte ge utsläpp till luft, mark och vatten av miljö- och hälsoskadliga ämnen som påverkar miljömålen för dessa medier. Användning av icke förnybara råvaror och energi för drift av va-system skall minimeras och energin i avloppsvatten och/eller slam tillvaratas. Vidare skall va-systemen utformas så att användare, konsumenter och jordbrukare har förtroende för systemen med avseende på funktion och uppfyllelse av de angivna kraven.

Enligt regeringens bedömning är arbetstagarnas delaktighet, skademinimering och kompetensutveckling viktiga faktorer i kretsloppsarbetet.

Motionerna

Enligt motion MJ224 (kd) behöver EU:s lagstiftning ändras när det gäller förbudet att använda sig av hushållsavfall i form av komposter, human avföring och rötslam från reningsverk i det ekologiska jordbruket. Kretslopp måste marknadsföras som hushållning och effektivt utnyttjande av produktionsresurser. På så sätt läggs grunden till en förändrad syn på dessa produkter. I dag har vi ett stort flöde av växtnäringsämnen som transporteras från lantbruket in till tätorten utan att återföras. Speciellt anmärkningsvärd är den stora kväve- och fosforkälla som lantbruket skulle kunna utnyttja. Sverige bör verka för att denna fråga lyfts för ett avgörande inom EU så att kretsloppet stad-land möjliggörs (yrkande 28). Enligt motion MJ236 (kd) har det under senare tid rönt stort intresse från lantbrukarnas sida att ta emot indust-

riella restprodukter för spridning på åkrarna. Enligt uppgift kommer det att införas avgifter för deponering av restprodukter från industrin och man är därför allvarligt oroad över det ökade intresset från olika företag att få sprida sina restprodukter på åkermark. En produkt som diskuterats intensivt är så kallad dalumkalk, en restprodukt från ett danskt pappersbruk. Analyser tyder på att dalumkalken tillför mer metaller per hektar än naturkalken. Med tanke på den förväntade ökningen av erbjudande till lantbruket om spridning av restprodukter på åkermarken måste det fastställas riktlinjer för vilka restprodukter som får spridas. I motion MJ245 (kd) framhålls att situationen med de ökande växthusgaserna i atmosfären medför att alla sätt för att minska dessa måste tas till vara. Ett sätt förutom att minska utsläppen till atmosfären av bland annat koldioxid från förbränningen av fossila bränslen är att hitta och utnyttja så kallade kolfällor. Bl.a. kan man låta åkermarkens organiska substans öka, dvs. mulden, och på så sätt binda kolet i mer eller mindre svårösliga föreningar. Det finns metoder utvecklade inom de ekologiska odlingssystemen som tillåter den organiska substansen att öka i åkerjorden. Dessa odlingssystem är således i mer än ett perspektiv ett kretsloppssystem eftersom växtnäringen cirkulerar mellan stad och land samtidigt som kolet binds. En strategi för att utveckla och genomföra den nu beskrivna metoden för ökad kolbindning bör utarbetas. Enligt motion MJ802 (mp) är kretsloppet i dag brutet. Näringsämnen i människans fekalier och urin kommer inte åter till marken och nya groende växter. De har i stället blivit ett problem som orsakar bl.a. övergödning i sjöar och vattendrag. Det naturliga kretsloppet måste åter slutas så att man kan ta till vara de näringsämnen för växter som människans urin innehåller (yrkande 7).

Utskottets överväganden

Som framhålls i propositionen har under de senaste åren vårt produktions- och konsumtionssamhälle och de tekniska system som bär upp detta allt oftare ifrågasatts utifrån målen för en långsiktigt hållbar utveckling. Inom det lokala Agenda 21-arbetet har också ett bredare engagemang för miljö och livskvalitet vuxit fram. Den debatten omfattar även de system vi i dag har för vattenförsörjning och avloppsvattenbehandling. Under flera år har det lokala engagemanget i dessa frågor vuxit sig starkt, både inom ideella sammanslutningar och inom olika kommuners tekniska förvaltningar och miljöavdelningar. På många platser pågår redan i dag en omfattande försöksverksamhet. De två huvudsakliga problemområden som hanteras är att erhålla ett avloppsslam som är så rent och hygieniskt att det utan risker kan användas som jordförbättringsmedel och gödsel inom jordbruket. Därmed kan kretsloppet av näringsämnen slutas. Vidare måste man hitta energi- och resursnåla lösningar på avloppshanteringen som samtidigt är anpassade till lokala förutsättningar och behov. Redan i dag klarar den absolut övervägande delen av avloppsslammet de stränga svenska gränsvärdena. Från år 2000 har Naturvårdsverket bestämt att dessa gränsvärden skall skärpas ytterligare (SNFS 1994:2). Regeringens tidigare omnämnda bemyndigande att föreskriva om förbud av deponering av organiskt avfall från år 2005 omfattar även avloppsslam. Detta kan förväntas leda till att kommunerna genomför ytterligare

åtgärder för att åstadkomma en kretsloppslösning av slamfrågan. Samtidigt bör dock uppmärksammas att av allt avloppsslam återförs för närvarande endast 36 % till jordbruket trots att en stor del i dag klarar gränsvärdena. Det är därför av grundläggande betydelse att få en acceptans hos jordbrukarna för avloppsslammet som en resurs. En viktig faktor är också att konsumenterna accepterar livsmedel där man i produktionen använt slam som gödningsmedel. Livsmedelsindustrin spelar i det sammanhanget en betydelsefull roll. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ245 (kd) och MJ802 (mp) yrkande 7 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Hur en produkt skall produceras för att få saluföras som ekologisk regleras i rådets förordning nr 2092/91 (EEG) om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel. Förordningens bilagor reglerar bl.a. vilka insatsmedel som får användas i ekologisk produktion. Som utskottet redovisat tidigare (1998/99:MJU7 s. 27) har Sverige i den kommissionsarbetsgrupp som behandlar förordningen vid den årliga översynen av bilagorna verkat för att bl.a. urin skall godkännas som insatsmedel i ekologisk odling. Sverige har framfört önskemålet mot bakgrund av att användningen av urin som gödningsämne medverkar till att i större utsträckning sluta kretsloppet mellan stad och land. Förståelsen för den svenska ståndpunkten har hittills varit liten. Regeringens avsikt har varit att, efter det att ytterligare underlag i form av förbättrade forskningsresultat framkommit, aktualisera frågan på nytt. Möjligheten att med tiden finna gehör för den svenska uppfattningen bör förbättras i takt med att system för urinseparering utvecklas och erfarenheter från hanteringen av denna restprodukt blir större. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ224 (kd) yrkande 28 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller den i motion MJ236 (kd) aktualiserade spridningen av industriella restprodukter (s.k. dalumkalk) på åkermark har utskottet erfarit följande. Naturvårdsverket godkände år 1998 import av dalumkalk. Det består av kalkslam som är en rest efter returpapperstvätt. Tillståndet gäller import av 50 000 ton, varav 10 000 ton har spridits på skånska åkrar. Berörd kommun kommer att ta prover på ifrågavarande åkrar och Naturvårdsverket har för avsikt att följa upp både provtagningen och hur kalken har hanterats i övrigt. Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion MJ236 (kd). Därmed avstyrks motionen.

8 Nya arbetssätt i kemikaliepolitiken

8.1 Riskvärdering och ytterligare riktlinjer

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör allt kemikaliesäkerhetsarbete utgå från riskvärderingar. Dagens arbetsmetoder bör kompletteras med ett mer generellt angreppssätt som riktas mot kemiska ämnen med dokumenterat hälsofarliga egenskaper samt mot organiska, av människan framställda ämnen som är bioackumulerade och långlivade. Det nuvarande sättet att arbeta, som

baseras på utvärderingar av ett kemiskt ämne i taget, är otillräckligt och alltför långsamt. Vissa ämnen är dessutom mycket svåra att riskbedöma. Detta gäller särskilt organiska, av människan framställda ämnen som är bioackumulerbara och långlivade.

Som ett led i strävandena att nå delmålet (se ovan) om att utsläpp och läckage av farliga ämnen till Östersjön och dess tillrinningsområde samt Nordsjön skall ha upphört år 2020 bör följande riktlinjer gälla:

* Nyproducerade varor som introduceras på marknaden är i huvudsak

– fria från organiska, av människan framställda, ämnen som är långlivade och bioackumulerbara samt ämnen som ger upphov till dessa ämnen och

– fria från av människan framställda ämnen som är cancerframkallande, arvsmassepåverkande och hormonstörande inklusive fortplantningsstörande.

* Nyproducerade varor som introduceras på marknaden är i huvudsak fria från kvicksilver, kadmium, bly och deras föreningar.

* Metaller används i sådana tillämpningar att metallerna inte kommer ut i miljön i en omfattning som kan medföra att miljö och människors hälsa kan komma till skada.

* Organiska, av människan framställda, ämnen som är långlivade och bioackumulerbara förekommer i produktionsprocesser endast om företaget kan visa att hälsa eller miljö inte kommer till skada. Tillstånd och villkor enligt miljöbalken är utformade så att denna riktlinje kan säkerställas.

Riktlinjerna bör vara vägledande för företagens produktutveckling och tjäna som mål för deras kemikaliestrategier. Redan i dag görs stora ansträngningar för att ta bort skadliga ämnen. Regeringen avser att verka för att dessa riktlinjer skall vara genomförda redan inom 10–15 år. Regeringen avser vidare att år 2003 genomföra en översyn av de kemikaliepolitiska målen och styrmedlen. Slutligen avser regeringen att tillsammans med andra länder inom EU driva frågan om mål för kemikaliepolitiken enligt dessa riktlinjer.

Motionerna

Enligt motion Jo75 (mp) vågar regeringen inte föra en offensiv kemikaliepolitik. Det är hög tid att gå vidare med förbud för de kemikalier som uppfyller de kriterier som anförs i regeringens förslag. Den frivilliga vägen är för osäker. Ett förbud får dessutom oftast fart på teknikutvecklingen (yrkande 4). I motion MJ743 (mp) framhålls att stor försiktighet och framförhållning bör gälla vid tillverkningen av ett nytt kemiskt ämne. Ett kemiskt ämne skall endast få tillverkas om det från samhällets synpunkt kan anses nödvändigt och tillverkaren kan bevisa att det är ofarligt (yrkande 2). Enligt motion MJ782 (m) måste målet för kemikaliekontrollen vara att förhindra skada på människa och miljö. All riskbedömning skall vara kunskapsbaserad och försiktighetsprincipen skall inte tillämpas på svaga indikationer och lösligt grundade misstankar om farlighet. Bedömningen av ämnen och varor skall bygga på generella kriterier (yrkande 17 delvis). Enligt motion MJ785 (mp) behövs det kriterier för att bedöma riskerna med farliga ämnen. En komplet-

tering med s.k. stupstockskriterier är nödvändig. Sådana kriterier bygger på att de inneboende egenskaperna hos en kemikalie i sig anses tillräckliga för att meddela ett förbud. Vidare bör positiv listning genomföras vilket innebär att endast i förväg godkända substanser tillåts. Härigenom kommer försiktighetsprincipen till fullt uttryck. På sikt bör detta kombineras med urval baserat på kemisk struktur (yrkande 11). I motionen framhålls vidare att positiv listning inte kommer att kunna tillämpas för stora grupper av mindre farliga ämnen. Detta innebär att de flesta sådana ämnen kommer att kunna säljas och köpas fritt. Här krävs en successiv anpassning för att minska användningen. Förutom miljömärkning kan miljöavgifter, stöd och skattelättnader användas mer utbrett. Det krävs således strängare styrmedel i samverkan med nu nämnda urvalsmetoder (yrkande 12). Vidare yrkas att arbetet med genomförandet av den så kallade 29-listan och tidigare solnedgångsprojekt återupptas (yrkande 14).

Enligt motion Jo64 (kd) yrkande 7 är det av stor betydelse att staten i sina olika skepnader (myndigheter, företag, verk etc.) inte bara lever upp till givna målsättningar och regler på kemikalieområdet utan även går före och är ett föredöme. I motion MJ735 (mp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag på gränsvärden för kadmium i rötslam. Vidare bör regeringen utarbeta ett förslag till hur en skatt skall kunna tas ut på kadmium i rötslam. Syftet med ett sådant förslag är att styra bort det giftiga slammet från åkrarna (yrkande 1).

Utskottets överväganden

Som regeringen framhåller har stora framgångar kunnat noteras i arbetet med att minska riskerna vid användningen av kemikalier. Framgångarna har bl.a. åstadkommit med bättre produktinformation om risker och skyddsåtgärder, utfasning av särskilt farliga kemikalier samt tillståndsprövning för användning av bekämpningsmedel. Bättre kunskap har utvecklats om kemikaliers egenskaper, inte minst från miljösynpunkt. Detta har kunnat uppnås genom en kombination av myndighetsarbete och industrins egna insatser.

Utskottet delar regeringens och Kemikommitténs bedömning att det pågående arbetet med att minska riskerna för miljö och hälsa från kemikalier bör påskyndas. Varken i Sverige eller i EU i övrigt finns i dag resurser att pröva alla nya ämnen som släpps ut på marknaden. De befintliga ämnena, i såväl gamla som nya applikationer, utgör också fortfarande ett svårlöst problem. Ett annat grundläggande problem är att produktutvecklingen går snabbare än den takt i vilken riskbedömningar av ämnen i de nya produkterna görs. Att utvärdera ett ämne i taget kräver stora resurser som för närvarande saknas. Dessutom kan konstateras att genomförandet av bl.a. Esbjergdeklarationen (se ovan) innebär att kraven på kemikaliepolitiken ökar. Deklarationen innehåller bl.a. det övergripande målet att utsläppen av farliga ämnen till Nordsjön skall ha upphört år 2020. Det slutliga målet är enligt deklarationen att halterna i miljön av farliga ämnen skall vara nära nollnivån och av naturliga ämnen nära de naturligt förekommande halterna. För att kunna påskynda arbetet och möta de nya krav som följer av Esbjergdeklarationens mål behövs nya angreppssätt i kemikaliearbetet. Utskottet delar där-

med regeringens uppfattning att allt kemikaliesäkerhetsarbete bör utgå från riskvärderingar. Det är nödvändigt att hitta ett arbetssätt som är riktat generellt mot de farligaste ämnena och som inte hämmas av att kunskapsläget på kemikalieområdet är otillräckligt.

De i propositionen föreslagna riktlinjerna är en vägledning till var och en som hanterar kemikalier. Kemikaliepolitiken skall inriktas mot det nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö (se ovan), som innebär att ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället inte får hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Riktlinjerna syftar i första hand till att vara en vägledning för det arbete som utförs av företagen och bör tjäna som utgångspunkt och mål för de strategier dessa upprättar. Företagen bör inrikta sitt utvecklingsarbete mot att avveckla användningen av de ämnen som kan komma att omfattas av riktlinjerna. Dessutom blir riktlinjerna ett stöd för myndigheternas arbete och för tillämpningen av miljöbalken. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att nya varor, som introduceras på marknaden, i god tid före år 2020 måste vara fria från ämnen som är eller skulle kunna utgöra ett hot mot människors hälsa eller miljön om Esbjergdeklarationens mål skall kunna nås. Förslaget till riktlinjer gäller just utsläppande på marknaden av nya varor och är därmed ett nödvändigt steg på vägen för att nå det mål som fastställts i Esbjergdeklarationen och som uttrycks i nämnda miljökvalitetsmål.

Som framhålls i propositionen är de egenskaper och effekter som enligt riktlinjerna kännetecknar ämnen som skall fasas ut inte definierade. För att riktlinjerna skall kunna tillämpas fullt ut krävs att sådana definitioner utarbetas. Dessa är avgörande för hur många ämnen som berörs och därmed för vilka konsekvenser de föreslagna riktlinjerna medför. I vissa fall kommer det inte att vara möjligt att helt fasa ut användningen av de ämnen som riktlinjerna omfattar. För några viktiga användningsområden kan t.ex. sådana ämnen vara svåra att ersätta med andra mindre farliga ämnen eller metoder. Detta kan särskilt komma att gälla varor som importeras i betydande omfattning där importörerna i praktiken har liten, om ens någon, möjlighet att påverka tillverkarnas utformning av varorna. Som regeringen framhåller är det i dessa fall av största betydelse att användningen av de aktuella ämnena sker under former som är acceptabla från risksynpunkt. Samhällets regler och redskap måste därför vara så utformade att de ämnen som omfattas av de föreslagna riktlinjerna om ca 10–15 år kan användas på ett sådant sätt att miljön eller människors hälsa inte äventyras. Användningen av sådana ämnen bör dessutom vara föremål för en särskild kontroll från samhällets sida. Detta innebär att även skärpt lagstiftning kan visa sig behövas framgent.

Den 15 oktober 1998 beslutade regeringen tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. föreslå närmare definitioner i form av gränser m.m. för de egenskaper och effekter som avses i de ovan föreslagna riktlinjerna. Vidare skall utredaren analysera om det behövs, och i så fall lämna förslag till, ytterligare styrmedel för att åstadkomma en skärpt kontroll (tillståndsprövning och förbud) av ämnen som omfattas av riktlinjerna. Förslagen skall beakta EG:s regelverk. Uppdraget skall utgå från en bedömning av risker för hälsa och miljö samt samhällsekonomiska aspekter (dir. 1998:91).

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att samhällets kemikaliekontroll och regelsystem visserligen har stor betydelse, men det huvudsakliga ansvaret för att riktlinjerna skall uppfyllas ligger ändå hos dem som tillverkar, köper in respektive konsumerar varor som innehåller kemikalier. Ett särskilt ansvar i alla dessa funktioner innehar den kemibaserade industrin. I detta sammanhang bör framhållas att man vid lämpliga tillfällen måste göra utvärderingar av hur riktlinjerna efterlevs och av hur effektiva styrmedlen på kemikalieområdet är. Regeringen har också för avsikt att år 2003 genomföra en sådan översyn och utvärdering av de kemikaliepolitiska målen och styrmedlen. Översynen skall inte bara gälla hur riktlinjerna efterlevs utan också innefatta en analys av konsekvenser för miljö samt ekonomi och samhällsutveckling. Enligt utskottets bedömning är syftet med motionerna Jo75 (mp) yrkande 4, MJ743 (mp) yrkande 2, MJ782 (m) yrkande 17 delvis och MJ785 (mp) yrkandena 11, 12 och 14 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Yrkandena påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

I sin uppföljning av arbetet med att föra Sverige mot en ekologisk hållbarhet (regeringens skrivelse 1998/99:5) redovisas bl.a. den fortsatta utvecklingen av miljöledningssystem i statliga myndigheter. Totalt 66 statliga myndigheter arbetar för närvarande med att införa miljöledningssystem som ett verktyg för att integrera miljöhänsyn. Så gott som alla har gjort en miljöutredning av sin interna och externa verksamhet, flertalet har tagit fram miljöpolicy och handlingsplan för det fortsatta arbetet. Fler myndigheter kommer att utses för att år 1999 påbörja införandet av miljöledningssystem. Med det anförda avstyrks motion Jo64 (kd) yrkande 7 i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Ovan redovisade riktlinjer innebär att kadmium inte bör förekomma i varor. För att detta skall kunna uppnås i fråga om handelsgödsel krävs dock att processer för att rena fosfat från kadmium utvecklas och tas i bruk. Sverige kan inte åstadkomma detta på egen hand. Som framgår av propositionen pågår ett utvecklingsarbete, delvis finansierat med EU-medel, som visar att det går att rena fosfattet till en rimlig kostnad. Reningsanläggningar i kommersiell drift är en förutsättning för att riktlinjen i fråga om kadmium skall vara möjlig att nå för handelsgödsel. I den handelsgödsel som används i Sverige är halten av kadmium relativt låg, vilket beror på att industrin till följd av skatten på kadmium väljer råvaror från fyndigheter med låg kadmi- umhalt. Enligt lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel skall en miljöskatt betalas för varje helt gram kadmium i gödselmedlet, till den del kadmiuminnehållet överstiger fem gram per ton fosfor. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ735 (mp) yrkande 1 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

8.2 Arbetet med att minska riskerna vid hantering av kemikalier

Propositionen

När det gäller utgångspunkter för det framtida arbetet framhåller regeringen att de pågående arbetet med att begränsa eller avveckla vissa särskilt farliga kemikalier måste fortgå. Det behövs även fortsättningsvis stora insatser för att öka kunskaperna om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper

samt om deras förekomst och användning. En skärpt kontroll kommer att riktas mot de ämnen som omfattas av riktlinjerna.

Enligt regeringens bedömning bör samverkan mellan myndigheter och industrin öka. Myndigheterna bör sträva efter arbetsformer som involverar dem som är viktiga att nå i kemikaliearbetet. Denna samverkan bör ske på alla nivåer, såväl inom landet som i fråga om Sveriges agerande inom EU och i andra internationella sammanhang.

Vidare bör informationen om företagens användning av farliga kemiska ämnen bli mer lättillgänglig för allmänheten.

Arbetet med en internationell överenskommelse om harmonisering av klassificering och märkning av kemiska produkter bör prioriteras. OECD:s kemikaliearbete bör inriktas mot utveckling av metoder för testning och bedömning av kemikalier inklusive harmoniserade kriterier för klassificering och märkning.

Kunskaperna bör öka om förekomst, upplagring och flöden av farliga ämnen i samhället och om hur människa och miljö exponeras för dessa. Regeringen har för avsikt att ge Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket i uppdrag att genomföra en översiktlig studie av denna inlagring och redovisa hur den kan kartläggas.

Vidare bör Sverige verka för en gemensam kemikaliepolicy i EU och för att användningen i varor av de ämnen som omfattas av riktlinjerna avvecklas inom hela EU-området.

När det gäller global samverkan för att uppnå de nationella miljökvalitetsmålen framhåller regeringen att Sverige aktivt bör delta i arbetet med att utarbeta en global konvention om begränsad användning och utsläpp av långlivade organiska ämnen (POPs) liksom aktivt verka för att en global konvention om gränsöverskridande handel med farliga ämnen (Prior Informed Consent) snarast träder i kraft. Sverige bör stödja och driva på utvecklingen mot en sammanhållen kemikaliekontroll globalt bl.a. genom arbetet i det Internationella forumet för kemikaliesäkerhet (IFCS). Sverige bör verka för en ökad samordning mellan olika internationella och regionala organisationer som arbetar med kemikaliesäkerhet. Sverige bör stödja samarbete mellan regeringar, industri, forskning och ideella organisationer.

Motionerna

I motion Jo62 (m) framhålls betydelsen av samsyn med andra EU-länder när det gäller kemikaliepolitiken (yrkande 7). Enligt motion Jo75 (mp) yrkande 2 är det nödvändigt att en gemensam kemikaliepolicy inom EU ställer minimikrav. Vidare måste det vara möjligt för ett medlemsland att kunna gå före. I motion MJ719 (m) yrkas att ett nytt avgiftssystem utreds. Enligt motionärerna upplevs nuvarande förordning om kemikalieavgift av mindre företag som orättvis. Avgiften bör stå i proportion till omsättningen. Ett sådant förenklat system innebär också lägre administrationskostnader. I motion MJ725 (s) framhålls att nickel är ett starkt allergiframkallande grundämne. Trots det finns ingen lagstiftning som reglerar nickelförekomsten i kosmetika. Då antalet nickelallergiker i dag är mycket stort är det väsentligt att bl.a. hudnära produkter inte innehåller nickel. En reglering av förekomsten av nickel i

kosmetika är därför nödvändig. Enligt motion MJ782 (m) bör företagens avgifter till KEMI ses över. Även behovet av tydliga regler för produktinformation om farliga kemikalier bör bli föremål för en översyn. Vidare framhålls betydelsen av att kemikaliepolitiken sätts in i ett internationellt sammanhang. Kunskap skall finnas om ämnenas och produkternas inverkan på hälsa och miljö, vilket ger ökad möjlighet att välja de minst skadliga alternativen. Försiktighetsprincipen skall inte tillämpas på allt för svaga indikationer (yrkande 17 delvis). När det gäller Sveriges ståndpunkt i fråga om nationell kemikalielagstiftning framhålls i motion MJ785 (mp) att det tidigare i vissa sammanhang bl.a. hävdats att artikel 100a i Romfördraget, den s.k. miljögarantin, innebar att Sverige skulle kunna behålla sina nationella regler efter den fyraåriga övergångsperioden slut. Detta även om EU:s regler vid den tidpunkten inte motsvarade de strängare svenska. Denna attityd till användningen av miljögarantin och möjligheten att föra en progressiv nationell miljöpolitik har regeringen tidigare sagt sig stå bakom. I nuvarande uttalanden nationellt och i EU-förhandlingar är denna attityd som bortblåst. Motionärerna kräver en mer självsäker hållning från den svenska regeringens sida i dessa frågor (yrkande 1). Enligt yrkande 3 skall en på vetenskaplig grund förmodad större risk medföra att utbytesregeln tillämpas om inte hanteraren kan bevisa att bedömningen är felaktig. Det är av stor betydelse att regeringen framhåller när det gäller vikten av att behålla substitutionsprincipen, med den tillämpning den har enligt gällande nationell rätt, i EU och i andra internationella sammanhang. Enligt motionärerna måste den svenska regeringen ge berörda myndigheter betydligt mer långtgående mandat än vad Kemikommittén föreslår. Samverkan mellan myndigheter och industri är tillräckligt stor redan. Med EU-medlemskapet har det progressiva lagstifningsarbetet upphört. Sverige behöver med hjälp av den fackkunskap som finns hävda sina tidigare idéer på området (yrkande 6). När det gäller att införa genomförandeinstrument av olika slag kommer Kemikommittén inte med några förslag till lösningar som kan antas leda till en avgiftning av samhället (yrkande 7). Beträffande frågan om nationell kemikalielagstiftning i ett federationsliknande system anförs i motionen att det i USA, som är en äkta federation, går alldeles utmärkt att ha olika kemikalier regler i olika stater. Att EU skulle stå och falla med denna fråga kan ingen hävda. EU måste förr eller senare ta sig an frågan om kommissionens förhållningssätt som kväver och motarbetar nödvändig utveckling och innovation. En utveckling måste till för att ett avgiftat samhälle skall kunna bli verklighet. Sverige måste verka för att nödvändiga förändringar kommer till stånd (yrkande 8). Utgångspunkt för en svensk politik i EU bör vara ett bibehållet nationellt miljöarbete och en tydlig och självklar rätt att gå före när det gäller lagstiftning på miljöområdet. Gemensamma EG-regler bör alltid baseras på de nationella regler som har den högsta miljö- och hälsoskyddsnivån (yrkande 13). Enligt motion MJ791 (mp) yrkande 3 bör substitutionsprincipen gälla för användningen av kemikalier vid lädertillverkning. I motion So374 (kd) framhålls att en viktig förutsättning för att den enskilde, det allmänna och företag skall kunna välja bort allergener är att produkter och varor märks. Konsumenter måste kunna lita på att de produkter de köper inte innehåller allergiframkallande ämnen. Produktinformationen måste förbättras genom att allergiframkallande ämnen

alltid deklarerar på produkten på ett lättbegripligt sätt. Detta gäller både för kemikalier i stort samt bl.a. hushållskemikalier, kläder och läkemedel (yrkande 9). Enligt motion U508 (mp) skall en prioriterad fråga för Sverige vara att inom EU få bort farliga kemikalier från marknaden (yrkande 21).

Utskottets överväganden

Som anförs i propositionen kommer samverkan mellan industrin och myndigheter att få en ökad betydelse i den framtida kemikaliepolitiken. Utgångspunkten är att kemikaliepolitikens mål framför allt skall uppnås genom insatser från dem som producerar, importerar och använder kemikalier. I denna samverkan har industrins branschorganisationer en viktig roll. Utskottet delar regeringens uppfattning att myndigheter och industrin bör öka sitt samarbete när det gäller EU:s kemikalielagstiftning. Det är också viktigt att miljöorganisationer, konsumentorganisationer och fackliga organisationer deltar i EU-arbetet. Dessa organisationer har stora möjligheter att framföra synpunkter som ligger i linje med svenska intressen eftersom samsynen ofta är stor i frågor som är väsentliga för Sverige. Med ökad samverkan kan den svenska slagkraften stärkas påtagligt. Mycket kan även på annat sätt vinnas genom samverkan mellan myndigheter och företag. Ett viktigt inslag i denna samverkan kan i framtiden vara frivilliga åtaganden av olika slag. Av stor betydelse för företagets framtida kemikaliearbete är också utvecklingen av olika kvalitets- och miljöledningssystem såsom EMAS, ISO 9 000 och ISO 14 000. Den kemiska industrins handlingsprogram Ansvar & Omsorg är ett annat exempel på system för att förbättra både kunskaperna och rutinerna. Vidare är det angeläget att de frivilliga miljöledningssystemen utnyttjas för att höja nivån på kemikaliesäkerheten. Som regeringen framhåller bör Kemikalieinspektionen (KEMI) utveckla verktyg som underlättar för företagen att välja mindre skadliga kemikalier i enlighet med produktvalsprincipen i miljöbalken. Vidare anser utskottet att framtagande av listor, t.ex. observationslistan (200 ämnen som kräver särskild uppmärksamhet) samt begränsningslistan (ett 70-tal ämnen eller ämnesgrupper vars användning är inskränkt eller förbjuden) och andra verktyg som underlättar företagets arbete, är en självklar del i myndighetens verksamhet. Vidare bör betydelsen av både lokalt och regionalt arbete för att minska riskerna från kemikalier uppmärksammas och att systemtillsynen och egenkontrollen ökar. Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion MJ785 (mp) yrkandena 6 och 7. Motionen avstyrks i berörda delar.

Utskottet är i detta sammanhang inte heller berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av de i motionerna MJ719 (m) och MJ782 (m) yrkande 17 (delvis) framförda yrkandena om kemikalieavgifter. Motionerna avstyrks.

När det gäller den i motion MJ785 (mp) uppmärksammade möjligheten att ha olika regler för kemikalier i medlemsländerna vill utskottet anföra följande. När det är motiverat skall hanteringen av ämnen förbjudas eller begränsas. Som framhålls i propositionen kommer Sverige i sådana fall att främst utnyttja de möjligheter EU-medlemskapet ger att genom förbud eller

begränsningar på EU-nivå få ett brett genomslag för åtgärderna. Detta bör dock inte hindra Sverige från att vidta nationella åtgärder när det finns bl.a. starka vetenskapligt underbyggda skäl för detta. Vidare måste Sverige internationellt verka för att användning och utsläpp av farliga kemikalier avvecklas eller begränsas genom bindande konventioner. Med det anförda avstyrks motion MJ785 (mp) yrkande 8 i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige inom OECD:s kemikaliarbete bör prioritera undersöknings- och bedömningsmetoder för kemikalier, inklusive arbetet med harmoniserade kriterier för klassificering och märkning. Klassificering och märkning av kemiska produkter utifrån deras egenskaper är ett viktigt medel för att minska riskerna för hälsa och miljö. I dag sker klassificering och märkning av kemiska produkter i stort sett uteslutande på basis av internationellt utarbetade kriterier. Ett viktigt fortlöpande och krävande arbete med klassificering av kemiska ämnen görs inom EU:s kommittéer och arbetsgrupper till vilka alla medlemsstater bidrar med underlag. I detta sammanhang bör även hänvisas till ett förslag till modernisering av direktiv 379/88 om klassificering och märkning av kemiska beredningar (preparat) som för närvarande är föremål för behandling inom EU. Förslaget innebär att kraven på märkning avseende innehåll av allergiframkallande ämnen skärps. Vidare följer av förslaget till nya regler att betydligt lägre koncentration av allergiframkallande ämnen måste deklarerars. Dessutom skall namnet på det allergiframkallande ämnet anges. Rådet förväntas ta ett slutligt beslut under våren 1999. I Agenda 21 har uppställts som mål att det ska finnas ett globalt harmoniserat system för klassificering och märkning av kemikalier år 2000. Arbetet pågår också inom OECD med att ta fram harmoniserade kriterier för klassificering av olika effektområden som t.ex. akut giftighet samt allergiframkallande och cancerframkallande egenskaper. En av grundprinciperna för arbetet är att harmonisering skall ske på högsta skyddsnivå. Enligt utskottets bedömning kan syftet med motionerna MJ782 (m) yrkande 17 delvis och So374 (kd) yrkande 9 med det anförda i allt väsentligt anses tillgodosett. Yrkandena påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

När det gäller förekomsten av nickel i framför allt hudnära kosmetika hänvisar utskottet i först hand till vad som nu anförts om klassificering och märkning av allergiframkallande ämnen. Härutöver bör uppmärksammas att kosmetiska produkter regleras i EG:s direktiv om kosmetiska produkter (76/768/EEG). Direktivet innehåller regler på gemenskapsnivå för kontroll, sammansättning och märkning av kosmetiska produkter. Huvudsyftet med direktivet är skyddet av folkhälsan. De svenska reglerna för kosmetiska och hygieniska produkter finns i förordningen (1993:1283) om kosmetiska och hygieniska produkter. Reglerna i miljöbalken om utredning och bedömning av bl.a. kemiska produkters hälsorisker är tillämpliga på dessa produkter. Läkemedelsverket får enligt förordningen meddela de ytterligare föreskrifter som behövs i fråga om utredningar av hälso- och miljöfarlighet. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ725 (s) lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

I likhet med regeringen anser utskottet att försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen (substitutionsprincipen) måste accepteras globalt. I såväl

det internationella som det nationella svenska kemikaliekontrollarbetet är tillämpningen av försiktighetsprincipen ett fundament för arbetet med att minska riskerna vid hantering av kemiska produkter. De nu av regeringen föreslagna riktlinjerna är ett uttryck för bl.a. denna princip. Enligt Riodeklarationen innebär försiktighetsprincipen ”att om det föreligger hot om allvarlig eller oåterkallelig skada får avsaknaden av full vetenskaplig bevisning inte användas som ursäkt för att skjuta upp kostnadseffektiva åtgärder för att förhindra miljöförstöring”. Försiktighetsprincipen skall vidare ”i syfte att skydda miljön tillämpas så långt möjligt och med hänsyn tagen till staternas möjligheter härtill”. Principen finns även uttryckt i Romfördraget. Som framhålls i propositionen har Sverige, vid sidan om försiktighetsprincipen, i olika internationella sammanhang hävdat att sådana kemiska produkter bör undvikas som kan ersättas med mindre farliga produkter. I likhet med regeringen anser utskottet att detta är en förutsättning för att Esbjergdeklarationens mål skall nås. Principen finns också nämnd i Agenda 21 under avsnittet om riskbegränsning, mer som ett exempel på en metod än som en princip. Som ett utslag av produktvalsprincipen ingår i miljöbalken en allmän hänsynsregel i 2 kap. 6 §. Regeln innebär att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Enligt utskottets bedömning är syftet med motionerna MJ782 (m) yrkande 17 delvis, MJ785 (mp) yrkande 3 och MJ791 (mp) yrkande 3 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Yrkandena påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige bör verka för en gemensam kemikaliepolicy i EU och för att användningen i varor av de ämnen som omfattas av riktlinjerna avvecklas inom hela EU-området. På initiativ av bl.a. Sverige diskuterades frågan om behovet av en övergripande kemikaliepolicy på det informella miljöministermötet i Chester i april 1998. Som en följd av detta åtog sig den ansvarige kommissionären att göra en utvärdering av gällande legala verktyg på kemikalieområdet. Vid miljörådsmötet den 21 december 1998 redovisades resultatet av detta arbete. Den föreliggande rapporten, i vilken man identifierar behov av åtgärder på flera plan, är ett första steg i Kommissionens översyn av kemikalieområdet. Den 24–25 februari 1999 arrangerades ett möte med medlemsländerna, gemenskapens olika institutioner, NGO:er och industrirepresentanter samt andra intressegrupper för diskussion om de problem som identifierats i denna den första översynen. Som ett tredje steg avser sedan kommissionen att under år 1999 lämna ett meddelande till rådet och parlamentet som innehåller slutsatser från översynen samt förslag till en framtida kemikaliestrategi inklusive olika förslag till reglering på området. Enligt vad utskottet erfarit ställde sig rådet enhälligt bakom de i rapporten redovisade slutsatserna samtidigt som man underströk nödvändigheten av en ny kemikaliepolitik som bygger på ett mer specifikt ansvarstagande från intressenterna (industrin). Mot bakgrund av det anförda finner utskottet ingen anledning att föreslå något riksdagsuttalande med anledning av motionerna Jo62 (m) yrkande 7, MJ782 (m) yrkande 17 delvis,

MJ785 (mp) yrkande 13 och U508 (mp) yrkande 21. Motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

1998/99:MJU6

Enligt utskottets mening kan även syftet med motion Jo75 (mp) yrkande 2 i allt väsentligt anses tillgodosett med det nu anförda. Motionen bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

I anslutningsfördraget till EU fick bl.a. Sverige vissa undantag på kemikalieområdet under en fyraårsperiod. Övergångsperioden för de svenska undantagen löpte ut den 31 december 1998. I anslutningsfördraget ingick dessutom att en översyn av gemenskapens bestämmelser skulle utföras för de områden som omfattades av undantagen. Vid miljörådsmötet den 21 december 1998 redovisades resultatet av denna översyn. Utfallet innebär att Sverige kan bibehålla sin skyddsnivå på de aktuella områdena. I många fall innebär översynen att kraven skärps i hela EU och i vissa fall även i Sverige. I några fall innebär besluten att övergångstiden förlängs i avvaktan på utfallet av internationella förhandlingar eller ytterligare analyser inom EU. Mot bakgrund härav föreslår utskottet att motion MJ785 (mp) yrkande 1 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

9 Begränsningar och avveckling av vissa skadliga ämnen

9.1 Inledning

Propositionen

Förslag till riktlinjer för det framtida arbetet med att minska riskerna från kemikalier har redovisats i föregående avsnitt. Riktlinjerna innebär att särskilt farliga ämnen som uppfyller vissa generella kriterier inte skall förekomma i varor och processer. Arbetet för att uppnå detta kommer att ske inom ramen för våra internationella åtaganden och ansvaret åvilar i första hand de som producerar, importerar eller på annat sätt hanterar varorna. Riktlinjerna kommer dock också att vara styrande för myndigheternas arbete och för utformningen av den framtida kemikalielagstiftningen.

Det finns en rad skäl till att fortsätta bedriva ämnes- eller ämnesgruppsvisa åtgärder. Ämnena kan t.ex. ingå i ett pågående program som bör fortsätta. Det kan också vara fråga om en grupp av ämnen som erbjuder speciella problem på grund av att de används på ett särskilt sätt.

Motionerna

I motion MJ747 (mp) uppmärksammas att Naturvårdsverket, i sin rapport 4765 Ren luft och gröna skogar, föreslagit mål för fosfor i kretsloppet. Mycket av fosfor hamnar i vatten och orsakar övergödning och rubbad ekologisk balans. Kväve har tidigare ansetts som det ämne som orsakat störst problem i havet, men nya rön tyder på att fosfor kan ha större betydelse än man tidigare trott. Fosfor bryts i dag av lagrade resurser och dagens användning är inte långsiktigt hållbar. Regeringen bör ges i uppdrag att ta fram en handlingsplan för fosfor där målet skall vara att förluster inte får vara större än att miljön inte skadas (yrkande 7). Enligt motion MJ791 (mp) yrkande 2 bör

Utskottets överväganden

Som anförts i föregående avsnitt skall det framtida kemikaliesäkerhetsarbetet utgå från riskvärderingar. Dagens arbetsmetoder bör kompletteras med ett mer generellt angreppssätt som riktas mot kemiska ämnen med dokumenterat hälsofarliga egenskaper samt mot organiska av människan framställda ämnen som är bioackumulerade och långlivade. De föreslagna riktlinjerna för det framtida arbetet med att minska riskerna från kemikalier kommer också att vara styrande för myndigheternas arbete och för utformningen av den framtida kemikalielagstiftningen. Sedan länge pågår dessutom ett arbete med att fasa ut eller reglera särskilt farliga ämnen eller grupper av ämnen. Som framhålls i propositionen kommer detta arbete att fortsätta. Visserligen är det troligt att många av de ämnen eller grupper av ämnen som berörs av särskilda avvecklings- eller begränsningsåtgärder kommer att återfinnas bland de ämnen som enligt riktlinjerna i huvudsak inte längre skall finnas i varor efter 10–15 år. Det finns dock en rad skäl till att ändå fortsätta att bedriva ämnes- eller ämnesgruppsvisa åtgärder. Ämnena kan t.ex. ingå i ett pågående program som bör fortsätta. Det kan också vara fråga om en grupp av ämnen som erbjuder speciella problem på grund av att de används på ett särskilt sätt. Dessa ämnesgrupper har sällan de egenskaper som pekas ut i riktlinjerna men kräver ändå särskilda åtgärder just på grund av deras användningsområde. Regeringen har nu redovisat sina bedömningar av hur arbetet bör bedrivas i framtiden för ett antal ämnen eller ämnesgrupper. Utskottet, som återkommer till vissa av dessa i det följande, är inte berett att i detta sammanhang tillstyrka de krav på en handlingsplan för fosfor som förs fram i motion MJ747 (mp) yrkande 7. Motionen avstyrks i berörd del.

När det gäller de i motion MJ791 (mp) framförda kraven beträffande forskning om läderhantering har utskottet vid sin senaste behandling av motsvarande yrkande hänvisat till att riksdagens beslut om mål och riktlinjer för forskningen avser perioden 1997–1999. Vidare framhölls att specificerade forsknings- och resursfördelningsfrågor delegerats till berörda högskoleorgan och till de forskningsfinansierade organen (1997/98:JoU16 s. 3). Med hänvisning härtill avstyrks motion MJ791 (mp) yrkande 2.

9.2 Läkemedels samt kosmetiska och hygieniska produkters miljöpåverkan

Propositionen

Enligt regeringen bör behov av åtgärder för att säkerställa att läkemedel samt hygieniska och kosmetiska produkter inte medför negativ miljöpåverkan utredas. Vidare anförts att kommuner och länsstyrelser bör bli ansvariga för tillsynen av kosmetiska och hygieniska produkter. Sverige bör även driva frågan om miljöriskvärdering av kosmetiska produkter inom EU.

Enligt motion MJ743 (mp) har det visat sig att långvariga utsläpp av kemikalier och läkemedel ger stora effekter på miljön. En framförhållning av vilka skador som kan uppstå och att utnyttja försiktighetsprincipen måste utgöra en förutsättning vid alla introduktioner av nya ämnen. Vid tillverkning av läkemedel bör hänsyn tas till ekologiska aspekter, som kan bli resultatet vid användningen (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Som framhålls i propositionen är läkemedel och medicinska produkter väl kontrollerade till sina effekter på människor och djur vid avsedda doser. Kasserade läkemedel skall lämnas tillbaka till apoteken och destrueras under kontrollerade former. En stor mängd skiftande produkter hamnar dock efter användning i miljön via avloppsnät och deponier. Sedan år 1995 är arbetet med miljöeffekter av läkemedel och dessas nedbrytningsprodukter reglerat i läkemedelslagen (1992:859). Läkemedelsverket har en central roll när det gäller att föreslå lämpliga åtgärder för att minska läkemedlens påverkan på miljön. För nya läkemedelsprodukter har sedan den 1 maj 1995 krav på miljökonsekvensbeskrivning införts inom EU vid ansökningar om godkännande (direktiv 65/65/EEG, ändrat genom direktiv 93/39/EEG och direktiv 81/851/EEG, ändrat genom direktiv 93/40/EEG). Som framgår av propositionen är riktlinjer för dessa miljökonsekvensbeskrivningar under utarbetande för humanläkemedel. 1998 startade Läkemedelsverket ett program för att en miljöriskvärdering i relation till nytta även skall omfatta redan godkända produkter. Dessutom har krav på miljöeffektundersökning av redan godkända produkter börjat gälla. Inom en femårsperiod kommer företag att anmodas lämna in viss dokumentation som gör det möjligt för Läkemedelsverket att avgöra vilka läkemedel som behöver ytterligare dokumentation för att en korrekt risk/nytta-bedömning skall kunna göras. Läkemedel som bedöms kunna ackumuleras i miljön kan bli föremål för särskilda inskränkningar i användningen. I likhet med regeringen anser utskottet dock att åtgärder för att minimera läkemedlens miljöpåverkan efter användning måste bedömas i relation till de enskilda medlens nytta från hälsosynpunkt. En analys av miljöeffekten av enskilda läkemedel görs således redan, medan det saknas en värdering av vilken risk för skador på miljön som den totala användningen av läkemedel kan medföra. Som framgår av propositionen avser regeringen att särskilt utreda den miljöpåverkan som användningen av läkemedel (såväl human- som veterinärmedicinska) medför och behovet av åtgärder. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ743 (mp) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

9.3 Bly, m.m.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör all användning av bly på sikt avvecklas. Regeringen avser att förbjuda användningen av blyhagel för all jakt och i

stort sett allt skytte från den 1 januari 2000 samt inom vissa sportskyttegrenar från den 1 januari 2004. Vidare anføres att användningen av bly i PVC-produkter på frivillig väg bör ha upphört senast till år 2002.

Stora tillskott av bly till miljön sker i dag via blyhagel och blyränken. Vidare sprids en stor mängd bly via ackumulatorer, vikter och motvikter. Dessutom finns det användningsområden där alternativ i dag saknas helt, t.ex. som strålskydd och i vissa typer av sjökabel. Den upplagrade mängden bly i samhället har uppskattats till ca 400 000 ton med en årlig användning på över 40 000 ton. Sedan år 1990 har användningen av bly i Sverige minskat kraftigt inom vissa områden, främst som bensintillsats, i konservburkar, plaster, färger, korrosionsskydd och glas. Inom andra områden har användningen i princip legat kvar på 1990 års nivå eller t.o.m. ökat. Det mål som sattes i samband med 1991 års miljöpolitiska beslut, att användningen av bly på sikt bör avvecklas genom i huvudsak frivilliga åtgärder, har inte uppfyllts och arbetet för att uppnå målet har inte i tillräcklig utsträckning påbörjats på alla områden.

Regeringen avser att förbjuda användning av azofärgämnen i textilier som kan ge upphov till cancerframkallande arylaminer liksom import av produkter innehållande sådana ämnen. Halten fri formaldehyd i textilier bör begränsas. Pentaklorfenol (PCP) i importerade textilier bör förbjudas. Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att föreslå hur ett sådant förbud kan utformas. Tillverkare och importörer av textilier bör säkerställa att ämnen som kan förorsaka negativa effekter på människors hälsa eller i miljön inte förekommer i textilier.

Motionerna

I motion Jo61 (s) yrkas att medel avsätts till forskning om ersättningsmaterial för bly i hagelpatroner. Enligt motion Jo64 (kd) har det tidigare uttalats att en övergång från blyhagel till annat hagel som inte är miljöfarligt skall ske genom frivilliga åtgärder till någon gång i början av 2000-talet. Enligt motionärens mening bör denna strävan också fortsättningsvis gälla. Ännu finns inget fullgott alternativ. Det är därför inte särskilt ändamålsenligt att införa ett blyhagelförbud redan nu. Förslaget om förbud bör avslås (yrkande 8). I motion Jo67 (m) framhålls att förslaget att införa ett generellt förbud redan år 2000 kommer som en stor och obehaglig överraskning för landets jägarkår. Man har sedan länge insett att blyad ammunition måste avvecklas och därför på frivillig väg bedrivit ett omfattande arbete för att informera, utveckla alternativ och föreslå lämpliga åtgärder. Fullgoda och prismässigt konkurrenskraftiga alternativ finns ännu inte för fastmarksjakt och jaktstigs-skytte. Järnhagel, som utgör det enda egentliga alternativet i dag, har många nackdelar. Följden av ett snabbförbud redan år 2000 kommer bl.a. att innebära en överhängande rikoschetrisk, stor risk för att miljömässigt sämre ammunition introduceras, skogsindustrin får järnhagel i virket och hamstring av blyhagel-ammunition. Enligt motionären bör användningen av blyhagel ha upphört vid all jakt inom tio år genom frivilliga åtaganden. Enligt motion Jo74 (c) finns det numera, vad gäller lerduveskytte med hagelvapen, i marknaden väl fungerande patroner laddade med stålhagel. När det gäller jakt i skogslandskap-

et, framför allt efter markvilt, har emellertid stålhagel avsevärda svagheter. Vid träffar i stenar, trädstammar och liknande uppstår rikoschetter, vilka kan gå i helt oberäknliga riktningar. Vidare innebär stålhagel, som skjuts in i en trädstam, att stockarna kan komma att väljas bort eller att skärande redskap, vid upparbetning av virket, skadas. Avkastningen av vilt – jaktmöjligheterna – har, efter virkesavkastningen, den största ekonomiska betydelsen vad gäller svenska skogsmarker. Jakten har vidare mycket stora rekreativvärden, inte minst för glesbygdsboende. Något fullgott ersättningsmaterial för blyhagel vid skogsjakt finns inte i dag. Mot den bakgrunden bör det ställas medel till NUTEK:s förfogande för att ta fram ett alternativhagel med blyets positiva egenskaper. En referensgrupp, med god kompetens i jakt- och miljöfrågor, bör knytas till projektet (yrkande 1). Hos landets jägare och sportskyttar finns i dag stora mängder blyhagelammunition. Det kommer inte att vara möjligt att kontrollera att denna ammunition inte används efter den 1 januari 2000. Även om den inte kommer till användning är det tveksamt i vilken utsträckning den kommer att lämnas till destruktion. Därför är det rimligt att den redan sålda ammunitionen skall kunna användas även efter den 1 januari 2000. Förbudet mot blyhagel bör därför avslås (yrkande 2). Däremot bör all försäljning av blyhagel förbjudas fr.o.m. den 1 januari år 2000 (yrkande 3). I motion MJ723 (kd) uppmärksammas att bly används i form av blykromater i lackeringsfärg till fordon. Det används endast i färg som ger starkt gul och orange nyans. Det går att framställa gult också utan blykromat, men inte med samma intensitet. Detta är enligt motionärerna ett exempel på hur ren flärd leder till användning av någonting som i alla led medför spridning av bly till miljön. Ett omedelbart nationellt förbud mot användning av blykromater bör införas (yrkande 2). Enligt motion MJ724 (m) har förslaget att från år 2000 generellt förbjuda användning av blyhagel vid jakt skapat oro och bekymmer såväl i jägarleden som i kretsar som värnar skogsbruket. Sveriges jägare och deras organisationer har genom information och frivilliga insatser ökat förståelsen för problemen vid fortsatt användning av blyhagel. Det finns alltså en acceptans hos jägarna och sportskyttarna att frivilligt begränsa användning av blyhagel. För att hitta en fullgod ersättning för blyhaglet pågår forskning och utveckling världen över. Ännu är problemet inte löst och därför bör riksdagen besluta om ett begränsat förbud mot blyhagel. Vid jakt i fält- och skogsmark har inga nämnvärda skador redovisats. Ett snabbt förbud bör därför begränsas dels till de skjutbanor där man inte kan vidta åtgärder mot blyläckage till omgivningen, dels till jakt i sjö- och våtmarker (yrkande 1). För övrig användning bör i varje fall en lång tidsfrist, tio år, medges så att goda alternativ hinner utvecklas (yrkande 2). I motion MJ792 (m) konstateras att regeringens förslag baseras på uppfattningen att försäljningen av blyhagelpatroner inte minskat tillräckligt mycket, men regeringen kommenterar inte den minskning av blyhagelanvändningen som förväntas till följd av det sedan den 1 juli 1998 gällande förbudet mot blyhagel vid jakt på änder och gäss. Regeringen tycks inte heller ha analyserat konsekvenserna av ett totalt blyhagelförbud. Bl.a. verkar man ha underskattat de säkerhetsrisker i form av rikoschetter som en övergång till stålhagel skulle medföra. När det gäller skogsnäringen kan stålhagel leda till missfärgning av veden samt skador på skärande delar i förädlingsindustrin. Ett beslut om totalförbud mot blyhagel

vid all jakt borde vara bättre förberett än vad som nu är fallet. De olika konsekvenser som nämnts ovan bör bli bättre utredda innan ett beslut tas. Riksdagen bör därför avvisa det framlagda förslaget att utöka förbudet mot blyhagel (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Stora tillskott av bly till miljön sker i dag via blyhagel, blyränken, ackumulatörer, vikter och motvikter. Ytterligare områden där bly används är t.ex. lödning, båtkölar, hjulbalanseringsvikter, blytak, fönsterinfattningar, helkristallglas och skorstenstätningar. Dessutom finns det användningsområden där alternativ i dag saknas helt, t.ex. som strålskydd och i vissa typer av sjökabel. Som framhålls i propositionen har det mål som sattes i samband med 1991 års miljöpolitiska beslut, om att användningen av bly på sikt bör avvecklas genom i huvudsak frivilliga åtgärder, inte uppfyllts och arbetet för att uppnå målet har inte i tillräcklig utsträckning påbörjats på alla områden. Utskottet anser i likhet med regeringen att arbetet med att utveckla alternativ och att effektivt omhänderta blyet vid skrotning, kassering och restaureringsarbeten bör intensifieras inom alla områden. Återvinning och minimering av användningen skall gälla inom alla användningsområden för bly. På sikt bör användningen av bly inom samtliga områden avvecklas i enlighet med de nya riktlinjerna för kemikaliepolitiken. Som regeringen framhåller bör konsekvenserna av avvecklingen med den utgångspunkten bli försumbara både avseende hälsopåverkan och för användare. Det får ankomma på Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket att som centrala tillsynsmyndigheter inom sina respektive ansvarsområden, i samråd med berörda förbund, vara pådrivande i arbetet med att minska spridningen av bly och att följa och driva avvecklingen nationellt och internationellt. Med det anförda avstyrks motion MJ723 (kd) yrkande 2 i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

När det gäller användningen av blyhagel vid jakt m.m. konstaterar utskottet inledningsvis att jakt med blyhagel sedan augusti 1994 inte är tillåten inom vissa geografiska områden, särskilt våtmarker (SNFS 1994:3, NV:58). Från den 1 juli 1998 gäller även att blyhagel inte får användas vid jakt på änder och gäss. I samband med 1991 års miljöpolitiska beslut (prop. 1990/91:90, 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338) konstaterade utskottet (s. 165) att förutsättningarna för en frivillig avveckling av bl.a. blyhagel var goda och att det därför saknades anledning att införa ett förbud. Som nu redovisas i propositionen borde övergången vara genomförd i sin helhet i början av 2000-talet. Försäljningen av blyhagel till jakt är emellertid i stort sett oförändrad, medan den totala mängden bly i sportskytteammunition nästan halverats. Som regeringen anför är det mycket allvarligt att försäljningen av blyhagel och blyad ammunition inte har minskat i större omfattning. Vidare kvarstår de tidigare uppmärksammade problemen med vapen, tävlingsregler, säkerhetsaspekter avseende rikoschetter m.m. Mot bakgrund av det anförda delar utskottet regeringens uppfattning att tillräckliga åtgärder för att begränsa användningen av blyad ammunition inte vidtagits på frivillig väg. Det är särskilt angeläget att all jakt i samtliga våtmarksområden snarast sker utan blyhagel. Därmed ansluter sig utskottet till regeringens bedömning

att ett förbud mot användning av blyhagel vid all jakt och i stort sett allt skytte bör införas. Förbudet bör gälla från den 1 januari 2000. Förbudet bör dock, som regeringen framhåller, kunna tillämpas med en viss omställningstid. Enligt utskottets mening skall, i avvaktan på utvecklingen av fullgoda alternativ, förbudet förenas med en möjlighet till dispens för all icke våtmarksanknuten jakt, eftersök, fällfångst samt inskjutning av kulvapen. När det gäller vissa sportskyttegrenar avser regeringen att införa ett förbud mot blyhagel från den 1 januari 2004. Som framgår av propositionen ger Internationella skytteunionens regler för närvarande inte utrymme för användning av blyfri ammunition. Med hänsyn härtill bör även de sportskyttegrenar som ingår i det olympiska programmet omfattas av en dispensmöjlighet. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo67 (m), MJ724 (m) yrkandena 1 och 2 samt MJ792 (m) yrkande 2 bör ges regeringen till känna. Därmed avstyrks motionerna Jo64 (kd) yrkande 8 och Jo74 (c) yrkandena 2 och 3.

Utskottet avstyrker motionerna Jo61 (s) och Jo74 (c) yrkande 1. Förslag om särskilda forskningsprojekt och deras finansiering bör bedömas av berörda myndigheter och institutioner.

9.4 Kvicksilver, m.m.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning kan användningen av kvicksilver inom kloralkaliindustrin fortgå längst till år 2010. Användningen av kvicksilver i övrigt bör avvecklas till år 2000. Kvicksilverhaltiga analyskemikalier bör dock få användas till dess acceptabla alternativ finns tillgängliga. Vidare bör ljuskällor med en begränsad mängd kvicksilver vara tillåtna.

När det gäller PCB gör regeringens följande bedömning: PCB-haltiga material som finns i samhället bör kartläggas och så långt möjligt omhändertas för att destrueras på ett från miljösynpunkt acceptabelt sätt. Regeringen avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att före utgången av år 2000 rapportera hur omhändertagandet av PCB samt PCB-haltiga produkter och material fortskrider. Regeringen avser att under våren 1999 införa bestämmelser om att vissa typer av lysrörsarmaturer, isolerrutor och borttagna fogmassor skall omhändertas i enlighet med reglerna för PCB-produkter.

Motionerna

Enligt motion Jo75 (mp) är kvicksilver en tungmetall som inte hör hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle. Det finns framför allt i kloralkaliindustrin, i lysrör, batterier och amalgam. Enligt motionärerna är det uppenbart att målet för kvicksilver inom kloralkaliindustrin måste skärpas. Kvicksilver bör förbjudas (yrkande 5). Även i motion MJ723 (kd) yrkande 3 förespråkas ett generellt användningsförbud mot kvicksilver. Enligt motionärerna ger kvicksilver upphov till mycket allvarliga miljö- och hälsoeffekter. I motion MJ733 (mp) uppmärksammas användningen av selenampull vid kremering. Enligt

Utskottets överväganden

I dag omfattas kvicksilverhaltiga varor av förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Enligt denna förordning får vissa specificerade varor inte yrkesmässigt tillverkas eller säljas om varan innehåller kvicksilver. Det är också enligt förordningen förbjudet att exportera dessa varor, kvicksilver samt kemiska föreningar och beredningar där kvicksilver ingår.

Utskottet delar regeringens bedömning att användningen av kvicksilver, med vissa undantag, bör avvecklas till år 2000. Som framgår av propositionen finns i Sverige endast två industrier som använder amalgammetoden (där kvicksilver ingår) för att framställa klor. Några i formell mening bindande beslut som anger slutdatum för användning av denna metod finns inte. Sverige har emellertid anslutit sig till Nordsjökonferensens och Pariskonventionens (numera Oslo- och Pariskonventionen, OSPAR) beslut om att kloralkali-tillverkningen enligt amalgammetoden skall vara avvecklad senast till år 2010. En av dessa industrier använder klor för framställning av PVC och avser att före år 2010 gå över till kvicksilverfri metod för framställning av klor. När det gäller användningen av kvicksilver i kloralkaliindustrin delar utskottet regeringens uppfattning att den kan fortgå längst till år 2010. Ett ytterligare undantag bör göras för kvicksilverhaltiga analyskemikalier. Som redovisas i propositionen ingår kvicksilver i metoder som är obligatoriska att använda inom olika områden, t.ex. miljökontrollen. Det är därför nödvändigt att viss användning kan undantas från ett förbud till dess att acceptabla alternativ har tagits fram. Dessutom bör det vara tillåtet att använda kvicksilver i begränsad omfattning i lysrör. Ett betydande utvecklingsarbete pågår inom delar av lysrörsindustrin men minskade halter i enskilda lysrör och lågenergilampor vägs upp av en ökande användning. Som regeringen anför bör all dispensgivning för kvicksilver upphöra senast inom en period av 10–15 år. Även användare, inköpare och tillverkare måste aktivt arbeta för att kvicksilver inte används eller förekommer i importerade produkter efter denna period. Detta kan ske genom att användare aktivt söker alternativ och genom att handeln och inköpare ställer krav på innehållet i de varor som säljs. Därutöver måste tillverkare inrikta sin produktutveckling mot alternativ till användning av kvicksilver. Myndigheterna har en viktig uppgift att ge information till inköpare och konsumenter så att de kan ställa krav. Med det anförda finner utskottet att syftet med motionerna Jo75 (mp) yrkande 5 och MJ723 (kd) yrkande 3 i allt väsentligt kan anses tillgodosett. Motionerna kan därför lämnas utan vidare åtgärd.

Som redovisas i motion MJ733 (mp) bedrivs försök för att lösa problemet med krematoriernas kvicksilverutsläpp bl.a. med en metod som innebär att en selenampull placeras på kistlocket före kremeringen. Tanken är att selen och kvicksilver skall reagera med varandra i rökgaserna och därvid bilda kvicksilverselelenid som är en stabil och ofarlig förening. Som ett annat alternativ kan nämnas det arbete som pågår beträffande utveckling av modern

filtrerteknik. Avskiljningen av kvicksilver sker då genom att kvicksilvret, som förångas vid kremeringen, amalgamiserar på ett selenfilter som sedan kan regenereras. Utvecklingsarbetet för att komma till rätta med dessa kvicksilverutsläpp bedrivs således med hjälp av bl.a. dessa två tekniker. Utskottet kan instämma i motionens allmänna bedömning att de tekniska metoder som finns bör komma till användning när det gäller att motverka olika typer av miljöföroreningar. Däremot torde det knappast vara en uppgift för riksdagen att i en politisk prövning ta ställning för eller emot olika tekniska reningsmetoder. Den bedömningen ankommer på de myndigheter och domstolar som enligt gällande regler i miljöbalken har att pröva frågor om tillstånd till och villkor för miljöfarlig verksamhet. Utskottet avstyrker därför motion MJ733 (mp).

9.5 Bromerade flamskyddsmedel, m.m.

Propositionen

Enligt regeringen bör användningen av bromerade flamskyddsmedel begränsas. De bromerade flamskyddsmedlen PBB (polybromerade bifenyler) och PBDE (polybromerade difenyletrar) kommer att avvecklas. Regeringen har gett Kemikalieinspektionen (KEMI) i uppdrag att senast den 15 mars 1999 lämna förslag till en tidsplan för avveckling av PBB och PBDE inklusive eventuella förbud. Ytterligare åtgärder krävs för att uppnå en kraftig begränsning av spridningen av övriga medel inom ämnesgruppen. Därutöver omfattas bromerade flamskyddsmedel av riktlinjerna om utfasning (se prop. avsnitt 6.2 Ytterligare riktlinjer för kemikaliepolitiken) om de innehar sådana egenskaper eller ger upphov till sådana effekter som riktlinjerna avser.

Enligt regeringens bedömning bör resterande användning av kortkedjiga högklorerade paraffiner avvecklas senast till år 2000. All användning av klorparaffiner som mjukgörare eller flamskyddsmedel i PVC-produkter bör ha upphört senast till år 2000.

Enligt regeringen bör den resterande användningen av nonylfenoletoxilater (NFE), som leder till direkta utsläpp, avvecklas senast till år 2000.

Motionerna

Enligt motion MJ764 (mp) har Naturskyddsföreningen, Socialstyrelsen, flera kommuner och åtskilliga andra instanser uppmärksammat behovet av konkreta årtal för avvecklingen av de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE (yrkande 1). Vidare måste förutsättningarna för ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel utredas (yrkande 2).

Enligt motion MJ743 (mp) har sedan 40 år tillbaka ämnet nonylfenol ingått i tvättmedel och plaster. Under lång tid har man känt till att nonylfenol är ett bioackumulerande miljögift. Det är dödligt giftigt i större koncentrationer, och vid lägre koncentrationer hämmar det bl.a. tillväxten hos växter. På grund av giftighet mäts halterna av nonylfenol i avloppsvatten och slam. Den

Utskottets överväganden

Bromerade flamskyddsmedel är en stor grupp ämnen som tillsätts material för att förändra deras brandegenskaper. Kemikalieinspektionen (KEMI) har identifierat nära 250 bromerade föreningar som används som flamskyddsmedel. Inom EU är vissa bromerade flamskyddsmedel reglerade i begränsningsdirektivet (76/769/EEG). Användning av PBB och tris (2,3)-dibrompropylfosfat i textilier med hudkontakt har förbjudits. Fem bromerade ämnen ingår i en pågående riskbedömning inom EU:s program för existerande ämnen. Bromerade flamskyddsmedel har sedan år 1988 ingått i OECD:s riskbegränsningsprogram, International Program on Chemical Safety (IPCS), som har gett ut ett antal rekommendationer. I Esbjergdeklarationen år 1995 enades miljöministrarna om att bromerade flamskyddsmedel skall ersättas med mindre farliga ämnen där det finns alternativ. Sverige driver även frågan om bromerade flamskyddsmedel inom Oslo- och Pariskonventionen. Som framhålls i propositionen sattes i samband med 1991 års miljöpolitiska beslut (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338) målet upp om en begränsning av användningen av bromerade flamskyddsmedel och om en snabb avveckling av de ämnen inom ämnesgruppen som är mest skadliga för miljön. Som regeringen anför är det av stor betydelse att myndigheterna informerar importörer och berörda branscher om de risker för miljö och hälsa som användningen av bromerade flamskyddsmedel medför samt om behovet av att kraftigt begränsa denna användning. Vidare bör avvecklingen av PBDE och PBB prioriteras. Det är mot den bakgrunden som KEMI fick regeringens uppdrag att lämna förslag till en snar avveckling av PBB och PBDE inklusive eventuella förbud. Den 15 mars 1999 har KEMI lämnat sitt förslag till regeringen. Förslaget innebär att Sverige inför ett förbud mot att saluhålla, överlåta eller yrkesmässigt använda PBDE och PBB. Det blir även förbjudet att saluhålla eller överlåta varor som innehåller ämnena. För att berörda leverantörer skall hinna att ta fram nya produkter, som uppfyller de nya kraven, föreslår KEMI att förbudet skall träda i kraft först fem år efter det att förslaget notifierats hos EG-kommissionen. Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den nu föreslagna avvecklingen av PBB och PBDE innebär en fortsättning av det arbete som har påbörjats av den svenska industrin i syfte att minska risken för dessa ämnens skadliga effekter i miljön. Behovet av ökade kunskaper ligger i linje med den utredningsskyldighet som vilar på tillverkare och importörer av kemiska produkter i Sverige. Som regeringen framhåller omfattas bromerade flamskyddsmedel, utöver nu beskrivna åtgärder, av de riktlinjer om utfasning som behandlats ovan om de innehar sådana egenskaper eller ger upphov till sådana effekter som riktlinjerna avser. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ764 (mp) yrkandena 1 och 2 lämnas utan någon riksdagens vidare åtgärd.

Nonylfenoletoxilater (NFE) är ytaktiva ämnen som används som tensider i industriella tvätt- och rengöringsmedel och som emulgeringsmedel vid tillverkning av vissa plaster och pappersmassa. NFE kan också finnas i

lacker, färger, limmer, textilier, kyl- och smörjmedel, bekämpningsmedel samt i hygienprodukter och kosmetika. Spridningen av NFE till miljön sker såväl genom punktutsläpp, t.ex. vid rengöring, som genom diffusa utsläpp vid användning av produkter. Utsläpp av avloppsvatten utgör den viktigaste spridningsvägen. Som framgår av propositionen pågår inom ramen för EU:s program för existerande ämnen (direktiv 93/793/EEG) en riskutvärdering av bl.a. nonylfenoler. Inom Oslo- och Pariskonventionen (OSPAR) har Sverige tagit fram en rekommendation som medfört en kraftig minskning av användningen inom OSPAR:s medlemsländer. Sverige har vidare år 1996 lagt fram ett förslag till utfasning av all användning av NF/NFE som kan leda till utsläpp i miljön. Detta förslag är bordlagt i avvaktan på EU:s riskutvärdering och pågående undersökningar inom OECD. Parterna i HELCOM har i mars 1998 enats om en lista med ämnen, vilka kommer att bli föremål för prövning med sikte på en utfasning till år 2020. NFE finns upptagna på denna lista. Från svensk sida är det KEMI som följer och driver det internationella arbetet. I samband med 1991 års miljöpolitiska beslut uttalades att minst 90 % av användningen av (NFE) bör ha upphört till år 2000 genom frivilliga åtgärder inom berörda branscher. Efter denna tidpunkt bör NFE endast användas om risken för spridning till miljön är mycket liten. Enligt regeringen har detta mål i stort uppnåtts. Mot bakgrund av det positiva resultatet från avvecklingsarbetet delar utskottet regeringens uppfattning att även den fortsatta avvecklingen kan ske på frivillig väg. Detta innebär att resterande användning av NFE, som leder till direkta utsläpp, skall fasas ut snarast eller senast år 2000. På sikt bör all användning av NFE ersättas med mindre miljöskadliga alternativ. Som framhålls i propositionen ankommer det på KEMI och Naturvårdsverket som centrala tillsynsmyndigheter att följa avvecklingen av NFE och deras nedbrytningsprodukter. Ytterligare åtgärder bör kunna föreslås utifrån resultatet av EU:s riskutvärdering. Det anförda tillgodoser enligt utskottets mening syftet med motion MJ743 (mp) yrkande 1. Motionsyrkandet kan därför lämnas utan vidare åtgärd.

9.6 Ftalater och andra mjukgörare i PVC, m.m.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör all användning av ftalater och andra mjukgörare med skadliga eller misstänkt skadliga hälso- eller miljöeffekter avvecklas på frivillig väg. Användningen av dietylhexylftalat (DEHP) och andra mjukgörare med skadliga eller misstänkt skadliga hälso- eller miljöeffekter i PVC för utomhusbruk till belagd väv, belagd plåt och korrosionsskydd av bilar bör avvecklas på frivillig väg senast till år 2001. Sådan användning utomhus svarar för en förhållandevis stor del av den totala emissionen av ftalater till miljön. Det är därför angeläget med en snabb avveckling av denna användning. Övrig användning av DEHP som mjukgörare i PVC m.m., med undantag för medicintekniska produkter och läkemedel, bör avvecklas på frivillig väg senast till år 2005. Mjukgörare i leksaker för barn upp till tre års ålder förbjuds.

Regeringen bedömer att det är angeläget att snabbt minska emissionerna av ftalater från PVC-plast. Det gäller främst DEHP eftersom detta ämne är det vanligast använda och mest spridda i miljön av de använda mjukgörarna. DEHP är det ämne som studerats mest ingående. Begränsningsarbetet måste emellertid också inbegripa andra mjukgörare. Riskbegränsningsarbetet bör helst genomföras på internationell nivå.

När det gäller användningen av ftalater och andra mjukgörare med skadliga eller misstänkt skadliga hälso- eller miljöeffekter i PVC m.fl. användningsområden gör regeringen den bedömningen att de bör avvecklas. Avvecklingen bör ske på frivillig väg. En del av dessa ämnen kan komma att omfattas av riktlinjerna i avsnitt 6.2 Ytterligare riktlinjer för kemikaliepolitiken. Användningen av DEHP som mjukgörare i övrig PVC m.m., med undantag för medicintekniska produkter och läkemedel, bör avvecklas på frivillig väg senast till år 2005. Eftersom all användning av DEHP förr eller senare bidrar till den diffusa spridningen av detta ämne till miljön är det angeläget att avvecklingen genomförs relativt snabbt. Regeringen anser vidare att användningen av ftalater, främst DEHP, som mjukgörare i bitringar och liknande leksaker av PVC som småbarn stoppar i munnen är olämplig.

Användningen av tennstabilisatorer i PVC bör begränsas på frivillig väg av tillverkare och importörer av plastprodukter. Användningen av de mest miljöskadliga tennstabilisatorerna bör avvecklas snabbt. Regeringen avser att uppdra åt Kemikalieinspektionen (KEMI) att senast till år 2000 föreslå avvecklingsplaner för de mest miljöskadliga tennstabilisatorerna i PVC. Regeringen kommer därefter att ta ställning till behov av ytterligare åtgärder, som kan innefatta förbud, om en avveckling på frivillig väg inte kommer till stånd.

När det gäller åtgärder för att minska miljöbelastningen från PVC anför regeringen sammanfattningsvis att Sverige är en liten marknad internationellt sett och att det därför kan vara svårt att införa svenska särkrav riktade mot produkter som i dag tillverkas av PVC. Samtidigt kan det konstateras att svensk industri visat att det på frivillig väg är möjligt att, utan några nämnvärda kostnadsfördyringar, i vissa produktgrupper ersätta farliga tillsatser i PVC och i andra produktgrupper byta ut PVC mot andra material. Det är viktigt att tillverkare och importörer fortsätter att verka för att minska miljöbelastningen från PVC, utveckla bättre PVC och ersätta PVC med andra material där användningen av PVC-material misstänks skada miljön och människors hälsa. Regeringen avser att noga följa detta arbete och är beredd att vidta erforderliga ytterligare åtgärder, t.ex. förbud, om en minskad miljöbelastning från PVC inte kommer till stånd på frivillig väg i enlighet med angivna mål och aviserade åtgärder.

Motionerna

I motion Jo62 (m) yrkande 1 framhålls PVC-plastens positiva egenskaper. Enligt motionärerna kan den återvinnas, förbrännas eller deponeras. Dessutom höjer PVC bränslevärdet vid förbränning. Även deponering är acceptabel från miljösynpunkt. Vidare betonas PVC-industrins betydelse för arbetsmarknaden i Västsverige (yrkande 2). PVC-plasten bör utvecklas och miljö-

anpassas i stället för avvecklas. De statliga verken Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket bör tillsammans med PVC-industrin få i uppdrag att utarbeta en plan för att avveckla och byta ut de tillsatssämnen som är skadliga för människa och miljö. I en sådan plan bör även en tidsaspekt vara bestämd för genomförandet (yrkande 3). Hanteringen av PVC bör följa den riskhantering för varor och ämnen som generellt fastställs av riksdagen och som gemensamt beslutas i internationella sammanhang. Bedömningen av PVC skall göras utifrån generella kriterier. PVC skall inte särbehandlas (yrkande 4). Pågående riskbedömningsarbete med mjukgörare i PVC bör avvaktas innan något ställningstagande görs om avveckling av ftalater. De eventuella åtgärder som kan föreslås, inom ramen för EU:s program för existerande ämnen, bör genomföras gemensamt inom EU efter avslutade riskbedömningar. Kemikaliepolitik är i högsta grad en EU-fråga (yrkande 5). Konsekvenserna av en avveckling av ftalater bör belysas och alternativen utredas för att säkerställa att föreslagna åtgärder leder till minskade risker (yrkande 6). I motion Jo63 (fp) refereras till det inom EU pågående arbetet med riskutvärderingar för existerande kemikalier, däribland ftalater. Sverige och Kemikalieinspektionen har fått uppdraget att utreda den mest använda ftalaten, DEHP (dietylhexylftalat). Regeringen har i miljöpropositionen inte redovisat sin riskbedömning. Det finns risk att regeringens förslag om en frivillig avveckling leder till att mindre undersökta mjukgörare kommer att väljas. Enligt motionären är det angeläget att bedömningen av DEHP får anstå till dess att EU:s riskutvärdering är avklarad. Kravet på en frivillig avveckling av DEHP och andra ftalater bör därför utgå. Sverige bör genomföra de åtgärder som EU beslutar om efter avslutad riskutvärdering. Enligt motion Jo75 (mp) hör varken additiven eller polyvinylkloriden i PVC-plast hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle och därför bör de förbjudas (yrkande 6). Regeringen bör återkomma med konkreta och tidsbestämda förslag till förbud för PVC (yrkande 7). I motion MJ1 (s) konstateras att kemikaliesäkerhetsarbetet skall utgå från riskutvärdering. Sverige är ett litet land och den svenska PVC-industrin är till stor del beroende av export. Detta leder till att man är mycket känslig för nationell särbehandling. Genom svenska regler som harmoniserar med europeiska regler kan svensk industri markera sin ställning som tung aktör på den europeiska marknaden. Vad gäller plastadditiv krävs enligt motion MJ723 (kd) yrkande 1 kraftfulla internationella påtryckningar och att Sverige försöker gå före så långt möjligt. Enligt motion MJ789 (kd) bör man först och främst avvakta en riskbedömning och därefter arbeta för att genomföra beslut på EU-nivå. Att gå mycket längre i den nationella lagstiftningen än vad den europeiska lagstiftningen gör riskerar att leda till minskade satsningar på utvecklingen av miljövänliga alternativ (yrkande 1). I ett läge där man fattar beslut som ger den inhemska industrin en negativ konkurrenssituation måste man titta på vad en produktionsnedläggning skulle ge för socioekonomiska konsekvenser (yrkandena 2 och 3). Enligt motion MJ792 (m) är det viktigt att kemikaliesäkerhetsarbetet utgår från riskutvärderingar och att denna grundsyn präglar bedömningen av alla produkter och ämnen. När det gäller PVC finns dock alltså en tendens att man frångår regeln att basera bedömningen på riskutvärderingar. Regeringen redovisar inte en riskbedömning av den s.k. mjukgöraren DEHP, utan hänvisar till en riskutvärde-

ring som inte är komplett. Detta förfarande innebär att förslaget om en frivillig avveckling av DEHP kan leda till att mindre undersökta mjukgörare kommer att väljas i stället. Beslutet om DEHP bör vänta tills en komplett riskutvärdering kan ske med alla underlag enligt EU:s arbete med riskutvärderingar (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Ftalater används huvudsakligen som mjukgörare i plaster, fogmassor, limmer, färger, verkstadsoljor samt i viss mån även i textilier. Den största användningen av ftalater i Sverige sker i PVC-plast inom produktområdena mattor, tapeter och kabel. Utomhusanvändningen av belagd väv, belagd plåt och korrosionsskydd för bilar representerar bara en mindre del av användningen av PVC och ftalater på den svenska marknaden, men står uppskattningsvis för 90 % av ftalatemissionen till miljön. Som redovisats i propositionen lade riksdagen fast avvecklingsplaner och mål för de mest skadliga av de ämnen som används som plasttillsatser, bl.a. ftalater, i samband med 1991 års miljöpolitiska beslut (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338). Målet är att tillförseln av ftalater till miljön skall minska samt att de ämnen inom ämnesgruppen som är skadligast avvecklas snabbt. När det gäller emissioner av ftalater från PVC-plast gäller det främst DEHP eftersom detta ämne är det vanligast använda och mest spridda i miljön av de använda mjukgörarna. Begränsningsarbetet måste emellertid också inbegripa andra mjukgörare. Som regeringen framhåller bör begränsningsarbetet helst genomföras på internationell nivå. När det gäller användningen av ftalater och andra mjukgörare med skadliga eller misstänkt skadliga hälso- eller miljöeffekter delar utskottet regeringens bedömning att dessa bör avvecklas på frivillig väg. Samtidigt bör uppmärksammas att en del av dessa ämnen kan komma att omfattas av riktlinjerna i ovan redovisade avsnitt om ytterligare riktlinjer för kemikaliepolitiken. Beträffande användningen av DEHP och andra mjukgörare med skadliga eller misstänkt skadliga hälso- eller miljöeffekter i PVC för utomhusbruk till belagd väv, belagd plåt och korrosionsskydd av bilar, som svarar för en förhållandevis stor del av den totala emissionen av ftalater till miljön, är det angeläget med en snabb avveckling av denna användning. Som regeringen anför bör användningen av DEHP som mjukgörare i övrig PVC m.m., med undantag för medicintekniska produkter och läkemedel, avvecklas på frivillig väg. All användning av DEHP bidrar förr eller senare till den diffusa spridningen av detta ämne till miljön och det är därför angeläget att avvecklingen genomförs relativt snabbt. Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att allt kemikaliesäkerhetsarbete bör utgå från riskvärderingar. Som framhållits ovan är det nödvändigt att hitta ett arbetssätt som är riktat generellt mot de farligaste ämnena och som inte hämmas av att kunskapsläget på kemikalieområdet är otillräckligt. När det gäller avvecklingen av skadliga och misstänkt skadliga mjukgörare i PVC har KEMI (enligt regleringsbrev för budgetåret 1999) regeringens uppdrag att följa utvecklingen enligt de i propositionen redovisade avvecklingsplanerna. Vidare skall KEMI följa att tillverkare och importörer fortsätter att verka för att minska miljöbelastningen från PVC, utveckla bättre PVC

och ersätta PVC med andra material där användningen av PVC misstänks skada miljön och människors hälsa. KEMI skall återkomma till regeringen med förslag till åtgärder om avvecklingen inte kommer till stånd på frivillig väg. Senast den 31 december 2000 skall en lägesbeskrivning avseende avvecklingsarbetet redovisas. Som både regeringen och utskottet framhållit ovan är det internationella arbetet på kemikalieområdet av stor betydelse. Inom ramen för EU:s program för existerande ämnen pågår en omfattande riskbedömning av de vanligaste kemikalierna. För närvarande utreds bl.a. fyra ftalater, nämligen DEHP, DIDP, DINP och DBP. Sverige har genom KEMI ansvaret för utredningen om DEHP. Inspektionens förslag skall behandlas i berört expertorgan under våren 1999, och arbetet planeras vara klart vid årets slut. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo62 (m) yrkandena 5 och 6, Jo63 (fp), Jo75 (mp) yrkande 6, MJ1 (s), MJ723 (kd) yrkande 1, MJ789 (kd) yrkande 1 och MJ792 (m) yrkande 3 nu lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Som redovisas i propositionen har Sverige anslutit sig till Oslo- och Pariskonventionens, (OSPAR), beslut att kloralkalitillverkningen enligt amalgammetoden skall vara avvecklad till år 2010. Av detta följer att kvicksilveranvändningen vid framställning av klor för bl.a. produktion av PVC-råvara skall vara avvecklad vid denna tidpunkt. Den svenske tillverkaren av PVC-polymerer har vidare uppgivit att företaget avser att före år 2010 gå över till en kvicksilverfri process för framställning av klor. Vidare framgår av propositionen bl.a. att den svenska PVC-industrin avser att till år 2005 förbättra processen vid tillverkning av PVC-råvara i avsikt att eliminera utsläpp av svårnedbrytbara klororganiska ämnen. Användningen av bly som stabilisator och färgpigment är under avveckling på frivillig väg. Detta gäller även användningen av klorparaffiner i vissa PVC-produkter. Enligt tillgänglig information verkar industrin, såväl nationellt som internationellt, aktivt för att alla plaster skall märkas. I likhet med regeringen anser utskottet att märkning av plaster är viktigt för att möjliggöra återanvändning och återvinning. Vidare bör uppmärksammas att vissa tillverkare och importörer arbetar för att utveckla material som inte innehåller farliga tillsatser till PVC eller som består av halogenfria, dvs. PVC-fria, material. Sådana material finns nu på marknaden. Materialalternativen är enligt industrin funktions- och hållbarhetsmässigt likvärdiga och kan dessutom i vissa applikationer vara att föredra från brandsynpunkt. Riksdagen har redan tidigare tagit ställning för ett förbud mot deponering av organiskt avfall fr.o.m. år 2005. Detta inbegriper PVC och andra plaster (prop. 1996/97:172, bet. 1997/98:JoU7, rskr. 1997/98:55). Avsikten är att styra mot bl.a. ett större materialutnyttjande. Avslutningsvis konstaterar utskottet att Sverige är en liten marknad internationellt sett och att det därför kan vara svårt att införa svenska särkrav riktade mot produkter som i dag tillverkas av PVC. Som framgår av redovisningen ovan har svensk industri dock visat att det på frivillig väg är möjligt att i vissa produktgrupper ersätta farliga tillsatser i PVC och i andra produktgrupper byta ut PVC mot andra material. Utskottet delar regeringens uppfattning när det gäller betydelsen av att tillverkare och importörer fortsätter att verka för att minska miljöbelastningen från PVC, utveckla bättre PVC och ersätta PVC med andra material där användningen av PVC-material misstänks skada

miljön och människors hälsa. Som framgår av propositionen har regeringen för avsikt att noga följa detta arbete och vid behov vidta ytterligare erforderliga åtgärder om en minskad miljöbelastning från PVC inte kommer till stånd på frivillig väg. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo62 (m) yrkandena 3 och 4 och Jo75 (mp) yrkande 7 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Motionerna Jo62 (m) yrkandena 1 och 2 samt MJ789 (kd) yrkandena 2 och 3 innehåller i huvudsak endast allmänna omdömen om PVC-plastens positiva egenskaper och om PVC-industrins betydelse i olika avseenden. Dessa yrkanden kan enligt utskottets mening inte läggas till grund för något preciserat tillkännagivande till regeringen och avstyrks därför.

9.7 Bekämpningsmedel, m.m.

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör arbetet med att minska riskerna för miljö och hälsa vid användning av bekämpningsmedel fortsätta. Sverige bör ge arbetet med att pröva och godkänna bekämpningsmedel på EU-nivå hög prioritet och hävda den höga skyddsnivå som växtskyddsdirektivet och biociddirektivet ger uttryck för.

Den svenska skyddsnivån för kadmium, arsenik, tennorganiska båtbottnfärger samt PCP (pentaklorfenol) bör behållas, liksom de svenska reglerna för kvicksilverinnehåll i batterier.

Motionen

Enligt motion MJ707 (mp) måste användningen av Roundup på sikt avvecklas. Under tiden bör medel som substitutionsprincipen, allmänna råd och ekonomiska styrmedel användas för att minska användningen (yrkande 1). Vidare framhålls att Banverkets användning av Roundup bör avvecklas snarast (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Med anledning av de i motion MJ707 (mp) framförda synpunkterna på ett visst bekämpningsmedel vill utskottet anföra följande. I och med Sveriges inträde i EU har arbetet med att pröva och godkänna bekämpningsmedel länkats samman med de godkännandesystem som har införts eller är på väg att införas inom EU. Som framgår av propositionen finns inom ramen för det existerande direktivet om växtskyddsmedel (91/414 EEG), som avser bekämpningsmedel inom jordbruket och trädgårdsnäringen, ett program för utvärdering av alla verksamma ämnen som i dag används i medlen. Avsikten är att de ämnen som motsvarar kraven skall föras upp på en lista över tillåtna ämnen som får ingå i växtskyddsmedel. Därefter skall en prövning ske på nationell nivå av de enskilda produkterna. Godkända växtskyddsmedel skall i princip kunna marknadsföras inom hela unionen, men direktivet innehåller även en möjlighet att beakta specifika nationella miljö- och naturförhållan-

den vid den nationella produktprovningen. Enligt vad utskottet erfarit är det i motionen berörda bekämpningsmedlet godkänt av Kemikalieinspektionen. Avslutningsvis vill utskottet i likhet med regeringen framhålla att arbetet med att minska riskerna vid användning av bekämpningsmedel inte får begränsas till provningssystemet. Åtgärder måste t.ex. också vidtas för att minska den totala användningen, utveckla andra metoder och öka kunskapsnivån hos användarna. Det är angeläget att EU utvecklar ett samlat program för att minska riskerna vid användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ707 (mp) yrkandena 1 och 2 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

10 Åtgärdsstrategier på vissa områden

10.1 Vissa åtgärder på transportområdet

Propositionen

Det bör ankomma på transportsektorn att utveckla ett långsiktigt hållbart transportsystem. Ansvariga trafikverk bör ges i uppdrag att i samverkan med Naturvårdsverket utveckla sektorsmål för transporter och samordna arbetet med att ta fram en strategi med förslag till åtgärder så att sektorsmålen kan uppnås.

Kvaliteten på de konventionella fordonsbränslena måste förbättras. Därmed kan utsläppen minska och utvecklad fordonsteknik införas. På sikt bör användningen av fossila bränslen minska och användningen av förnybara bränslen öka. Sverige bör verka för att mer bränsleeffektiva fordon införs i EU.

En fortsatt introduktion av biobränslen för fordonsdrift är angelägen men bör ske i den takt som det är möjligt och lämpligt. Användning av biogas och etanol, såväl i ren form som för inblandning i bensin eller dieselloja samt rapsmetylester för inblandning i bensin eller dieselloja bör härvid stödjas.

Skattenedsättning för pilotprojekt bör fortsättningsvis ges för vissa alternativa drivmedel främst enligt de riktlinjer som angetts i 1998 års budgetproposition.

Sverige bör i EU:s fortsatta arbete med avgaskrav verka för att alla bilar omfattas av ett tillverkaransvar för avgasreningen. Medlemsstaternas möjligheter att gynna ett förtida införande av fordon med renare teknik genom användning av ekonomiska styrmedel bör inte begränsas.

Sverige bör verka för att EU:s avgaskrav för fordon utvecklas så att miljömålen för bara naturlig försurning, frisk luft och ingen övergödning kan infråas inom en generation. Detta kräver att avgaskraven för bilar skärps i tre etapper (åren 2001, 2005 och 2010) samt att alla fordonskategorier på sikt omfattas av avgaskrav som på ett kostnadseffektivt sätt bidrar till att sänka avgasutsläppen.

Med utgångspunkt i EU:s kommande avgaskrav för personbilar och andra lätta fordon bör nya skärpta kravnivåer kunna föras in i miljöklasssystemet för fordon. Nya kravnivåer för miljöklasserna 1 och 2 för personbilar samt lätta

lastbilar och bussar bör kunna införas senast den 1 juli 1999. För tunga fordon kan systemet kompletteras år 1999 eller år 2000.

När nya EU-baserade krav införs i miljöklass 1 för personbilar samt lätta lastbilar och bussar, bör modeller som redan godkänts enligt äldre regler få säljas under en övergångstid om cirka ett år.

Motionerna

I motion Jo68 (v) begärs att konkreta åtgärder redovisas på trafikområdet för att konkretisera de femton miljömålen (yrkande 11).

Enligt motion Jo70 (c) bör riksdagen besluta att biobränslen, inkl. RME (rapsmetylester), även fortsättningsvis skall vara skattebefriade (yrkande 2).

I motion Jo73 (mp) föreslås etappmål för att minska utsläppen av koldioxid, kväveoxid, svaveldioxid, flyktiga organiska ämnen samt energianvändning (yrkande 53). Motionärerna anför vidare att skydd av vattentäkter vid vägar bör prioriteras (yrkande 54). Det finns enligt motionärerna 1 500 oskyddade vattentäkter vid vägar, särskilt kritiskt vid en olycka med utsläpp från en transport av farligt gods. Vidare anføres att det viktigaste redskapet för att ställa om transportsektorns bränsleanvändning är ekonomiska styrmedel (yrkande 55). Ambitionsnivån är för låg enligt motionärerna.

I motion MJ749 (c) anføres att en plan bör läggas fast för hur fossila bränslen successivt fasas ut och ersätts med förnybara bränslen (yrkande 4). Motionärerna anför vidare att riksdagen nu bör fastställa etappmål för låginblandning av motoralkoholer i bensin (yrkande 5).

I motion MJ793 (kd) anføres att förbud för icke-katalysatorrenade bensin- och dieslbilar bör införas efter år 2009. Tiden är nu mogen att sätta ut en tidsgräns då alla bensin- och dieslbilar tillverkade före 1989 antingen skall ha tagits ur bruk (annat än som veteranfordon) eller ha fått en katalysator eftermonterad.

I motion N222 (v) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om inblandning av biobränsle i bensin och diesel.

I motion T223 (kd) anføres att en plan bör upprättas för infasning av låginblandning av alkohol eller etrar av alkohol (yrkande 13).

Utskottets överväganden

Miljömålskommittén

Regeringen beslutade den 28 maj 1998 att tillkalla en parlamentarisk beredning med uppgift att göra en samlad översyn av vilka delmål som behövs för att Sveriges nationella miljö kvalitetsmål, med undantag för miljö kvalitetsmålet ”begränsad klimatpåverkan”, skall kunna nås inom en generation (dir. 1998:45). Beredningen skall i samverkan med berörda myndigheter kartlägga och analysera behovet av delmål. Beredningen skall senast den 1 mars 1999 lägga fram ett program för sitt arbete och därefter slutredovisa sitt arbete till regeringen senast den 1 juli 2000.

I likhet med regeringen vill utskottet understryka att trafiken är en av de främsta orsakerna till många av dagens miljöproblem. Utskottet har i det

föregående förordat att regeringen återkommer till riksdagen med redovisning och förslag avseende delmålen. I avvaktan på den fortsatta beredningen av frågan om delmål finner utskottet inte anledning att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna Jo68 (v) yrkande 11 och Jo73 (mp) yrkande 53. Motionerna avstyrks.

Fordonsbränslen

Riksdagen har vid behandlingen av den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56) uttalat (1997/98:TU10 s. 44 f.) att transportsystemets energiförsörjning på lång sikt måste grundas på förnybar energi. Även i den nu aktuella propositionen (s. 282) anförs att en introduktion av biobaserade drivmedel genom låginblandning kan vara ett lämpligt sätt att bidra till ett långsiktigt hållbart transportsystem och att regeringen i princip ställer sig positiv till en låginblandning av alkohol och etrar i bensin. Regeringen bedömer dock att en alltför snabb introduktion av biodrivmedel medför orimligt stora samhällsekonomiska och statsfinansiella kostnader. Kommunikationsforskningsberedningen har i sin rapport Underlag för bedömning av introduktion av alternativa drivmedel visat att en inblandning av etanol i bensin kan vara en del i en samlad strategi för att introducera etanolen. Naturvårdsverket gör i sin rapport Minska utsläppen av koldioxid — kostnadseffektiva åtgärder bedömningar som innebär att inblandning av etanol i bensin har en potential att minska de årliga koldioxidutsläppen i Sverige med ca 1 miljon ton.

Enligt direktiven (dir. 1998:40) till utredningen Översyn av åtgärder inom klimatområdet skall en samlad redovisning göras för att bestämma inom vilka användningsområden förnybara energikällor bör utnyttjas för att ge störst nytta i förhållande till kostnaderna (s. 8). Kommittén skall också analysera förutsättningarna för en ökad användning av bioenergi.

En särskild utredare har fått i uppdrag att senast den 31 mars 1999 lämna förslag till ett samverkansprojekt som skall bidra till att främja en kostnadseffektiv utveckling av produktion, distribution och användning av biogas för fordonsdrift (dir. 1998:33).

I den miljöpolitiska propositionen anförs att dagens obligatoriska avgaskrav är kopplade till användningen av ett visst referensbränsle, dieselolja eller bensin. Alla nya fordon med dieselmotor och alla lätta bilar med bensinmotor skall ha ett typgodkännande enligt EU:s direktiv. För övriga alternativ saknas i dag bestämmelser om typgodkännande för avgasutsläpp. Inom EU pågår ett arbete som syftar till att utföra s.k. bränsleneutrala avgaskrav. Arbetet har startat med gasmotorer till tunga fordon där det finns ett förslag till krav från år 2000. Utskottet delar bedömningen att Sverige bör vara pådrivande i detta arbete bl.a. när det gäller att utvidga kraven till att gälla även andra alternativa drivmedel.

Enligt utskottets uppfattning föreligger en betydande samstämmighet mellan å ena sidan vad riksdag och regering uttalat när det gäller inriktningen av transportsystemets energiförsörjning och å andra sidan de synpunkter som förs fram i motionerna MJ749 (c) yrkandena 4 och 5, N222 (v) och T223 (kd) yrkande 13 om att det är angeläget att fossila bränslen successivt fasas

ut och att arbetet bör gå vidare mot att introducera förnybara bränslen. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder för att skynda på introduktionen av förnybara fordonsbränslen. Motionerna bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet instämmer i vad som framförs i motion Jo73 (mp) yrkande 55 att ekonomiska styrmedel är ett viktigt redskap för att ställa om transportsektorns bränsleanvändning. Utskottet anser i likhet med regeringen att Sverige har goda erfarenheter av att successivt införa bättre bränslen genom att tillämpa skattedifferentieringar mellan olika bränslekvaliteter. Inom EU behandlas för närvarande ett förslag till ett nytt direktiv om energibeskattnings (KOM[97]39slutlig) som ger större flexibilitet avseende skattedifferentiering av fordonsbränslen över gällande miniminivåer. Sverige stöder i stort förslaget och verkar för ett snart antagande. Motionen föreslås med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Som regeringen anför i den miljöpolitiska propositionen är alternativa drivmedel i dag dyrare att framställa och att distribuera jämfört med de konventionella drivmedlen. Ofta krävs även en anpassning av motorerna till de nya drivmedlen. En introduktion av alternativa drivmedel kräver för närvarande i de flesta fall någon form av ekonomisk styrning, t.ex. nedsättning av drivmedelsskatten (prop. s. 283). Som regeringen anför ger gemenskapsrätten inte möjlighet till generell skattenedsättning för biodrivmedel. Utskottet konstaterar att regeringen har för avsikt att inom ramen för vad som kan anses vara pilotprojekt fortsätta att medge att befrielse från koldioxidskatt för alla biobränslen. Regeringen har också för avsikt att se över tillämpningen av pilotprojektdispensterna i syfte att renodla just försöksverksamheten och få till stånd en noggrann uppföljning och utvärdering av de olika projekten. Mot bakgrund av vad regeringen anför anser inte utskottet att riksdagen bör göra ett uttalande i enlighet med motion Jo70 (c) yrkande 2 om att biobränslen även fortsättningsvis skall vara skattebefriade. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Avgaskrav

I betänkande 1998/99:MJU4 har utskottet behandlat ett regeringsförslag om lagstiftning föranledd av nya EG-regler i det s.k. arbetsmaskinsdirektivet, som reglerar avgasutsläpp och buller från mobila maskiner.

Regeringen har genom beslut den 24 september 1998 tillkallat en särskild utredare med uppgift att se över regleringen på bilavgasområdet med anledning av de nya europeiska avgaskrav som införs inom EU från sekelskiftet (dir. 1998:87). Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 1999. Genom beslut den 29 oktober 1998 tillkallades en särskild utredare med uppgift att se över det statliga åtagandet för forskning och utveckling när det gäller avgaser och bränslen inom motorfordonsområdet (dir. 1998:89). Detta uppdrag skall redovisas senast den 1 juli 1999.

I propositionen anför att trafikens bidrag till luftföroreningarna bör vara försumbar på 25–30 års sikt. För att nå dit krävs ett fortsatt långsiktigt arbete i EU. Nya förslag till åtgärder måste tas fram för år 2010 och därefter. Sverige skall verka för att detta synsätt tillämpas inom EU. Regeringen avser att

fortsätta arbeta aktivt inom EU för att striktare gränsvärden för både bensen och diesel uppnås till år 2005, så att ny fordonsteknik kan införas. Regeringen kommer också att verka för en långsiktig strategi för införande av alternativa bränslen och för att specifikationer för sådana bränslen utarbetas.

Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige i EU:s fortsatta arbete med avgaskrav bör verka för att alla bilar omfattas av ett tillverkaransvar för avgasreningen samt att medlemsstaternas möjligheter att gynna ett förtida införande av fordon med renare teknik genom användning av ekonomiska styrmedel inte bör begränsas. Bestämmelserna i det nyligen antagna direktivet med skärpta avgaskrav för lätta fordon, Auto/Oil I (Europaparlamentets och rådets direktiv 98/69/EG av den 13 oktober 1998 om åtgärder mot luftförorening genom avgaser från motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/220/EEG), samt det pågående arbetet med Auto/Oil II räcker inte för att infria miljömålen för försurning och hälsoeffekter. Ett arbete med ytterligare skärpta avgaskrav inom EU omkring år 2010 kommer därför att bli nödvändigt. Utskottet instämmer i att Sverige bör verka för att så sker. Motion MJ793 (kd) avstyrks med det anförda.

Övriga frågor

När det gäller frågan om skydd av vattentäkter vid vägar erinrade trafikutskottet i maj 1998 om att följdändringarna till miljöbalken i väglagen innebär att kraven på miljökonsekvensbeskrivningar i samband med vägbyggnadsprojekt skärps. I korthet gäller att väglagen och miljöbalken skall tillämpas parallellt. Vid prövning av ärenden enligt väglagen skall sålunda ett antal bestämmelser i miljöbalken tillämpas (1997/98:TU10 s. 151, prop. 1997/98:90 s. 172 f., 1997/98:JoU25). I proposition 1997/98:90 Följdlagsstiftning till miljöbalken m.m. anføres vidare att ingripande med stöd av miljöbalken kan ske mot en väg, i vilken ingår en vägbank med ett miljöfarligt fyllnadsmaterial som läcker i ett vattenområde (s. 173). Utskottet avstyrker motion Jo73 (mp) yrkande 54 i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

10.2 Försurning

Propositionen

För att miljö kvalitetsmålet för försurning (avsnitt 4.2.7 prop. s. 101 f.) skall uppnås är det nödvändigt att åtgärder vidtas såväl nationellt som internationellt. Nationellt krävs ytterligare åtgärder inom transport-, industri- och jordbrukssektorn samt inom el- och värmeproduktion.

Avgörande för försurningens utveckling är dock internationella insatser, eftersom större delen av det försurande nedfallet i Sverige har sitt ursprung i andra länder. Internationellt bör Sverige vara pådrivande i det fortsatta arbetet med att genomföra EU:s försurningsstrategi, liksom i förhandlingarna om ett nytt protokoll för kväveoxider inom ramen för FN:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna skall ta fram en detaljerad nationell plan för hur kalkningsverksamheten skall läggas upp och dimensioneras den kommande tioårsperioden. Utgångspunkten skall vara att säkerställa den biologiska mångfalden och nyttjandet av sjöar och vattendrag. Reglerna om statsbidrag till kalkning har ändrats för att ge Naturvårdsverket ett mer uttalat ansvar för styrning av länsstyrelsernas arbete med planering, uppläggning och genomförande av kalkningen.

Motionen

Enligt motion MJ782 (m) bör riksdagen besluta om en åtgärdsstrategi för minskad försurning och övergödning (yrkande 12).

Utskottets överväganden

Regeringen anför att depositionen av försurande ämnen på lång sikt inte skall överskrida kritiska belastningar för mark och vatten. Detta mål, som i stor utsträckning är beroende av internationella åtgärder, har också slagits fast i EU:s femte åtgärdsprogram för miljön samt i den försurningsstrategi som EU-kommissionen arbetat fram.

Riksdagens revisorer konstaterar vid sin granskning av arbetet med försurningen (Riksdagens revisorer, rapport 1996/97:8) att Sverige har bedrivit ett framgångsrikt arbete med att minska utsläppen av svaveldioxid. Däremot har Sverige, i likhet med många andra länder, haft problem med att minska utsläppen av kväveoxider och ammoniak. Vid behandlingen av Riksdagens revisorers förslag (1997/98:RR2) hänvisade jordbruksutskottet bl.a. till behandlingen av förslaget till miljöbalk, propositionen om miljöpolitiken, tidigare riksdagsuttalanden i frågan och pågående arbete på området och ansåg att förslaget inte borde medföra någon särskild åtgärd från riksdagens sida (1997/98:JoU18).

Utskottet hänvisar i detta avseende till regeringens bedömningar under rubriken 7.2.1 Åtgärder mot nedfall (prop. s. 291). Utskottet är i avvaktan på det fortsatta arbetet inom Miljömålskommittén (dir. 1998:45) och kommande redovisning för riksdagen inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion MJ782 (m) yrkande 12. Motionen avstyrks.

10.3 Klimat

Propositionen

Insatser mot globala klimatförändringar är fortsatt viktiga för att uppnå de mål som har fastställts i FN:s ramkonvention om klimatförändringar (s. 296). Det finns en betydande tröghet när effekten av dagens utsläpp av växthusgaserna visar sig. Merparten av den koldioxid vi släpper ut i atmosfären i dag kommer fortfarande att finnas kvar om 50 år och en betydande del stannar kvar ända fram på 2100-talet.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har tillsatts som, med utgångspunkt i riksdagens beslut om klimat- och energipolitiken samt Sveriges ansvar för EU:s gemensamma åtagande, skall ha till uppgift att på basis av resultaten vid klimatkonventionens tredje partsmöte i Kyoto presentera förslag till delmål och en strategi med åtgärdsprogram, som lägger stor vikt vid kostnadseffektivitet. Som stöd till kommittén skall en särskild utredare granska hur de s.k. flexibla mekanismerna i Kyotoprotokollet för balansering av utsläpp mellan protokollets parter kan introduceras i Sverige. Frågan om etappmål avseende utsläppen av koldioxid från transporter har behandlats i den transportpolitiska propositionen (prop. 1997/98:56).

De medel som under utgiftsområde 23, anslag B 12 Kompletterande åtgärder inom jordbruket, är avsatta för anläggningsstöd för energiskog skall även kunna utnyttjas för andra åtgärder i syfte att stimulera energiskogsodling.

Motionerna

Enligt motion Jo68 (v) bör regeringen återkomma med ett handlingsprogram för klimatområdet omfattande samtliga sektorer som kan komma att beröras för att klimatkonventionen skall kunna efterföljas och klimathotet reduceras (yrkande 7).

I motion Jo70 (c) anförs att förslaget till förändrat stöd för energiskogsodling skyndsamt bör skickas till EG-kommissionen för godkännande (yrkande 1). Det är viktigt med ett mycket snabbt besked till branschen för att odlarna skall kunna planera för nya planteringar under år 1999.

Enligt motion MJ238 (kd) bör ett klimatpolitiskt handlingsprogram upprättas för att bl.a. fasa ut fossilbränslen inom energiproduktionen och i transportsektorn, begränsa metanavgången och vidta åtgärder för att öka kolbindningen (yrkande 1). Vidare bör ett sekretariat för klimatfrågor upprättas (yrkande 2). I motionen anförs i fråga om utsläpps-bubblor och överlåtelsebara utsläppsrättigheter att regeringen bör återkomma med förslag på hur idén med utsläpps-bubblor och överlåtelsebara utsläppsrättigheter skulle kunna tillämpas (yrkande 3).

I motion MJ749 (c) föreslås att en långsiktig åtgärdsplan för minskad klimatpåverkan upprättas (yrkande 8). Utsläppen av klimatpåverkande gaser bör minska, vilket framför allt förutsätter insatser inom transportområdet.

Enligt motion MJ765 (m) bör metoden med en s.k. bubbla i miljöarbetet prövas i Sverige. Det innebär att en successivt krympande gräns sätts för tillåtna utsläpp i en region. Marknadskrafterna innebär att den som vill etablera en verksamhet med utsläpp måste betala reningskostnader för någon existerande utsläppskälla.

I motion MJ778 (mp) anförs att EU helt bör utesluta alla former av Joint Implementation, Clean Development Mechanism, sänkor och handel med utsläppsrättigheter som en möjlig väg för EU samt respektive EU-medlemsstat att nå sitt koldioxidmål (yrkande 8).

I motion MJ782 (m) föreslås åtgärder för att begränsa koldioxidutsläppen (yrkande 13). Motionärerna föreslår bl.a. att kärnkraften inte bör avvecklas i förtid, att metangasutvinningen från deponier bör öka samt att energieffektiviseringar bör genomföras i trafikarbetet. Vidare anförs att köp- och säljbara

utsläppsrätter bör införas för att effektivt styra fram kostnadseffektiva miljöinvesteringar (yrkande 18).

I motion MJ801 (v) påtalas att risken för klimatförändringar bör minska (yrkande 1). Regeringen bör utarbeta ett handlingsprogram som omfattar alla de sektorer som kan komma att beröras för att följa klimatkonventionen och reducera klimathotet.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar inledningsvis om att frågor rörande klimatpåverkande utsläpp m.m. också behandlas i de föregående avsnitten 5.1 om miljömålet frisk luft och 5.15 om begränsad klimatpåverkan. Som framgår av utskottets ställningstagande förordar utskottet att regeringen återkommer med redovisning och förslag till åtgärder angående delmålen.

Kyotoprotokollet

FN:s ramkonvention (SÖ 1993:13) om klimatförändringar undertecknades i anslutning till Riokonferensen år 1992. Enligt konventionen skall halten av växthusgaser stabiliseras på en nivå som minskar risken för att farliga störningar uppkommer i klimatsystemet. Konventionen innebär inte några kvantitativa eller tidsbestämda åtaganden för enskilda länder.

Det tredje partsmötet ägde rum i Kyoto i slutet av år 1997. Kyotoprotokollet är ett betydelsefullt första steg för att uppnå de mål som har fastställts i FN:s ramkonvention om klimatförändringar. Sammanlagt innebär protokollets åtaganden en minskning av utsläppen av växthusgaser med 5,2 % från 1990 års nivå för industriländerna. Parternas åtaganden skall uppnås under perioden 2008–2012. EU har åtagit sig att gemensamt minska utsläppen för gaserna med 8 %.

Kyotoprotokollet innehåller flera mekanismer som innebär att länder kan göra investeringar utomlands och under vissa omständigheter få räkna sig utsläppsreduktionerna till godo. Kyotoprotokollet innebär också en skyldighet för länderna att ta hänsyn till upptaget av koldioxid i s.k. sänkor, dvs. främst en varaktig ökning av koldioxidupptaget till följd av växternas fotosyntes (prop. s. 301). EU har tidigare deklarerat sin avsikt att uppfylla åtaganden gentemot det kommande protokollet gemensamt i en s.k. utsläppsbubbla. I förhandlingarna fick EU gehör för denna möjlighet, i protokollet finns en artikel som reglerar sådana samarbetsformer.

Dessa mekanismer är viktiga för Sveriges del, eftersom marginalkostnaden för att begränsa utsläppen av växthusgaser i de flesta andra länder är lägre än i Sverige. Kyotoprotokollet anger emellertid att endast en del av åtagandet kan fullgöras genom att åtgärder vidtas i andra länder. Det är således angivet i Kyotoprotokollet att sådana åtgärder skall komplettera vidtagna åtgärder inom det egna landet. I Kyotoprotokollet finns en grund fastlagd för ett internationellt system för såväl handel med utsläppsrätter som gemensamt genomförande. Frågor om utformningen och omfattningen av dessa mekanismer behandlades vid klimatkonventionens fjärde partsmöte i Buenos Aires i slutet av år 1998.

Kyotoprotokollet innebär en skyldighet för länderna att ta hänsyn till upptaget av koldioxid i s.k. sänkor, dvs. främst en varaktig ökning av koldioxidupptaget till följd av växternas fotosyntes. Vidare innebär avtalet att handel med utsläppsrätter bara kan ske mellan i-länder (dir. 1998:40 s. 5).

EU har numera fördelat unionens samlade åtagande om att minska utsläppen av växthusgaser med 8 % mellan medlemsstaterna. I rådets slutsatser anges att nationella åtgärder bör vara främsta medlet för att uppnå åtagandena under protokollet. Vid ministerrådsmötet i oktober 1998 diskuterades hur användningen av Kyotoprotokollets mekanismer kan begränsas.

Som nämnts ovan skall de s.k. Kyotomekanismerna endast vara ett komplement till nationella åtgärder. Utskottet föreslår att motion MJ778 (mp) yrkande 8 avstyrks i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

Klimatkommittén

Regeringen har genom beslut den 7 maj 1998 tillkallat en parlamentarisk kommitté (dir. 1998:40) som på grundval av resultaten vid klimatkonventionens tredje partsmöte i Kyoto, Sveriges ansvar för EU:s gemensamma åtagande och med utgångspunkt i riksdagens klimat- och energipolitiska beslut skall lägga fram förslag till en samlad svensk strategi och ett åtgärdsprogram som lägger stor vikt vid att kostnadseffektivitet uppnås för att begränsa och reducera utsläppen av koldioxid och övriga växthusgaser som täcks av Kyoto-protokollet, inkluderande upptag av koldioxid i sänkor. Vidare skall kommittén föreslå klimatpolitiska styrmedel för åtgärdsprogrammet, belysa de samhällsekonomiska konsekvenserna av förslagen samt bedöma effekterna av åtgärdsförslaget till tidsperioden 2008–2012. Utredningsarbetet skall enligt beslut den 17 december 1998 vara avslutat senast den 31 december 1999.

Naturvårdsverket har den 11 december 1998 redovisat ett uppdrag från regeringen att lämna förslag till några strategiska områden för en analys av styrmedel ur olika aspekter. Utskottet har inhämtat att dessa uppgifter kommer att bearbetas ytterligare inom ramen för Naturvårdsverkets s.k. miljömålsuppdrag (regeringsbeslut den 25 juni 1998 att i samverkan med övriga berörda myndigheter utveckla förslag till delmål m.m. på grundval av proposition 1997/98:145 Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige). Uppdraget skall redovisas den 1 oktober 1999.

I avvaktan på resultatet av dessa överväganden och den av utskottet förordade redovisningen av delmålen är utskottet inte berett att föreslå något riksdagsuttalande med anledning av motionerna Jo68 (v) yrkande 7, MJ238 (kd) yrkandena 1 och 2, MJ749 (c) yrkande 8, MJ782 (m) yrkande 13 och MJ801 (v) yrkande 1. Motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd.

Regeringen avser att överlämna frågan om flexibla mekanismer åt en särskild expertutredning (jfr dir. 1998:40 s. 8). Utskottet har inhämtat att direktiv till en sådan utredning för närvarande övervägs inom Regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av denna utredning föreslår utskottet att motionerna MJ238 (kd) yrkande 3, MJ765 (m) och MJ782 (m) yrkande 18 avstyrks.

Skatteutskottet har nyligen behandlat ett antal motionsyrkanden om koldioxidskatt både inom EU och globalt och därvid uttalat att Sverige aktivt

Energiskog

Odling av energiskog bidrar positivt till att minska växthusgaser, både genom att öka tillgången på förnybar energi och genom att under växtperioden binda koldioxid. År 1997 introducerades ett nationellt finansierat anläggningsstöd inom ramen för rådets förordning (EEG) nr 1765/92 av den 30 juni 1992 om upprättandet av ett stödsystem till producenter av vissa jordbruksgrödor. För stödet har beräknats 10 miljoner kronor per år under åren 1997 t.o.m. 2000. Detta stöd har hittills endast utnyttjats marginellt, eftersom nyplanteringen av energiskog minskat kraftigt de senaste åren.

Stödsystemet under anslagspost B 12, utgiftsområde 23, har förändrats för att stimulera lantbrukarnas intresse för energiskogsodling. Det stöd som utgår med stöd av 7 § förordningen (1997:75) om anläggningsstöd till plantering av fleråriga grödor för produktion av biomassa har höjts genom en ändring som trätt i kraft den 1 oktober 1998 (SFS 1998:1019). Utskottet tillstyrker regeringens förslag att för att ytterligare stimulera lantbrukarnas intresse för energiskogsodling bör dessa medel få disponeras även för andra åtgärder i syfte att uppmuntra till en fortsatt energiskogsplantering. Det bör ankomma på regeringen att, efter hörande eller beslut av EG-kommissionen, besluta om den närmare utformningen av dessa åtgärder. Syftet med motion Jo70 (c) yrkande 1 bör anses vara tillgodosett med det anförda.

11 Näringslivets och konsumenternas roll i miljöarbetet

Propositionen

Staten bör skapa tydliga och samhällsekonomiskt effektiva spelregler för näringsliv och konsumenter. Därigenom kan bl.a. kunder, leverantörer och finansärer lättare medverka i omställningen till ett hållbart samhälle utifrån bl.a. ekologisk synvinkel. NUTEK bör ges i uppdrag att lämna förslag till utformning och finansiering av det fortsatta arbetet med stöd till små och medelstora företag med miljörelaterad verksamhet.

Miljörelaterad information om enskilda företags verksamhet och produkter bör göras tillgänglig. Naturvårdsverket skall föreslå hur miljöinformation från miljömyndigheter och andra myndigheter med relevant miljöinformation kan ställas till finansmarknadens förfogande samt hur informationsöverföringen skall finansieras. Organisationsnummer bör införas som en obligatorisk uppgift i företagets rapportering till tillsynsmyndigheterna enligt miljöbalken.

Industriproduktionen bör kretsloppsanpassas i syfte att uppnå en långsiktigt hållbar resursanvändning. Industrins ansvar för att uppnå miljökvalitetsmålen bör preciseras med utgångspunkt från en kostnadseffektiv fördelning av åtgärder mellan olika sektorer. Regeringen bör utforma en strategi för detta, ett arbete som skall föregås av en dialog med näringslivet.

Ett aktivt miljöarbete är en förutsättning för ett välskött företag. Staten bör därför särskilt uppmärksamma miljöfrågor av skilda slag i sin roll som ägare av fastigheter och statliga bolag och i den statliga fondförvaltningen.

Motionerna

I motion Jo71 (mp) anförs att riktlinjer bör arbetas fram för den offentliga sektorns och företagens upphandling (yrkande 1). Vidare anförs att regeringen i ministerrådet bör verka för att bekämpning av miljöproblem får högre prioritet än den inre marknadens funktioner (yrkande 2). Alla typer av miljökrav bör alltid få ställas vid offentlig upphandling. Regeringen bör vidare i ministerrådet verka för att EU:s medlemsländer får behålla sina respektive miljömärkningssystem (yrkande 3). En generell och offentligt övervakad allergi- och miljömärkning med s.k. livscykel-specifikationer bör införas för alla varor (yrkande 4).

Enligt motion Jo72 (mp) bör regeringen snarast återkomma med konkreta förslag om skatteväxling och om införande av andra ekonomiska styrmedel. Användningen av ekonomiska styrmedel och en ökad miljörelatering av skattesystemet skulle ge avsevärt ökade förutsättningar för en effektiv miljöpolitik.

Utskottets överväganden

Optimalt styrmedelsval

I sitt slutbetänkande Skatter, miljö och sysselsättning (SOU 1997:11) presenterar Skatteväxlingskommittén ett antal övergripande principer och rekommendationer för arbetet med ökad miljörelatering av skattesystemet. Betänkandet ingår i underlaget för en översyn av energibeskattnings framtida utformning som pågår inom Regeringskansliet i en interdepartemental arbetsgrupp. Inom Regeringskansliet övervägs för närvarande hur översynen av energibeskattningen skall fortsätta. Detta kommer, enligt vad utskottet erfarit, också att diskuteras i de påbörjade skattesamtalen mellan de politiska partierna (jfr även 1998/99:SkU13 s. 8).

Regeringen uppdrog genom beslut den 25 juni och den 3 september 1998 åt Naturvårdsverket att lämna förslag till delmål och åtgärder inom ramen för proposition 1997/98:145 Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige. Ett deluppdrag innebar att verket skulle lämna förslag till några strategiska områden för en analys av styrmedel ur olika aspekter. Genom en delredovisning den 11 december 1998 har verket pekat ut ett par miljöstrategiska områden där verket anser det angeläget att göra en närmare analys av styrmedel ur olika aspekter. Utskottet har inhämtat att fortsatta överväganden rörande styrmedel kommer att göras inom ramen för verkets uppdrag att lämna förslag till delmål. Detta uppdrag skall redovisas till regeringen senast den 1 oktober 1999. I avvaktan på den fortsatta beredningen av dessa frågor finner utskottet inte skäl att göra något särskilt uttalande med anledning av motion Jo72 (mp).

När det gäller offentlig upphandling hänvisar utskottet till regeringens bedömningar under rubriken Marknadsinriktade styrmedel (s. 318). Den offentliga upphandlingen bör vara en pådrivande kraft i arbetet för ett ekologiskt hållbart samhälle. Sverige skall verka för att EG:s direktiv klargörs eller ändras så att det tydligt framgår att höga krav på miljöanpassning är möjliga att ställa. Vidare anförs att delegationen för ekologiskt hållbar upphandling bör vara pådrivande, initierande och sammanhållande i arbetet för ökad miljöanpassning av den offentliga upphandlingen.

Finansminister Erik Åsbrink har i en interpellationsdebatt den 19 januari 1999 (prot. 1998/99:41) redovisat det arbete som pågår avseende miljökrav vid upphandling. I interpellationssvaret anfördes att lagen om offentlig upphandling (1992:1528) och EG:s upphandlingsdirektiv redan i dag ger utrymme att ställa miljökrav vid offentlig upphandling. Miljöfaktorer kan vägas in i bedömningen om det föreligger ett direkt samband mellan miljökraven och föremålet för upphandlingen. Inom Regeringskansliet arbetar en beredningsgrupp med att ta fram ett förslag till en svensk ståndpunkt om vilka miljökrav som bör kunna få ställas vid offentlig upphandling. Avsikten är att Sverige utifrån den ståndpunkten skall verka för att EG-direktiven klargörs eller ändras så att det tydligt framgår vilka miljökrav som får ställas. Kommissionen skall under första halvåret 1999 i ett tolkningsmeddelande förtydliga under vilka förutsättningar miljökrav får ställas vid offentlig upphandling. Sverige anser att offentliga upphandlare skall kunna ställa krav på att anbudsgivare uppfyller kriterierna för ett miljöledningssystem samt att produkter som köps in uppfyller kriterier för miljömärkning. De samhällsekonomiska effekterna bör också bedömas. Sverige anser också att miljökrav på tillverkningsprocessen och transporter är intressanta frågor som kommissionen bör analysera.

Utskottet är i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår inom detta område inte berett att föreslå något uttalande med anledning av motion Jo71 (mp) yrkandena 1 och 2. Motionen avstyrks.

Även när det gäller miljömärkning hänvisar utskottet till vad som anförts under rubriken Marknadsinriktade styrmedel (prop. s. 318). Miljömärkningarna är ett av de viktigaste medlen för att förmedla information till konsumenterna om olika produkters miljöegenskaper.

Miljömärkningen är frivillig inom EU. Symbolen för EU:s miljömärkning är en stiliserad blomma. Verksamheten regleras i rådets förordning (EEG) nr 880/92 av den 23 mars 1992 om ett gemenskapsprogram för tilldelning av miljömärke. Sedan hösten 1996 pågår inom kommissionen en revidering av miljömärkningsförordningen för att effektivisera miljömärkningsarbetet inom EU. Kommissionen presenterade våren 1997 ett förslag till ny förordning, som innebär att nationella miljömärkningssystem under vissa förutsättningar skall dra tillbaka kriterierna för de produktgrupper för vilka EU:s miljömärkningssystem fastställt kriterier.

Sverige har under revideringsarbetet tillsammans med flera andra länder riktat kritik mot förslaget i denna del och betonat vikten av att finna former för hur samarbete och erfarenhetsutbyte mellan miljömärkningssystem på

olika nivåer kan organiseras så att systemen kan dra nytta av varandra. Kommissionens förslag till ändrad förordning är sedan januari 1999 föremål för övervägande i rådsgruppen för miljöfrågor.

Den fråga som tas upp i motion Jo71 yrkande 3 har nyligen behandlats av lagutskottet (1998/99:LU10 s. 19). Miljö- och jordbruksutskottet kan i likhet med lagutskottet inte se att det föreligger någon motsättning mellan motionärernas önskemål och regeringens arbete med frågan. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller motion Jo71 yrkande 4 om allergi- och miljömärkning med s.k. livscykel-specifikationer vill utskottet anföra följande. I propositionen anförs att AB Svenska Miljöstyrningsrådet har initierat ett arbete med ett nationellt system för certifierade miljövarudeklarationer. Certifieringen avser livscykelbaserad information grundad på vetenskapliga analyser utifrån ett standardiserat arbetssätt. Utskottet delar regeringens bedömning att systemet kontinuerligt bör följas upp och utvärderas så att det kan fungera parallellt med miljömärkningen utan att sammanblandning sker.

Inom Regeringskansliet övervägs för närvarande betänkandet (SOU 1999:7) Märk väl! I betänkandet anförs (s. 57) att i arbetet med att utveckla kriterier för den nordiska miljömärkningen, Svanen, bedöms en produkts miljöpåverkan under hela dess livscykel, från råvara till avfall.

När det gäller allergiframkallande ämnen pågår en modernisering av direktiv 88/379 om klassificering, förpackning och märkning av kemiska beredningar (preparat) (KOM[96]347, reviderat 10935/97). Kraven på märkning av innehåll av allergiframkallande ämnen skärps samtidigt som de nya reglerna innebär att betydligt lägre koncentrationer av allergiframkallande ämnen nu måste deklarerars. Namnet på det allergiframkallande ämnet skall anges. Detta arbete redovisas också i Årsboken om EU (skr. 1998/99:60 s. 75).

Utskottet föreslår att motion Jo71 yrkande 4 avstyrks i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

12 Samhällsplaneringen och det lokala och regionala miljöarbetet

Propositionen

Regeringen föreslår att de nationella miljökvalitetsmålen skall, tillsammans med övriga nationella mål, vara vägledande för fysisk planering och samhällsbyggande. Genom samverkan över sektorsgränserna i samhällsplaneringen skall statliga och kommunala myndigheter främja en ekologiskt hållbar utveckling med en god livsmiljö för alla (avsnitt 9.1).

Kommuner och länsstyrelser bör samverka i arbetet med att samlat och över sektorsgränserna konkretisera och följa upp de nationella miljökvalitetsmålen i den lokala och regionala samhällsplaneringen. De nationella miljökvalitetsmålen bör arbetas in i länsstyrelsernas strategier för regional miljö (STRAM). Arbetet med att utveckla metoder för en samhällsplanering inriktad på hållbar utveckling av våra städer och bebyggelsemiljöer bör intensifieras. Bland annat bör Boverkets arbete med metoder och arbetssätt i

den fysiska planeringen medverka till en ökad samordning med insatser för ökad social välfärd samt med det pågående arbetet med lokala Agenda 21. Boverket skall även medverka till att åtagandena i agendan från FN:s konferens Habitat II genomförs i Sverige. Vidare bör en utvecklad samverkan komma till stånd mellan naturvårds- och kulturmiljövårdssektorn.

Statligt stöd till kommuner och andra intressenter möjliggör en ökad takt i omställningen av samhället i ekologisk inriktning. Det är avgörande att erfarenheter och kunskaper från det lokala arbetet tas till vara och sprids. En god uppföljning och utvärdering av stöden är därför viktig.

Det är angeläget att Agenda 21-arbetet fortsätter på alla nivåer i samhället. Arbetet i kommunerna med att inom ramen för detta arbete utveckla lokal demokrati, dialog, engagemang och politisk förankring är viktigt. Regeringen avser att uppdra åt Naturvårdsverket att utarbeta ett förslag till strategi för informations- och kunskapsförmedling kring lokala Agenda 21 och hållbar utveckling.

Motionen

I motion Jo65 (c) anförs att ideella organisationer inom natur- och kulturvårdsområdet bör få ett ökat ekonomiskt stöd.

Utskottets överväganden

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för samhällsplaneringen. Det innebär att de nationella miljö kvalitetsmålen skall, tillsammans med övriga nationella mål, vara vägledande för fysisk planering och samhällsbyggande. Genom samverkan över sektorsgränserna i samhällsplaneringen skall statliga och kommunala myndigheter främja en ekologiskt hållbar utveckling med en god livsmiljö för alla.

Utskottet kan till stor del instämma i vad som anförs i motion Jo65 (c) om att de organisationer som är verksamma inom natur- och kulturområdet utför ett viktigt arbete. Detta överensstämmer också till stor del med vad regeringen anför under rubriken 9.1.3 Naturvård och kulturmiljövård (prop. s. 327) att en utvecklad samverkan mellan naturvårds- och kulturmiljövårdssektorn är angelägen.

Riksdagen har vid behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 ställt sig bakom förslaget att höja anslagen till de ideella miljöorganisationerna med 1 miljon kronor (prop. 1998/99:1 utgiftsområde 20 s. 26, 1998/99:MJU2 s. 15). Motionsyrkandet avstyrks med det anförda.

13 Riktlinjer för det svenska miljöarbetet i EU

Propositionen

EU-arbetet bör inriktas på att dels skärpa EU:s regler där det behövs med nationella och europeiska miljö kvalitetsmål som utgångspunkt, dels verka för ekologiskt hållbar utveckling på EU:s alla politikområden och vid användningen av EU:s olika stödprogram och fonder (s. 333).

Arbetet inom EU är av avgörande betydelse för att nå många av de miljö-kvalitetsmål regeringen föreslår. Viktiga svenska prioriteringar är kampen mot försurning och klimatförändringar, arbetet för kretsloppsanpassning och resurseffektivisering, bevarande av biologisk mångfald och översyn av regler om genetiskt modifierade organismer samt en höjd ambitionsnivå i EU när det gäller bekämpningsmedel och kemikalier.

Den högsta tillämpade ambitionsnivån i någon av medlemsstaterna bör fortsättningsvis vara utgångspunkt för det svenska arbetet i EU. Någon sänkning av miljökraven bör inte accepteras. Sverige och de andra nya medlemsstaterna har drivit på miljöpolitiken inom EU. Medlemskapet har hittills inte inneburit någon sänkning av svenska miljökrav (s. 333).

Sverige bör arbeta för att de gemensamma regler som beslutas för den inre marknaden ligger på en hög skyddsnivå för miljön. Inte minst är detta viktigt för att den europeiska industrin skall kunna behålla utvecklingsförmåga och konkurrenskraft på världsmarknaden.

Genom Amsterdamfördraget förtydligas och förbättras de grundläggande bestämmelserna om förhållandet mellan miljön och inre marknadsregler. En hög skyddsnivå slås fast som utgångspunkt för gemensamma regler. Den s.k. miljögarantin får en bättre utformning och skall kunna tillämpas även på områden där det finns en harmoniserad gemensam lagstiftning (s. 344).

Motionerna

I motion Jo68 (v) anförs att regeringen måste våga gå före i EU:s miljöprogram även i kontroversiella frågor (yrkande 12). Sverige bör mer aktivt än hittills driva frågor som kan vara kontroversiella.

Enligt motion Jo75 (mp) har Amsterdamfördraget inte förstärkt miljögarantin, snarare tvärtom (yrkande 1).

I motion MJ774 (fp) anförs att definierade miniminivåer för tillåten miljöbelastning bör gälla inom EU (yrkande 3).

Enligt motion MJ779 (fp) bör bullerfrågorna drivas med hög prioritet internationellt, särskilt inom EU (yrkande 4). Inom EU pågår ett viktigt arbete kring samhällsbullerfrågorna. För ca två år sedan publicerades grönboken Future Noise Policy av kommissionen. Detta arbete måste följas och stödjas från svensk sida.

Enligt motion MJ782 (m) bör det internationella miljösamarbetet betonas (yrkande 3).

I motion MJ785 (mp) anförs att om miljögarantin inte går att tillämpa för preventiva åtgärder, dvs. förbjuda eller begränsa ett ämne innan allvarlig förorening uppstått, på grund av de hårda kriterier som omger regeln, måste den ändras (yrkande 9). Vidare anförs att flera skäl finns för Danmarks tolkning av begränsningsdirektivet som minimidirektiv (yrkande 10). Direktivet är baserat på artikel 100a, men saknar en s.k. frihandelsklausul. Danmark tolkar direktivet som minimiliknande. Om domstolen anser att den danska tolkningen är felaktig bör den svenska regeringen redovisa uppfattningen att direktivet och EG-rätten inte fungerar tillfredsställande.

Enligt motion MJ804 (v) bör EU inte kunna hindra medlemsländer från att ställa hårdare miljökrav i internationella sammanhang (yrkande 1).

I motion U508 (mp) anförs att en prioriterad fråga för Sverige bör vara att miljöfrågor alltid görs till minimiregler så att de länder som så önskar kan införa strängare miljöregler än de EU lagstiftar om (yrkande 19).

Även i motion U509 (kd) pekas på möjligheten att införa hårdare miljöregler (yrkande 3). Sverige bör verka för att enskilda EU-länder av miljöskäl, inte av protektionistiska skäl, skall kunna införa hårdare miljöregler.

Utskottets överväganden

Målen för EU-arbetet

Utskottet instämmer i vad som anförs i motionerna Jo68 (v) yrkande 12 och MJ782 (m) yrkande 3 att regeringen bör vara pådrivande i EU:s miljöarbete samt att det internationella miljösamarbetet bör betonas. I likhet med regeringen anser utskottet att den högsta tillämpade ambitionsnivån i någon av medlemsstaterna bör vara utgångspunkt för det svenska arbetet i EU. Någon sänkning av miljökraven bör inte accepteras. Regeringens målsättning är just att Sverige skall vara en pådrivande internationell kraft och ett föregångsland i strävan att skapa en ekologiskt hållbar utveckling (s. 335). I EU-strategin från år 1995 sägs att den högsta tillämpade ambitionsnivån i någon av medlemsstaterna skall vara utgångspunkt för det svenska arbetet i EU och att någon sänkning av miljökraven ej bör ske. Utskottet anser liksom regeringen att det saknas skäl att ändra denna målsättning (prop. s. 339). Motionerna Jo68 (v) yrkande 12 och MJ782 (m) yrkande 3 innehåller ganska allmänt formulerade krav på Sveriges internationella agerande som i huvudsak sammanfaller med utskottets här redovisade synpunkter. Motionerna bör inte föranleda någon vidare åtgärd från riksdagen.

Amsterdamfördraget

I likhet med regeringen anser utskottet att Amsterdamfördraget blev en framgång för miljön. Sverige måste nu verka för att de allmänt hållna bestämmelserna i fördraget fylls med ett konkret innehåll. Hållbar utveckling har med Amsterdamfördraget tillförts de övergripande målen för EU och sektorsintegrering anges i fördraget som ett medel för att nå detta mål. Detta gäller särskilt målet om en hållbar utveckling och integreringen av miljön i andra sektorer (s. 343).

När det gäller nivån för de gemensamma reglerna infördes genom enhetsakten år 1987 i artikel 100a.3 att kommissionen i sina förslag till gemensamma regler på inre marknadsområdet skall utgå från en hög miljöskyddsnivå. I Amsterdamfördraget har lagts till att rådet och parlamentet skall sträva efter att nå detta mål. Samtidigt sägs att ny utveckling grundad på vetenskapliga fakta skall beaktas. I likhet med regeringen anser utskottet att även om den nya lydelsen av artikel 100a.3 inte innebär en absolut förpliktelse för rådet och parlamentet att besluta regler som ligger på en hög skyddsnivå är den en viktig bekräftelse på att samma ambitionsnivå skall gälla för miljöregler på den inre marknaden som för miljöregler som grundas på miljöartiklarna 130r-t (prop. s. 345).

Det kan enligt regeringen inte förnekas att beslut ibland fattas inom EU med miljökrav som från svenska utgångspunkter ligger på en för låg nivå. Å andra sidan kan EU ibland driva igenom långtgående krav trots initialt motstånd från många länder och delar av den egna industrin. Utskottet delar bedömningen att den viktigaste målsättningen bör vara att säkerställa att de gemensamma regler som beslutas ligger på en hög skyddsnivå.

Att använda andra styrmedel i stället för bindande krav är ofta en möjlighet om de gemensamma reglerna ligger på en för låg nivå. Ett framgångsrikt svenskt exempel är skattedifferentieringen för fordonsbränslen, som i praktiken lett till att EU:s kravnivåer saknar betydelse i fråga om dieselbränsle. En annan möjlighet kan vara att det i framtiden utformas EG-regler på inre marknadsområdet som innehåller regionala differentieringar, t.ex. för att ta hänsyn till skillnader i naturliga miljöförutsättningar i olika delar av Europa.

Kommissionen har påbörjat ett arbete med ett särskilt meddelande om förhållandet mellan miljön och den inre marknaden. Företrädare för regeringen i Sverige har i ett brev till de ansvariga kommissionärerna gett uttryck för den svenska inställningen. Utskottet är mot bakgrund av vad som anförts inte berett att föreslå något uttalande med anledning av motionerna MJ774 (fp) yrkande 3, MJ804 (v) yrkande 1, U508 (mp) yrkande 19 och U509 (kd) yrkande 3. Motionerna bör inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Inre marknaden

Även i de fall EG-reglerna innehåller harmoniserade krav ger den s.k. miljögarantin i artikel 100a.4 under vissa förutsättningar en möjlighet att tillämpa strängare nationella bestämmelser. Amsterdamfördraget innehåller ändringar i denna regel. Viktiga nyheter är att miljögarantin även skall gälla kommissionsbeslut, att det klargörs att den kan tillämpas för nya nationella regler på områden där det redan finns EG-regler och att kommissionen får en tidsgräns för att fatta beslut. Det klargörs också att en medlemsstat inte behöver ha röstat mot en rättsakt för att den skall kunna åberopa miljögarantin.

Den principiellt mest intressanta nyheten i miljögarantin är möjligheten att införa nationella, ev. strängare krav på områden som redan harmoniserats genom EG-regler. Det har hävdats att den gällande lydelsen av miljögarantin med en långtgående tolkning skulle omfatta även sådana fall, men i praktiken har ingen medlemsstat försökt utnyttja bestämmelsen på det viset. Genom ändringen har slagits fast att nationella, strängare regler om miljö och arbetsmiljö i vissa fall kan införas trots att det strider mot harmoniserad lagstiftning.

Viss kritik har framförts mot att den nya lydelsen av artikel 100a.4 inte har fått en helt tillfredsställande utformning. Det är också sant att ett antal begränsningar införts för möjligheten att införa nya regler på harmoniserade områden, bl.a. begränsningen att det måste röra sig om problem som är specifika för medlemsstaten. Utskottet anser i likhet med regeringen att Sverige inte bör tveka att utnyttja miljögarantin om det behövs och det bedöms att dessa förutsättningar är uppfyllda. Motionerna Jo75 (mp) yrkande 1 och MJ785 (mp) yrkande 9 avstyrks i den mån de inte tillgodosetts med det anförda.

I likhet med motionärerna i motion MJ779 (fp) anser utskottet att bullerfrågorna internationellt bör drivas med hög prioritet, särskilt inom EU (yrkande 4). EG-kommissionen har redovisat sitt arbete med bullerfrågorna i en s.k. grönbok, Framtidens bullerpolitik. Grönboken syftar till att ge bullerbekämpning högre prioritet. Utskottet har inhämtat att regeringen i sitt yttrande över grönboken instämt i alla väsentliga delar i vad som framförts och välkomnat motiven bakom de presenterade förslagen. Kommissionen har därefter utarbetat ett förslag till direktiv om buller från utrustning som används utomhus (KOM[1998]46). Motionen förelås lämnas utan vidare åtgärd.

Den fråga som tas upp i motion MJ785 (mp) yrkande 10 om tolkningen av det s.k. begränsningsdirektivet (76/769/EEG) är en av de frågor som kan komma att omfattas av arbetet med en kemikaliepolicy inom EU (prop. s. 230). Sverige redovisade under år 1997 behovet av en kemikaliepolicy till kommissionen och lämnade också ett förslag till disposition för en sådan policy. Kommissionen presenterade den 18 november 1998 en rapport (SEC[98]1986) om arbetet med fyra direktiv på kemikalieområdet, bl.a. begränsningsdirektivet 76/769/EEG. Detta arbete redovisas även i Årsboken om EU (skr. 1998/99:60 s.164). Utskottet föreslår i avvaktan på det fortsatta arbetet med kemikaliefrågorna inom EU att motionen lämnas utan vidare åtgärd.

14 Internationellt miljösamarbete

Utskottets överväganden

Utskottet har inget att erinra mot regeringens bedömningar angående ett stärkt internationellt miljösamarbete, ett regionalt miljösamarbete, om Förenta Nationerna, internationella miljökonventioner, handel och miljö och internationellt utvecklingssamarbete (propositionen s. 347 f).

15 Godkännande av 1997 års ändringar av Montrealprotokollet

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att Sverige tillträder 1997 års ändringar av Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet. Ändringarna innebär att ett licensieringssystem införs för import och export av nyproducerade, använda, återanvända och regenererade kontrollerade ämnen som återfinns i bilagorna A–C och E till protokollet.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker att Sverige tillträder konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall. Konventionen omfattar säkerhetsfrågor som avser hanteringen av använt kärnbränsle och av radioaktivt avfall som härrör från civil verksamhet. Som regeringen påpekat utgör de frågor som regleras av konventionen redan en del i det svenska kärnsäkerhets- och strålskyddsarbetet, vilket också avspeglas i gällande lagstiftning och regelverk.

17 Övriga frågor

Utskottets överväganden

I samband med behandlingen av den miljöpolitiska propositionen tar utskottet upp ett antal motioner från allmänna motionstiden 1998 som i huvudsak utgör upprepningar av tidigare väckta motioner. Motionerna avser dels vissa naturvårdsfrågor, dels miljöbalken och miljölagstiftningen i övrigt. Utskottet behandlar motionerna på ett förenklat sätt med hänvisning till den utförliga behandling som skedde i betänkandena 1996/97:JoU15 om skydd av hotade arter samt aktionsplaner för biologisk mångfald, 1997/98:JoU26 om vissa miljöfrågor, 1997/98:JoU20 om den nya miljöbalken och 1997/98:JoU25 om följdlagstiftningen till miljöbalken. Det bör framhållas att miljöbalken trätt i kraft den 1 januari 1999 (SFS 1998:808) och att det inte kan anses meningsfullt att nu återuppta diskussionen om miljöbalkens utformning och innehåll. Några motioner är för övrigt redan tillgodosedda genom att de efterfrågade bestämmelserna intagits i miljöbalken. Utskottet återkommer till de angivna politikområdena senare under innevarande valperiod och kommer därvid, enligt den långtidsplanering som fastlagts i utskottet, att bereda då befintliga motioner på ett mer grundligt sätt.

I enlighet härmed avstyrker utskottet följande motioner om vissa *naturvårdsfrågor m.m.*

- MJ705 (m) om avel och uppfödning av hotade arter
- MJ782 (m) yrkandena 5–7 om principer för naturvården och skötseln av naturvårdsobjekt
- MJ780 (kd) yrkande 1 om stöd till Kolmårdens djurpark
- MJ749 (c) yrkande 17 om inköp av skyddsvärd mark
- MJ729 (mp) om aktionsplan för hotade arter m.m.
- MJ771 (mp) yrkande 7 om skydd för odlingslandskapet
- MJ757 (s) och MJ783 (s) om Tåkern–Ombergsområdet
- MJ753 (s) och MJ799 (s) om Ridö/Sundbyholmsarkipelagen
- MJ758 (s) om Kullabergs naturreservat.

- MJ211 (m) om förstärkt äganderätt
- MJ710 (m) om skyddszoner längs vattendrag
- MJ722 (m) om ”skoterlagstiftningen”
- MJ777 (m) yrkandena 1, 2 och 6 om ersättning för intrång i markägandet
- MJ782 (m) yrkandena 1 och 2 om ansvarsfördelningen mellan staten och den enskilde, allemansrätten m.m.
- Bo209 (m) yrkande 13 om strandskyddet
- MJ727 (v) om skyddszoner för vissa fiskevatten m.m.
- MJ804 (v) yrkande 4 om miljöorganisationerna som remissorgan
- MJ238 (kd) yrkande 6 om miljöbalkens hänsynsregler
- N274 (kd) yrkande 24 om allemansrätten
- MJ775 (kd) om allemansrätten
- MJ784 (kd) om Polenkabeln
- MJ787 (kd) om reglerna för naturvårdsförrättning
- MJ219 (c) yrkandena 16 och 17 om ersättningsregler och allemansrätt
- MJ706 (c) om allemansrätten
- MJ749 (c) yrkandena 20–22 om miljökvalitetsnormer, miljöombudsman m.m.
- MJ754 (c) om ersättning för nyckelbiotoper
- MJ776 (c) yrkande 2 om vindkraften
- MJ788 (c) om strandskyddet
- MJ714 (fp) om bindande miljökvalitetsnormer
- MJ803 (fp) yrkande 9 om att utbytesregeln skall omfatta även varor
- MJ735 (mp) yrkande 2 om lagstiftning för kretslopp i jordbruket
- MJ736 (mp) om högsta ljudnivåer i miljöbalken m.m.
- MJ747 (mp) yrkande 1 och Jo73 (mp) yrkande 1 om obligatoriska miljö- och hälsoskydds nämnder
- MJ771 (mp) yrkande 8 om flexibla avtalsersättningar till markägare
- MJ785 (mp) yrkandena 2, 4 och 5 om lagstiftning angående kemikaliepolitiken m.m.
- MJ739 (s) om miljöskadeförsäkringen
- MJ752 (s) om skydd för vissa fiskevatten
- MJ755 (s) om skärpt straff för illegal handel med utrotningshotade djur och växter
- MJ768 (s) om försöksverksamhet med miljökvalitetsnormer m.m.
- MJ794 (s) om strandskyddsreglerna.

Hemställan

Utskottet hemställer

En strategi för ekologiskt hållbar utveckling

1. beträffande *den ekologiska omställningen m.m.* att riksdagen lägger skrivelse 1998/99:5 till handlingarna samt avslår motion 1998/99: MJ795,

2. beträffande *lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ2 yrkandena 1–6,

3. beträffande *principen för bidrag till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet*

att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ2 yrkande 7,

4. beträffande *en långsiktig miljö- och forskningspolitik*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ782 yrkande 4,

Miljö kvalitetsmålen roll

5. beträffande *en ny struktur i arbetet med miljömål*
att riksdagen

a) godkänner regeringens förslag till en ny struktur i arbetet med miljömål såvitt avser fastställande av ett begränsat antal miljö kvalitetsmål,

b) med anledning av regeringens förslag och motionerna 1997/98: Jo64 yrkande 1, 1997/98: Jo66 yrkande 2, 1997/98: Jo68 yrkande 2, 1997/98: Jo69 yrkande 1, 1997/98: Jo73 yrkande 2 och 1998/99: MJ792 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om fastställande av delmål för miljö kvalitetsmålen,

6. beträffande *15 nationella miljö kvalitetsmål*
att riksdagen med avslag på motionerna 1997/98: Jo66 yrkande 1 och 1997/98: Jo73 yrkandena 51 och 52 godkänner regeringens förslag såvitt avser 15 nationella miljö kvalitetsmål,

7. beträffande *delmålen utformning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98: Jo64 yrkande 2, 1997/98: Jo68 yrkandena 1 och 3–5, 1997/98: Jo69 yrkande 2 och 1997/98: Jo73 yrkandena 3 och 4,

Nya nationella miljö kvalitetsmål

8. beträffande *miljö kvalitetsmål 1 Frisk luft*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljö kvalitetsmål 1 Frisk luft,

9. beträffande *delmål för vissa utsläpp m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98: Jo69 yrkandena 4 och 5 och 1997/98: Jo73 yrkandena 5–8,

10. beträffande *förbud mot halmbränning*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ738,

11. beträffande *miljö konsekvensbeskrivning med anledning av avvecklingen av kärnkraftverket i Barsebäck*
att riksdagen avslår motion 1997/98: Jo66 yrkande 5,

12. beträffande *miljö kvalitetsmål 2 Grundvatten av god kvalitet*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljö kvalitetsmål 2 Grundvatten av god kvalitet,

13. beträffande *delmål och handlingsplaner för förekomst av radon m.m. i grundvatten*
att riksdagen avslår motion 1997/98: Jo73 yrkande 9,

14. beträffande *miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo73 yrkandena 10 och 11 godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 3 Levande sjöar och vattendrag,

15. beträffande *delmål för skydd av vattendragen*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 12,

16. beträffande *skydd av outbyggda älvsträckor*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo66 yrkande 3 och 1997/98:Jo73 yrkande 13,

res. 1 (mp)

17. beträffande *delmål för kalkningsverksamheten m.m.*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkandena 15–17,

18. beträffande *inventering av uppdämda vattendrag*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ803 yrkande 3

19. beträffande *delmål för vandringsvägarna för havsöring och lax m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkande 14, 1998/99:MJ713, 1998/99:MJ747 yrkande 4, 1998/99:MJ772 yrkande 6, 1998/99:MJ802 yrkande 2 och 1998/99:Bo505 yrkande 2,

20. beträffande *skydd av Vättern*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ761 och 1998/99:MJ798,

21. beträffande *miljökvalitetsmål 4 Myllrande våtmarker*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 4 Myllrande våtmarker,

22. beträffande *delmål för skydd av våtmarker m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkandena 18, 19 och 21 och 1998/99:MJ782 yrkande 8,

23. beträffande *komplettering av myrskyddsplanen*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 20,

24. beträffande *skydd av myrar upptagna i myrskyddsplanen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ802 yrkande 3,

res. 2 (mp)

25. beträffande *torv som bränsle*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkande 22 och 1998/99:MJ747 yrkande 6,

26. beträffande *miljökvalitetsmål 5 Hav i balans samt levande kust ock skärgård*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo73 yrkande 23 godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål Hav i balans samt levande kust och skärgård,

27. beträffande *delmål för ett ekologiskt hållbart fiske*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 26,

28. beträffande *marina reservat*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkande 24, 1998/99:MJ747 yrkande 8, 1998/99:MJ767 och 1998/99:MJ802 yrkande 5,

29. beträffande *delmål för laxfiske*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 27,

30. beträffande *bevarande av vildlaxen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ410 yrkande 7,
31. beträffande *oljeledning i Skagerrak m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ731,
res. 3 (mp)
32. beträffande *en Nordsjökommission*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ708,
res. 4 (c)
33. beträffande *miljöföreningar i Östersjön*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ773,
34. beträffande *åtgärder mot kustnära övergödning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ744 yrkande 2,
1998/99:MJ748 yrkandena 1 och 2, 1998/99:MJ759, 1998/99:T212
yrkande 2 och 1998/99:U810 yrkande 2,
35. beträffande *åtgärder mot tång och alger*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ770,
36. beträffande *strandstädning*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ720 och 1998/99:MJ786,
37. beträffande *miljöstationer för fritidsbåtar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ790,
38. beträffande *upparbetningsanläggningen i Sellafield*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ763,
39. beträffande *utbyggnad av vindkraftverk*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 25,
40. beträffande *miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo73 yrkande 28 godkän-
ner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 6 Ingen övergödning,
41. beträffande *delmål för kväveutsläpp till haven*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 29,
42. beträffande *utsläppen av kväve*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo64 yrkande 3 och
1997/98:Jo69 yrkande 6,
43. beträffande *delmål för utsläpp av kväveoxider till luft*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 30,
44. beträffande *delmål för övergödning*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 31,
45. beträffande *åtgärder för minskning av kväveutsläpp m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ732 yrkande 2,
1998/99:MJ749 yrkande 1 och 1998/99:MJ802 yrkande 4,
46. beträffande *miljökvalitetsmål 7 Bara naturlig försurning*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo73 yrkande 32 godkän-
ner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 7 Bara naturlig försur-
ning,
47. beträffande *delmål för utsläpp av svaveldioxid till luft*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 34,
48. beträffande *delmål för utsläpp av kvävedioxid*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo64 yrkande 4 och
1997/98:Jo73 yrkande 35,

49. beträffande *delmål för utsläpp av ammoniak m.m.*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkandena 33 och 36,
50. beträffande *miljökvalitetsmål 8 Levande skogar*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 8 Levande skogar,
51. beträffande *delmål för skydd av skogsmark m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo64 yrkande 5, 1997/98:Jo68 yrkande 6, 1997/98:Jo69 yrkande 3 och 1997/98:Jo73 yrkandena 37–39,
52. beträffande *skydd av biotoper med groddjur*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ772 yrkande 5,
53. beträffande *miljökvalitetsmål 9 Ett rikt odlingslandskap*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo73 yrkande 40 godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 9 Ett rikt odlingslandskap,
54. beträffande *delmål för fosfor*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkandena 41 och 42,
55. beträffande *våtmarker m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ721 yrkandena 1–3 och 5, 1998/99:MJ746, 1998/99:MJ771 yrkande 9 och 1998/99:MJ782 yrkande 10,
56. beträffande *skydd av groddjur*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ772 yrkandena 1–4,
57. beträffande *miljökvalitetsmål 10 Storslagen fjällmiljö*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 10 Storslagen fjällmiljö,
58. beträffande *delmål för betesdrift m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkandena 43 och 44 och 1998/99:MJ782 yrkande 11,
59. beträffande *miljökvalitetsmål 11 God bebyggd miljö*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 11 God bebyggd miljö,
60. beträffande *delmål för sanering av förorenade områden*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 48,
61. beträffande *delmål för tysta områden m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo66 yrkande 8, 1997/98:Jo73 yrkande 45 och 1998/99:MJ779 yrkande 5,
62. beträffande *åtgärder mot bullerstörningar*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo66 yrkande 7, 1998/99:MJ779 yrkande 1 och 1998/99:T223 yrkande 4,
63. beträffande *åtgärder mot annat buller än trafikbuller*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo66 yrkande 6 och 1998/99:MJ779 yrkande 2,
64. beträffande *delmål för användningen av naturgrus*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkandena 46 och 47,
65. beträffande *miljökvalitetsmål 12 Giftfri miljö*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 12 Giftfri miljö,

66. beträffande *delmål för kemikalier*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo75 yrkande 3,
67. beträffande *miljökvalitetsmål 13 Säker strålmiljö*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 13 Säker strålmiljö,
68. beträffande *säkerheten vid de svenska kärnkraftverken m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ728 yrkandena 1 och 3,
69. beträffande *de lokala säkerhetsnämndernas sammansättning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ728 yrkande 2,
70. beträffande *statens ansvar för slutförvar av kärnavfall*
att riksdagen avslår motion 1998/99:N228 yrkande 33,
71. beträffande *barns utsatthet för strålning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ742,
72. beträffande *miljökvalitetsmål 14 Skyddande ozonskikt*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 14 Skyddande ozonskikt,
73. beträffande *destruktion av halon m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ734,
74. beträffande *miljökvalitetsmål 15 Begränsad klimatpåverkan*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till miljökvalitetsmål 15 Begränsad klimatpåverkan,
75. beträffande *delmål för utsläpp av koldioxid m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo64 yrkande 6, 1997/98:Jo73 yrkandena 49 och 50 och 1998/99:MJ778 yrkandena 1 och 2,
76. beträffande *koldioxidmålet*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ801 yrkande 2 och 1998/99:N228 yrkande 20,
77. beträffande *skärpning av utsläppsmålen för koldioxid m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:T223 yrkande 3,

Myndigheternas arbete med miljökvalitetsmålen

78. beträffande *svampar som miljöindikatorer*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ732 yrkande 1,

Resurseffektivisering i ett kretslopp

79. beträffande *resurseffektivitet*
att riksdagen med avslag på motion 1997/98:Jo68 yrkande 8 godkänner regeringens förslag till riktlinjer för resurseffektivitet,
80. beträffande *faktor 10*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 9 och 1998/99:MJ749 yrkande 28,
res. 5 (c)
81. beträffande *återställning och sanering av mark*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ740,
82. beträffande *ett gemensamt retursystem inom EU*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ781 yrkande 2,

83. *beträffande ett generellt producentansvar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ749 yrkande 25,
res. 6 (c)
84. *beträffande en helhetssyn vid källsortering*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ756,
85. *beträffande uppföljning och utvärdering av producentansvar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ751,
86. *beträffande producentansvar för förpackningar*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ703, 1998/99:MJ760 och
1998/99:MJ781 yrkande 1,
87. *beträffande producentansvar för elektriska och elektroniska
produkter*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ718, 1998/99:MJ741 och
1998/99:Kr274 yrkande 58,
88. *beträffande producentansvar för möbler och kontorspapper*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo68 yrkande 10,
res. 7 (v)
89. *beträffande producentansvar för byggsektorn*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ715,
90. *beträffande skrotningspremien*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ749 yrkande 6 och
1998/99:T220 yrkande 15,
res. 8 (m, kd)
res. 9 (c)
91. *beträffande sopförbränning*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo75 yrkande 8 och
1998/99:MJ701,
res. 10 (mp)
92. *beträffande lakvatten från soptippar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ800,
93. *beträffande handeln med sopor*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo75 yrkande 9 och
1998/99:MJ750 yrkande 2,
94. *beträffande uttjanta lädervaror*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ791 yrkande 1,
res. 11 (mp)
95. *beträffande förbrukade mineraloljor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ745,
96. *beträffande kretsloppet mellan stad och land*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ245 och 1998/99:MJ802
yrkande 7,
res. 12 (kd, c)
res. 13 (mp)
97. *beträffande kretslopp och ekologiskt jordbruk*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ224 yrkande 28,
res. 14 (kd, c)
98. *beträffande spridning av industriella restprodukter på åkermark*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ236,

99. beträffande *arbetssätt och riktlinjer i kemikaliepolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo75 yrkande 4,
1998/99:MJ743 yrkande 2, 1998/99:MJ782 yrkande 17 i motsvarande
del och 1998/99:MJ785 yrkandena 11, 12 och 14,

100. beträffande *myndigheternas miljöhänsyn*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo64 yrkande 7,

101. beträffande *kadmium i rötslam*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ735 yrkande 1,
res. 15 (mp)

102. beträffande *samverkan mellan myndigheter och industri*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ785 yrkandena 6 och 7,

103. beträffande *kemikalieavgift*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ719 och 1998/99:MJ782
yrkande 17 i motsvarande del,

104. beträffande *nationella regler om kemikalier*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ785 yrkande 8,

105. beträffande *märkning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ782 yrkande 17 i motsva-
rande del och 1998/99:So374 yrkande 9,

106. beträffande *nickel i kosmetika*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ725,

107. beträffande *försiktighets- och produktvalsprinciperna*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ782 yrkande 17 i motsva-
rande del, 1998/99:MJ785 yrkande 3 och 1998/99:MJ791 yrkande 3,

108. beträffande *en gemensam kemikaliepolitik inom EU*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo62 yrkande 7, 1998/99:
MJ782 yrkande 17 i motsvarande del, 1998/99:MJ785 yrkande 13 och
1998/99:U508 yrkande 21,

109. beträffande *minimikrav i en gemensam kemikaliepolitik*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo75 yrkande 2,

110. beträffande *de svenska undantagen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ785 yrkande 1,

Begränsningar och avveckling av vissa skadliga ämnen

111. beträffande *handlingsplan för fosfor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ747 yrkande 7,

112. beträffande *riskerna med läderhantering*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ791 yrkande 2,

113. beträffande *ekologiska effekter av läkemedel*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ743 yrkande 3,
res. 16 (mp)

114. beträffande *förbud mot blykromater*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ723 yrkande 2,

115. beträffande *förbud mot blyhagel*
att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:Jo67,
1998/99:MJ724 och 1998/99:MJ792 yrkande 2 samt med avslag på

motionerna 1997/98:Jo64 yrkande 8 och 1997/98:Jo74 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför, 1998/99:MJU6

116. beträffande *forskning om alternativ till blyhagel*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo61 och 1997/98:Jo74 yrkande 1,

117. beträffande *användningen av kvicksilver*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo75 yrkande 5 och 1998/99:MJ723 yrkande 3,

118. beträffande *användningen av selenampuller vid kremering*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ733,

119. beträffande *bromerade flamskyddsmedel*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ764,

120. beträffande *nonylfenoletoxilater*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ743 yrkande 1,

121. beträffande *mjukgörare i PVC*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 5 och 6, 1997/98:Jo63, 1997/98:Jo75 yrkande 6, 1998/99:MJ1, 1998/99:MJ723 yrkande 1, 1998/99:MJ789 yrkande 1 och 1998/99:MJ792 yrkande 3,

res. 17 (kd, m)

res. 18 (v, mp, c)

res. 19 (fp)

122. beträffande *miljöbelastningen från PVC*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 3 och 4 samt 1997/98:Jo75 yrkande 7,

res. 20 (v, mp, c)

123. beträffande *PVC-industrin m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 1 och 2 samt 1998/99:MJ789 yrkandena 2 och 3,

124. beträffande *bekämpningsmedel*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ707,

Vissa åtgärder på trafikområdet

125. beträffande *åtgärder på trafikområdet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 11 och 1997/98:Jo73 yrkande 53,

126. beträffande *fossila bränslen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ749 yrkandena 4 och 5, 1998/99:N222 och 1998/99:T223 yrkande 13,

res. 21 (c)

127. beträffande *transportsektorns bränsleanvändning*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 55,

128. beträffande *skattebefriade bränslen*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo70 yrkande 2,

129. beträffande *förbud för icke-katalysatorrenade bensin- och dieslbilar efter år 2009*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ793,

130. beträffande *skydd av vattentäcker vid vägar*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo73 yrkande 54,

131. beträffande *strategi för minskad försurning och övergödning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ782 yrkande 12,
res. 22 (m)

Klimat

132. beträffande *handel med utsläppsrätter m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ778 yrkande 8,
133. beträffande *klimatpolitiskt handlingsprogram*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 7,
1998/99:MJ238 yrkandena 1 och 2, 1998/99:MJ749 yrkande 8,
1998/99:MJ782 yrkande 13 och 1998/99:MJ801 yrkande 1,
res. 23 (m)
res. 24 (kd)
res. 25 (c, fp)

134. beträffande *flexibla mekanismer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ238 yrkande 3,
1998/99:MJ765 och 1998/99:MJ782 yrkande 18,
res. 26 (m)

135. beträffande *ramanslaget B 12 Kompletterande åtgärder inom jordbruket, utgiftsområde 23,*
att riksdagen godkänner att det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar uppförda ramanslaget B 12 Kompletterande åtgärder inom jordbruket får, utöver anläggningsstöd för energiskog, även utnyttjas för andra åtgärder i syfte att stimulera energiskogsodling,

136. beträffande *stöd för energiskogsodling*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo70 yrkande 1,

Näringslivets och konsumenternas roll i miljöarbetet

137. beträffande *ekonomiska styrmedel*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo72,
138. beträffande *offentlig upphandling*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo71 yrkandena 1 och 2,
139. beträffande *miljömärkningssystem m.m.*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo71 yrkandena 3 och 4,

Samhällsplaneringen och det lokala och regionala miljöarbetet

140. beträffande *samhällsplaneringen*
att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för samhällsplaneringen,
141. beträffande *ökat stöd till ideella organisationer inom natur- och kulturvårdsområdet*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Jo65,
res. 27 (kd, c)

Riktlinjer för det svenska miljöarbetet i EU

142. beträffande *internationellt miljösamarbete*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 12 och 1998/99:MJ782 yrkande 3,

143. beträffande *miljökrav inom EU m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ774 yrkande 3,
1998/99: MJ804 yrkande 1, 1998/99: U508 yrkande 19 och
1998/99: U509 yrkande 3,

res. 28 (v, mp) - delvis

res. 29 (fp)

144. beträffande *miljögarantin*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98: Jo75 yrkande 1 och
1998/99: MJ785 yrkande 9,

res. 28 (v, mp) - delvis

145. beträffande *buller*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ779 yrkande 4,

res. 30 (fp)

146. beträffande *begränsningsdirektivet*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ785 yrkande 10,

Konventioner

147. beträffande *ändringarna av Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet*
att riksdagen godkänner regeringens förslag om att Sverige skall tillträda ändringarna av Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet,

148. beträffande *konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall*

att riksdagen godkänner regeringens förslag om att Sverige skall tillträda konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall,

Övrigt

149. beträffande *principer för naturvården m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ782 yrkandena 5–7,

150. beträffande *stöd till uppfödning av hotade arter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ705 och 1998/99: MJ780 yrkande 1,

151. beträffande *aktionsplan för hotade arter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ729 och 1998/99: MJ755,

152. beträffande *skydd för odlingslandskapet*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ771 yrkande 7,

153. beträffande *inköp av skyddsvärd mark*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ749 yrkande 17,

154. beträffande *vissa naturvårdsobjekt*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ753, 1998/99: MJ757,
1998/99: MJ758, 1998/99: MJ783 och 1998/99: MJ799,

155. beträffande *förstärkt äganderätt*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ211,

156. beträffande *ansvarsfördelningen mellan staten och enskilda*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ782 yrkandena 1 och 2,

157. beträffande *ersättning för intrång i markägandet*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ219 yrkande 16,
1998/99:MJ754 och 1998/99:MJ777 yrkandena 1 och 2,

158. beträffande *flexibla avtalsersättningar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ771 yrkande 8,

159. beträffande *allemansrätten*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ219 yrkande 17,
1998/99:N274 yrkande 24, 1998/99:MJ706, 1998/99:MJ775 och
1998/99:MJ777 yrkande 6,

160. beträffande *strandskyddet*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Bo209 yrkande 13, 1998/99:
MJ788 och 1998/99:MJ794,

161. beträffande *skyddszoner i vattendrag m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ710, 1998/99:MJ727 och
1998/99:MJ752,

162. beträffande *miljö kvalitetsnormer m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ714, 1998/99:MJ749 yr-
kandena 20–22, 1998/99:MJ768 och 1998/99:MJ803 yrkande 9,

163. beträffande *terrängkörningslagen m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ722,

164. beträffande *miljöbalkens hänsynsregler m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ238 yrkande 6 och
1998/99:MJ784,

165. beträffande *naturvårdsförrättning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ787,

166. beträffande *vindkraften*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ776 yrkande 2,

167. beträffande *miljöorganisationerna som remissorgan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ804 yrkande 4,

168. beträffande *lagregler om kretslopp i jordbruket*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ735 yrkande 2,

169. beträffande *kemikalielagstiftning m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ785 yrkandena 2, 4 och 5,

170. beträffande *högsta ljudnivåer m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ736,

171. beträffande *obligatoriska miljö- och hälsoskydds nämnder*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Jo73 yrkande 1 och
1998/99:MJ747 yrkande 1,

172. beträffande *miljöskadeförsäkring*
att riksdagen avslår motion 1998/99:MJ739.

Stockholm den 25 mars 1999

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Dan Ericsson

I beslutet har deltagit: Dan Ericsson (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Michael Hagberg (s), Lars Lindblad (m), Jonas Ringqvist (v) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

1998/99:MJU6

1. Skydd av outbyggda älvsträckor (mom. 16)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

I likhet med motionärerna i motion Jo73 (mp) yrkande 13 anser jag att vattenkraften i Sverige nu är färdigutbyggd. Jag delar således inte regeringens uppfattning att det är möjligt att både exploatera vattendragen och behålla de arter som är beroende av rinnande vatten. I detta fall måste den biologiska variationen, såväl hotade som mer vanliga arter, ges företräde. Det biologiska livet förstörs när vattnet inte längre kan strömma fritt, när de naturliga variationerna i vattenståndet försvinner och gödningen av strandzoner upphör, när havsöringen inte längre kan vandra upp, och när utter och strömstare inte längre har någon fors att vistas i. Riksdagen har lagt fast taket för vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh. I dag leveras 70,1 TWh. Även av detta skäl måste vattenkraften anses färdigutbyggd. Som anføres i motionen är det en internationell skandal att regeringen inte ens inom en generation vill sätta stopp för skövlingen av de sista forsarna. Mot bakgrund av det anförda anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om grundlagskydd för de outbyggda älvsträckorna.

Jag anser att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *skydd av outbyggda älvsträckor*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:Jo73 yrkande 13 och med avslag på motion 1997/98:Jo66 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Skydd av myrar upptagna i myrskyddsplanen (mom. 24)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Av propositionen framgår att regeringens ambition är att endast 50 % av myrskyddsplanens objekt skall vara skyddade inom en generation. Detta anser jag vara en alltför låg ambitionsnivå. Naturvårdsverkets beräkningar i rapport 4765 Renare luft och gröna skogar ger vid handen att kostnaderna för denna skyddsnivå vad avser själva myrmarken uppgår till ca 10 miljoner kronor per år, medan kostnaden för skydd av den s.k. kringmarken, i de flesta fall skogsmark, är svår att beräkna. Enligt den internationella naturvårdsunionen IUCN måste varje land skydda 10 % av samtliga naturtyper för att den biologiska mångfalden skall kunna säkerställas. Myrskyddsplanen upptar endast 6 % av den totala myrarealen. Riksdagen bör med anledning av motion MJ802 (mp) yrkande 3 uttala att dessa myrar bör skyddas snarast.

Jag anser att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *skydd av myrar upptagna i myrskyddsplanen*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:MJ802 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Den norska regeringens förklaring att koncessioner inte kommer att beviljas för borrhningar i ekologiskt känsliga områden skyddar tills vidare Skagerrak från vidare exploatering. Det har emellertid visat sig att Nordsjön har fler fyndigheter av olja och gas än vad som tidigare varit känt. Som anføres i motion MJ731 (mp) är det därför hög tid att skapa ett långsiktigt skydd för vårt hårt utsatta kusthav och därigenom bidra till en hållbar utveckling. När det gäller de dansk/amerikanska intressena för oljeborrhning i sydvästra Skagerrak bör regeringen i ett tidigt skede begära miljökonsekvensbeskrivningar och regelrätta samråd med den danska regeringen. Den svenska regeringen bör redan nu bestämt ta avstånd från framtida norska och/eller danska planer på provborrhningar i området.

I det fall provborrhningar skulle visa att Skagerraks och Kattegatts berggrunder innehåller gas- och oljefyndigheter kommer det att förr eller senare bli mycket svårt att förhindra en exploatering med regelrätta produktionsanläggningar. Därmed riskerar ett av de viktigaste biologiska reproduktionsområdena på norra halvklotet att ödeläggas. I likhet med motionärerna i motion MJ731 (mp) anser jag att den svenska regeringen nu klart bör ta avstånd från en sådan utveckling. Regeringen bör på allvar ta upp diskussioner med våra grannländer i frågan, t.ex. inom Nordiska rådet, i syfte att åstadkomma ett förbud mot utvinning av olja och gas i Skagerrak och Kattegatt och på så sätt freda dessa viktiga hav för framtiden.

Jag anser att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *oljeletning i Skagerrak m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:MJ731 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. En Nordsjökommission (mom. 32)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Som anføres i motion MJ708 (c) används Nordsjön fortfarande som en gigantisk soptipp. Trots att det längs Sveriges västkust finns både synliga effekter och mätbara resultat av denna verksamhet ägnas Nordsjön inte det miljöpolitiska intresse och det engagemang som krävs för att åstadkomma förändringar. Det kommer ständiga katastrofsignaler med nya mätningar om havets miljötillstånd och krav på ytterligare forskningsresurser för att möta nya problem. I länderna kring Nordsjön finns stora kunskaper på området, och ett flertal internationella fora agerar utifrån skilda miljöperspektiv. Detta omfattande arbete resulterar emellertid inte i en effektiv användning av resurser eller i varaktiga resultat. För detta krävs ett politiskt mandat med ambitionen att nå en internationell överenskommelse om de gemensamma problemen i västerhavet. Överenskommelsen bör kompletteras med en arbetsplan för att positiva, varaktiga miljöeffekter skall kunna uppnås. Det är nu hög tid att Nordsjöns miljötillstånd får samma uppmärksamhet som regeringen ägnar Östersjöns miljö. Jag anser att regeringen bör verka för tillsättande av en

Nordsjökommission, som tar ett samlat grepp om miljösituationen i Nordsjön och där samtliga berörda nationer inbjuds att medverka.

1998/99:MJU6

Jag anser att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *en Nordsjökommission*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ708 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Faktor 10 (mom. 80)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Miljötankandet har länge inriktats på att ta om hand det som flödar ut ur ekonomin. Nu är det tid att i högre grad sätta in åtgärder där resurserna förs in i ekonomin och produktionen. Med faktor 10 sätts utveckling, ny teknik och rättvisa i fokus och man lyfter möjligheterna med ökad naturresursproduktivitet. Det handlar inte om att sätta begränsningar på produktionen utan, tvärtom, om en utmaning för näringslivet att finna nya innovativa lösningar och öka effektiviteten. Effektiviseringskraven skiljer sig i praktiken starkt åt mellan olika typer av resurser. I vissa fall krävs mindre, i andra fall krävs mycket mer än en faktor 10, för att nå en hållbar utveckling. Det väsentliga är att inrikta utvecklingen mot en effektivare resursanvändning. Begreppet faktor 10 ger en uppfattning om vilken utmaning vi står inför. Regeringen bör enligt Centerpartiets mening utreda och formulera förutsättningarna för ett svenskt arbete vad gäller forskning och teknikutveckling i syfte att anpassa samhället till faktor 10.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 80 bort ha följande lydelse:

80. beträffande *faktor 10*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ749 yrkande 28 och med avslag på motion 1997/98: Jo68 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

6. Ett generellt producentansvar (mom. 83)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Kretsloppsdelegationen har utformat ett förslag till producentansvar för uttjänta varor som skulle ge drivkraft till en kretsloppsanpassad produktutveckling, och som samtidigt är konkurrensneutralt. Centerpartiet anser att delegationens idéförslag kan ligga till grund för en ny lagstiftning på området. Producenterna skall bl.a. vara tvungna att lämna information om sina varor vad gäller varornas innehåll av material och ämnen. Upplysningar skall också ges om förhållanden av betydelse för att bedöma möjligheterna att demontera och materialåtervinna varorna. Producenterna skall även informera om sina varors innehåll av stoppämnen (organiska av människan framställda ämnen som är både långlivade och bioackumulerbara) samt metaller-na kadmium, kvicksilver och bly. I ett nästa steg bör producenterna även informera om andra avvecklingsämnen (cancerframkallande, arvsmassepå-

verkande eller hormonstörande). För att se till att producenterna tar sitt ansvar skall det finnas en ekonomisk garanti i form av en försäkring för varorna redan när de sätts ut på marknaden. Det tvingar oseriösa producenter, som bara finns på marknaden en kort tid, att ta ansvar för sina produkter när de är uttjänta. Tanken är att försäkringen skall administreras av privata försäkringsgivare. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en lag om generellt producentansvar i enlighet med Kretsloppsdelegationens idéförslag.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 83 bort ha följande lydelse:

83. beträffande *ett generellt producentansvar*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ749 yrkande 25
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

7. Producentansvar för möbler och kontorspapper (mom. 88)

Kjell-Erik Karlsson (v) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Enligt regeringen innebär bemyndigandet att meddela förbud mot deponering av organiskt avfall, ett eventuellt införande av en avfallsskatt och en fungerande andrahandsmarknad för möbler att återanvändning och återvinning av möbler kommer att öka. Därmed anses det inte föreligga något behov av att införa ett producentansvar för möbler. Enligt vår mening är detta en märklig argumentation. Den andrahandsmarknad som finns avser inte uttjänta möbler. Att luta sig mot denna marknad ger inga garantier för att möbler tas om hand på ett säkert sätt när de kasseras. Vidare föreslår regeringen ingen avfallsskatt. När det gäller kontorspapper anser vi att Naturvårdsverkets rapport nr 4678 är tillräckligt underlag för att införa ett producentansvar. Regeringens ambitionsnivå måste höjas. Regeringen bör framlägga ett förslag till producentansvar för möbler och kontorspapper.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 88 bort ha följande lydelse:

88. beträffande *producentansvar för möbler och kontorspapper*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98: Jo68 yrkande 10
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

8. Skrotningspremien (mom. 90)

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Lars Lindblad (m) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Enligt vår mening bör skrotningspremien höjas under kommande fyra år. Höjningen skall förenas med krav på inköp av nyare, avgasrenad bil. Regeringen bör utreda frågan om en sådan miljöpremie och sedan återkomma till riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 90 bort ha följande lydelse:

90. beträffande *skrotningspremien*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:T220 yrkande 15 och med avslag på motion 1998/99:MJ749 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

9. Skrotningspremien (mom. 90)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Sverige har en av Europa äldsta bilparker. De sämsta bilarna drar mycket bensin eller diesel och är dåliga både för miljön och för trafiksäkerheten. För att kunna nå miljömålen med minskade utsläpp av växthusgaser måste bilar-
nas avgasrening förbättras och bränsleförbrukning minskas. Det skiljer cirka en halv liter per mil i bränsleförbrukning mellan de äldsta och de nyare bilarna. En energisnålare bil skulle betyda mycket för familjernas ekonomi, för trafiksäkerheten och för miljön. Centerpartiet föreslår därför att skrotningspremien höjs från dagens 500 kronor till 8 000 kronor. Höjningen av skrotningspremien skall finansieras ur skrotningsfonden och fördelas över en femårsperiod.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 90 bort ha följande lydelse:

90. beträffande *skrotningspremien*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:MJ749 yrkande 6 och med avslag på motion 1997/98:T220 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

10. Sopförbränning (mom. 91)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Flera energianläggningar i Sverige står i begrepp att börja elda sopor. Soporerna kallas numera kretsloppsbränslen eller returbränslen. Med tanke på alla kemikalier som dessa sopor innehåller anser Miljöpartiet de gröna att utvecklingen är mycket olycklig. Bromerade flamskyddsmedel är vanligt förekommande kemikalier som vid förbränning bildar dioxiner. De bör inte förbrännas. En hel del av detta avfall kommer från andra länder, t. ex. Tyskland, där opinionen inte accepterar förbränningen. Man vill därför exportera bl.a. uttjänta bildäck, tjärolja från brun- och stenkol, kreosotimpregnerade slipers, importerat kontorsavfall och spilloljor för förbränning. För att bli kvitt detta avfall, som finns på den gula respektive röda listan inom EU, är man villig att ge ekonomiskt mycket fördelaktiga villkor. Miljöpartiet de gröna anser att det är oacceptabelt att Sverige skall bli sopförbränningsstation för andra länders sopor. Detta avfall innehåller giftiga kemikalier och är dessutom av fossilt ursprung. Sopförbränning med giftiga och fossila restprodukter hör inte hemma i ett ekologiskt långsiktigt hållbart samhälle. Den rimmar också illa med försiktighetsprincipen som finns i miljöbalken.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 91 bort ha följande lydelse:

91. beträffande *sopförbränning*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:Jo75 yrkande 8 och med avslag på motion 1998/99:MJ701 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

11. Uttjanta lädervaror (mom. 94)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Läder innehåller en hel del otrevliga kemikalier som kan orsaka såväl hälsosom miljöproblem vid en felaktig hantering. Många av dessa kemikalier används inte i Sverige. Det krävs dock en stor försiktighet framför allt vid destruktionen eftersom såväl garvade hudar som produkter från andra länder innehåller dessa kemikalier. Läder garvas med kemikalier, främst 3-värt krom. Det är allergiframkallande och kan vid upphettning omvandlas till 6-värt krom. Denna form av krom har cancerframkallande effekt. Kromgarvat läder bör därför inte förbrännas. Långa transporter av såväl hudar som färdiga produkter medför att konserveringsmedel används för att lädret inte skall mögla. Ett sådant konserveringsmedel är pentaklorfenol. Detta ämne är förbjudet som träimpregneringsmedel men tillåtet i skor och även i barnskor. Pentaklorfenol används i bl.a. Indien och Kina varifrån vi importerar stora mängder billigt läder. På så sätt får vi också hit konserveringsmedlet. Vid förbränning av pentaklorfenoler bildas dioxiner som är mycket giftiga. På grund av innehåll av pentaklorfenol och krom anser Miljöpartiet de gröna att uttjänt läder bör klassas som miljöfarligt avfall.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 94 bort ha följande lydelse:

94. beträffande *uttjanta lädervaror*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:MJ791 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

12. Kretsloppet mellan stad och land (mom. 96)

Dan Ericsson (kd), Eskil Erlandsson (c) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Utsläppen av växthusgaserna till atmosfären ökar och alla sätt för att minska dessa bör tas till vara. Bland annat kan man försöka hitta och utnyttja s.k. kolfällor vilket innebär att man låter åkermarkens organiska substans (mull) öka. På så sätt binds kolet i mer eller mindre svårösliga föreningar. Det finns metoder utvecklade inom de ekologiska odlingssystemen som tillåter den organiska substansen att öka i åkerjorden. Dessa odlingssystem är således i mer än ett perspektiv ett kretsloppssystem eftersom växtnäringen cirkulerar mellan stad och land samtidigt som kolet binds. En strategi för att utveckla och genomföra den nu beskrivna metoden för ökad kolbindning bör utarbetas. Kretsloppet mellan stad och land bör slutas av både ekologiska och resursmässiga skäl. Åker och betesmark tar emot tätorternas och industriernas restprodukter och utsläpp, vilket ställer krav på rening från källan. Markens långsiktiga produktionsförmåga måste tryggas. Födan produceras på lands-

bygden och konsumeras till övervägande del i staden, där den sedan blir avfall. Genom att betrakta detta avfall som en resurs och återföra det till jordbruket får jorden tillbaka näringsämnen som kväve och fosfor.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 96 bort ha följande lydelse:

96. beträffande *kretsloppet mellan stad och land*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ245 och med avslag på motion 1998/99: MJ802 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

13. Kretsloppet mellan stad och land (mom. 96)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

En människas urin innehåller 5,6 kg kväve per år. Denna mängd räcker för att producera 250 kg spannmål vilket är lika mycket som en människa behöver för att vara försörjd med kalorier och proteiner under ett år. Det här är ett uttryck för det kretslopp som är det stora och viktiga på jorden, kretsloppet mellan djur och växter. Detta kretslopp har fungerat ostört i årmiljoner och varit förutsättningen för livet på jorden. Även fosfor finns i urinen och är en viktig resurs för växter. I dag är kretsloppet brutet. Näringsämnena i människans fekalier och urin kommer inte åter till jorden och grödan. De har i stället blivit ett problem. Kväve och fosfor orsakar övergödning i sjöar och vattendrag och förändrar och förstör ekosystemen. Fosforeringen i våra avloppsverk, som aldrig blir fullständig, kostar stora belopp. I Naturvårdsverkets rapport Ren luft och gröna skogar (4765) lyfts fosforproblematiken. Fosfor till gödselmedel bryts i dag av lagrade resurser vilket inte är långsiktigt hållbart. Kvävet renas nästan inte alls. Några få reningsverks verksamhet är fortfarande på försöksstadiet när det gäller fosfor. För att få kvävegödselmedel åtgår stora mängder olja varför inte heller denna framställning är långsiktigt hållbart. Kretsloppet måste återknytas och näringsämnena återföras till jordbruket. Det är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett ekologiskt långsiktigt hållbart samhälle skall kunna skapas – att återknyta stad och land. Det krävs att avloppssystemen moderniseras så att framför allt urinen kan tas till vara. Det krävs också att lagstiftningen inom EU ändras så att växtnäringsämnen från komposter och mänsklig urin får användas i det ekologiska lantbruket.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 96 bort ha följande lydelse:

96. beträffande *kretsloppet mellan stad och land*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ802 yrkande 7 och med avslag på motion 1998/99: MJ245 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

Dan Ericsson (kd), Eskil Erlandsson (c) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Enligt vår mening behöver EU:s lagstiftning ändras när det gäller förbudet att använda sig av hushållsavfall i form av komposter, human avföring och rötslam från reningsverk i det ekologiska jordbruket. Kretslopp måste marknadsföras som hushållning och effektivt utnyttjande av produktionsresurser. På så sätt läggs grunden till en förändrad syn på dessa produkter. I dag har vi ett stort flöde av växtnäringsämnen som transporteras från lantbruket in till tätorten utan att återföras. Speciellt anmärkningsvärt är den stora kväve- och fosforkälla som lantbruket skulle kunna utnyttja. Sverige bör verka för att denna fråga lyfts inom EU för ett avgörande så att kretsloppet stad-land möjliggörs.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 97 bort ha följande lydelse:

97. beträffande *kretslopp och ekologiskt jordbruk*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ224 yrkande 28
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

15. Kadmium i rötslam (mom. 101)

Gudrun Lindvall (mp) anför:

I det svenska slammet från avloppsreningsverken finns bl.a. kadmium, koppar och zink. Sådana tungmetaller hör inte hemma där och inte heller i ett ekologiskt långsiktigt hållbart samhälle med ett fungerande kretslopp. Slammet sprids i dag på jordbruksmark nära tätorterna, inte för att jordbruket betraktar det som ett idealiskt gödselmedel, utan för att kommunerna har ett problem och ofta t.o.m. betalar för att bli av med slammet. Slamgivorna anpassas då i stället efter hur mycket som kan spridas inom ramen för gränsvärdena för tungmetallerna. Till dess att nationen har intagit en långsiktigt hållbar hållning till problemet anser jag att det är bättre att deponera röt-slammet. Ett slutförvaringsproblem måste betraktas som ett sådant och röt-slammet får inte spridas ut på jordar och i livsmedelsråvaror och därmed vidare i djur och människor. Försiktighetsprincipen måste gälla. Det är hög tid att införa kadmiumskatt också på avloppsslammet. Miljöpartiet de gröna anser att riksdagen borde ge regeringen i uppdrag att utarbeta ett förslag till gränsvärden för kadmium. Av förslaget bör vidare bl.a. framgå hur en skatt skall kunna tas ut på kadmium i rötslam. Syftet med ett sådant förslag är att styra bort det giftiga slammet från åkrarna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 101 bort ha följande lydelse:

101. beträffande *kadmium i rötslam*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ735 yrkande 1 som
sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Omfattande undersökningar gjorda i svenska reningsverk har studerat effekterna av utsläppen av syntetiska hormoner från p-piller och deras påverkan på det levande. Det visar sig att resterna från p-piller, som kvinnor utsöndrar via urin och avföring, inte bryts ner i ett vanligt reningsverk utan släpps igenom reningsprocessen och ut i naturen. Vid försök med fisk visar det sig att dessa ämnen inte bara påverkar fiskens könskaraktär utan även anlagras i fisken. Unga hanar producerar ämnen som normalt annars endast finns hos könsmogna honor. Hormonerna kan på sikt göra fiskhanarna sterila. I ett reningsverk hittades 45 gånger högre koncentrationer än de man har funnit ger påverkan på fiskar. Kunskapen om läkemedels påverkan på naturen är i dag bristfällig. Det gäller inte bara syntetiska hormoner utan också antibiotika och maskmedel. Vid tillverkning av läkemedel måste därför hänsyn tagas till ekologiska aspekter i en helt annan omfattning än i dag. Försiktighetsprincipen måste utgöra en förutsättning vid all introduktion av nya ämnen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 113 bort ha följande lydelse:

113. beträffande *ekologiska effekter av läkemedel*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ743 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

17. Mjukgörare i PVC (mom. 121)

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Lars Lindblad (m) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Enligt vår mening är det viktigt att kemikaliesäkerhetsarbetet utgår från riskvärderingar, och att denna grundsyn präglar bedömningen av alla produkter och ämnen. När det gäller PVC finns dock alltså en tendens att man frångår denna grundsyn. Regeringen redovisar inte en riskbedömning av den s.k. mjukgöraren DEHP, utan hänvisar till ett underlag som inte är komplett. Detta förfarande innebär att förslaget om en frivillig avveckling av DEHP kan leda till att mindre undersökta mjukgörare kommer att väljas i stället. Enligt vår mening bör konsekvenserna av en avveckling av ftalater belysas och alternativen utredas för att säkerställa att föreslagna åtgärder verkligen leder till minskade risker. Vidare bör man arbeta för att genomföra eventuella avvecklingsbeslut på EU-nivå. Att gå mycket längre i den nationella lagstiftningen än vad den europeiska lagstiftningen gör riskerar att leda till minskade satsningar på utvecklingen av miljövänliga alternativ. Beslutet om DEHP bör således vänta tills en komplett riskutvärdering kan ske med alla underlag enligt EU:s arbete med riskutvärderingar.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *mjukgörare i PVC*
att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 5 och 6, 1998/99:MJ723 yrkande 1, 1998/99:MJ789 yrkande 1 och 1998/99:MJ792 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1997/98:Jo63, 1997/98:Jo75 yrkande 6 och 1998/99:MJ1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

18. Mjukgörare i PVC (mom. 121)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c) och Jonas Ringqvist (v) anför:

En snabb avveckling av mjukgörare är nödvändig för att stoppa miljö- och hälsoskador orsakade av de giftiga medlen. En sådan avveckling påskyndar också industrins omställning till användande av miljövänliga alternativ. Enligt vår mening hör varken additiven eller poly-vinylkloriden i PVC-plast hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle och därför bör de förbjudas.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *mjukgörare i PVC*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:Jo75 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 5 och 6, 1997/98:Jo63, 1998/99:MJ1, 1998/99:MJ723 yrkande 1, 1998/99:MJ789 yrkande 1 och 1998/99:MJ792 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

19. Mjukgörare i PVC (mom. 121)

Harald Nordlund (fp) anför:

Inom EU pågår ett arbete med riskutvärderingar för existerande kemikalier, däribland ftalater. Sverige och Kemikalieinspektionen har fått uppdraget att utreda den mest använda ftalaten, DEHP (dietylhexylftalat). Regeringen har i sitt förslag inte redovisat någon riskbedömning beträffande DEHP. Enligt min mening finns det en risk för att förslaget om en frivillig avveckling leder till att mindre undersökta mjukgörare kommer att väljas. Det är därför angeläget att bedömningen av DEHP får anstå till dess att EU:s riskutvärdering är avklarad. Kravet på en frivillig avveckling av DEHP och andra ftalater bör därför utgå. Sverige bör genomföra de åtgärder som EU beslutar om efter avslutad riskutvärdering.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *mjukgörare i PVC*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:Jo63 och med avslag på motionerna 1997/98:Jo62 yrkandena 5 och 6, 1997/98:Jo75 yrkande 6, 1998/99:MJ1, 1998/99:MJ723 yrkande 1, 1998/99:MJ789 yrkande 1 och 1998/99:MJ792 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

20. Miljöbelastningen från PVC (mom. 122)

1998/99:MJU6

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Enligt vår mening bör regeringen snarast återkomma med ett konkret och tidsbestämt förslag till förbud mot PVC.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 122 bort ha följande lydelse:

122. beträffande *miljöbelastningen från PVC*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:Jo75 yrkande 7 och med avslag på motion 1997/98:Jo62 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

21. Fossila bränslen (mom. 126)

Eskil Erlandsson (c) anför:

Som anføres i motion MJ749 (c) yrkandena 4 och 5 bör en nollvision för fossila bränslen införas. En plan bör läggas fast för hur fossila bränslen successivt skall fasas ut och ersättas med förnybara bränslen. Regeringen bör samla bilindustrin och bränslebolagen för att introducera biodrivmedel i stor skala.

Centerpartiet delar den analys och de förslag till etappmål som Kommunikationskommittén anförde och som innebär att det bör sättas upp mål om låginblandning av motoralkoholer i bensin senast från år 2002. Vi anser att låginblandning av motoralkoholer skall genomföras i första hand genom frivilliga åtgärder inom drivmedelsbranschen med sikte på att inblandningsdelen skall motsvara ca 5 %. Regeringen bör samla bilindustrin och bränslebolagen för att möjliggöra målsättningen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 126 bort ha följande lydelse:

126. beträffande *fossila bränslen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:MJ749 yrkandena 4 och 5, 1998/99:N222 och 1998/99:T233 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

22. Strategi för minskad försurning och övergödning (mom. 131)

Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m) och Lars Lindblad (m) anför:

Riksdagen bör besluta om en åtgärdsstrategi för minskad försurning och övergödning. Vi anser att en ökad fossilbränsleanvändning inom elproduktionen måste undvikas. Hårdare krav bör också ställas på utsläppen från energi- och kommunikationssektorn. Sjöfarten står för en oproportionerligt stor andel utsläpp av svaveldioxid. Även kväveoxidutsläppen bör minska.

Nya medel bör användas för att kostnadseffektivt minska kvävetillförseln från mark och reningsverk. Ökade resurser bör enligt vår uppfattning satsas på kalkning av försurade sjöar och vattendrag. Regeringen bör även ges i uppdrag att utforma ett sammanhållet program för skogskalkning. Bindande överenskommelser om ytterligare utsläppsminskningar bör träffas med andra länder. Vi anser också att miljöforskningen bör värnas.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 131 bort ha följande lydelse:

131. beträffande *strategi för minskad försurning och övergödning* att riksdagen med anledning av motion 1998/99:MJ782 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

23. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133)

Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m) och Lars Lindblad (m) anför:

I likhet med vad som anförts i motion MJ782 (m) yrkande 13 bör Sverige driva en mer offensiv politik i klimatfrågan. Utsläppen av koldioxid kan begränsas jämfört med den politik regeringen slagit in på. Kärnkraften bör enligt vår uppfattning inte avvecklas i förtid. De nyligen beslutade hindren för elanvändningen i fjärrvärmesektorn slopas. Även de skattefinansierade energibidragen till villaägare samt straffbeskattningen av miljövänliga hus bör slopas. Vidare bör metangasutvinningen från deponier öka. Deponigas kan ersätta fossil gas i fordon, uppvärmning m.m. Vi anser också att trafikarbetet kan energieffektiviseras för att begränsa utsläppen. Slutligen bör system med köp- och säljbara utsläppsrätter utredas och prövas.

Vi anser att utskottets hemställan under 133 bort ha följande lydelse:

133. beträffande *klimatpolitiskt handlingsprogram* att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 7, 1998/99:MJ238 yrkande 1, 1998/99:MJ749 yrkande 8, 1998/99: MJ782 yrkande 13 och 1998/99:MJ801 yrkande 1 samt med avslag på motion 1998/99:MJ238 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

24. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133)

Dan Ericsson (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Som anförts i motion MJ238 (kd) yrkandena 1 och 2 måste en nationell samling till för att radikalt minska koldioxidutsläppen. Ett samlat klimatpolitiskt handlingsprogram bör fastställas av riksdagen och regeringen bör upprätta ett särskilt sekretariat för dess genomförande. Vi anser att fossilbränslen bör fasas ut både i energiproduktionen och i transportsektorn. Vidare bör metanavgången begränsas. Växthusgasen metan är fyra gånger så aggressiv som den mer allmänt fruktade koldioxiden. Vi anser också att åtgärder måste vidtas för att öka kolbindningen. Med mer varsamma metoder vid brukandet av jorden kan den organiska substansen tillåtas öka. På senare tid har tankar

vuxit fram om återvinning och inte minst lagring av koldioxid under jord och hav. Kortsiktigt kan det vara nödvändigt att utveckla system för detta för att under det kommande århundradet hejda koldioxidtillväxten i atmosfären. Sverige måste också agera internationellt.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 133 bort ha följande lydelse:

133. beträffande *klimatpolitiskt handlingsprogram* att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 7, 1998/99:MJ238 yrkandena 1 och 2, 1998/99:MJ749 yrkande 8, 1998/99:MJ782 yrkande 13 och 1998/99:MJ801 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

25. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133)

Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp) anför:

Som anförts i motion MJ749 (c) yrkande 8 bör Sverige vara en föregångare med höga ambitioner och sträva efter att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser. Det förutsätter framför allt insatser inom transportområdet. Vi har tidigare kritiserat regeringen för att det inte finns några nationella mål för minskad klimatpåverkan. Regeringen bör upprätta en långsiktig åtgärdsplan för minskad klimatpåverkan.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 133 bort ha följande lydelse:

133. beträffande *klimatpolitiskt handlingsprogram* att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:Jo68 yrkande 7, 1998/99:MJ238 yrkande 1, 1998/99:MJ749 yrkande 8, 1998/99: MJ782 yrkande 13 och 1998/99:MJ801 yrkande 1 samt med avslag på motion 1998/99:MJ238 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

26. Flexibla mekanismer (mom. 134)

Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m) och Lars Lindblad (m) anför:

De i många avseenden mest framgångsrika försöken till miljöförbättringar är de amerikanska försöken med den s.k. bubblemodellen, dvs. att sätta en gräns för tillåtna utsläpp i en region och att låta marknadskrafterna verka. Den som vill etablera en verksamhet med utsläpp måste då betala reningskostnader för någon existerande utsläppskälla. Metoden bör snarast prövas i Sverige, gärna i Skåne där luftföroreningarna visserligen har minskat, men fortfarande är högst i landet.

Vi anser att köp- och säljbara utsläppsrätter bör införas för att effektivt styra fram kostnadseffektiva miljöinvesteringar. Exempelvis bör reningsverk inordnas i ett system med utsläppsrätter. En särskild utredning bör tillsättas för att utarbeta förslag till ett sådant system samt undersöka andra områden som kan omfattas av köp- och säljbara utsläppsrätter.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 134 bort ha följande lydelse:

134. beträffande *flexibla mekanismer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99: MJ238 yrkande 3, 1998/99: MJ765, 1998/99: MJ782 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

27. Ökat stöd till ideella organisationer inom natur- och kulturvårdsområdet (mom. 141)

Dan Ericsson (kd), Eskil Erlandsson (c) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Som anføres i motion Jo65 (c) saknas i propositionen ett erkännande av de stora insatser som verksamma organisationer inom natur- och kulturområdet utför. Dessa organisationer, t.ex. Svenska Naturskyddsföreningen och Sveriges Hembygdsförbund, har den kanske allra bästa bevakningen. Vi anser att ersättningen till de ideella krafterna är blygsam jämfört med vad tjänstemän och konsulter kostar. Regeringen bör i kommande budget ge de ideella organisationerna ett berättigat stöd genom en uppräknig av deras anslag.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 141 bort ha följande lydelse:

141. beträffande *ökat stöd till ideella organisationer inom natur- och kulturvårdsområdet*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98: Jo65 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

28. Miljökrav inom EU m.m. och miljögarantin (mom. 143 och 144)

Kjell-Erik Karlsson (v), Gudrun Lindvall (mp) och Jonas Ringqvist (v) anför:

Som anføres i motionerna MJ804 (v) yrkande 1 och U508 (mp) yrkande 19 är det viktigt att det globala och alleuropeiska miljösamarbetet utvecklas. För att Sverige skall kunna vara pådrivare i de sammanhangen krävs att vi har rätt att föra fram självständiga åsikter och hävda våra egna ståndpunkter.

EU och sund miljöpolitik står i motsatsförhållande. Den inre marknaden i sig är ett miljöhot på grund av alla de transporter som blir nödvändiga. Eftersom den inre marknaden alltid kommer först kan inget land heller gå före med hårdare miljökrav på varor. Vi anser att EU inte skall få hindra medlemsländer att ställa hårdare krav i internationella miljösammanhang.

I enlighet med vad som anføres i motionerna Jo75 (mp) yrkande 1 och MJ785 (mp) yrkande 9 delar vi inte regeringens syn att Amsterdamfördraget har förstärkt miljögarantin, snarare tvärtom. Det medlemsland som vill införa miljöregler som inte stämmer med EU:s måste lägga fram vetenskapliga bevis för att åtgärden är nödvändig, vilket strider mot försiktighetsprincipen. Landet måste också kunna påvisa att det rör sig om ett problem som är specifikt för medlemsstaten. Vidare måste det miljöproblem som medlemslandet vill komma åt ha uppkommit efter det att EU beslutade om gemensamma

regler. Kommissionen har rätt att motsätta sig tillämpning av miljögarantin om den anser att de nationella bestämmelserna innebär förtäckta handelshinder eller hindrar den inre marknadens funktion.

Miljögarantin var ämnad som en miljögaranti och bör användas därefter. Den inställningen bör man hålla fast vid trots att artikel 100a ändrats i Amsterdampfördraget. Det är nämligen klart uttryckt i Romfördraget att EU:s miljöpolitik skall bygga på försiktighetsprincipen. Om miljögarantin inte går att tillämpa för preventiva åtgärder, dvs. för att förbjuda eller begränsa ett ämne innan allvarlig förorening uppstått, på grund av de hårda kriterier som omger regeln, bör regeln ändras med hänvisning till Romfördraget.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottets hemställan under 143 och 144 bort ha följande lydelse:

143. beträffande *miljökrav inom EU m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99: MJ774 yrkande 3, 1998/99: MJ804 yrkande 1, 1998/99: U508 yrkande 19 och 1998/99: U509 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

144. beträffande *miljögarantin*

att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98: Jo75 yrkande 1 och 1998/99: MJ785 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

29. Miljökrav inom EU m.m. (mom. 143)

Harald Nordlund (fp) anför:

Jordbrukssektorn har många betydelsefulla uppgifter i framtiden. Det handlar inte bara om att producera livsmedel och jordbruksvaror till priser som konsumenterna är beredda att betala utan även om att bevara biologisk mångfald, varierande odlingslandskap och att minimera miljöbelastningen. För att uppnå dessa mål behövs en fungerande marknad där konsumenter och producenter möts samt en lagstiftning som definierar miniminivåer för tillåten miljöbelastning inom hela unionen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 143 bort ha följande lydelse:

143. beträffande *miljökrav inom EU m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99: MJ774 yrkande 3, 1998/99: MJ804 yrkande 1, 1998/99: U508 yrkande 19 och 1998/99: U509 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

30. Buller (mom. 145)

Harald Nordlund (fp) anför:

Som anføres i motion MJ779 (fp) yrkande 4 pågår inom EU ett viktigt arbete rörande samhällsbuller. För ca två år sedan publicerades en s.k. grönbok, Future Noise Policy, av Europeiska kommissionen. Efter beslut i Europapar-

lamentet drivs detta arbete vidare med hög ambition och med sikte på ett slutligt kommissionsdirektiv för samhällsbuller år 2002. Vi anser att detta arbete bör följas och stödjas från svensk sida.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottets hemställan under 145 bort ha följande lydelse:

145. beträffande *buller*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ779 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Moderata samlingspartiet

Göte Jonsson, Ingvar Eriksson, Carl G Nilsson och Lars Lindblad (alla m) anför:

Miljöpolitiken

Miljöpolitiken bör få en ny ordning, där utgångspunkten är den enskilda människans ansvar. Inte ens de mest genomtänkta regleringar kan ersätta den kraft som ligger i det individuella ansvarstagandet. Det man äger vårdar man.

Det juridiska ansvaret bör göras tydligare och möjligheten att lösa miljökonflikter genom juridiska processer bör öka. Om rätt förutsättningar ges kan människor själva eller tillsammans minska eller eliminera merparten av vad vi i dag anser vara miljöproblem. Människor är i regel bättre på att själva lösa problem än vad staten är. Staten skall ta ansvar för de uppgifter ingen annan kan utföra och inte splittra resurserna på sådant som lika gärna kan skötas av medborgarna och företagen. Just det som den socialdemokratiska regeringen satt på undantag, dvs. miljöforskningen, miljöövervakningen, kalkningen och klimatpolitiken, är precis sådana områden som staten bör satsa mer på.

Det är av vikt att statens åtgärder på miljöområdet är ändamålsenliga och kostnadseffektiva. I vissa fall, t.ex. när det gäller särskilt farliga ämnen och processer, behövs totalförbud medan det i andra fall kan handla om mildare åtgärder såsom informationsinsatser. Ett annat viktigt krav är att miljöbesluten grundas på generella regler i syfte att eliminera risken för godtycke och konkurrensnedvridning.

Den socialdemokratiska regeringens miljöpolitik har varit en besvikelse och har inneburit ett misslyckande för miljön. Satsningarna på seriös miljövård har steg för steg skurits ner, och en strategi för en verkningsfull miljöpolitik som uppfyller de miljöpolitiska målen har saknats. Nedrustningen av miljöpolitiken har varit omfattande. Den risk- och effektrelaterade miljöforskningen har minskats med ungefär en tredjedel. Även miljöövervakningen har reducerats i motsvarande omfattning. Koldioxidmålet har övergivits och som en följd av den planerade förtida kärnkraftsavvecklingen kommer koldioxidutsläppen att öka. Satsningarna på kalkning av sjöar och vattendrag har minskats, trots att utsläppen av försurande ämnen kommer att öka när

kärnkraften ersätts med fossila bränslen. Höjd fastighetsskatt på miljövänliga hus har försvårat för hushållen att göra miljömässigt goda investeringar.

Lika illa är det att regeringen sitter fast i ett föråldrat miljöpolitiskt tänkande där problemen löses med bidrag och statlig styrning. Detta är en förlegad syn på miljöpolitiken. Lagar är bättre än bidrag. Framsynta företag skall få konkurrera om att lösa miljöproblemen inom ramen för en miljölagstiftning med tydliga mål – utan konkurrenssnedvridande och skattehöjande bidrag.

Sverige behöver en långsiktigt hållbar politik för miljöforskning. Trots framgångarna på miljöforskningens område har vi inte forskat färdigt om miljöeffekter. Tvärtom råder det fullständig enighet inom den vetenskapliga världen om att stora problem och kunskapsluckor återstår vad gäller miljöeffekter. Att investera i sådan kunskap är något av det mest framtidsinriktade vi kan göra. Det behövs därför en ny, långsiktig miljö- och forskningspolitik som återupprättar den problemsökande miljöforskningen och utbildningen i Sverige.

Vi behöver ett mer effektivt skydd av värdefull skogsmark och ersättning till ägare vid markintrång. Skyddet är en gemensam angelägenhet. Detsamma gäller det värdefulla öppna kulturlandskapet.

Sveriges våtmarker har ofta en särpräglad fauna och flora, som det är angeläget att bevara. Våtmarkerna är betydelsefulla för viltet och viktiga rastplatser för flyttande fåglar. De utgör också ett slags utjämningsmagasin i naturen som motverkar översvämningar. Genom sin funktion som filter kan de bidra till minskad övergödning.

Utsläpp av föroreningar i luften och i vattnet påverkar naturen och förändrar förutsättningarna för livet där. Resultatet kan bli minskad biologisk mångfald och i vissa fall genomgripande förändringar av landskapsbilden. Skogsskadorna i Sverige till följd av olika utsläpp har uppskattats till flera miljarder kronor per år.

Moderata samlingspartiet anser att det behövs ytterligare åtgärder för att minska miljöföroreningarna, inte minst utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider som utgör ett av de allvarligaste hoten mot den svenska naturen. Men därutöver krävs även resoluta åtgärder för att minska utsläppens skadeverkningar på själva naturen. I detta sammanhang är det av stor betydelse att kalkningsverksamheten inte minskar.

Vidare måste en ökad användning av fossilbränslen inom elproduktionen undvikas. Om Barsebäcksverkets elproduktion ersätts med import av kolkraftsproducerad el från Danmark ökar utsläppen i närområdet av kväveoxider och svaveldioxid från energisektorn med 10–25 %. Planerna på en förtida kärnkraftsavveckling bör därför avvisas. Det ankommer också på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att säkerställa en lösning av frågan om slutförvaring av kärnavfall.

Kemikaliekontroll i ett integrerat Europa

Den europeiska integrationen ställer krav på en gemensam strategi och ett sammanhållet regelverk för att minska miljöstörningarna på kemikalieområdet. Kemikaliepolitiken måste därför sättas in i ett internationellt samman-

hang. Esbjergdeklarationens slutsatser att utsläpp, emissioner och förluster av bioackumulerbara, persistenta och giftiga ämnen till Nordsjön skall upphöra inom en generation är härvidlag viktiga och bör bilda föredöme för kemikaliepolitiken i hela Europa. EU-samarbetet vad gäller gemensamma riskbedömningar bör därför effektiviseras.

Målet för kemikaliekontrollen måste vara att förhindra skada på människa och miljö. Skadliga ämnen bör, inom ramen för vad som är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och miljömässigt motiverat, ersättas med mindre skadliga och helt ofarliga ämnen. Kemikaliekontrollen skall garantera att de kemikalier som används är väl utredda. Kunskap skall finnas om ämnenas och produkternas inverkan på hälsa och miljö, vilket ger ökad möjlighet att välja de minst skadliga alternativen samt hantera avfall. Det ger också möjligt att ställa gemensamma europeiska krav på innehållsdeklaration av varor, vilket innebär att konsumenternas drivkraft att välja miljövänliga varor kan utnyttjas för att påskynda utvecklingen.

Erfarenheterna från missödena i samband med Banverkets tunnelbygge genom Hallandsåsen måste leda till en bättre kemikaliehantering. Behovet av tydligare regler för produktinformation om farliga kemikalier bör ses över.

Riskbedömning skall vara kunskapsbaserad. Försiktighetsprincipen skall inte tillämpas på svaga indikationer och lösligt grundade misstankar om farlighet. För att kunna tolka tillämpningen bör det övervägas om en instans skall inrättas som kan avgöra tillämpningen av försiktighets- och substitutionsprincipen.

Bedömningen av ämnen av varor skall bygga på generella kriterier. Enskilda ämnen skall inte pekas ut, eftersom det kan leda till symbolpolitik som inte är miljömässigt motiverad.

Företagens avgifter till Kemikalieinspektionen bör ses över i syfte att de små företagen inte skall missgynnas.

Internationellt miljösamarbete

Det internationella miljöarbetet bör betonas. Minskningar av miljöproblemen i Östersjöregionen kräver samarbete och gemensamma lösningar. Sverige är hårt utsatt för gränsöverskridande miljöstörningar. Nästan hälften av de gränsöverskridande luftföreningar som når Sverige och en stor del av vattenföreningarna kommer från de övriga EU-länderna.

Möjligheten att skapa överstatliga regler gör att EU kan nå stora framgångar när det gäller att minska miljöproblemen. Utvidningen av EU till fler medlemsländer inom vårt eget närområde ökar möjligheterna att inom ramen för EU-samarbetet eliminera gränsöverskridande miljöproblem i vår del av Europa. En förutsättning för att EU skall lyckas nå framgång med de stora, gränsöverskridande miljöproblemen är att den s.k. närhetsprincipen respekteras.

Miljöbesluten i EU bör i första hand bygga på minimikrav. De enskilda länderna skall kunna införa egna, strängare regler. Miljöskatter och miljöavgifter bör harmoniseras mellan medlemsländerna. En miniminivå för koldioxidskatt bör införas inom EU.

Inom FN:s ram bör Sverige verka för att få till stånd begränsningar av koldioxidutsläppen samt marknadsekonomiska reformer i tredje världen. Sveriges möjligheter att nå framgångar i det internationella miljösamarbetet bygger på vår trovärdighet och vår kompetens. Våra egna resultat och prioriteringar på miljöområdet är således avgörande. Den nuvarande utvecklingen inger därför oro. Neddragningarna på miljöforsknings- och miljöövervakningsområdet försvagar vår kompetens och våra möjligheter att påverka utvecklingen. Den svenska klimatpolitiken, som den bedrivs i dag, försvagar vår trovärdighet. Att kräva att andra länder skall minska sina utsläpp, samtidigt som vi tilläts öka dem, är inte hållbart.

Strandnära bebyggelse

Möjligheterna att bättre utnyttja strandnära områden för bebyggelse har genom ny lagstiftning ökat i de delar av Sverige som både är glest bebyggda och har långa sjö- och kuststräckor. Den nuvarande lagstiftningen innebär dock fortfarande ett generellt förbud mot att bygga intill 100 meter från havet, insjö eller vattendrag. Länsstyrelsen kan utvidga denna gräns till 300 meter och dispens ges endast i undantagsfall. Mot bakgrund av att Sverige är rikt utrustat med stränder längs åar, sjöar och hav ter sig detta omotiverat. Totalt finns 92 409 sjöar större än en hektar i Sverige.

Lagstiftningen försvårar också ett bevarande av en levande skärgård. Förbudet mot strandnära bebyggelse har medfört svårigheter att utveckla boende och annan verksamhet. Problemen har även gällt för stora delar av glesbygden. En ökad möjlighet till bebyggelse i strandnära områden skulle kunna skapa bättre förutsättningar för att hålla landskapet levande genom ett ökat befolkningsunderlag för handel och offentlig service. Även i större och mindre tätorter har attraktiv bebyggelse i strandnära områden förhindrats av lagstiftningen. Det generella förbudet mot strandnära nybebyggelse innebär också att priser på befintliga fritids- och bostadshus i dessa lägen pressas upp. I kombination med fastighetsskatten leder detta till att endast ett fåtal har råd att bosätta sig eller avnjuta sin fritid i strandnära områden.

Vår uppfattning är att lagstiftning behövs för att skydda känslig fauna och flora samt för att garantera tillgång till bad- och friluftsliv, särskilt i befolkningstäta områden. Utgångspunkten för lagstiftningen bör vara den motsatta mot i dag. Vi anser att det skall finnas en generell rätt att bebygga sin mark nära stränder och vattendrag. En kommun skall dock kunna begränsa denna rätt, men endast där så kan motiveras med hänsyn till känsligt djur- och växtliv eller för att garantera allmänhetens tillgång till bad- och friluftsliv. Detta skall då ske genom antagande av detaljplan. Då ges de bästa förutsättningarna för en god sammanvägning av olika intressen.

2. Vänsterpartiet

Kjell-Erik Karlsson och Jonas Ringqvist (båda v) anför:

Begreppet faktor 10 ger en signal om behovet av effektivisering för att nå miljömålen och upprätta en hållbar utveckling och handlar huvudsakligen om hur vi skall göra saker effektivare. Den effektivisering som vi uppnår med faktor 10 kan vi använda för att kunna bibehålla en hög konsumtionsnivå och materiell förbrukning i den rika världen eller för att garantera jordens växande befolkning en grundläggande standard med hög livskvalitet oavsett i vilken del av världen man bor.

Vi delar utskottets mening att resurseffektivisering är avgörande för förutsättningarna att nå miljömålen och skapa en hållbar utveckling och att faktor 10 är ett bra begrepp för att tydliggöra behovet av resurseffektiviseringen. Vi delar utskottets åsikt att det också krävs en insikt om behovet av förändrade konsumtionsmönster och minskad resursanvändning för att de resurseffektiviseringar som skapas i arbetet utifrån faktor 10 skall leda till en hållbar utveckling, men konsekvenserna av denna insikt behöver utvecklas.

En ökad effektivisering är inte nog för att nå miljömålen och skapa en hållbar utveckling. Det går inte att fortsätta göra det vi gör fast mer effektivt och det finns inte heller något egenvärde med att bibehålla en hög konsumtion i den rika världen. En del saker måste vi göra på nya sätt och andra saker måste vi sluta med helt om alla på jorden skall få en grundläggande standard. Vi i den rika världen måste avstå från vår höga konsumtion av råvaror om alla skall få sina behov tillgodosedda.

Rättvist miljöutrymme är ett annat begrepp som borde ha en central roll i det svenska miljöarbetet. Miljöutrymmet är den förbrukning av naturresurser och därmed sammanhängande utsläpp som kan vara acceptabel utan att äventyra den biologiska mångfalden. Det rättvisa miljöutrymmet är den mängd resurser som kan användas för ett lands befolkning, utan att tvinga andra människor i världen, nu eller i framtiden, att nöja sig med mindre.

Det är nödvändigt att komplettera insikten om behovet av resurseffektivisering med insikter om vilket miljöutrymme vi måste hålla oss inom. Därför anser vi att begreppet faktor 10 måste kompletteras med begreppet Rättvist miljöutrymme för att bli ett verkligt användbart instrument i arbetet för en hållbar utveckling.

Mindre mängd avfall för bortskaffande

Vi delar utskottets bedömning att en övergripande riktlinje för den fortsatta avfallshanteringen bör vara att mängden avfall och avfalllets farlighet minskas samt att det behandlas utifrån sina inneboende egenskaper. Därför anser vi att en avfallsskatt har en strategisk betydelse för hur avfallshandlingens inriktning kommer att utvecklas samt på vilket sätt restprodukterna från samhället skall kunna utnyttjas på ett miljöriktigt sätt. Med en föreslagen viktbaserad avfallsskatt, som ensidigt belastar avfall som går till deponering, kommer sannolikt mängderna av avfall som förbränns vid befintliga och nya sopförbränningsanläggningar att öka kraftigt, och därmed de totala utsläppen av miljögifter. De senaste årens erfarenhet har visat att det kan vara lättare och mera ekonomiskt fördelaktigt för en kommun att bara omlasta avfallet för transport till en sopförbränningsanläggning än att satsa på utökad materi-

alåtervinning och biologisk behandling. Incitamenten för att inom kommunen satsa på utökad återvinning försvinner när man inte längre har ansvar för den slutliga avfallsbehandlingen. En deponiägare med begränsad tillgänglig volym har betydligt större motivation till olika avfallsminimerande åtgärder än en förbränningsanläggningsägare. På grund av planerna på ensidig deponiskatt har befintliga avfallsförbränningsanläggningar börjat planeras för kraftigt utbyggd kapacitet, i många fall som t.ex. i Malmö, Halmstad och Umeå nära nog fördubblad kapacitet. Dessutom planeras nya avfallsförbränningsanläggningar, bl.a. i Ljungby. Detta leder till en handel med avfall. Redan nu finns exempel på import från Danmark och Norge av hushållsavfall för förbränning. Om utbyggnadsplanerna förverkligas kommer både materialåtervinning och olika former av biologiska metoder att få svårt att hävda sig i konkurrensen. För att stimulera till avfallsminimering, materialåtervinning och biologiska behandlingsmetoder bör därför lika stor, eller högre, skatt läggas på avfall som går till förbränningsanläggningar för blandat avfall (där askan inte blir så ren att den kan återföras till skogsmarken) som på avfall som tillförs avfallsdeponier. Vidare bör behandling av restavfall i bioceller befrias från avfallsskatt.

Vänsterpartiet förordar en annan konstruktion på avfallsskatten än den av regeringen föreslagna, en konstruktion som är likvärdig för deponering samt förbränning av blandat restavfall. Enligt Vänsterpartiet skall skatt inte betalas för avfall som går till biologisk energiutvinning. Förbränning av blandat restavfall kan inte anses som förenligt med målsättningarna om ett uthålligt och resursbevarande samhälle. På grund av de stora miljörisiker som är förknippade med avfallsförbränning bör förbränningen av blandat restavfall på sikt upphöra.

3. Kristdemokraterna

Dan Ericsson och Ester Lindstedt-Staaf (båda kd) anför:

Miljöpolitiken

Kristdemokraterna konstaterar att riksdagen på oppositionspartiernas förslag skall fastställa delmålen för miljöpolitiken för ett ekologiskt hållbart Sverige. Vi kristdemokrater har lagt fram många förslag om delmål, men vi avvaktar nu den fortsatta beredningen inför ett samlat riksdagsbeslut.

Kristdemokraterna anser, i likhet med regeringen, att det är nödvändigt med en strategi för ekologiskt hållbar utveckling. En sådan utveckling ger tillväxt med inbyggd framtida besparing. Därför måste Sverige i betydligt högre utsträckning än hittills vara pådrivande inom EU och FN för att främja en utveckling, som leder till minskad miljöförstörrelse. Inom EU gäller det exempelvis att verka för att frågor om huruvida miljörelaterade skatter skall avgöras genom kvalificerad majoritet, så att inte ett enskilt land kan förhindra en utveckling i mer miljövänlig riktning. Sverige bör inom EU också verka för ett förenklat stöd till ekologisk odling. Unionens nuvarande regelverk är trögt. Även ett flertal nationella svenska regler är opraktiska.

Med en viss förenkling kan man säga att den rika världen genom sin stora konsumtion och sitt ineffektiva resursutnyttjande utgör ett hot mot en ekologisk balans. Den fattiga delen av världens befolkning, som har en oerhört mycket lägre energi- och resursförbrukning per capita än i-världen, utgör också ett hot mot ekosystemet just på grund av sin fattigdom. Fattigdomen utgör grund för stora delar av den obalanserade befolkningstillväxten, den tilltagande urbaniseringen och det kortsiktiga utnyttjandet av träråvaror. Den rika västvärlden har ett särskilt ansvar för att hantera denna situation. Det handlar bl.a. om en anständig nivå på u-landsbiståndet.

Kristdemokraterna vill lyfta fram relationen mellan den inre och den yttre miljön. Vi är övertygade om att en god miljövård och ett personligt ansvars-tagande stimuleras i de små naturliga gemenskaperna, där familjen är den viktigaste. En livsstil, som inte avsätter ett större ekologiskt fotavtryck än vad ekosystemet tål, börjar med familjepolitiken. Tidigt i livet grundläggs många av våra värderingar, vår självkänsla, vår inre trygghet eller otrygghet. En trygg barndom förbereder ett tryggt vuxenliv. Trygga familjer skapar alltså förutsättningar för en mer ansvarsfull livsstil, som bidrar till en bättre miljö.

Klimatfrågan är en ödesfråga för mänskligheten. På detta område krävs ett kraftfullt handlingsprogram. Särskilt beträffande utsläppen av koldioxid har Kristdemokraterna lagt fram omfattande förslag och drivit frågan under många år. Regeringen har dock varit senfärdig. I propositionen talar regeringen om koldioxidutsläppen i huvudsak som en trafikfråga, eftersom trafiken förorsakar de största utsläppen. Kristdemokraterna delar synen att utsläpp skall angripas vid källan. Användningen av fossila bränslen måste därför fasas ut både inom energiproduktion och transportsektor. Sverige måste bygga upp ett energisystem som baseras på förnybara bränslen. Den snabbaste effekten ger dock minskad energikonsumtion genom effektivisering och besparing. Bilindustrin måste finna andra drivmedel än fossila bränslen och redovisa hur koldioxidutsläpp från nyproducerade bilar helt skall upphöra. Även kortsiktiga åtgärder för transportsystemen krävs.

Regeringen konstaterar i propositionen att effekten av åtgärderna mot klimattförändringarna infinner sig mycket långsamt, kanske om 50 år, dvs. om drygt två generationer. Den tidsrymd regeringen i övrigt anger i propositionen är en generation. Kristdemokraterna anser därför att åtgärder också måste vidtas för att snarast minska nuvarande koldioxidhalt. Det finns ekologiska odlingssystem som ökar jordens mullhalt och därmed binder kol. Tankar har också vuxit fram om återvinning och lagring av koldioxid under jord och hav. Särskilda forskningsinsatser och utvecklingsprogram på detta område bör därför initieras.

Regeringens beslut att avveckla den statligt finansierade miljöforskningen och i stället överlåta ansvaret på forskningsstiftelser är inte långsiktigt hållbart. För att garantera att nödvändig grundforskning blir genomförd är det viktigt att det statliga stödet återupprättas.

Regeringen har delat ut bidrag till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet. Syftet är bra, men Kristdemokraterna är inte nöjda med uppläggningsen av investeringsprogrammet. Projekt, som ändock skulle ha kommit till stånd, har fått bidrag. Även kortsiktigt tveklöst lönsamma åtgär-

der har erhållit stöd. Exempel finns på bidragsprojekt med motsatt effekt än den avsedda. En huvudinvändning från vår sida är att detta investeringsprogram genomförts på bekostnad av ordinarie miljöönslag.

Förbrukade mineraloljor

I Sverige säljs 160 000 ton mineraloljor per år. En del förbränns vid användning. Uppgifterna varierar om aktuell återvinningsgrad. Man vet inte ens hur mycket som insamlas eller går att insamla. Det som nu insamlas klassas som spillolja och förbränns. Dock kan mineraloljan återanvändas ett flertal gånger. Riksdagen beslöt redan år 1992 att vätskor som mineraloljor i första hand skall återanvändas, i andra hand återvinnas och först i tredje hand förbrännas.

Den avgörande anledningen till att de återinsamlade oljorna bränns är att vi på grund av en alltför liten marknad inte har något raffinaderi som återanvänder mineraloljor i Sverige. I Tyskland har man återvunnit mineraloljor sedan år 1955. Två tyska raffinaderier finns belägna i södra respektive norra delen av landet. Det norra raffinaderiet har en kapacitet på 220 000 ton och har koncession på ytterligare 160 000 ton. Denna mängd motsvarar all mineralolja som säljs i Sverige. Tills vidare borde Sverige sluta avtal om att få återvinna mineraloljor på detta raffinaderi. Oavsett att vi i dag inte vet hur mycket mineralolja som insamlas eller kan insamlas, bör insamlingen stimuleras.

Naturvårdsförrättning

Kristdemokraterna anser att lagreglerna om naturvårdsförrättning bör ändras så att hanteringen av naturreservatsbildning kan ske enklare, snabbare och till lägre kostnad än vad nuvarande regler ger möjlighet till. Förrättningsformen kan användas till att lösa ersättnings-, tillträdes- och åtkomstfrågor, medan själva beslutet om områdesskydd tas i annan ordning. Detta skulle vara en möjlighet för de fall där parterna har svårt att själva nå fram till en överenskommelse.

En sådan lagreglering förefaller enklast ske genom sådana erforderliga ändringar i miljöbalken att en rätt föreskrivs att begära förrättningsprövning i de aktuella fallen. Själva förrättningshandläggningen, som finns reglerad i 4 kap. fastighetsbildningslagen, kan göras tillämplig med hänvisningar och vissa smärre tillägg. Förändringarna blir ej särskilt omfattande.

Lantmäteriverket och Naturvårdsverket drev för några år sedan ett gemensamt projekt, "Naturvårdsrätt", som studerade förrättningsförfarandet som ett sätt att genomföra naturreservats- och nationalparksbildningar. Tanken var att begreppet naturvårdsrätt skulle vara ett komplement och ett alternativ till att lösa markåtkomstfrågorna genom frivilliga förhandlingar. Särskilt inom områden med många berörda fastighetsägare borde naturvårdsrätt kunna vara ett alternativ.

Projektet drevs före Miljöbalkens tillkomst och avbröts bl.a. för att det rådde oklarhet beträffande den kommande lagstiftningens struktur och innehåll. Naturvårdsverket anser i en rapport 99-03-15 att det finns skäl att återigen pröva frågan om inrättandet av institutet naturvårdsrätt.

Kolmårdens djurpark bedriver en verksamhet som bevarar utrotningshotade djur. Bland annat har man där sedan början av 1970-talet byggt upp en vävnads- och serumbank som nu innehåller ett tusental prover från parkens djur. Med dagens DNA-teknik har forskningen här fått en stor resurs. Detta är en verksamhet som ytterst är ett nationellt ansvar. Men staten gör inga ekonomiska insatser. Staten ger bidrag till Skansen för kultur- och naturverksamhet. I samband med att riksdagen antog propositionen om biologisk mångfald gavs stöd till Stiftelsen Bohus Avelscentrum — Nordens Ark i Bohuslän. Samma synsätt måste kunna läggas på Kolmårdens djurpark, som ju har en mer omfattande verksamhet. Lämpligen bör medel kunna anslås såväl från kulturbudgeten som från miljöbudgeten. Stödet kan utformas som ett årligt statligt anslag för de verksamheter som är av nationellt intresse.

Området kultur och nöjen har allmänt en momsats på 6 %. Djurparker har ej reducerad moms. Bibliotek, arkiv- och museiverksamhet samt utställningar är helt undantagna från momsplikten. Sverige bör utnyttja de möjligheter som ges i EG:s sjätte mervärdesdirektiv att åstadkomma konkurrensneutral beskattning. Där jämföras djurparker med övriga kulturinstitutioner.

4. Centerpartiet

Eskil Erlandsson (c) anför:

Miljöpolitiken

Vägen till det ekologiskt hållbara Sverige handlar om att utveckla ett modernt samhälle som utnyttjar högteknologiska lösningar för att nå en hållbar tillväxt. Vi skall gemensamt växla spår och ge den ekonomiska utvecklingen en hållbar inriktning. I utvecklingen mot ett hållbart samhälle kan välgrundade miljökrav i princip aldrig på lång sikt vara en hämsko för ekonomiska framsteg. Tvärtom anger dessa krav villkoren för skapandet av en stark och hållbar ekonomisk utveckling. Agendan handlar numera om miljö tillsammans med utveckling.

Det är hög tid för Sverige som land att forma en stark grön näringspolitik med tydliga gemensamma mål och visioner. Detta kräver ett grundläggande samförstånd mellan stat, näringsliv, forskarsamhälle, kommuner, intresseorganisationer och medborgare. Nya och stora möjligheter för ökad sysselsättning, ekonomisk utveckling, bättre miljö och livskvalitet ligger framför oss. Riksdagen bör fatta beslut om att satsa 30 miljoner per år under en treårsperiod på att utveckla den svensk miljöexporten.

Enligt Centerpartiet skall det ekologiska lyftet få Sverige att växa. Kretsloppsutvecklingen blir drivkraften för ekonomisk tillväxt, industriell utveckling och ett klimat för företagande och innovationer. Kretsloppssamhället innebär en mäktig förnyelse av varje del i samhället. Det är grunden för medveten resurshushållning, för ökad användning av förnybara resurser och för återvinning av lagerresurser.

Om utvecklingen skall få verklig kraft måste även de små företagen bli en del av kretsloppsomställningen. För de mindre företagen är bristen på kapital

och på rätt kompetens de viktigaste hindren för en miljödriven teknikutveckling. Ökad tillgång till kapital för kretsloppsinvesteringar kan skapas dels genom höjd kompetens i befintliga institutioner för kapitalförsörjning, såsom ALMI och sjätte AP-fonden, dels genom särskilda resurser för stimulering av investeringar i nya kretsloppsanpassade lösningar. Med stöd av Centerpartiet har under senare år detta blivit möjligt att åstadkomma.

Kemikaliepolitik

De stora mängder metall och andra ämnen som människan spritt ut i naturen är ett allvarligt miljöproblem. Redan nu är problemen stora med höga kvicksilverhalter i vattendragen, förorenad mark i tätorter och långlivade naturfrämmande ämnesföreningar. Det är oerhört viktigt att nu ta tag i frågorna om vad vi kan göra för att förebygga eller åtminstone bromsa en fortgående förorening av vår omgivning.

Den högsta tillämplade ambitionsnivån i någon av medlemsstaterna måste vara utgångspunkt för det svenska arbetet i EU. Någon sänkning av miljökraven skall inte accepteras. Centerpartiet anser att det finns ett stort behov av att ta fram en samlad strategi för kretsloppsanpassning inom EU.

För kemikalier som är naturfrämmande eller har lång livslängd i naturen krävs förbud för att kunna avgifta kretsloppet. För andra ämnen krävs samlade samhällsåtgärder som leder till en avveckling. Det gäller t.ex. PVC. Det är viktigt att miljöprinciperna som substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen gäller och efterlevs.

Producentansvar är ett medel för att nå det hållbara samhället. Det gäller att tänka efter före. Man kan lätt fastna i problematiken kring efterbehandlingen. Avfall bör i första hand förebyggas, i andra hand återanvändas eller återvinnas och som tredje alternativ energiutvinnas. Visst material måste omhändertas för destruktion på ett säkert sätt. Materialåtervinning bör prioriteras framför energiutvinning när detta är miljömässigt motiverat.

Centerpartiet vill utveckla och bredda producentansvaret. Producentansvaret bör även medföra informationsplikt. Producenten skall vara tvungen att lämna information om sina varor vad gäller deras innehåll av material och ämnen. Upplýsningar skall också ges om förhållanden av betydelse för att bedöma möjligheterna att demontera och materialåtervinna varorna. Producenterna skall även informera om sina varors innehåll av s.k. stoppämnen – dels organiska av människan framställda ämnen som är både långlivade och bioackumulerbara, dels metallerna kadmium, kvicksilver och bly. I ett nästa steg bör producenterna även informera om andra avvecklingsämnen såsom ämnen som är cancerframkallande, arvsmassepåverkande eller hormonstörande.

5. Folkpartiet liberalerna

Harald Nordlund (fp) anför:

Liberal politik utgår från den enskilda människan – den enskilda människan är också utgångspunkten för liberal miljö- och naturresurspolitik. Naturens skönhet och rikedom är viktig för vår livskvalitet. Den biologiska mångfalden är en förutsättning för människans överlevnad, men också en ständig källa till inspiration och rekreation. Att bevara orörd natur, ostörda rekreationsområden och biologisk mångfald är därför ett viktigt mål för liberal miljö- och naturresurspolitik.

Vårt mål – den enskilda människans frihet och livschanser – kombineras med insikten om att mänskligheten är beroende av jordens resurser. En människas frihet får inte inskränka andra människors frihet. Därmed har vi också ansvar att vårda jordens resurser för kommande generationer. Förvaltarskaps-tanken är därför utgångspunkt för hur vi ser på människans förhållande till naturen. Vår rätt att bruka är inte en rätt att förbruka. Miljöpåverkan av mänsklig verksamhet får inte överskrida gränserna för vad som är ekologiskt hållbart.

Hotet mot miljön har bytt karaktär. Från att främst ha varit en fråga om synliga och omedelbara fabriksutsläpp med nationella eller högst regionala skador har miljöproblemen blivit både globala och diffusa. Fortfarande är föroreningar stora hot mot miljön. Det är tydligt att de största miljöproblemen – som klimatförändringar och uttunningen av stratosfärens ozonskikt – till stor del är globala och beror på människors levnadsmönster. En säkrad god livsmiljö i det globala perspektivet är en utmaning som delas av hela jordens befolkning.

Det är lätt att slå an en pessimistisk grundsyn när det gäller miljöproblemen. Dagligen matas vi med information om lokala miljökatastrofer i världen samtidigt som nya rapporter publiceras om tilltagande globala problem såsom klimatförändringar. Men vi liberaler har en i grunden optimistisk syn på framtiden och en tilltro till varje generations förmåga att finna lösningar på sin tids problem och känna ett ansvar för kommande släkten. Vi har också en positiv och teknikvänlig syn på verkligheten. Genom tekniska framsteg har mänskligheten kunnat upptäcka flera miljöhot och i många fall också minskat deras inskränkningar på den framtida friheten. Den positiva liberala inställningen innebär dock inte att vi aningslöst anser att naturens spelregler kan tänjas hur långt som helst. Men vi förnekar inte heller naturens partiella förmåga att läka sig själv. Det är dock tydligt att när miljöns intresse står i konflikt med miljöfarlig verksamhet naturlagarna på ett tidigt stadium alltid måste ges företräde. En viktig slutsats av detta är att en försiktighetsprincip måste präglade all mänsklig relation till naturen.

I Naturvårdsverkets rapport deFacto;98 beskrivs att miljötillståndet de senaste åren inte har förändrats i någon större utsträckning. Vi liberaler är övertygade om att miljöhoten går att bemästra. Detta kräver emellertid att ord omsätts i handling. Det är nu hög tid att fatta de beslut som omsätter den politiska retoriken till konsekventa och medvetna åtgärder som ger konkreta resultat i miljöarbetet.

Den socialdemokratiska regeringen har beskrivit sin satsning på lokala investeringsprogram som vägen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Bakom

talet om ekologisk spetsteknik gömmer sig dock ett försoffat planekonomiskt tänkande. Folkpartiet liberalerna har sedan 1970-talet stridit för att genom ekonomiska styrmedel – miljöavgifter, energiskatter och föroreningsrätter – använda marknadsekonomin i miljöns tjänst och ersätta regleringstänkandet. Under många år bekämpade Socialdemokraterna ekonomiska styrmedel med socialistiska argument. Marknaden var boven. Vi folkpartister var cyniska när vi ville sätta ett pris på miljön, hette det. Hellre fick det vara gratis att förorena än att marknaden skulle utnyttjas.

Miljöministern tror fortfarande att det är centralbyråkrater som bäst förstår vilken teknisk utveckling samhället bör ha. Genom att låta en handfull tjänstemän i Miljödepartementet granska ansökningar från kommunala förvaltningar och avgöra och subventionera vad de anser miljömässigt nyttigt vill miljöministern lotsa oss in i en ekologiskt hållbar framtid. För en kort tid sedan fördelades stödet till lokala investeringsprogram för åren 1999–2001. Landskrona kommun fick då 55,5 miljoner kronor bl.a. för att upprätta ett kretslopp på ön Ven. Detta innebär att jordbrukarna skall tillverka sitt eget traktorbränsle i form av rapsolja, att fastigheter skall uppvärmas genom förbränning av halm och att åkrar skall bevattnas med regnvatten och avloppsvatten. Denna tanke är fel – världen blir inte bättre för att vi börjar leva i självförsörjande småsamhällen. Detta är en återgång till svunna tiders produktionsätt. Naturligtvis är ett och annat projekt nyttigt, men problemet är att de lokala investeringsprogrammen finansieras bl.a. genom försummelser av den viktiga naturvärden.

Folkpartiet anser beträffande miljökvalitetsmålen att det är angeläget att betona arbetet med bevarande av biologisk mångfald bl.a. genom att införa ett övergripande miljökvalitetsmål för detta arbete. Vi anser det vidare som en självklarhet att de övergripande målen – inklusive delmålen – får en sådan utformning att de är mätbara. När det gäller målens innehåll vill vi särskilt understryka vikten av att under det tredje målet fastställs att epoken av älvutbyggnad nu är över.

Skyddet av den biologiska mångfalden står högt upp på Folkpartiet liberalernas politiska miljödagordning. Varannan dag avverkas ett område i Sverige där man är väl medveten om att det finns hotade arter. Ett sätt att skydda naturskog och därmed den biologiska mångfalden är att undanta viss skogsmark från skogsbruk. För att Sveriges sista naturskogar skall kunna bevaras för kommande generationer måste ytterligare skogsmark skyddas som reservat.

Socialdemokratien försöker tvinga in miljöengagemanget i traditionell politiskt dirigerad centralism: skattefinansierat byggande skall inreda det röda folkhemmet i grönt. Staten skall göra det som marknaden gör bättre. På vägen offras den uppgift som bara staten klarar – att skydda den hotade änglamarken som ingen äger men alla älskar.

6. Miljöpartiet de gröna

Gudrun Lindvall (mp) anför:

Miljömål måste vara konkreta

Förväntningarna på den miljöproposition som nu behandlas var stora. Allt tal om det ekologiskt hållbara samhället skulle manifesteras och regeringen skulle visa hur man tänkte ta täten i Agenda 21-arbetet. Miljöpropositionen blev emellertid en besvikelse. De 15 föreslagna miljökvalitetsmålen är enligt Miljöpartiet de gröna alltför diffusa och icke mätbara. I motion Jo73 föreslår vi förändringar av regeringens förslag. Eftersom utskottet enats om att regeringen skall återkomma till riksdagen med mer preciserade mål avser vi att återkomma i det sammanhanget med detaljer i utformningen av miljökvalitetsmålen men hoppas givetvis att våra synpunkter kommer att beaktas av den utredning som skall föregå propositionen. Utan tydliga och kvantifierade tidsbestämda delmål förfuskas alla miljöambitioner, politiken kan inte följas upp av riksdagen och de luddiga 15 stora miljökvalitetsmålen blir en hägring i fjärran. Tanken att dessa 15 mål skall nås om en generation är bra, men en sådan ambition förpliktar och kommer att kräva en radikal miljöpolitik.

Uppnåendet av det ekologiskt hållbara samhället kommer att medföra kostnader. Det kostar t.ex. att rena miljöskadade områden från läckande gifter, att avsätta naturreservat i skog och mark och att kalka försurade sjöar och vattendrag. I det samarbete när det gäller statsbudgeten som nu är etablerat mellan Miljöpartiet de gröna, Vänsterpartiet och regeringen anslås medel för dessa åtgärder. Det är bra och ger hopp om att denna utveckling nu kan inledas kraftfullt. Att lämna över en ren jord till kommande generationer är en etisk och moralisk förpliktelse.

För att bygga detta samhälle krävs inte bara väl utformade mål och statliga medel. Det kommer också att krävas såväl frivilliga insatser, ett annat synsätt i planering och beslut som en bra miljölagstiftning. Miljöhänsyn måste genomsyra alla beslut. Miljöpartiet de gröna anser att ekonomiska styrmedel kommer att spela en viktig roll när det gäller att nå målen. Miljöbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1999, har goda förutsättningar att bli det radikala instrument som behövs för att ge lagstöd åt en ny inriktning av samhällsutvecklingen. Vi i Miljöpartiet de gröna är glada och stolta att så aktivt ha bidragit till den nya miljöbalken genom uppgörelsen med regeringen och Vänsterpartiet.

Problemen är inte lösta

Propositionen försöker inte ge sken av att miljöproblemen är lösta, vilket är bra. Det är först när problemen har erkänts som de också kan lösas, men faktum är att de gamla miljöproblemen som förorening, övergödning och klimatförändringar består och att nya miljöproblem har tillkommit. De åtgärder som vidtagits har inte varit tillräckliga. Kemikaliseringsen av samhället är allvarlig, och vetskapen om att akrylamid hade kommit till användning vid bygget av tunneln genom Hallandsåsen kom för många som en chock och ett uppvaknande.

Många nya organiska föreningar finns i dag i omlopp i samhället. Många kemikalier har hög giftverkan; de anrikas i näringskedjor, bildar nedbryt-

ningsprodukter vars egenskaper inte är kända och kan hämma enzymer och hormoner. Många ämnen är cancerogena eller mutagena och många lagras i levande organismer. Även tungmetaller orsakar miljöproblem och anrikas i näringskedjor. Att allting sprider sig och att ingenting försvinner är sanningar som leder till eftertanke.

Enligt ArtDatabanken, som övervakar vårt lands artförekomst, framför allt de hotade arternas, har den biologiska mångfalden aldrig varit så trängd som nu. En tredjedel av alla arter är hotade på något sätt, och nu minskar inte bara de hotade arterna utan också de arter som vi brukar anse vanliga.

Tillskapandet av ett ekologiskt och långsiktigt hållbart samhälle kräver alltså en stor och genomgripande omställning av hela samhällsplaneringen. Denna omställning är viktig och nödvändig och kan samtidigt ses som en utmaning. Miljöpartiet de gröna har lagt fram många förslag, i stort som i smått, för att få till stånd en sådan utveckling. Det gäller inom alla politikens områden, t.ex. jordbruk, transporter, energi, skatter och budget. Vi kommer att fortsätta med detta arbete och vill se regeringens miljöproposition, som behandlas i detta betänkande, som ett steg på vägen.

Mål för den biologiska mångfalden

I Miljöpartiet de grönas motion föreslås att delmålen för den biologiska mångfalden skall preciseras och att ett sextonde nationellt miljökvalitetsmål skall införas. Vårt förslag till miljökvalitetsmål 16 Levande mångfald lyder: Den biologiska mångfalden skall vara på samma nivå som på 1940-talet. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Som jag påtalar ovan har enligt flera bedömare vårt lands biologiska mångfald aldrig varit så trängd som nu. I propositionen nämns hotet mot arter under respektive avsnitt, men propositionen saknar allmänna mål och framför allt en viljeinriktning. På flera ställen anför regeringen att den biologiska mångfald skall bevaras, vilket är en mycket låg ambitionsnivå med tanke på att antalet hotade arter ökar och att individantalet för många arter minskar. Mot den bakgrunden talar således starka skäl för att införa ett övergripande nationellt miljökvalitetsmål för den biologiska mångfalden. I motion Jo73 föreslår Miljöpartiet de gröna också ett antal delmål under miljökvalitetsmålet. De lyder:

- Arter, som klassas som hotade, skall ges möjlighet att återhämta sig, öka i antal och sprida sig till nya lokaler inom hela sina naturliga utbredningsområden.
- Arter upptagna i EG:s habitat- och fågeldirektiv skall bibehållas med eller återställas till gynnsam bevarandestatus. Direktivens bestämmelser skall implementeras fullt ut i landets lagar, förordningar och föreskrifter.
- All verksamhet skall bedrivas så att hotet mot olika arter upphör.
- Jakt på arter som finns upptagna på Artdatabankens hotlistor skall upphöra senast år 2000.

Eftersom riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med delmål reserverar jag mig inte i detta betänkande utan förutsätter att frågan om mål

Marina reservat

Under senare år har i rent marin miljö avsatts ett antal naturreservat, s.k. marina reservat, som syftar till att skydda livet under havsytan, speciellt den biologiska mångfalden. Till de områden som fredats på detta sätt hör Gullmarsfjorden och Stigfjorden i Bohuslän, vattnen kring Gotska Sandön och Holmöarna i Västerbotten.

Arbetet med inrättande av marina reservat har pågått länge men har hittills inte lett till tillräckliga bevarandeinsatser. Enligt Miljöpartiet de gröna måste detta arbete fördjupas, konkretiseras och påskyndas. Planen "Marina reservat i Sverige" måste skyndsamt realiseras men också kompletteras, speciellt beträffande skyddet av grunda kustområden med exempelvis mjukbottnar, ålgräsängar och musselbankar. Dessa områden utsätts i dag för en omfattande exploatering, som ofta ödelägger biotoper. Miljöpartiet de gröna anser därför att fler marina reservat behöver tillskapas för att skydda havets biologiska mångfald.

Sellafield – en smygande katastrof

I Miljöpartiet de grönas motion MJ763 påtalas en smygande miljökatastrof, nämligen utsläppen av radioaktivitet från uppberetningsanläggningen i Sellafield. Enligt uppgifter från Greenpeace har området runt den brittiska uppberetningsanläggningen i dag högre eller minst lika höga värden av radioaktivitet som de mätningar utvisar som samtidigt har gjorts vid Tjernobyl. Sellafield betecknas som en Tjernobylolycka i "slow motion", spridd över de senaste fyra årtiondena.

Resultaten av Greenpeace's undersökningar visar bl.a. förekomst av den radioaktiva isotopen americium-241. Halterna i ett markprov taget 800 meter från den havererade reaktorn i Tjernobyl innehåller ca 1 300 becquerel per kilo. Markprover tagna 11 200 meter från anläggningen i Sellafield innehåller 30 000 becquerel per kilo av samma isotop. Vid analyserna påträffades även kobolt-60 (40 becquerel per kilo) samt cesium-137 (9 400 becquerel per kilo).

Även Bohuskusten är drabbad. En mätning norr om Strömstad visade 182 becquerel teknetium per kilo torr blåstång. Bohusläns vattenvårdsförbund har gjort mätningar på tio platser från Göteborg upp till Strömstad. Värdena varierar, men utanför Klädesholmen uppmättes så höga värden som 277 becquerel teknetium per kilo torr tång. Värdena blir generellt högre ju längre norrut mätningarna görs. Vi kommer att få räkna med att många marina organismer skadas, bl.a. finns risk för att hummer, krabba, fisk och musslor kommer att drabbas. Det är ställt utom allt tvivel att de radioaktiva isotoperna sprider sig i näringskedjor där även människan ingår. Därför måste den svenska regeringen nu göra en ordentlig kraftansträngning för att få stopp på utsläppen. Det finns inte tid att vänta.

Anläggningen i Sellafield släpper varje dag ut ca åtta miljoner liter radioaktivt avfall till havet. Nyligen har 140 ton svenskt kärnavfall uppberetats i

Sellafield. Förutom utsläpp till hav och luft har bara det svenska avfallet givit upphov till 900 kg plutonium. Enligt Miljöpartiet de gröna måste det bli ett slut på detta!

1998/99:MJU6

Delmål för skydd av skogsmark

För Miljöpartiet de gröna är skyddet av den biologiska mångfalden en mycket viktig fråga. Det är enligt vår uppfattning av största vikt att områden avsetts som medför att såväl hotade som andra arter kan finnas kvar i landet. Inte minst betydelsefullt är skyddet av skogsmark. I det samarbete med statsbudgeten som har bedrivits under innevarande mandatperiod har medel till skydd av skogsmark varit ett av Miljöpartiet de grönas prioriterade områden. Anslagen till inköp av skogar höjdes kraftigt i statsbudgeten för år 1999, och i årets vårproposition kompletteras denna höjning med en förstärkning av anslagen för bevarande av nyckelbiotoper. Detta gör att vi hyser stora förhoppningar om att de delmål som vi har föreslagit för miljö kvalitetsmålet Levande skogar, och som skall behandlas av den parlamentariska beredningen om mål i miljöpolitiken, kommer att uppnås. Vårt förslag till delmål innebär att de kvarvarande ur- och naturskogarna skall skyddas, att 5 % av de produktiva skogarna nedanför den fjällnära skogen skall ha varaktigt skydd år 2005 och att motsvarande siffra år 2010 skall vara 10 %.

Skydd av groddjur

I motion MJ772 påtalar Miljöpartiet de gröna groddjurens situation. I betänkandet och i en nyligen ställd interpellation till miljöministern har frågan bemötts positivt. Jag vill ändå anföra följande.

I Sverige är groddjuren de proportionellt sett mest hotade arterna bland ryggradsdjuren. Nio av landets 13 arter är rödlistade av ArtDatabanken för hotade arter. Groddjuren har dessutom visat sig vara lämpliga som indikatorer för biologisk mångfald knuten till fuktiga landmiljöer och till vatten. Genom att tillgodose deras miljökrav skulle även många andra arter kunna bevaras. Flera av de rödlistade arterna är också medtagna i Bernkonventionens appendix. Sveriges ratificering av konventionen innebär att vi förbudit oss att skydda såväl dessa arter som deras livsmiljöer.

Den främsta anledningen till groddjurens kraftiga minskning det senaste seklet är den totala omdaning av jordbrukslandskapet. På 150 år har ca 90 % av södra Sveriges våtmarker dikats ut eller fyllts igen. Samtidigt har stenrösen, åkerholmar, smådiken och andra "odlingshinder" tagits bort. Intensivjordbrukets giftspridning och konstgödsling med påföljande övergödning samt försurning och annan miljöpåverkan har också drabbat groddjuren hårt. En global minskning av groddjuren också i avlägsna och orörda områden har medfört att även den ökade UV-strålningen till följd av ett uttunnat ozonskikt har diskuterats som möjlig orsak till minskningen. Stora lokala problem är den ökade biltrafiken med fordon som passerar över stråk där grodorna vårvandrar till sina leklokaler, liksom utplantering av fisk och kräftor som på några få år slår ut en population av lövgroda eller större vatensalamander. Grodor drabbas extra hårt.

Kunskaperna om grodarternas utbredning och miljökrav är ofta mycket bristfälliga. Viktigt för ett framgångsrikt artbevarande är kunskap om utbredning och status. De dammar och våtmarker som håller hotade arter måste skyddas. Speciellt viktiga har små gårdsdammar visat sig vara. Skyddszoner runt dammar och vattendrag utan spridning av gödsel och bekämpningsmedel är viktiga för att undvika övergödning och giftackumulering i vattnet. Innan tillstånd ges till utplantering av fisk eller kräftor bör konsekvenserna för livet i dammen utredas. I sammanhanget spelar också skogsbruket en viktig roll. Till exempel bör hyggen direkt i anslutning till dammar och "bortstädning" av lågor och död ved undvikas. Anläggande av grodtunnlar under bilvägar som korsar grodornas vandringssvägar är ytterligare en viktig åtgärd. De åtgärder som jag här har beskrivit måste prioriteras och beaktas för att de hotade groddjuret och deras biotoper skall kunna bevaras i den svenska naturen.

Producentansvar för byggsektorn

Enligt Miljöpartiet de gröna är det dags att införa ett producentansvar för byggsektorn. I dag finns inget lagstadgat producentansvar. Byggsektorn har inrättat ett kretsloppsråd. Rådet framhåller att byggindustrin inte kan behandlas på samma sätt som förpackningsindustrin eller däckbranschen. Inom byggsektorn är det inte möjligt att finna en producentansvarig eller att lägga ansvaret på endast en part. Huvudsyftet med ett producentansvar är att motverka att det över huvud taget kommer in miljöfarligt material i byggnationen. Detta bl.a. för att förhindra att fler allergier uppstår och att framtidens byggnation blir så ekologiskt hållbar som möjligt. Problemet med olika entreprenörer i en byggnation kan vara att de har skilda utgångspunkter.

Miljöpartiet de gröna anser att regeringen bör utvärdera byggsektorns åtagande och snarast återkomma med ett förslag om hur ansvarsdelen skall utformas. Viktigt är också vilka material som kommer in i byggnationen från början och de deltagande entreprenörernas miljöpolicy. En minskning av avfallsberget förutsätter också att de ingående komponenterna har en bra miljöprofil. Frågan om byggsektorn klarar sina åtaganden med ett frivilligt producentansvar samt om en lagstiftning behövs bör bli föremål för en särskild utredning. Ett sådant uppdrag bör också omfatta frågan om en helhetsansvarig vid en byggnation.

Sopförbränning

Fler energianläggningar står i begrepp att börja elda sopor. Soporna kallas numer kretsloppsbränslen eller returbränslen. Med tanke på alla kemikalier som dessa sopor innehåller anser Miljöpartiet de gröna att utvecklingen är mycket olycklig. Bromerade flamskyddsmedel är vanligt förekommande kemikalier som vid förbränning bildar dioxiner. De bör inte förbrännas! Sverige håller dessutom på att bli Tysklands sopstation. Som exempel kan nämnas värmeverket Igelsta i Södertälje som nu eldar mycket biobränsle men vill byta bränsleslag till importerade sopor. Man vill elda uttjanta bildäck, tjärolja från brun- och stenkol, kreosotimpregnerade slipers, importerat kontorsavfall och spilloljor. Det mesta av detta skall importeras från Tysk-

land. Miljöpartiet de gröna anser det oacceptabelt att Sverige skall bli förbränningsstation för andra länders sopor. De nämnda bränslena innehåller giftiga kemikalier och är dessutom av fossilt ursprung. En övergång från biobränslen till fossilt bränsle rimmar illa med viljan att minska klimatförändringen. Söföförbränning hör inte hemma i ett samhälle som vill vara ekologiskt långsiktigt hållbart. Den rimmar också illa med försiktighetsprincipen. I proposition 1998/99:63 En nationell strategi för avfallshantering, som nyligen lagts på riksdagens bord, tas detta upp, varför vi inte finner anledning att reservera oss i detta betänkande.

Kemikaliepolitiken

Miljöpartiet de gröna har i flera motioner, reservationer och på annat sätt framfört våra synpunkter på den förda kemikaliepolitiken. I detta betänkandet finns flera av våra motioner om såväl kemikaliepolitiken i stort som enskilda ämnen.

Sverige anses ofta som ett rent land. Ändå har vi, paradoxalt nog, en av världens högsta förekomster av allergier hos barn. Att detta är en god indikator på miljötillståndet är alla överens om. Att vi lever i kemikaliernas tidsålder står utom all tvekan. De ämnen som naturligt omger oss har cellerna i olika djur- och växtarter haft årmiljoner på sig att anpassa sig till. Det senaste seklet har det spridits en mängd nya kemikalier i miljön, kemikalier som ingen från början kunde tro skulle vara farliga. I dag vet vi bättre. Vi vet att många kemikalier har hög giftverkan, att de anrikas i näringskedjor, bildar nedbrytningsprodukter vars egenskaper inte är kända och kan hämma enzymer och hormoner. Många ämnen är cancerogena eller mutagena och många lagras i det levande. Även tungmetaller orsakar miljöproblem och anrikas i näringskedjor. Att allting sprider sig och att ingenting försvinner är sanningar som leder till eftertanke. Listan på kemikalier som spridits av människan och som lett till omfattande miljöproblem kan göras lång. Den omfattar bl.a. DDT, PCB, freoner, nonylfenol, klorerade lösningsmedel och tungmetaller. Det finns i dag ungefär 15 000 kemiska ämnen på den svenska marknaden, och över 100 000 internationellt. Strömmen av nya kemiska ämnen och produkter som kommer in på marknaden är så strid att det är omöjligt att granska ens en bråkdel av dem. Många kemikalier används i ett överflöd och i onödan trots att man vet att de är farliga. Har konsumtionssamhället blivit fartblint? Även maten innehåller kemikalier. Den konventionellt framtagna maten är inte kemikaliefri, utan innehåller rests substanser av olika påsprutade gifter som ligger inom de gränsvärden som man tror är ofarliga. Aktuell forskning visar dock att små växande celler är mycket känsligare för kemikalier än man tidigare trott. Finns säkra gränsvärden för barn?

Den kemikaliepolitik som behövs för att komma till rätta med detta måste vara radikal och våga använda såväl frivillighet som ekonomiska styrmedel och rena förbud. I regeringens proposition finns mycket av det första. Miljöpartiet de gröna anser inte att det räcker. Sverige, som varit ett land som gått före med solnedgångsprojekt och 29-lista, måste våga återta den positionen trots medlemskapet i EU. Länder som Danmark tolkar exempelvis begränsningsdirektivet (76/769/EEC) som ett minimidirektiv och vågar förbjuda

ämnen. Så anser vi att även Sverige måste göra. Ämnen som nonylfenoler, bromerade flamskyddsmedel och många andra ämnen hör inte hemma i ett samhälle som vill vara på väg mot ekologisk hållbarhet. De mål som regeringen skall återkomma till riksdagen med måste vara så preciserade och åtföljas av så klara handlingsplaner att en avkemikalisering av samhället kan ta sin början. Alla medel måste nyttjas som frivillighet, ekonomiska styrmedel och förbud.

Handel med utsläppsrätter

I Miljöpartiet de grönas motion MJ778 Klimatfrågor behandlas bl.a. frågan om möjlighet till utsläppsrätter.

Enligt Kyotoavtalet kan ett land med stora utsläpp och högt satta minskningskrav "köpa in sig" hos ett land med lägre utsläpp och låga krav. I stället för att själv genomföra minskningen inom det egna territoriet köper man så kallad "hot air". Det innebär att man köper en minskning som redan skett, men som det minskande landet inte behöver för att uppfylla sin del av avtalet. De tydligaste exemplen är Ryssland och Ukraina. Deras till stora delar nedlagda industri har gjort att utsläppen av växthusgaser ligger 30–40 % under 1990 års nivå. Protokollet kräver enbart att de inte får överskrida 1990 års utsläppsnivå. Därmed har de "hot air", hetluft, att sälja. USA, Kanada och Japan har redan anmält intresse att var för sig eller tillsammans köpa denna outnyttjade utsläppsrätt. G8-gruppen, där alla tre ingår liksom Ryssland, tog dock i ett uttalande avstånd från just handel med utsläppsrätter. EU är också mycket skeptisk till denna handel.

Vi anser att handel med utsläppsrätter ej bör finnas med som en möjlig väg för respektive stat att nå sitt koldioxidmål, då det leder till minskade åtgärder från de köpande länderna.

Joint Implementation, JI, som lämpligast översätts med "gemensamma åtgärder", är en annan oklar punkt i klimatförhandlingarna. JI innebär att ett land genomför projekt som minskar utsläppen i ett annat land och kan tillgodoräkna sig detta. Tillåts JI kan t.ex. Sverige tillgodoräkna sig sina energi- och miljöteknikprojekt i Baltikum, som ingår i gruppen av i-länder. Vi kan alltså då uppnå utsläppsmålen med billiga investeringar i utlandet i stället för att investera i nationella framsteg. Resultatet blir att de nödvändiga åtgärder som t.ex. Sverige måste vidta fördröjs och att stater tillgodogör sig investeringar i andra stater som ändå skulle ha gjorts.

Vi anser att Joint Implementation, JI, ej bör finnas med som en möjlig väg för respektive stat att nå sitt koldioxidmål, då det leder till minskade åtgärder totalt sett.

Upprätta aktionsplan för hotade arter

I Miljöpartiet de grönas motion MJ729 tas situationen för hotade arter upp. Bakgrunden är att det försvinner arter som aldrig förr på jorden. Även i Sverige hotas och försvinner arter. ArtDatabanken i Uppsala bedömer och listar vilka arter som är hotade i landet. I dag finns totalt 3 501 arter på hotlistorna, 1 479 växter och 2 022 djur. Varje art beskrivs utförligt, situationen redovisas och man föreslår ett åtgärdsprogram för varje art. Men sedan händer

ingenting. Inte ens jakten, om sådan bedrivs, tas bort. Det här är naturligtvis en nationell skandal och visar hur lite talet om den biologiska mångfalden tydligen betyder.

Sverige har undertecknat flera konventioner om biologisk mångfald, t.ex. Bernkonventionen och konventionen om biologisk mångfald från Rio de Janeiro. Sverige skall bevara de vilda arterna i livskraftiga populationer, åtaganden som förpliktar.

ArtDatabankens genomgång av hot och åtgärder utgör ett bra underlag för beslut. Vissa åtgärder kan behöva förtydligas och kompletteras med tid för genomförande. Därefter anser Miljöpartiet de gröna att en klar och tydlig aktionsplan för varje hotad art i landet bör antas.

Ta bort jakten på hotade arter

De hotade arter som finns i ArtDatabankens lista borde naturligtvis inte jagas. Många miljöhot kan vara svåra att åtgärda och ta tid, men jakten är lätt att reglera. Exempel på hotade arter som jagas är sädgås, stjärtand och tjäder.

Det borde vara självklart att jakten tas bort på en art som bedöms som hotad i landet. Miljöpartiet de gröna föreslår att så skall bli fallet. Så fort en art hamnar på ArtDatabankens hotlista måste jakten upphöra. Att arten är vanlig lokalt kan inte motivera jakten – den måste liksom hotlistningen bedömas nationellt.

Upprätta aktionsplaner för varje hotad art

För att visa allvar och engagemang för den biologiska mångfalden i landet föreslår vi att regeringen lämnar en skrivelse årligen till riksdagen där situationen för de hotade arterna och beslutade aktionsplaner redovisas. Det skulle i ett slag skapa en bredare och djupare diskussion om det som sker i naturen, den biologiska mångfalden skulle bli något annat än ett begrepp och kunskapen, såväl hos politiker som press och allmänhet skulle öka. I redogörelsen kan givetvis även finnas diskussion om de vanliga arternas situation. En sådan skrivelse kunde också utgöra en bra kunskapskälla.

Äng och hage

”Anders Zorn frågade mig en gång om jag visste något vackrare än en svensk blommande sommaräng. Jag grubblar ännu på svaret.”

Carl Larsson

En stor del av den biologiska mångfalden i odlingslandskapet återfinns inom gamla hävdade ängs- och hagmarker. Betydelsen av dessa tas upp i Miljöpartiets motion MJ771.

De lågvuxna ängarna och naturbetesmarkerna hyser många av våra i dag mest hotade blommor, fåglar, svampar, fjärilar och andra blombesökande insekter. En kvadratmeter ängsmark kan innehålla mer än 50 kärlväxter såsom ”kattfot, mandelblom och blå viol”. Av landets 400 rödlistade kärlväxter förekommer mer än två tredjedelar i jordbrukslandskapet. Mer än hundra olika svamparter, t.ex. färgsprakande vaxskivlingar, kan om hösten

pryda en gammal äng eller naturbetesmark. Av de rödlistade svamparterna i Sverige återfinns cirka en tredjedel i jordbrukslandskapet. Av Sveriges ca 2 700 fjärilsarter hör många hemma i gamla gräsmarker. På betade strandängar söker storspov, enkelbeckasin, gulärla och andra fåglar sin föda. Gamla grova lövträd i öppna lägen i kulturlandskapet har betydelse för bl.a. insektsfaunan, fladdermusarter, lavar, mossor och svampar. De magra kvävefattiga ängarna och naturbetena är även unika naturtyper i ett västra Europa där övergödning av marker och vattensystem är ett av våra största miljöproblem.

Ängs- och hagmarksinventeringen gav NOLA

Under senare delen av 1980-talet tog Naturvårdsverket initiativ till en landsomfattande ängs- och hagmarksinventering. Målet var att länsvis kartlägga de återstående arealerna av ängar och naturbeten i Sverige. Länsvisa rapporter publicerades kring 1990 där funna områden klassades i 1-, 2- och 3-objekt. Totalt ca 200 000 hektar mark befanns hysa särskilt höga bevarandevärden. Senare under 1990-talet har vissa kompletterande inventeringar skett. Många av dessa marker fick stöd före EU-inträdet genom det statliga anslaget NOLA (Naturvård i Odlingslandskapet). Ängs- och hagmarksinventering och NOLA-stödet innebar att Sverige sågs som ett föredöme och modelland bland övriga nordiska länder och inom EU-området vad gällde bevarandet av mångfalden i odlingslandskapet.

EU:s miljöstöd

Efter EU-inträdet flyttades det övergripande ansvaret för stöd till ängs- och hagmarker från Naturvårdsverket till Jordbruksverket. NOLA-stödet och ersättningar för landskapsvård togs bort och ersattes av EU:s miljöstöd samt stöd till hela kulturmiljöer. Eftersom många lantbrukare inte kan klassa sina marker och många inte söker stödet på grund av pappersexercisen har effekten blivit att botaniska pärlor i många fall inte längre får stöd och riskerar att gå förlorade. I dag är inemot hälften av ängs- och hagmarksinventeringens objekt utan rejäl hävd i många län.

Det behövs reservat i odlingslandskapet

Miljöpartiet de gröna menar att detta visar att "guldkornen" i kulturlandskapet måste ges ett långsiktigt skydd på samma sätt som pärlorna inom skogslandskapet och skyddas genom reservat och biotopskydd. Reservat med skötselplaner där ägarna behåller äganderätten bör diskuteras för de finaste områden. Ett nätverk av odlingsreservat ("öar") bör tillskapas för att klara överlevnaden av rödlistade arter. Regelrätta civilrättsliga avtal bör kunna slutas med brukarna och stor flexibilitet finnas vad gäller ersättningsarnas storlek.

Ljudvolymbegränsningar

I motion MJ736 aktualiseras problemet med ljud. Ungdomar utsätts nämligen i dag för höga ljudvolymmer vid bl.a. konserter och på diskotek. Ljudvo-

lymen på dessa platser är oftast så hög att det föreligger risk för både tillfälliga och permanenta hörselnedsättningar, öronsus eller andra hörselstörningar. En skada i hörselorganen kan inte botas utan leder till livslångt handikapp. Det räcker att endast en gång bli utsatt för en för hög ljudnivå så är skadan skedd och finns livet ut. Socialstyrelsen har gett ut allmänna råd om buller och höga ljudnivåer, SOSFS 1996:7 (M). Råden innehåller rekommendationer för maximala ljudnivåer vid konserter och diskotek m.m. som skydd mot hörselnedsättning och/eller tinnitus. Nivåerna anges till 115 dB för intermittent ljudtyp och 100 dB för ekvivalent ljudtyp. För barn under 12 år kan dock ljudnivån behöva begränsas till 90 dB (A) ekvivalent nivå. Enligt Socialstyrelsen kan även ljud kortare än en sekund med nivåer över 115 dB (A) ge permanent hörselnedsättning.

Hälsoskyddslagen, som numera ingår i miljöbalken, är i dag den lagstiftning som reglerar ljudnivån. Denna lag är en ramlag som inte preciserar vilka regler som gäller och anvisningarna är svåra att tolka. För att förbättra lagen och ge kommunerna bättre verktyg borde en miljökvalitetsnorm finnas. För att hindra att fler barn och ungdomar får hörselskador är det angeläget att se över och ändra lagstiftningen så att den blir ett effektivt redskap både i förebyggande och i fällande instans. I dag måste de som skadas själva föra en civilrättslig process för att stämma arrangören. Med tanke på den svåra bevisföringen och otydliga lagstiftningen är det få som driver ärenden. Det är angeläget att förändra detta.

Gör kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder obligatoriska igen!

Miljöpartiet de gröna vill protestera mot att miljö- och hälsoskyddsnämnderna i många kommuner lagts ned. Det påstås t.o.m. av vissa vara av omsorg om miljöfrågorna. Resultatet har dock blivit att miljöaspekterna på ärenden ofta försvinner, att de miljökunniga tjänstemän som finns flyttar och att det politiska miljöengagemanget inte finner utrymme. Behöver det sägas att det ofta är kvinnorna i miljö- och hälsoskyddsnämnderna som får stryka på foten när nämnden läggs samman med byggnadsnämnden?

Miljöpartiet de gröna har gått emot denna "slakt". Det är lika befängt som att lägga ned Miljödepartementet och ta bort miljöministerposten och så påstå att frågorna kan skötas – och kan skötas bättre – om de finns "integrerat" i något annat departement. Vi tror inte att något parti skulle vilja hävda det i ett riksdagsval och partiet skulle inte bli trovärdigt som ett parti med miljöambitioner, men lika fullt är det vad som sker i kommuner. I sann Agenda 21-anda och eftersom regeringen säger sig vilja skapa ett ekologiskt hållbart samhälle föreslår Miljöpartiet de gröna att kommuners miljö- och hälsoskyddsnämnder åter bör göras obligatoriska.

7. Gemensamt särskilt yttrande av Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet

Dan Ericsson (kd), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Lars Lindblad (m) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Det är viktigt att värna allemansrätten och det är avgörande att den inte missbrukas. Vi anser att den naturliga och hållbara utgångspunkten i denna fråga är den äganderättsliga. Allemansrätten bör i första hand betraktas som ett accepterat intrång i äganderätten. Icke-ideellt organiserat friluftsliv bör betraktas som ett intrång i äganderätten.

Vi anser att det, i de fall en organiserad friluftsvksamhet sker i kommersiellt syfte, är stötande att det enligt gällande ordning blir möjligt att organisera verksamhet på annans mark utan att fastighetsägaren behöver informeras eller ge sin tillåtelse till verksamheten. Kommersiellt organiserad form av friluftsliv på annans mark bör ligga utanför vad allemansrätten tillåter. Det är otillfredsställande att personer i kommersiellt syfte får organisera aktiviteter på annans mark utan att fastighetsägaren får ta del av vinsten eller ens ha tillåtelse till verksamheten, speciellt om det är fråga om ett permanent utnyttjande.

Lagstiftningen bör enligt vår uppfattning ändras så att det klart framgår att kommersiellt organiserade former av verksamhet i princip inte får ske utan den berörda markägarens medgivande. Markägarens intressen bör ges utrymme vid tillåtelse av organiserat friluftsliv. Fastighetsägaren, nyttjanderättshavare och andra som berörs av ärendet bör få kännedom om en aktuell verksamhet och innehållet i en anmälan enligt regeringens förslag. En förutsättning för organiserat friluftsliv i kommersiellt syfte skall vara att ett avtal har slutits med markägaren.

8. Gemensamt särskilt yttrande av Kristdemokraterna och Centerpartiet

Dan Ericsson (kd), Eskil Erlandsson (c) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Strandskyddet

Strandskyddet syftar till att mark inte får tas i anspråk på sådant sätt att allmänheten hindras eller avhålls från att beträda strandskyddat område. Det syftar också till att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Förhållandet mellan boende och friluftsliv är väsentligt olika i olika delar av landet. Den generella tillämpningen av lagstiftningen kan av den anledningen få oönskade konsekvenser för enskilda medborgare och för den kommunala fysiska planeringen i typiska glesbygdskommuner.

För att kunna bo permanent i skärgården eller för att driva rörelse där krävs tillgång till bostadshus och näringslokaler. Möjligheten att bygga om eller bygga nya bostadshus för bofasta skärgårdsbor hindras i dag av de strandskyddsbestämmelser som finns. Den företagare som driver näring i skärgården har mycket svårt att få tillstånd att uppföra lokaler för sin verksamhet. Det borde gå att kombinera ett naturligt fastighetsbestånd i vissa strandskyddsområden med de skyddshänsyn som natur- och miljöskydd kräver.

Strandskyddet är generellt, vilket bör fortsätta vara grundprincipen. Men lagen borde ge möjlighet till regional och lokal anpassning av strandskyddet vid översiktsplanering i kommunen i samråd med de instanser som har att bevaka riksintressena.

Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp) anför:

Miljö kvalitetsnormer

Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna menar att miljöpolitiken tydligare måste utgå från de mål Sverige ställt sig bakom i olika sammanhang, t.ex. World Conservation Strategy, Bernkonventionen och Riokonferensen. Detta gäller inte minst för lokala Agenda 21. Miljökraven måste få en ökad tyngd i förhållande till kortsiktiga ekonomiska intressen och miljölagstiftningen uttryckligen utgå från vad naturen tål.

Införandet av miljö kvalitetsnormer innebär ett viktigt steg i arbetet med att lösa de stora miljöproblem som till exempel försurningen och kväveläckage innebär. Miljö kvalitetsnormer är föreskrifter om kvaliteten inom ett geografiskt område eller för hela landet.

Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna anser att miljö kvalitetsnormer även skall omfatta biologisk mångfald. Detta är motiverat med hänsyn till utarmningen av många värdefulla biotoper och minskningen av vissa arter. Det är möjligt att ett visst antal individer av t.ex. en särskild djurart eller visst antal biotoper av något slag inom ett område föreskrivs som miljö kvalitetsnorm.

Om en miljö kvalitetsnorm inte uppfylls skall ett åtgärdsprogram upprättas. I åtgärdsprogrammet skall det uppges vilka åtgärder som skall vidtas för att uppfylla normen vid en viss tidpunkt, vilka myndigheter och kommuner som ser till att angivna åtgärder vidtas samt när åtgärderna skall vara genomförda. Då miljö kvalitetsnormer skall utgöra den absoluta miniminivån på livsmiljön måste överskridande av normerna medföra vissa rättsverkningar. Det innebär att åtgärdsprogrammen måste vara bindande. Annars blir miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogrammen ett meningslöst miljörättsligt styrmedel.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Skrivelsen	2
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	2
Motionerna	4
Utfrågningar m.m.	26
Utskottet	27
1 En strategi för ekologiskt hållbar utveckling (skr. 1998/99:5).....	27
2 Regeringens investeringsprogram – effekter på sysselsättning.....	28
3 Forskning och teknikutveckling.....	30
4 Miljökvalitetsmålen roll i arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling (prop. 1997/98:145).....	31
5 Nya nationella miljömål.....	36
6 Underlag och metoder för uppföljning och utvärdering.....	76
7 Resurseffektivisering i ett kretsloppssamhälle	78
8 Nya arbetssätt i kemikaliepolitiken.....	95
9 Begränsningar och avveckling av vissa skadliga ämnen.....	105
10 Åtgärdsstrategier på vissa områden.....	121
11 Näringslivets och konsumenternas roll i miljöarbetet	130
12 Samhällsplaneringen och det lokala och regionala miljöarbetet ..	133
13 Riktlinjer för det svenska miljöarbetet i EU.....	134
14 Internationellt miljösamarbete	138
15 Godkännande av 1997 års ändringar av Montrealprotokollet	138
16 Godkännande av konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall	139
17 Övriga frågor.....	139
Hemställan	140
Reservationer.....	153
1. Skydd av utbyggda älvsträckor (mom. 16)	153
2. Skydd av myrar upptagna i myrskyddsplanen (mom. 24).....	153
3. Oljeletning i Skagerrak m.m. (mom. 31)	154
4. En Nordsjökommission (mom. 32).....	154
5. Faktor 10 (mom. 80)	155
6. Ett generellt producentansvar (mom. 83).....	155
7. Producentansvar för möbler och kontorspapper (mom. 88).....	156
8. Skrotningspremien (mom. 90)	156
9. Skrotningspremien (mom. 90)	157
10. Söförförbränning (mom. 91).....	157
11. Uttjänta lädervaror (mom. 94).....	158
12. Kretsloppet mellan stad och land (mom. 96)	158
13. Kretsloppet mellan stad och land (mom. 96)	159
14. Kretslopp och ekologiskt jordbruk (mom. 97).....	160
15. Kadmium i rötslam (mom. 101).....	160
16. Ekologiska effekter av läkemedel (mom. 113)	161

17. Mjukgörare i PVC (mom. 121).....	161
18. Mjukgörare i PVC (mom. 121).....	162
19. Mjukgörare i PVC (mom. 121).....	162
20. Miljöbelastningen från PVC (mom. 122).....	163
21. Fossila bränslen (mom. 126).....	163
22. Strategi för minskad försurning och övergödning (mom. 131)...	163
23. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133).....	164
24. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133).....	164
25. Klimatpolitiskt handlingsprogram (mom. 133).....	165
26. Flexibla mekanismer (mom. 134).....	165
27. Ökat stöd till ideella organisationer inom natur- och kulturvårdsområdet (mom. 141)	166
28. Miljökrav inom EU m.m. och miljögarantin (mom. 143 och 144)	166
29. Miljökrav inom EU m.m. (mom. 143).....	167
30. Buller (mom. 145).....	167
Särskilda yttranden	168
1. Moderata samlingspartiet.....	168
2. Vänsterpartiet.....	171
3. Kristdemokraterna.....	173
4. Centerpartiet.....	176
5. Folkpartiet liberalerna	177
6. Miljöpartiet de gröna.....	179
7. Gemensamt särskilt yttrande av Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet	189
8. Gemensamt särskilt yttrande av Kristdemokraterna och Centerpartiet.....	190
9. Gemensamt särskilt yttrande av Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna	191